

การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม:
กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของ
ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

EQUITY OF TAXATION FOR INDUSTRIAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY
OF INVESTMENT INCENTIVES AND TAXES IN THE EASTERN
ECONOMIC CORRIDOR (EEC), THAILAND

ดุชนิพนธ์
ของ
ศุภรางค์ ช่างแยม

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พฤษภาคม 2567

การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม:
กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของ
ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
EQUITY OF TAXATION FOR INDUSTRIAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY
OF INVESTMENT INCENTIVES AND TAXES IN THE EASTERN
ECONOMIC CORRIDOR (EEC), THAILAND

ดุชนิพนธ์
ของ
ศุภรางค์ ช่างแยม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พฤษภาคม 2567

ใบรับรองคุณวุฒิ

เรื่อง

การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับ
สิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
Equity of Taxation for Industrial Development: A Case Study of Investment
Incentives and Taxes in The Eastern Economic Corridor (EEC), Thailand

ศุภรางค์ ช่างแยม

คณะกรรมการสอบคุณวุฒิ

Mrs. S. Jangam

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง)

ประธานสอบคุณวุฒิ

Sarf

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

ประธานที่ปรึกษาคุณวุฒิ

P. P.

(อาจารย์ ดร.พรทิวา อาชีวะ)

กรรมการที่ปรึกษาคุณวุฒิ

Uth Jessada

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หยาดรุ่ง สุวรรณรัตน์)

กรรมการสอบคุณวุฒิ

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Serm

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวงค์ อุบลี)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วันที่.....เดือน ๒๗ พ.ค. ๒๕๖๗.....พ.ศ.....

ศุภรางค์ ช่างแยม. (2567). การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม:
กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาค
ตะวันออก. ดุษฎีนิพนธ์ ปร.ด. (สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน). จันทบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณุณินพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์

ประธานกรรมการ

ร.ด. (รัฐศาสตร์)

อาจารย์ ดร.พรทิวา อาชีวะ

กรรมการ

ร.ด. (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ)

บทคัดย่อ

คุณุณินพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) รวมถึงการวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมและเสนอแนวทางการสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของอีอีซี ส่วนวิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้จะเป็นการวิจัยแนวสหวิทยาการข้ามพันสาขา (Transdisciplinary Research) โดยอาศัยกระบวนการวิจัยในเชิงคุณภาพแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงประวัติศาสตร์ ส่วนเทคนิคในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสามเส้า (Triangulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

ข้อค้นพบจากการศึกษา ประการแรกพบว่าพัฒนาการของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งตามเกณฑ์การพัฒนาอุตสาหกรรมออกได้เป็น 3 ยุคใหญ่ ๆ คือ ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออก รวมถึงระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งมีพื้นที่หลักอยู่ที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ข้อค้นพบประการที่สองเกี่ยวกับบทวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมของระบบภาษีว่าด้วยสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของอีอีซีนั้น พบว่ามีปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของอีอีซี เมื่อเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์ทางภาษีในพื้นที่เขตอีอีซี มีความเหลื่อมล้ำกับสิทธิประโยชน์นอกเขตอีอีซีใน 4 เรื่องด้วยกัน คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการนำเข้าเครื่องจักร และภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ และประการที่สามข้อค้นพบเกี่ยวกับข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ พบว่าควรต้องดำเนินการด้วยมาตรการที่สำคัญ 3 มาตรการหลัก คือ การปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนา

อุตสาหกรรม การสร้างความร่วมมือกับประเทศอาเซียนในการกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีร่วมกัน
และการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน

คำสำคัญ : ความเป็นธรรมในระบบภาษี, ระบบสิทธิประโยชน์ทางภาษี,
ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Supparang Changyam. (2024). **Equity of Taxation for Industrial Development: A Case Study of Investment Incentives and Taxes in the Eastern Economic Corridor (EEC), Thailand.** Dissertation Ph.D. (Interdisciplinarity of Sustainable Development). Chanthaburi: Rambhai Barni Rajabhat University.

Dissertation Advisors

Associate Professor Dr. Chaiyon Praditsil Ph.D. (Political Science)	Chairman
Dr. Prontiwa Acheewa Ph.D. (Political Economy and Governance)	Member

Abstract

This dissertation examined the development of the tax system related to investment incentives for the development of industry from the time of development until the era of the Eastern Economic Corridor (EEC). It also critiqued some unfairness and recommended approaches toward equality in the tax system regarding investment incentives for the industrial development in the EEC. The methodology used was transdisciplinary research using a qualitative inquiry process based on historical and political economy. The research techniques included: document inspections, in-depth interviews, qualitative data triangulations, and qualitative data analysis.

The results were as follows. First, it was found that the development of the tax system on investment incentives for the industrial development from early development until the present could be divided according to the criteria for industrial development into three main periods: the tax system related to investment incentives to industrialize import substitutions; the tax system related to investment to industrialize exports promotion; and the tax system related to investment incentives for the development of the 4.0 Industry which were mainly located in the Eastern Economic Corridor (EEC). The second finding was the critique of the inequality in the tax system regarding investment incentives for the industrial development in the EEC. It was found that there were cases of disparities regarding the EEC tax incentives. When comparing tax incentives in the area, the EEC had advantages over incentives outside the EEC in four areas: Personal Income Tax, Corporate Income Tax, Machinery Import Duty, and Raw Material Import Duty. The third finding was the proposal for creating fairness among the tax systems related to investment incentives for the development of industry in the EEC. It was found that three important measures should be implemented, namely: reforming the tax systems related to investment incentives for

industrial development, creating cooperation with the ASEAN countries in designating tax incentives, and establishing agricultural economic zones for the other sectors.

Keywords : Tax Equity, Tax Incentive System, Eastern Economic Corridor

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำดัชนีฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ ด้วยความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานที่ปรึกษาดัชนีฯ ที่ให้ความอนุเคราะห์ทางวิชาการในการปูพื้นฐานทางวิธีวิทยาการวิจัย รวมถึงการให้คำปรึกษาพร้อมข้อเสนอแนะ การแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของดัชนีตลอดระยะเวลาการศึกษา อาจารย์ ดร.พรทิวา อาชีวะ กรรมการที่ปรึกษาร่วมดัชนีฯ ที่กรุณาช่วยให้ข้อแนะนำในเนื้อหาของดัชนีฯ เป็นอย่างดี รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง ที่ได้สละเวลามาเป็นประธานสอบดัชนีฯ ในครั้งนี้ พร้อมกับข้อแนะนำที่ทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หยาดรุ้ง สุวรรณรัตน์ กรรมการสอบดัชนีฯ ที่กรุณาให้ข้อแนะนำเสริมหลังจากการสอบ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ ผู้ให้ข้อมูลหลัก นักวิจัยและนักวิชาการ ที่ได้ผลิตผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาประมวลผลเพื่อใช้ประกอบการเขียนจนบรรลุเป้าหมายของการจัดทำดัชนีฯ นี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา กัลยาณมิตรหลักสูตรปริญญา ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทุกท่าน ตลอดจนครอบครัวญาติพี่น้อง ที่เป็นขวัญและกำลังใจให้กันด้วยดีเสมอมา ตลอดระยะเวลาการศึกษา

ศุภรางค์ ช่างแย้ม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญภาพ	(9)
สารบัญตาราง	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	7
1.4 ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ	7
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาษาและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษา	10
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาษา	10
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษา	16
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในระบบภาษา	23
2.2.1 ความเป็นธรรมหรือความเสมอภาคในทางทฤษฎีภาษาวิชาการ	23
2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบภาษาที่เป็นธรรม	24
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ	28
2.3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ	28
2.3.2 แนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ	29
2.3.3 แนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย	35
2.4 แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยกลุ่มผลประโยชน์	37
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีวิทยาการวิจัย	49
3.1 แนวทางในการวิจัย	49
3.2 วิธีการวิจัย	50
3.3 เทคนิคในการวิจัย	51
3.3.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
3.3.2 ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล	53
3.3.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	53
บทที่ 4 พัฒนาการของระบบภาษีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนา	54
อุตสาหกรรมตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก	
4.1 ระบบภาษีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม	54
ทดแทนการนำเข้า (พ.ศ. 2501-2525)	
4.1.1 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการ	57
ลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503	
4.1.2 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการ	57
ลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505	
4.1.3 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการ	57
ลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2508	
4.2 ระบบภาษีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม	58
ส่งเสริมการส่งออก (พ.ศ. 2525-2561)	
4.2.1 สิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตามประกาศ	60
คณะปฏิวัติฉบับที่ 227 เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2515	
4.2.2 สิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตามพระราช	60
บัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520	
4.3 ระบบภาษีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม	76
ของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2561-2566)	
4.3.1 สิทธิประโยชน์ทางภาษี ตามประกาศกระทรวงการคลัง	79
4.3.2 สิทธิประโยชน์ทางภาษี ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน	80
4.3.3 สิทธิประโยชน์ทางภาษี ตามพระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถ	84
ในการแข่งขัน	
4.3.4 สิทธิประโยชน์ที่ไม่ใช่ภาษีเพิ่มเติมตาม พระราชบัญญัติอีอีซี	84
4.3.5 สิทธิประโยชน์อื่น ๆ	86

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 5	บทวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมและข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	90
	5.1 บทวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	90
	5.1.1 ปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับระบบสิทธิประโยชน์ในรูปภาษีของระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	90
	5.1.2 ผลกระทบของความไม่เป็นธรรมในระบบสิทธิประโยชน์ในรูปภาษีของระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	93
	5.2 ข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเปียงเศรษฐกิจพิเศษ	116
	5.2.1 การปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนการพัฒนาอุตสาหกรรม	116
	5.2.2 การสร้างความมีอกับประเทศอาเซียนในการกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีร่วมกัน	120
	5.2.3 ทางเลือกในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน	121
บทที่ 6	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	136
	6.1 สรุปผลการศึกษา	136
	6.2 การอภิปรายผลการศึกษา	142
	6.3 ข้อเสนอแนะ	145
	6.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	145
	6.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	145
	บรรณานุกรม	147
	ประวัติย่อผู้วิจัย	154

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
5.1 พัฒนาการอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลของ ASEAN 5 ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา	95
5.2 แรงจูงใจทางภาษีของไทยในปัจจุบัน	96
5.3 Pillar 1 ข้อเสนอการจัดเก็บภาษีตามการปันส่วนกำไร	103
5.4 Pillar 2	106

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
5.1 สิทธิประโยชน์ทางภาษีในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เปรียบเทียบระหว่างในเขตอีอีซี กับนอกเขตอีอีซี	91
5.2 ขั้วนาปี : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตต่อไร่ ปีเพาะปลูก 2561/62 (แยกรายอำเภอ) ตามจังหวัดที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ ภาคตะวันออก	124
5.3 พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ปี 2561-2562	125
5.4 พื้นที่เพาะปลูกอ้อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ปี 2561-2562	126
5.5 การปศุสัตว์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ปี 2559-2561	126
5.6 การทำสวนผลไม้ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ปี 2559-2561	128
5.7 ประเภท จำนวนฟาร์ม เนื้อที่ของฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืด (เฉพาะที่ให้ผลผลิต) ปี 2561	129
5.8 ผลผลิตและมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ปี 2561	130

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหาวิจัย

ประเทศไทยมีการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ทันสมัยเพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศพัฒนา มาตั้งแต่สมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ในปัจจุบันชนชั้นนำไทยมีความคิดว่าการพัฒนาดังกล่าว ยังไม่สามารถบรรลุการเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ดังจะเห็นได้จากรายงานการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน (The Global Competitiveness Report) ของสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ที่พบว่าประเทศไทยยังคงถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่ขับเคลื่อนโดยการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต (Efficiency-Driven Country) เป็นหลัก เป็นกลุ่มประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรอยู่ที่ 3,000-8,999 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อปี ดังนั้น การพัฒนาประเทศให้มีการเติบโตเพื่อหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลาง และประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพของประเทศในทุกภาคส่วน และพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. จึงได้นำแนวคิดอุตสาหกรรมภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 มาช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิต และภาคบริการบนฐานของเทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรม เพื่อเร่งพัฒนาขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยยกระดับการพัฒนาประเทศแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทุนมนุษย์ สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการลงทุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อก้าวไปสู่กลุ่มประเทศที่ขับเคลื่อนโดยนวัตกรรมการผลิต (Innovation-driven Country) และประเด็นอื่น ๆ ที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องของความเท่าเทียม โอกาส คุณภาพชีวิต ความมั่นคง และความพร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจนการวางรากฐานการพัฒนาในระยะต่อไปให้มีความสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524) นับว่าเป็นการปรับปรุงแบบโครงการในการพัฒนาประเทศครั้งใหญ่ โดยจากในอดีตประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่พึ่งพิงรายได้จากการค้าขายด้านการเกษตรเป็นหลัก แต่ในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ได้มุ่งเน้นในการผลักดันประเทศไทยสู่การเป็น “ประเทศกึ่งอุตสาหกรรม” ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านการผลิตและพึ่งพิงรายได้จากภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่ลักษณะของอุตสาหกรรมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต โดยหนึ่งในยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ นั่นคือการปรับโครงสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ โดยใช้รูปแบบการปรับโครงสร้างด้านอุตสาหกรรมและกระจายพื้นที่อุตสาหกรรมออกไปสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งหนึ่งในโครงการที่สำคัญคือโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือ Eastern Seaboard Development Program (ESB) เป็นแผนงานพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ริเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศ และได้มีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในยุครัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในปี พ.ศ. 2525 ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เปลี่ยนอุตสาหกรรมเบาเป็นอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทยในระยะยาว มีลักษณะเป็นแผนงานแบบผสมผสาน โดยภาครัฐเป็นผู้นำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและภาคเอกชนเป็นผู้นำการลงทุนด้านอุตสาหกรรม เพื่อให้ 3 จังหวัดของภาคตะวันออก คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลางความเจริญ ศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลัก และอุตสาหกรรมต่อเนื่องแห่งใหม่ของประเทศ เพื่อเป็นการกระจายกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมออกสู่ภูมิภาค เพื่อลดความแออัดและการกระจุกตัวของเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ และผลักดันให้เกิดการพัฒนาฐานเศรษฐกิจและฐานการผลิตอุตสาหกรรมแห่งใหม่ของประเทศ โดยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อส่งออกมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย จากเดิมที่พึ่งพาภาคการเกษตรเป็นหลัก สู่ทางเลือกใหม่ในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับตลาดโลก และเปิดประตูของประเทศเชื่อมโยงเส้นทางขนส่งทางเรือของโลกโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524) นำไปสู่แผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมและการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกได้มีการดำเนินตามแผนงานมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) สู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

ภายในพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 8.3 ล้านไร่ ที่ทันสมัยในระดับนานาชาติโดยมีพื้นที่เป้าหมายดังนี้

1. บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พัฒนาให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางที่ไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้พัฒนาบริเวณแหลมฉบังให้เป็นเมืองท่าที่ทันสมัย ประกอบด้วย

1.1 ท่าเรือพาณิชย์ เป็นท่าเรือน้ำลึกสำหรับขนถ่ายสินค้าประเภทบรรจุตู้เป็นหลัก

1.2 นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ที่จะมีพื้นที่สำหรับเป็นเขตอุตสาหกรรมทั่วไป เขตอุตสาหกรรมส่งออกและเขตพาณิชย์กรรม ซึ่งจะมีโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ

2. บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง พัฒนาให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักและพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมใหม่ ประกอบด้วย

2.1 ท่าเรืออุตสาหกรรมน้ำลึก

2.2 นิคมอุตสาหกรรม มีพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 8,000 ไร่ เป็นเขตอุตสาหกรรม จำนวน 6,000 ไร่ มีอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกหลายชนิด

มีโครงสร้างพื้นฐาน คือ ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ และมีเขตชุมชนใหญ่ในพื้นที่ 2,000 ไร่

3. พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา พัฒนาให้เป็นพื้นที่เกษตรเพื่ออุตสาหกรรมจะมีการปรับใช้เทคโนโลยีทางการผลิต เพื่อให้เป็นพื้นที่เขตเกษตรก้าวหน้า ใช้ทุนสูงจะมีการจ้างแรงงานที่มีฝีมือ และผู้เชี่ยวชาญชำนาญการ เพื่อให้เป็นเขตเกษตรขนาดใหญ่ครบวงจร

ซึ่งรัฐบาลได้ออกนโยบายการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการสร้างโรงงานในพื้นที่เขตส่งเสริมการลงทุน เช่น ให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากร ทำให้พื้นที่อุตสาหกรรมใหม่แห่งนี้สามารถ “จูงใจ” นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศมาสร้างโรงงานในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมจำนวนมาก จนทำให้พื้นที่ในชายฝั่งทะเลตะวันออกกลายเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหลักของประเทศ

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ประสานและดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่องมาโดยลำดับทั้งท่าเรือน้ำลึก ถนน รถไฟ นิคมอุตสาหกรรม อ่างเก็บน้ำ ท่อส่งน้ำ ประปา ไฟฟ้า โทรคมนาคม ตลอดจนการพัฒนาชุมชน สังคมและการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งภาคเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศได้ตอบรับโดยลงทุนด้านอุตสาหกรรมและกิจการอย่างกว้างขวาง โครงการอีสเทิร์น ซีบอร์ด ได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการพัฒนา 2 อุตสาหกรรมหลักของประเทศในช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา คือ อุตสาหกรรมยานยนต์และอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทำให้สามารถเปลี่ยนประเทศไทยจากสังคมเกษตรมาสู่อุตสาหกรรม โดยได้ผลักดันอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยได้อย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้ประเทศไทยกลายเป็นแหล่งผลิตยานยนต์ที่มีขีดความสามารถในการผลิตยานยนต์ที่สำคัญแห่งหนึ่ง ในขณะที่อุตสาหกรรมปิโตรเคมีก็ช่วยให้อุตสาหกรรมพลังงานไทยก้าวหน้าจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดประเทศไทยได้ลงทุนเป็นมูลค่ามหาศาลส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เติบโตขึ้นอัตราร้อยละ 7-8 อย่างไรก็ตามการลงทุนเพียงอย่างเดียวไม่อาจนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนได้ หลังสิ้นสุดการลงทุนแล้วจีดีพีของไทยมีอัตราการเติบโตที่ลดลงเป็นอย่างมาก ซึ่งการเกิดโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดในไทยในขณะนั้นได้จูงใจลงตัวกับการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่น อันเนื่องมาจากข้อตกลงพลาซ่า แอคคอร์ด (Plaza Accord) ส่งผลให้อุตสาหกรรมญี่ปุ่นต้องปรับตัวลดต้นทุนย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศที่ต้นทุนต่ำกว่า แต่ระบบขนส่งมีประสิทธิภาพโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด จึงประสบความสำเร็จอย่างสูงเปลี่ยนโฉมประเทศไทยจากประเทศเกษตรกรรมดั้งเดิมก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมและเพิ่มรายได้รวมของประเทศขึ้นมาระดับหนึ่ง แต่ในที่สุดก็มาถึงจุดอิ่มตัวเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนทิศทางอุตสาหกรรมของโลกก็เปลี่ยนภาครัฐจึงเห็นว่าสมควรแก่เวลาที่จะต่อยอดโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดเพื่อรองรับอุตสาหกรรมของโลกในอนาคต

โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC หรือ อีอีซี) ถือเป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ต่อยอดความสำเร็จมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง กล่าวคือ พื้นที่อุตสาหกรรมที่เกิดจากโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดสามารถรองรับอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสูงในอดีต เช่น เม็ดพลาสติก ปิโตรเคมี ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ ชิ้นส่วนรถยนต์ เป็นต้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปเทคโนโลยีและทิศทางอุตสาหกรรมโลกเปลี่ยนแปลงและ

ซับซ้อนขึ้น พื้นที่เดิมจึงไม่สามารถรองรับอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงในปัจจุบัน หรือแม้แต่มิสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมเดิมได้ โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีเป้าหมายที่จะยกระดับธุรกิจในประเทศไทยให้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจในระดับโลก เพื่อเติมเต็มภาพรวมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศให้มีความสามารถมากยิ่งขึ้น อันจะมีผลทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยครอบคลุมพื้นที่กว่า 13,000 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5 โครงการ และการพัฒนา 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (New-Growth Engine) โดยแบ่งเป็น 5 อุตสาหกรรมดั้งเดิมที่ไทยมีศักยภาพ (First S-Curves) แต่ยังคงเป็นที่นิยมของกลุ่มผู้บริโภค อีกทั้ง มีแนวโน้มปรับตัวและพัฒนาสู่นาคตได้ รวมไปถึงการสร้างกลุ่ม 5 อุตสาหกรรมใหม่ (New S-Curves) พร้อมทั้งได้กำหนดอุตสาหกรรมแห่งอนาคตเพิ่มเติมอีก 2 ประเภท ได้แก่ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และอุตสาหกรรมพัฒนาคนและการศึกษา โดยมีเป้าหมายหลักในการเติมเต็มภาพรวมในการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยในระยะแรกจะเป็นการยกระดับพื้นที่ในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพผ่านกลไกการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2562) ซึ่งภาครัฐคาดหวังให้เป็นแรงขับเคลื่อนใหม่ให้กับเศรษฐกิจไทย โดยรัฐบาลมีแผนการลงทุนใช้ระยะเวลา 5 ปี ด้วยการสนับสนุนงบประมาณกว่า 1.5 ล้านล้านบาท เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงกับโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับโครงการพัฒนาที่ประเทศไทย โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จึงจำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับอย่างดี ขณะที่การขนส่งได้ออกแบบไว้ครอบคลุมทั้งทางถนน ทางราง ทางอากาศ และทางน้ำ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2563)

สำหรับแผนการลงทุนของรัฐบาลตามกรอบการลงทุนรวมของภาครัฐและเอกชน ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) รวมงบประมาณกว่า 1.5 ล้านล้านบาทนั้น แบ่งเป็นการลงทุนในส่วนของภาครัฐไม่เกิน 3 แสนล้านบาท ภาคเอกชน 5 แสนล้านบาท ส่วนที่เหลือจะเป็นการร่วมทุนของภาครัฐกับเอกชน 7 แสนล้านบาท ส่วนใหญ่จะเป็นการร่วมลงทุนก่อสร้างท่าเรือ สนามบิน และรถไฟ ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือ “สภาพัฒน์” คาดการณ์ไว้ว่า โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจะทำให้ไทยลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ การขยายฐานภาษีของประเทศให้ใหญ่ขึ้น การยกระดับคุณภาพชีวิตและการสร้างรายได้ของประชาชนให้สูงขึ้น พร้อมเชื่อว่าโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจะช่วยให้เศรษฐกิจขยายตัวในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี เพิ่มการจ้างงานปีละ 1 แสนคน และมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 10 ล้านคนต่อปี (พลวุฒิ สงสกุล, 2560)

เป้าหมายสำคัญของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ที่ภาครัฐต้องการผลักดันให้เกิดขึ้น สามารถสรุปได้เป็น 3 ข้อใหญ่ ดังนี้

1. การกระตุ้นการลงทุนภาคเอกชนและรายได้ประชาชาติ
2. การยกระดับโครงสร้างการผลิตของไทย
3. การสร้างสิ่งดึงดูดการลงทุนเมื่อเทียบกับคู่แข่ง

นอกจากนี้แล้วโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ยังมีเป้าหมายให้เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจการค้าและการท่องเที่ยวที่ทันสมัย โดยเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยนวัตกรรม ทั้งนี้ เป้าหมายสูงสุดของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก คือ การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ดีที่สุด และทันสมัยที่สุดในภูมิภาคอาเซียน ด้วยความคาดหวังที่ว่าโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้ไทยสามารถก้าวไปสู่การพัฒนาภายใต้โมเดลไทยแลนด์ 4.0 ได้โดยสมบูรณ์ และจะยกระดับให้ไทยเป็นประเทศรายได้สูง ยังผลก่อให้เกิดกลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ภายในปี พ.ศ. 2575 ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (ฉันทพล จรุงพิพัฒน์กุล, 2562)

เป้าหมายสูงสุดของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีความคาดหวังที่จะทำให้ประเทศไทยให้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองให้มีความทันสมัยระดับนานาชาติที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและการประกอบกิจการ มีการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร รวมทั้งให้สิทธิประโยชน์ทั้งแก่ผู้ประกอบการและผู้อยู่อาศัยในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นการเฉพาะ ซึ่งถือเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างมากมาย อีกทั้งจะมีการลงทุนในด้านเมืองใหม่ โรงพยาบาล โรงเรียน ที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและเชิงสุขภาพ ซึ่งจะรองรับการเจริญเติบโตของเมืองในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนเป็นสำคัญ ในเมื่อรัฐบาลมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ดังนั้น ในการดำเนินโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รัฐบาลจึงได้ประกาศเสาหลักที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้แรงจูงใจเพื่อดึงดูดการลงทุน และการอำนวยความสะดวกในการลงทุน

เสาแรกคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่เดิม (เช่น สนามบินอู่ตะเภา ท่าเรือมาบตาพุด ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือสัตหีบ รถไฟรางคู่ และมอเตอร์เวย์) และการวางแผนโครงการใหม่ (เช่น รถไฟความเร็วสูงเชื่อมสนามบิน 3 แห่ง และเมืองอัจฉริยะ)

เสาที่สองคือ การให้แรงจูงใจทั้งทางภาษีและไม่ใช้ภาษี นักลงทุนในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีมากกว่าที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

เสาสุดท้ายคือ การอำนวยความสะดวกในการลงทุน โดยการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เลขาธิการของสำนักงานฯ สามารถอนุมัติหรือออกใบอนุญาต (เช่น การควบคุมอาคาร การจดทะเบียนพาณิชย์ และการจัดสรรที่ดิน) ซึ่งช่วยลดข้อกีดกันทางด้านกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค และการให้บริการของรัฐที่ขาดความเป็นเอกภาพ

ภายใต้แนวคิดของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รัฐบาลจำเป็นต้องพึ่งพิงการลงทุนจากภาคเอกชนขนาดใหญ่ ทั้งในและต่างประเทศ

ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องกำหนดนโยบายให้สิทธิประโยชน์การลงทุนในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแก่นักลงทุนไว้หลายประการ ได้แก่

1. การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับบางกิจกรรมได้นานสูงสุด 13 ปี (อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน) และ 15 ปี ตามพระราชบัญญัติขีดความสามารถในการแข่งขันจากเดิมไม่เกิน 8 ปี สำหรับกิจการ อาทิ กิจการวิจัยและพัฒนา มีเทคโนโลยีขั้นสูง มีความร่วมมือสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย สำหรับการส่งเสริมการลงทุนกับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่อสนับสนุนให้นักลงทุนเข้าลงทุนพื้นที่โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

2. การยกเว้นอากรขาเข้า เครื่องจักร วัตถุดิบที่นำเข้ามาผลิตเพื่อส่งออก และของที่นำเข้ามาเพื่อการวิจัยและพัฒนา

3. การสนับสนุนค่าใช้จ่าย ในการลงทุน การวิจัย และพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมหรือการพัฒนาบุคลากรเฉพาะด้านของกิจการในอุตสาหกรรมเป้าหมาย

4. การอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ ที่ดินเพื่อประกอบกิจการ ที่ได้รับการส่งเสริมสิทธิการเช่าที่ดินราชพัสดุถึง 50 ปี และสามารถพิจารณาต่ออายุอีก 49 ปี (สิทธิถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินสูงสุด 99 ปี สำหรับนักลงทุนต่างชาติ)

5. การกำหนดอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอัตราร้อยละ 17 ต่ำสุดในอาเซียน สำหรับผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิจัย ที่มีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนดในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมตามกฎหมายว่าด้วยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย หรือ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน

6. ระบบการบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนให้บริการข้อมูลข่าวสารการขออนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการการค้าการส่งออก นำเข้าในจุดเดียว

7. การให้สมาร์ทวิซ่าสำหรับการทำงานในไทย 5 ปี เพื่อดึงดูดนักลงทุน ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิทยาศาสตร์จากทั่วโลก

จากมาตรการและสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอีอีซี จะพบว่าสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ มาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax Incentives) และมาตรการสิทธิประโยชน์ที่ไม่ใช่ภาษี (Non-tax Incentives) เราพบว่ามาตรการที่เป็นภาษีนั้น เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นต้น เป็นมาตรการที่อาจมีผลกระทบต่อปัญหาความเป็นธรรมทางสังคมเมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมนอกเขตอีอีซี ตัวอย่างเช่น การลงทุนในเขตอีอีซี มีการยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบ แต่การลงทุนนอกเขตอีอีซี ผู้ลงทุนจะต้องเสียทั้งภาษีศุลกากร ภาษีมูลค่าเพิ่ม อากรขาเข้า ภาษีสรรพสามิต และภาษีมหาดไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะสนใจที่จะศึกษาว่าสิทธิประโยชน์ที่เป็นภาษีของอีอีซี ได้สร้างปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคมอย่างไร และจะมีแนวทางในการที่จะสร้างความเป็นธรรมได้อย่างไร จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น สิริวิษา สิทธิชัย (2551 : 2) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น พบว่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกโดยตรง ผู้วิจัยจึงได้จัดทำการศึกษาคุณูปการ

เรื่อง การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกนี้ ขึ้นมา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างความเป็นธรรมเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการกำหนดขอบเขตของการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา 3 ด้าน ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา

การวิจัยการสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกนี้ เริ่มศึกษาพัฒนาการของระบบภาษีเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาที่เริ่มต้นในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้น จนถึงการจัดตั้งเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกและสิ้นสุดการศึกษาในปี พ.ศ. 2566 เนื่องจากเพื่อให้ผลการวิจัยได้ข้อค้นพบที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด

1.3.2 ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการศึกษา

พื้นที่ของการศึกษามีขอบเขตตามพื้นที่ระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกครอบคลุม 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง

1.3.3 ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

สำหรับการวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะระบบภาษีที่อยู่ในการกำกับดูแลของกรมสรรพากร กระทรวงการคลัง เนื่องจากกระทรวงการคลังมีอำนาจและหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับการเงินการคลังของแผ่นดิน เช่น การเก็บภาษีอากร กิจการหารายได้ที่รัฐมีอำนาจ การบริหารพัสดุของภาครัฐ และทรัพย์สินของแผ่นดิน ฯลฯ ซึ่งภาษีถือเป็นรายได้หลักของประเทศ โดยกระทรวงการคลังแบ่งหน่วยงานที่จัดเก็บภาษีเป็น 3 ส่วน ได้แก่ กรมสรรพสามิต กรมสรรพากร และกรมศุลกากร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ประโยชน์ในเชิงนโยบาย

คาดว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นฐานกำหนดนโยบาย ในการจัดการปัญหาความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม ในโครงการระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคอื่น ๆ ที่ได้ประกาศไปแล้วอีก 4 ภาค คือ ระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ ระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง-ตะวันตก และระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้

1.4.2 ประโยชน์ในเชิงวิชาการ

คาดว่าผลการวิจัยนี้จะช่วยพัฒนาทฤษฎีและองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กล่าวคือ สามารถก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และมีผู้นำผลงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้อ้างอิงในเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งในวารสารในหรือต่างประเทศ อ้างอิงในการจัดทำหนังสือหรือรายงานของหน่วยงานภาครัฐ อ้างอิงในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทมหาชน อีกทั้งอาจนำไปใช้เป็นเอกสารในการนำไปอบรมต่อไป

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความเป็นธรรม หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันหรือความไม่เสมอภาคในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม

การพัฒนาอุตสาหกรรม หมายถึง ความพยายามที่จะเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเดิมที่มีฐานการผลิตอยู่ที่ภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาอยู่ที่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม

รัฐ หมายถึง กลุ่มที่มีบทบาทในด้านการกำหนดนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรม รวมทั้งนโยบายที่ให้สิทธิพิเศษแก่ภาคอุตสาหกรรม เป็นกลุ่มที่ลงทุนก่อสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนถึงเป็นผู้นำในการลงทุนภาคอุตสาหกรรม

กลุ่มทุนข้ามชาติ หมายถึง กลุ่มทุนที่ย้ายฐานการผลิตมาจากนอกประเทศเพื่อเข้ามาแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานราคาถูก

กลุ่มทุนชาติ หมายถึง กลุ่มทุนขนาดใหญ่ในประเทศ ที่เข้ามาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมตลอดจนถึงกิจการที่มีความเกี่ยวเนื่องกับภาคอุตสาหกรรม

กลุ่มทุนท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มทุนที่เกิดจากการรวมตัวของนายทุนในจังหวัดระยอง ที่เข้ามาลงทุนในกิจการที่เกี่ยวข้องและรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนถึงการได้รับผลประโยชน์ในเชิงเชื่อมโยงจากภาคอุตสาหกรรม

สิทธิประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ที่ภาครัฐให้แก่กิจการ เพื่อสนับสนุนกิจการเหล่านั้น โดยกิจการที่ได้รับประโยชน์จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ภาครัฐกำหนด ซึ่งสิทธิประโยชน์ในการศึกษานี้ จะเป็นสิทธิประโยชน์จากรวมสรรพากรและสิทธิประโยชน์จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

สิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax Incentive) หมายถึง มาตรการพิเศษในการยกเว้น เปรียบเทียบ การให้อัตราภาษีลดพิเศษ หรือเลื่อนการเสียภาษีออกไป ซึ่งอาจปรากฏได้ในหลายรูปแบบ เช่น มาตรการพักภาษี (Tax Holiday) การหักลดหย่อนเงินลงทุน (Investment Tax Allowance) หรือการยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบ

การพักภาษี (Tax Holidays) หมายถึง การปลอดจากภาระภาษีในช่วงเวลาหนึ่ง หรือการยกเว้นภาระภาษีที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง บางครั้งก็มีการขยายระยะเวลาในการบรรเทาภาระภาษีลงโดยลดอัตราภาษีลงต่อไปอีกช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ภาคประชาชน หมายถึง กลุ่มและชนชั้นของประชาชนที่อยู่นอกเหนือกลุ่มชนชั้นนำที่มีอำนาจทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม

ความไม่เป็นธรรม หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เสมอภาค การขาดความเป็นธรรม หรือความยุติธรรมเกิดขึ้นทั้งในเหตุการณ์ หรือการกระทำระดับจุลภาคหรือการกระทำระดับมหภาค ซึ่งโดยทั่วไป หมายถึง การละเมิด การละเลยการกระทำที่ไม่สมควรหรือผิดกฎหมาย ซึ่งอาจได้รับโทษทางกฎหมาย ความไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในด้านโอกาส สำหรับกลุ่มคนที่มีสิทธิ์เท่ากัน หรือการกระทำที่ทำให้เกิดการจำกัดสิทธิของประชาชนบางกลุ่ม

ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เสมอภาคหรือสถานการณ์ที่บุคคลในสังคมมีบางอย่างไม่เท่าเทียมกัน เช่น สถานภาพทางสังคม รวมถึงสิทธิในทรัพย์สิน การได้รับประโยชน์ทางภาษีอากรของกิจการขนาดใหญ่และขนาดเล็กอำนาจการต่อรอง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาษีและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษี
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในระบบภาษี
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- 2.4 แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยกลุ่มผลประโยชน์
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาษีและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาษีอากร

แนวคิดเกี่ยวกับภาษีอากรประกอบด้วย โครงสร้างภาษีอากร และลักษณะโครงสร้างภาษีอากรที่ดี ดังนี้

2.1.1.1 โครงสร้างภาษีอากร

การสร้างความสำเร็จเติบโตนั้น ต้องอาศัยทั้งนโยบายการคลังและนโยบายการเงิน เพื่อให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพ โดยมีภาษีอากรเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของนโยบายการคลังที่สามารถนำไปใช้เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ในแง่ที่เป็นรายได้หลักของรัฐบาล ซึ่งการใช้จ่ายของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายทางตรงหรือทางอ้อมโดยผ่านเงินอุดหนุน หรือการใช้จ่ายในด้านสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การสาธารณสุข และด้านอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้นโยบายการเจริญเติบโตได้ผลตามเป้าหมาย ดังนั้น หากโครงสร้างภาษีที่มีความเหมาะสมและประชาชนรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐตระหนักถึงบทบาทของตนเอง ก็จะทำให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโครงสร้างระบบภาษีของไทยประกอบด้วย ภาษีระดับชาติ และภาษีระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. ภาษีระดับชาติ

กระทรวงการคลังมีอำนาจและหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับการเงินการคลังของแผ่นดิน เช่น การเก็บภาษีอากร กิจการหารายได้ที่รัฐมีอำนาจ การบริหารพัสดุของภาครัฐ และทรัพย์สินของแผ่นดิน เป็นต้น ซึ่งภาษีถือเป็นรายได้หลักของประเทศ โดยกระทรวงการคลังได้แบ่งกลุ่มภารกิจด้านรายได้ ประกอบด้วยหน่วยงานที่จัดเก็บภาษีเป็น 3 กรมที่สำคัญ หรือที่เรียกกันว่า “3 กรมภาษี” หมายถึง กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร และกรมสรรพากร ดังนี้

1) กรมสรรพสามิต รับผิดชอบในการเก็บภาษีสรรพสามิต ซึ่งเป็นภาษ้นำเข้าส่งออกที่จัดเก็บจากสินค้าและบริการบางประเภท เช่น สินค้าและบริการที่มีลักษณะฟุ่มเฟือย สินค้าที่ได้รับผลประโยชน์พิเศษจากภาครัฐ สินค้าที่บริโภคแล้วมีผลเสียต่อสุขภาพ สินค้าที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดภาระต่อรัฐบาลในการที่จะต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก

เพื่อให้บริการแก่ผู้บริโภค โดยมีอัตราในการเรียกเก็บเป็นไปตาม พระราชบัญญัติฯจากการนำเข้าสินค้าและบริการต่อไปนี้ คือ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน เครื่องดื่ม เครื่องใช้ไฟฟ้า (เฉพาะเครื่องปรับอากาศ) โคมระย้าที่ทำจากแก้วलेकคริสตัลและแก้วคริสตัลอื่น ๆ พรมและสิ่งทอปูพื้นอื่น (เฉพาะที่ทำด้วยขนสัตว์) เรือยอร์ช น้ำหอม แบทเตอรี สุรา ยาสูบ และไฟ โดยกรมศุลกากรเป็นผู้จัดเก็บแทนกรมสรรพสามิต นอกจากนี้ยังมีภาษีเพื่อมหาดไทยเป็นภาษีสรรพสามิตที่จัดเก็บเพิ่มขึ้น เพื่อนำไปจัดสรรให้กับกรุงเทพมหานคร ราชการส่วนท้องถิ่นและกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรเงินภาษีสุรา โดยสินค้าที่ต้องชำระภาษีสรรพสามิตและภาษีเพื่อมหาดไทย เช่น น้ำหอม สุรา ยาสูบ ไฟ แบทเตอรี จะต้องชำระเมื่อมีการเสียภาษีสรรพสามิต นอกจากนี้ยังรับผิดชอบในการเก็บภาษีสินค้าบางประเภทที่ผลิตในประเทศไทย และมีมาตรการปราบปรามคนที่ทำผิดกฎหมายด้วย

2) กรมศุลกากร รับผิดชอบเก็บภาษีศุลกากร (Customs Duty) หรืออากรจากการค้าระหว่างประเทศ เช่น ภาษีอากรขาเข้า-ขาออก ภาษีศุลกากรเป็นการเก็บภาษีจากการนำเข้าสินค้าเพื่อเป็นกำแพงภาษี และเก็บภาษีจากการส่งออก ทั้งนี้เพื่อป้องกันอุตสาหกรรมบางชนิดที่ประเทศไทยยังไม่มี ความชำนาญ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าที่นำเข้ามาได้ และส่งเสริมการส่งออก รวมถึงมีมาตรการป้องกันปราบปรามไม่ให้คนลักลอบหนีภาษี แต่ในอนาคตภาษีศุลกากรจะถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากความตกลงเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีมีมากขึ้นทำให้กำแพงภาษีลดต่ำลงเรื่อย ๆ จนไม่มีกำแพงภาษี การจัดเก็บภาษีปกติเมื่อมีการเก็บอากรขาเข้าจะต้องมีการเก็บภาษีชนิดอื่นควบคู่ไปด้วย ซึ่งกรมศุลกากรเป็นผู้จัดเก็บแทน ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มจัดเก็บแทนกรมสรรพากร ภาษีสรรพสามิตจัดเก็บแทนกรมสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทยจัดเก็บแทนกระทรวงมหาดไทย ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมพิเศษแทนกระทรวงพาณิชย์ โดยหน้าที่จัดเก็บเป็นของกรมศุลกากร ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อากรขาเข้า และอากรขาออก ดังนี้

(1) อากรขาเข้า เป็นการเก็บภาษีจากสินค้าอุปโภคบริโภคหรือบริโภคในประเทศ โดยคำนวณค่าภาษีตามพิกัดของอัตราศุลกากร ราคาสินค้า และสภาพสินค้าที่อยู่ในความรับผิดชอบที่ต้องเสียภาษี ซึ่งอัตราภาษีอากรนำเข้าจะแตกต่างกันตามชนิดและประเภทสินค้า เช่น

อัตราร้อยละ 30 สำหรับสินค้าประเภท เครื่องสำอาง หมวก น้ำหอม รองเท้า ผ้าห่ม ร่ม

อัตราร้อยละ 20 สำหรับสินค้าประเภท กระเป๋า

อัตราร้อยละ 10 สำหรับสินค้าประเภท ซีดี ดีวีดี อัลบั้ม แบทเตอรี สำรอง (Power Bank) หูฟัง (Headphone) ตุ๊กตา

อัตราร้อยละ 5 สำหรับสินค้าประเภท นาฬิกา แวนตา แวนกันแดด

สำหรับสินค้าที่ได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากร แต่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax: VAT) อัตราร้อยละ 7 ได้แก่ นิตยสาร สมุดภาพ (Photobook) คีย์บอร์ดคอมพิวเตอร์ เมาส์

ทั้งนี้ จะจัดเก็บภาษีเมื่อมีการนำสินค้าเข้ามาในประเทศไทยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด อย่างเช่น การนำเข้าสินค้าโดยใช้บริการขนส่ง หากมูลค่าของสินค้านำเข้ารวมกับค่าขนส่งและค่าประกันภัยเกิน 1,500 บาท จะต้องเสียภาษีอากร

ส่วนกรณีที่น่าเข้ามาด้วยตนเองเมื่อเดินทางกลับเข้าประเทศไทย
สินค้าที่ต้องเสียภาษีนำเข้าประกอบด้วย

1) ของใช้ส่วนตัวที่มีมูลค่ารวมทั้งหมดเกิน 20,000 บาท ไม่ว่าจะเพื่อ
ใช้เองหรือไม่ได้ใช้เองก็ตาม แต่ถ้าเป็นสิ่งของที่นำไปจากประเทศไทยจะไม่ถูกนำมาคิดมูลค่าหากมี
การสำแดงไว้ก่อนเดินทางไป

2) สิ่งของที่มีลักษณะทางการค้า แม้จะมีมูลค่าต่ำกว่า 20,000 บาท

3) เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกินกว่า 1 ลิตร

4) บุหรี่เกินกว่า 200 มวน

5) ซิกาหรือยาเส้นเกินกว่า 250 กรัม

6) ของต้องกักต คือ ของที่ต้องมีใบอนุญาต เช่น ยาและอาหาร
เสริม เครื่องสำอาง สัตว์เลี้ยง อาวุธปืน พืช อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดรน (Drone: อากาศยานไร้
คนขับ)

(2) อากรขาออก เป็นการเสียภาษีหรือจ่ายค่าธรรมเนียมก่อนนำ
สินค้าออกนอกประเทศ โดยเป็นหน้าที่ของกรมศุลกากรในการจัดเก็บภาษีขาออก ซึ่งหากมีสินค้า
9 ประเภทนี้ ได้แก่ ข้าว เศษโลหะ หนังโคและหนังกระบือ ไม้ (ไม้แปรรูปทุกชนิด) เส้นไหมดิบที่ไม่ได้
ตีเกลียว เส้นด้ายที่ทำด้วยไหม ปลาปนหรือปลาอบแห้งที่ยังไม่ได้แปรรูป ของที่ส่งออกจากพื้นที่ที่พัฒนา
ร่วมตามกฎหมาย และของที่ยังไม่ได้ระบุหรือรวมไว้ในประเภทอื่นใดในพิกัดอัตราอากรขาออก
ไม่ว่าจะเป็นส่งออกทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ จะต้องเสียค่าภาษีส่งออก

3) กรมสรรพากร รับผิดชอบการเก็บภาษีตามประมวลรัษฎากรและกฎหมาย
ที่แบ่งเป็นภาษีทางตรง ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และเก็บภาษีทางอ้อม
ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีสีโตรเลียม และอากรแสตมป์ ทั้งนี้ กรมสรรพากรเป็น
หน่วยงานที่สร้างรายได้หลัก (จัดเก็บภาษีได้ประมาณอัตราร้อยละ 60 ของประเทศ) จึงมีอำนาจ
ในการกำกับ ตรวจสอบ ติดตามและเร่งรัดภาษีอากรค้าง รวมถึงมีอำนาจในการพิจารณาปรับปรุง
กฎหมายและระบบการจัดเก็บภาษี ไปจนถึงการใช้มาตรการทางภาษีเพื่อสนับสนุนการออม
การลงทุน ช่วยให้แข่งขันกับต่างประเทศ และใช้ภาษีเพื่อกระจายรายได้ กรมสรรพากรมีภารกิจหลักที่
สำคัญ คือ

(1) การจัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรและกฎหมายอื่นที่
เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยภาษีทางตรง ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษี
ทางอ้อม ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีสีโตรเลียม และอากรแสตมป์

(2) เสนอแนะนโยบายจัดเก็บภาษีอากรและแก้ไข กฎหมายภาษีอากรเพื่อ
ส่งเสริมให้มีการแข่งขันในระดับสากล และเพื่อบรรเทาภาระภาษีของ

(3) ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อสร้างโอกาสในการบริหารจัดการเก็บภาษีอากร
ภายใต้ข้อจำกัดด้านรายได้และค่าใช้จ่ายพร้อมใช้ช่องทางต่าง ๆ จัดเก็บภาษีโดยเฉพาะจัดเก็บจาก
กลุ่มธุรกิจข้ามชาติซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีศักยภาพสูงในการชำระภาษี

สำหรับกฎหมายภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร มีองค์ประกอบหรือ
โครงสร้าง คือ หลักการจัดเก็บภาษีอากร และผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรและผู้รับภาระภาษีอากร ดังนี้

1) หลักการจัดเก็บภาษีอากร

(1) โดยทั่วไปภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรอยู่ในอำนาจหน้าที่และการควบคุมการจัดเก็บโดย กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง (มาตรา 5 แห่งประมวลรัษฎากร) อย่างไรก็ตามในบางกรณีกำหนดให้หน่วยงานอื่นช่วยจัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร อาทิ

1) สำนักงานที่ดิน กรมที่ดิน ช่วยจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หัก ณ ที่จ่ายจากการขายอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 50 (5) และ (6) ประกอบมาตรา 52 ภาษีเงินได้นิติบุคคลหัก ณ ที่จ่ายจากการขายอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 69 ตรี และภาษีธุรกิจเฉพาะจากการประกอบกิจการขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้าหรือหากำไรตามมาตรา 91/2 (5) ประกอบมาตรา 91/10 วรรคห้าถึงวรรคเจ็ด โดยจัดเก็บภาษีอากรดังกล่าวแล้วแต่กรณี ในขณะที่มีการจดทะเบียนสิทธิหรือนิติกรรม

2) กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้นำเข้าที่ได้นำเข้าสินค้า ตามมาตรา 83/8 ประกอบมาตรา 83/10 แห่งประมวลรัษฎากร

3) กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ประกอบการจดทะเบียนที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต ทั้งนี้ ตามมาตรา 83/10 แห่งประมวลรัษฎากร ดังนี้

(1) ภาษีสุรา ตามพระราชบัญญัติภาษีสุรา

(2) ภาษียาสูบ ตามพระราชบัญญัติภาษียาสูบ

(3) ภาษีไฟ ตามพระราชบัญญัติภาษีไฟ

(4) ภาษีสรรพสามิต ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต และ

พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษี

(2) หลักการจัดเก็บภาษีอากรแต่ละประเภทตามประมวลรัษฎากร ได้แก่

1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามมาตรา 41 แห่งประมวลรัษฎากร

2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล ตามมาตรา 66 แห่งประมวลรัษฎากร

3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามมาตรา 77/2 แห่งประมวลรัษฎากร

4) ภาษีธุรกิจเฉพาะ ตามมาตรา 91/2 แห่งประมวลรัษฎากร

5) อากรแสตมป์ ตามมาตรา 104 แห่งประมวล

2) ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรและผู้รับภาระภาษีอากร จำแนกได้ดังนี้

(1) การจำแนกผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามฐานะบุคคลตามกฎหมาย แบ่งเป็น

1) บุคคลธรรมดา รวมทั้งผู้ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี และกองมรดก

2) ห้างหุ้นส่วนหรือคณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล

3) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

4) นิติบุคคลอื่น เช่น องค์การของรัฐบาล มูลนิธิ สมาคม เป็นต้น

(2) การจำแนกผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามถิ่นที่อยู่และภูมิลำเนา เช่น กรณีบุคคลใดอยู่ในประเทศไทยชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือหลายระยะรวมเวลาทั้งหมดถึง 180 วัน ในปีภาษีใดให้ถือว่าเป็นผู้อยู่ในประเทศไทย ตามมาตรา 41 แห่งประมวลรัษฎากร

(3) การจำแนกผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามวิธีอื่น ได้แก่ การจำแนกตามสัญชาติ ในการจัดเก็บภาษีของแต่ละหน่วยงาน บางครั้งจำเป็นที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่จัดเก็บภาษีแต่ละประเภทนั้น ต้องทำหน้าที่จัดเก็บรายได้ภาษีแทนอีกหน่วยงานหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวแก่ผู้เสียภาษีที่สามารถชำระภาษีต่าง ๆ ได้ภายในหน่วยงานเดียวกัน เช่น ในการนำเข้าสินค้า ผู้นำเข้ามีภาษีอากรที่ต้องชำระ คือ อากรขาเข้า ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทย ภาษีมูลค่าเพิ่ม (สินค้าที่ต้องชำระภาษีสรรพสามิตและภาษีเพื่อมหาดไทย เช่น น้ำหอม สุรา ยาสูบ ไฟ แบตเตอรี่ เป็นต้น) กรมศุลกากรจะเป็นผู้จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มแทนกรมสรรพากร ส่วนภาษีสรรพสามิตและภาษีเพื่อมหาดไทย กรมศุลกากรก็จะเป็นผู้จัดเก็บแทนกรมสรรพสามิตและมหาดไทยเช่นกัน

2. ภาษีระดับท้องถิ่น : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

เพื่อให้ส่วนท้องถิ่นมีรายได้และนำไปใช้พัฒนาท้องถิ่นในด้านสังคมอื่น ๆ จึงกำหนดให้ส่วนท้องถิ่น หรือที่เรียกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์ อากรรังนกอีแอ่น ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ ภาษีบำรุงท้องที่ที่จัดเก็บจากยาสูบ น้ำมัน ค่าธรรมเนียมเข้าพักโรงแรม ซึ่งในปัจจุบันภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ได้ถูกเปลี่ยนมาเป็นภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างแทน โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2562 และเริ่มจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป

2.1.1.2 ลักษณะโครงสร้างภาษีอากรที่

หลักเกณฑ์ที่ดีในการจัดเก็บภาษี อาดัม สมิท (Adam Smith) ได้วางรากฐานเอาไว้เมื่อประมาณสองร้อยกว่าปีมานั้น ต่อมาได้มีการวิวัฒนาการขึ้นมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ดีในการจัดเก็บภาษีนั้น พอจะสรุปหลักที่สำคัญได้ ดังนี้ (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2546 : 145-148)

1. หลักความแน่นอน (Certainty)
2. หลักของการประหยัด (Economy)
3. หลักของความเสมอภาค (Equity)
4. หลักของการยอมรับ (Acceptability)
5. หลักของการเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (Enforceability)
6. หลักของการทำรายได้ (Productivity)
7. หลักของความยืดหยุ่น (Flexibility)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. หลักความแน่นอน

การบริหารการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพนั้น กฎหมายที่ใช้ในการเก็บภาษีทุกประเภทจะต้องมีความแน่นอนและเป็นที่ยอมรับแก่ผู้เสียภาษีทุกคน กล่าวคือ ในเรื่องฐานภาษี อัตราภาษี ตลอดจนวันเวลา และวิธีการที่จัดเก็บภาษีนั้น หากการจัดเก็บบางประเภทขาดความ

แน่นอนหรือมีความกำกวม (Arbitrary) แล้วจะทำให้การจัดเก็บทำได้ลำบาก และอาจเป็นช่องทางก่อให้เกิดการทุจริตและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษี

2. หลักของการประหยัด

ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดเก็บภาษี เพราะถือว่าภาษีอากรเป็นการจัดเก็บจากประชาชนเป็นเงินของประชาชน ดังนั้น รัฐต้องประหยัดและใช้จ่ายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ภาษีที่จัดเก็บต้องไม่กระทบต่อประชาชน ผู้ที่ทำงาน ต้องใช้หลักเก็บน้อยแต่ได้มาก หลักของการประหยัด การบริหารการจัดเก็บภาษีที่ดีนั้นภาษีอากรแต่ละประเภทที่จัดเก็บจะต้องเป็นภาระแก่ผู้เสียภาษีน้อยที่สุด และเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีต่ำที่สุดด้วย

3. หลักความเป็นธรรม

หลักความเป็นธรรม หรือหลักของความเสมอภาค หมายความว่าผู้ที่มีความสามารถในการหารายได้เท่ากัน ก็ควรเสียภาษีให้แก่รัฐโดยเท่าเทียมกัน ไม่ควรมีการให้อภิสิทธิ์โดยการยกเว้นภาษี หรือลดภาษีให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นกรณีพิเศษ และใช้หลักแห่งความสามารถในการเสียภาษี (Ability to Pay) กล่าวคือ ผู้ใดมีความสามารถในการเสียภาษีมากก็ควรเสียภาษีมากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีน้อยกว่าการจัดเก็บภาษีที่ดีนั้นจะต้องก่อให้เกิดความยุติธรรม หรือความเสมอภาคในหมู่ผู้เสียภาษีทุกคน หลักความยุติธรรมในการเก็บภาษีนั้น เป็นหัวใจสำคัญของระบบภาษีที่ดี การพิจารณาความเป็นธรรมนั้นเราจะต้องพิจารณาทั้งความเป็นธรรมเกี่ยวกับภาษีที่จัดเก็บ และความเป็นธรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการจัดเก็บภาษีนั้น

4. หลักของการยอมรับ

การบริหารการจัดเก็บภาษีอากรแต่ละประเภทจะทำให้ง่ายขึ้น ถ้าหากประชาชนให้ความร่วมมือในการเสียภาษี อย่างไรก็ตามการที่ประชาชนจะยินดีให้ความร่วมมือในการเสียภาษีนั้น ภาษีอากรทุกชนิดที่จะจัดเก็บจากประชาชนจะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ด้วย

5. หลักของการเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

หลักของการเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ หรือหลักความสะดวก (Convenience) หรือหลักของการเป็นไปได้ทั้งด้านเวลา และวิธีการชำระเงิน เพื่อให้ผู้เสียภาษีอากรมีความสะดวกในการชำระภาษีอากร ในทางปฏิบัติในระบบภาษีที่ดีนั้น ภาษีอากรทุกประเภทที่จะจัดเก็บจะต้องสามารถทำการบริหารการจัดเก็บได้ผลในทางปฏิบัติ แม้จะมีเหตุผลดีในทางทฤษฎีแต่ในทางปฏิบัติการจัดเก็บเป็นไปได้ยาก ภาษีนั้นจะถือเป็นภาษีที่ดีไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ภาษีการค้าปลีก (Retail Sales Taxes) หรือภาษีการใช้จ่าย (Expenditure Taxes) นั้น เป็นภาษีที่ดีในทางทฤษฎี แต่สำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนานั้น จะไม่สามารถเก็บภาษีดังกล่าวอย่างได้ผลในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ เพราะขาดระบบการจดทะเบียนและการตรวจสอบการเก็บภาษีที่ดีพอในกรณีเช่นนี้ ภาษีดังกล่าวก็จะถือว่าเป็นภาษีที่ดีสำหรับประเทศนั้นไม่ได้

6. หลักของการทำรายได้

ภาษีที่ดีสำหรับรัฐบาลนั้นควรเป็นภาษีที่สามารถทำรายได้ให้แก่รัฐบาลเป็นอย่างดีด้วย กล่าวคือเป็นภาษีที่มีฐานใหญ่และฐานของภาษีขยายตัวได้รวดเร็วตามความ

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้รัฐบาลได้รับรายได้จากภาษีอากรนั้นได้มากโดยไม่ต้องเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีนั้น

7. หลักของความยืดหยุ่น

ภาษีที่ดีนั้นควรที่จะเป็นภาษีที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจของประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เสียภาษีได้ง่าย ตัวอย่างเช่น การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในระบบก้าวหน้า ในขณะที่เศรษฐกิจกำลังขยายตัว รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น แต่อัตราภาษีที่จัดเก็บจะเพิ่มขึ้นเร็วกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น ภาษีที่จะเก็บนั้นจะไปลดอัตราการจัดเก็บของรายได้ของประชาชนซึ่งจะช่วยลดแรงกดดันของเงินเฟ้อได้มาก ในกรณีตรงกันข้ามในขณะที่เศรษฐกิจซบเซา รายได้ของประชาชนจะลดลง อัตราภาษีที่เก็บจะลดลงในอัตราที่รวดเร็วกว่ารายได้ที่แสดง ซึ่งจะช่วยลดความเดือนร้อนของผู้เสียภาษีและพอจะลดความซบเซาของเศรษฐกิจได้บ้าง

เดื่อนน้อย จันทรสาขา (2552 : 6) ได้ให้แนวคิดไว้ว่าการที่ประชาชนจะยินยอมเสียภาษีแก่รัฐด้วยความสมัครใจหรือมีจิตสำนึกในการเสียภาษีมากน้อยแค่ไหนนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ขึ้นอยู่กับการที่ประชาชนเห็นความสำคัญของการเสียภาษีมากน้อยเพียงใด ถ้าประชาชนมองเห็นว่าเงินภาษีอากรที่ตนเสียไปนั้นได้ถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม และตนก็เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์นั้นด้วย ความยินยอมที่จะเสียภาษีก็ย่อมจะมีมาก
2. ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารงานและการใช้เงินของรัฐ ถ้าหากรัฐบาลบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและเงินภาษีอากรทุกบาททุกสตางค์ได้ถูกนำไปใช้อย่างคุ้มค่าแล้วก็จะช่วยให้ความสมัครใจในการเสียภาษีของประชาชนมีมาก
3. ขึ้นอยู่กับความเป็นธรรมในการเสียภาษีการที่จะทำให้ประชาชนผู้เสียภาษีแต่ละคนให้ความร่วมมือในการเสียภาษีให้แก่รัฐบาลนั้น ระบบของภาษีอากรที่จัดเก็บนั้นจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีทุกคนด้วย
4. ขึ้นอยู่กับการลงโทษของกฎหมาย และการลงโทษของสังคม

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

สิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax Incentive) เป็นมาตรการพิเศษในการยกเว้นเครดิตการให้อัตราภาษีลดพิเศษ หรือเลื่อนการเสียภาษีออกไป ซึ่งอาจปรากฏได้ในหลายรูปแบบ เช่น มาตรการพักภาษี (Tax Holiday) การหักลดหย่อนเงินลงทุน (Investment Tax Allowance) หรือการยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบ

การใช้มาตรการทางภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ในการเข้ามาลงทุนในประเทศ เป็นมาตรการที่ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา แต่ถึงกระนั้นปัจจัยด้านภาษีอากรอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักในการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน แต่อาจประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น เสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติที่รวมถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความโปร่งใสของกฎระเบียบ มีการจัดองค์กรที่

เอื้อต่อการทำธุรกิจ (เช่น การธนาคาร) เทคโนโลยี แรงงานมีทักษะ ในทางทฤษฎีถือว่าวัตถุประสงค์ของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี คือ เพื่อแก้ไขความล้มเหลวของตลาด อย่างไรก็ตามการดำเนินการสร้างความโปร่งใสและสร้างเสถียรภาพทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมืองไม่สามารถทำได้โดยง่าย การให้สิทธิประโยชน์ซึ่งสามารถทำได้ทันทีจึงเป็นวิธีที่ง่ายและนิยมใช้กัน แม้การสร้างแรงจูงใจโดยการลดหรือยกเว้นภาษีจะเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายในด้านของรัฐ แต่ขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดช่องให้บริษัทข้ามชาติที่ได้รับสิทธิประโยชน์ อาจใช้ประโยชน์ที่ตนได้รับโดยมิชอบนำไปสู่ปัญหาการกัดกร่อนฐานภาษี (Eroding the Tax Base) โดยอาศัยช่องว่างและความแตกต่างกันของกฎหมายภาษีในแต่ละประเทศ เพื่อการหลีกเลี่ยงหรือหลบหนีภาษี (Avoidance) อย่างถูกกฎหมาย ซึ่งปัญหานี้ยังมีความน่ากังวลสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ระบบการบริหารจัดเก็บภาษียังไม่ดีพอ และไม่มีกลไก การตรวจสอบสิทธิประโยชน์ที่ให้กับผู้ประกอบการที่เข้ามาลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศที่เลือกจะใช้มาตรการทางภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจจึงต้องมีการตัดสินใจสองประการ ประการแรก คือ การลงทุนแบบไหนที่รัฐมุ่งจะส่งเสริมการลงทุน ประการที่สอง คือ รูปแบบของสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่จะนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการลงทุน นั้น

สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องการเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ได้จัดให้มีสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่นักลงทุน เพื่อดึงดูดทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เช่น จัดให้มีการพักภาษี หรือจัดให้มีมาตรการเครดิตภาษีส่วนเหลือ (Tax Sparing Credit) หรืออาจมีการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นเพื่อบรรเทาภาระภาษีและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการผลิตสินค้าบางประเภท ซึ่งมาตรการเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ทำให้เศรษฐกิจในประเทศเจริญเติบโต เกิดการจ้างงานจำนวนมาก แต่ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับต้นทุนทางภาษีที่รัฐต้องสูญเสียรายได้ทางภาษีไปเพื่อแลกกับความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้น การใช้แรงจูงใจทางภาษีด้วยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อดึงดูดการลงทุนจึงต้องมีการออกแบบการนำมาปฏิบัติและการกำกับดูแลที่ดี

2.1.2.1 รูปแบบของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี

การสร้างแรงจูงใจแก่นักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนเป็นการใช้มาตรการทางภาษีของรัฐเพื่อช่วยลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจ รัฐอาจช่วยโดยการลดต้นทุนของนักลงทุนต่างชาติทางตรง เช่น มาตรการพักภาษีและลดอัตราภาษี อีกประเภทหนึ่งคือการลดต้นทุนของนักลงทุนต่างชาติทางอ้อม เช่น การไม่มีกฎเกณฑ์ป้องกันการตั้งทุนต่ำ (Thin Capitalization) หรือไม่มีกฎเกณฑ์ในการป้องกัน การกำหนดราคาโอนที่ไม่เป็นไปตามราคาตลาด (Transfer Pricing) ซึ่งรวมถึงกรณีที่ไม่มีการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวด้วย แต่โดยปกติรัฐที่ให้การส่งเสริมการลงทุนมักเลือกใช้มาตรการทางตรงในการส่งเสริมการลงทุน เพราะเป็นวิธีที่สามารถทำได้ง่ายโดยมีรูปแบบที่เกิดขึ้นบ่อย ดังนี้

1. การพักภาษี

การพักภาษีเป็นการยกเว้นภาษีภายในระยะเวลาหนึ่งเพื่อเป็นประโยชน์แก่นักลงทุนในกิจกรรมที่รัฐต้องการส่งเสริม โดยปกติแล้วการยกเว้นนี้มักจะให้เวลานานสำหรับอุตสาหกรรมบุกเบิกหรืออุตสาหกรรมเกิดใหม่ การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเช่นนี้อาจถูกตั้งคำถามได้ในแง่ของประสิทธิภาพในการดึงดูดการลงทุน หากมองในอีกมุมหนึ่งสิทธิประโยชน์ที่นักลงทุนได้รับ

คือ การไม่ต้องเสียภาษีหรือเสียภาษีในอัตราที่ต่ำ ส่วนรายได้ที่หายไปจึงเป็นรายจ่ายภาษี (Tax Expenditure) ของรัฐ กล่าวคือ เป็นรายรับทางการคลังที่ต้องสูญเสียไปจากการให้สิทธิประโยชน์นั้น ซึ่งอาจทำให้รัฐต้องหารายได้จากแหล่งอื่นมาทดแทนการพักภาษีเป็นมาตรการที่ถูกบิดเบือนได้ง่ายจึงมีข้อควรระวังในการให้สิทธิประโยชน์ ซึ่งปัญหาที่มักจะถูกหยิบยกขึ้นมาเมื่อกล่าวถึงมาตรการพักภาษี

ประการแรก คือ ข้อกังวลว่าบริษัทเกิดใหม่อาจจะไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ เพราะโดยปกติในช่วงเริ่มต้นทำธุรกิจบริษัทอาจไม่สามารถทำกำไรได้ตั้งแต่ในระยะแรก ทำให้มีแต่ผลขาดทุนสะสม ซึ่งการประกอบกิจการโดยไม่มีผลกำไรทำให้บริษัทไม่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอยู่แล้วจึงไม่ได้เป็นการส่งเสริมบริษัทใหม่อย่างแท้จริง ในขณะที่บริษัทที่ประกอบธุรกิจที่ได้กำไรตั้งแต่ในระยะแรกของการทำธุรกิจ ย่อมไม่มีความจำเป็นต้องให้สิทธิประโยชน์เช่นนี้ เนื่องจากการลงทุนทำธุรกิจนั้นได้ผ่านการตัดสินใจวางแผนมาดีแล้ว

ประการที่สอง ความมีประสิทธิภาพในการดึงดูดการลงทุน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ปัจจัยทางภาษีถือเป็นแรงจูงใจอันดับท้าย ๆ ที่บริษัทใช้เพื่อดึงดูดการลงทุน โดยปัจจัยอันดับต้น ๆ ได้แก่ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและทางการเมือง ความแน่นอนของกฎเกณฑ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น หากปัจจัยอื่น ๆ ไม่เอื้อต่อการทำธุรกิจของนักลงทุนในแง่นี้ มาตรการพักภาษีก็จะได้เป็นเครื่องดึงดูดการลงทุนอย่างแท้จริง แต่เป็นของแถมที่รัฐมอบให้นักลงทุนอย่างเสียเปล่า

ประการที่สาม ปัญหาการหลีกเลี่ยงภาษีโดยการทำธุรกรรมระหว่างบริษัทที่ได้รับการพักภาษีและบริษัทที่มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยใช้วิธีการกำหนดราคาโอน ระหว่างบริษัทในประเทศเดียวกันที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์หรือบริษัทต่างชาติ เพื่อนำกำไรสุทธิของบริษัทที่ไม่ได้รับยกเว้นภาษีไว้ในบริษัทที่ได้รับยกเว้นภาษีจากกำไรสุทธิ เป็นช่องทางในการจำหน่ายกำไรกลับไปยังประเทศแม่ของนักลงทุน (Home Country) ผ่านการจ่ายเงินปันผลหรือค่าสิทธิ

ประการที่สี่ ระยะเวลาของมาตรการพักภาษีแม้จะเป็นมาตรการที่มีกำหนดเวลาแน่นอน ก็อาจมีช่องว่างในการนำบริษัทใหม่มาขอรับสิทธิประโยชน์ต่อเนื่องไป

ประการที่ห้า เป็นการดึงดูดการลงทุนระยะสั้นที่อาจไม่ได้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากเท่ากับการลงทุนระยะยาว ซึ่งไม่ทำกำไรในระยะแรกแม้มาตรการพักภาษีนั่นจะให้สิทธิในการนำผลขาดทุนสุทธิไปใช้ภายหลัง (Loss Carry Forward) สิ้นสุดระยะเวลาของการพักภาษีก็ไม่ได้จูงใจการลงทุนระยะยาวเท่าที่ควร

ประการสุดท้าย ต้นทุนทางการคลังที่เกิดขึ้นขาดความโปร่งใสเพราะรัฐที่ให้สิทธิประโยชน์ไม่สามารถทราบจำนวนภาษีที่เสียไปที่เกิดจากมาตรการพักภาษี ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีไม่ถูกปฏิบัติเช่นเดียวกันกับรายจ่ายแผ่นดินทางตรงอื่น

ตัวอย่างของการให้สิทธิประโยชน์ในลักษณะของการพักภาษีในประเทศไทย เช่น การยกเว้นภาษีแก่บริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ซึ่งดูแลโดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และการยกเว้นภาษีแก่บริษัทที่ประกอบกิจการในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน

พ.ศ. 2560 ดูแลโดยคณะกรรมการนโยบายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย เป็นต้น

2. การหักค่าลดหย่อนเงินลงทุน

การหักค่าลดหย่อนเงินลงทุน (Investment Tax Allowance: ITA) เป็นการที่รัฐที่ให้สิทธิประโยชน์อนุญาตให้ผู้ลงทุนนำรายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการลงทุนบางประการที่รัฐมุ่งจะส่งเสริมให้นำมาหักจากเงินได้ที่จะต้องเสียภาษีได้มากกว่าราคาของผู้ลงทุนได้จ่ายจริง ทำให้ภาระภาษีของนักลงทุนลดน้อยลง หรือในบางกรณีรัฐที่ให้สิทธิประโยชน์อาจจะให้เป็นเครดิตภาษีเงินลงทุน ซึ่งมีความแตกต่างจากการหักลดหย่อนที่ในการคำนวณภาษีเครดิตภาษีจะถูกนำมาหักจากภาระภาษี ไม่ใช่เงินได้ที่จะต้องเสียภาษี ตัวอย่างเช่น หากนักลงทุนมีเงินได้ที่จะต้องเสียภาษีจำนวน 1,000,000 บาท ซึ่งภาษีเงินได้นิติบุคคลถูกจัดเก็บในอัตราร้อยละ 20 หากนักลงทุนได้รับการหักลดหย่อนเงินลงทุนอัตราร้อยละ 10 นักลงทุนก็ต้องเสียภาษีจำนวน 180,000 บาท แต่หากนักลงทุนได้รับเครดิตภาษีเงินลงทุนอัตราร้อยละ 10 เท่ากัน ภาระภาษีของนักลงทุนจะมีเพียงจำนวน 100,000 บาท ไม่ว่าจะเป็มาตรการหักลดหย่อนหรือการให้เครดิต แม้จะมีข้อดีที่สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการลงทุนในด้านที่รัฐเห็นว่าควรมีการส่งเสริม ทำให้การควบคุมการให้สิทธิประโยชน์ทำได้ง่าย แต่การให้หักค่าใช้จ่ายได้มากกว่าที่ได้จ่ายจริงย่อมทำให้รัฐสูญเสียรายได้จากภาษีไปจำนวนหนึ่ง แต่เมื่อเทียบกับมาตรการพักภาษีแล้วถือว่าการหักค่าลดหย่อนเงินลงทุนนี้เป็นมาตรการที่เป็นผลเสียต่อรายได้จากภาษีของรัฐน้อยกว่า และมีความโปร่งใสทางการคลังมากกว่า เนื่องจากจำนวนของเครดิตภาษีสามารถรู้ได้ล่วงหน้าและถูกนำไปรวมกับรายจ่ายภาษีตามวิธีการงบประมาณ ซึ่งปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้มาตรการนี้

ประการแรก สิทธิประโยชน์ประเภทนี้ส่งผลเป็นการบิดเบือนการตัดสินใจให้ลงทุนในสินทรัพย์ทุน เนื่องจากนักลงทุนมีแนวโน้มที่จะลงทุนกับทรัพย์สินที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีมากกว่า เช่น กรณีที่นักลงทุนต้องการเพิ่มผลผลิต โดยจะต้องตัดสินใจเลือกระหว่างเพิ่มจำนวนเครื่องจักรหรือจะเพิ่มจำนวนแรงงาน การให้สิทธิประโยชน์แก่ทรัพย์สินประเภทเครื่องจักรจะทำให้นักลงทุนเลือกลงทุนกับเครื่องจักรมากกว่าการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น

ประการที่สอง สินทรัพย์ที่ถูกใช้เพื่อรับสิทธิประโยชน์แล้วอาจมีการโอนเปลี่ยนมือเพื่อนำมาใช้ขอรับสิทธิประโยชน์ซ้อนกัน หรืออาจมีการตั้งตัวเป็นตัวแทนจัดซื้อ (Purchasing Agent) เพื่อให้บริษัทที่ไม่มีคุณสมบัติเข้ามาสวมรอยรับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับผู้มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ทำให้วัตถุประสงค์ที่รัฐตั้งใจจะออกแบบสิทธิประโยชน์นั้นถูกบิดเบือน

ประการที่สาม การให้สิทธิประโยชน์ประเภทนี้อาจไม่ได้สนับสนุนบริษัทที่ตั้งใหม่มากนัก เนื่องจากบริษัทที่ตั้งขึ้นใหม่ในช่วงแรกของการประกอบกิจการมักจะประสบผลขาดทุน จะได้กำไรก็ต่อเมื่อมีการลงทุนไปแล้วระยะหนึ่ง เมื่อบริษัทประสบผลขาดทุนก็จะมีกำไรสุทธิที่จะต้องเสียภาษีอยู่แล้ว ดังนั้น การให้หักลดหย่อนเงินลงทุนได้จึงอาจจะไม่ได้เกิดประโยชน์มากนัก ในขณะที่บริษัทที่ประกอบกิจการอยู่แล้วระยะหนึ่ง สามารถใช้สิทธิประโยชน์นั้นได้อย่างเต็มที่

3. การหักค่าสึกหรอหรือค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง

การหักค่าสึกหรอหรือค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง (Accelerated Depreciation) โดยทั่วไปแล้วสำหรับรายจ่ายเพื่อการลงทุน กล่าวคือ รายจ่ายที่กิจการจ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ต่อกิจการเป็นระยะเวลาสั้นเกินกว่า 1 รอบระยะเวลาบัญชี ถือเป็นรายจ่ายที่ต้องห้ามตามประมวลรัษฎากรมาตรา 65 ตรี (5) ไม่สามารถนำมาหักเป็นรายจ่ายเพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ แต่จะต้องทยอยหักในรูปของค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาตามอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคา กฎหมายจะกำหนดให้ใช้วิธีการเส้นตรง (Straight-line Method) กล่าวคือ เป็นการหักเท่า ๆ กันทุกปี แตกต่างจากการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่งที่จะอนุญาตให้หักได้สูงในปีแรก ๆ แล้วหลังจากนั้นจึงลดลงตามลำดับ

สิทธิประโยชน์ในรูปแบบนี้ทำให้บริษัทสามารถลดต้นทุนในช่วงแรกของการลงทุนและสามารถคืนทุนได้เร็วขึ้น มีเงินทุนหมุนเวียนมาใช้ในการลงทุนอื่น ๆ ต่อไป แต่ไม่ได้เป็นการเพิ่มจำนวนค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาสุทธิไปมากกว่าการใช้วิธีเส้นตรง ในแง่การอนุญาตให้หักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่งจึงมีลักษณะคล้ายเป็นการ “เลื่อนการเสียภาษี” (Tax Deferral) ทำให้กิจการสามารถนำเงินจำนวนที่ยังไม่ต้องเสียภาษีมาลงทุนสร้างผลกำไรแก่บริษัทได้มากขึ้น อีกทั้งค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินเป็นรายจ่ายที่ไม่ได้จ่ายจากเงินสด ทำให้ไม่กระทบต่อเงินสดในมือของผู้ประกอบการ การส่งเสริมการลงทุนด้วยมาตรการอนุญาตให้หักค่าสึกหรอ ค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง มีข้อดีเหมือนกับการอนุญาตให้หักลดหย่อนเงินลงทุนเพราะสามารถกำหนดเป้าหมายได้ง่ายและมีความโปร่งใสมากกว่ามาตรการพักภาษี แต่มาตรการนี้ไม่ใช่การให้สิทธิประโยชน์มากกว่าจำนวนที่นักลงทุนสามารถหักได้อยู่แล้ว เพียงแต่ทำให้สามารถหักค่าสึกหรอหรือค่าเสื่อมราคาได้เร็วขึ้นเท่านั้นขึ้นอยู่กับวิธีการทางบัญชีที่จะนำมาใช้ ในขณะที่เดียวกันก็มีการปิดเป็นการตัดสินใจในการลงทุนในสินทรัพย์ระยะยาวเล็กน้อย และไม่ได้เป็นการจูงใจให้มีการใช้สิทธิประโยชน์ในทางมิชอบเช่นเดียวกับการหักค่าลดหย่อนเงินลงทุน ข้อดีของมาตรการนี้ คือ มีต้นทุนต่ำที่สุดในแง่ของรายได้ที่ต้องสูญเสียไป (เมื่อเทียบกับการหักค่าเสื่อมราคาทั่วไป) และหากการให้สิทธิประโยชน์มีการกำหนดเวลาจะส่งผลเป็นการกระตุ้นการลงทุนระยะสั้น ๆ เนื่องจากนักลงทุนมีแนวโน้มที่จะนำแผนการลงทุนในอนาคตมาใช้ก่อนเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์

4. การให้บัญชีเครดิตภาษี

การให้บัญชีเครดิตภาษี (Tax Credit Account) เป็นการกำหนดจำนวนสิทธิประโยชน์ให้แก่การลงทุนในจำนวนที่แน่นอนในบัญชีเครดิตภาษี นักลงทุนสามารถนำเครดิตภาษีที่อยู่ในบัญชีมาหักลบจากภาระภาษีเงินได้นิติบุคคลที่นักลงทุนจะต้องเสียได้ เช่น ได้รับเครดิตภาษี จำนวน 1,000,000 บาท หากในปีนั้นนักลงทุนมีภาระภาษีจำนวน 500,000 บาท นักลงทุนจะไม่ต้องจ่ายภาษีในปีนั้น แต่จำนวนเครดิตภาษีที่เหลืออยู่ในบัญชีจะลดลงเหลือจำนวน 500,000 บาท เพื่อนำไปใช้เป็นเครดิตภาษีได้ในปีถัดไป ทั้งนี้ นักลงทุนที่ได้รับสิทธิประโยชน์ในรูปแบบนี้จะต้องยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีและบันทึกบัญชีตามปกติ วิธีการนี้จึงทำให้รัฐสามารถประเมินต้นทุนทางการคลังได้อย่างแม่นยำกว่าวิธีอื่น ๆ

5. การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในรูปแบบอื่น

นอกจากวิธีการที่ได้กล่าวมาแล้วยังปรากฏรูปแบบของมาตรการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในอีกหลายรูปแบบ เช่น การงดเว้นการหักภาษี ณ ที่จ่าย การยกเว้นภาษีขาย การหักลดหย่อนภาษีทรัพย์สิน การลดหย่อนอากรศุลกากร ทั้งนี้ ในการเลือกรูปแบบสิทธิประโยชน์ที่ให้แก่นักลงทุน หน่วยงานที่ออกแบบและบริหารจัดการสิทธิประโยชน์จะต้องคำนึงถึงเป้าหมายของการส่งเสริมและความสอดคล้องกับรูปแบบที่จะนำไปใช้เพื่อลดต้นทุนหรือข้อเสียของการให้สิทธิประโยชน์นั้น ๆ ให้มากที่สุด

2.1.2.2 ผลกระทบของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี

การใช้มาตรการทางภาษีสามารถส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจได้ทั้งในทางบวกและทางลบ

ในทางบวก รัฐอาจจะใช้มาตรการการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อแก้ไขความล้มเหลวของตลาดที่เกิดจากการผูกขาด หรือสภาวะที่ราคาสินค้าไม่สอดคล้องกับต้นทุนการผลิต

ในเชิงลบ มาตรการการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี นักลงทุนอาจใช้เป็นช่องทางในการหลีกเลี่ยงภาษีของนักลงทุนได้

ประโยชน์ของการใช้มาตรการการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเป็นเครื่องมือสำหรับดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ นอกจากจะส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวได้ดีมากขึ้นแล้ว หากออกแบบให้ดีก็ยังสามารถทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นและการถ่ายโอนเทคโนโลยีขั้นสูงและทักษะเฉพาะ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการพัฒนาพื้นที่ด้อยพัฒนาในทางทฤษฎี การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ยังส่งผลให้อำนาจซื้อของประชาชนในรัฐมีมากขึ้น และเมื่อประชาชนมีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้น ประชาชนก็จะต้องการบริโภคสินค้าหรือบริการที่ดีขึ้นรายได้ภาษีของรัฐก็จะเพิ่มขึ้น จากทั้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีการบริโภคต่าง ๆ ดังนั้น การใช้มาตรการการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างแรงจูงใจในการลงทุน จึงมีข้อดีบางประการที่มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีทำไม่ได้ การดึงดูดการลงทุนที่ดีจึงควรใช้ทั้งมาตรการทางภาษีและมาตรการที่มีใช่ภาษีควบคู่กันไป โดยมาตรการทางภาษีที่ใช้จะต้องออกแบบโดยคำนึงถึงผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อระบบเศรษฐกิจและระบบภาษีของรัฐ โดยจะต้องไม่ละเลยข้อสำคัญคือบทบาทของรัฐในการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรแก่นักลงทุน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะทำให้มาตรการทางภาษีสามารถดึงดูดการลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนทางด้านของรัฐบาลการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีย่อมสร้างภาระแก่รัฐที่เรียกกันทางเศรษฐศาสตร์ว่า “รายจ่ายทางภาษี” อย่างไรก็ตาม การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอาจส่งผลให้ฐานภาษีของรัฐแคบลง ทำให้รายรับของรัฐบาลที่จะนำมาใช้ในการบริหารประเทศลดลงเช่นกัน รัฐจึงอาจจะต้องหารายได้ทางอื่นเพื่อมาทดแทน เช่น การใช้วิธีการขึ้นอัตราภาษีเพื่อคงไว้ซึ่งระดับรายได้ของรัฐบาล ต้นทุนของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของรัฐ ได้แก่

1. การสูญเสียรายได้ทางการคลังของรัฐ
2. การคอร์รัปชัน
3. การถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนภาษีหรือหลีกเลี่ยงภาษี
4. ต้นทุนของการบริหารจัดการเก็บภาษี
5. การบิดเบือนทางเศรษฐกิจ

6. กระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทางภาษี

ดังนั้น นโยบายการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีจึงต้องทำโดยมี “เหตุผล” รองรับอย่างเพียงพอและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติแก่นักลงทุนเพียงบางกลุ่ม เพราะการลดหรือยกเว้นภาษีแก่คนบางกลุ่มอาจส่งผลกระทบต่อความเต็มใจของประชาชนในการเสียภาษีและการยอมรับต่อระบบภาษี เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่รัฐเป็นการเปิดช่อง (Loop Hole) ให้แก่ผู้มีฐานะร่ำรวยต่าง ๆ โดยตั้งเงื่อนไขที่เป็นการกีดกันคนบางกลุ่มโดยปราศจากเหตุผลที่รับฟังได้ ผลที่ตามมาคือประชาชนจะพยายามออกนอกระบบภาษีไม่ว่าจะด้วยการหลีกเลี่ยงหรือการหนีภาษี (Tax Evasion) ในทางเศรษฐศาสตร์การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศมักจะถูกตั้งคำถามในเรื่องของควมมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ว่ามาตรการดังกล่าวส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนจริงหรือไม่ จากงานศึกษาในปัจจุบันพบว่าปัจจัยที่นักลงทุนใช้ในการตัดสินใจเลือกสถานที่ตั้งธุรกิจอันดับต้น ๆ ไม่ใช่ปัจจัยทางด้านภาษี แต่เป็นปัจจัยด้านอื่น เช่น ความพร้อมของทรัพยากรธรรมชาติ เสถียรภาพทางการเมือง เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ความโปร่งใสของกฎเกณฑ์ การสนับสนุนจากหน่วยงานอย่างเพียงพอ การผ่อนปรนของกฎเกณฑ์ในการนำเงินทุนกลับประเทศ และการมีแรงงานที่มีทักษะ โดยที่ปัจจัยด้านภาษีส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนน้อยมาก ปัจจัยด้านภาษีจะเข้ามามีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อเมื่อรัฐได้จัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการลงทุนอย่างเพียงพอดังที่ได้กล่าวมา

อย่างไรก็ดี สำหรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ให้นักลงทุนในกลุ่มประเทศอาเซียนกลับมีงานวิจัยชี้ว่าสิทธิประโยชน์ทางภาษีส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนค่อนข้างมาก การยกเลิกสิทธิประโยชน์ทางภาษีบางอย่างจะส่งผลกระทบต่อส่วนแบ่งนักลงทุนต่างชาติของประเทศไทย ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษียังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาสัดส่วนนักลงทุนต่างชาติไว้ และเพื่อดึงดูดนักลงทุนบางกลุ่มที่ใช้ภาษีเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกสถานที่ตั้งธุรกิจ แต่สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ดีควรจะต้องถูกออกแบบให้มีกระทบต่อรายรับทางการคลังของรัฐน้อยกว่าประโยชน์ที่ประเทศได้รับจากการลงทุน มีความโปร่งใส และจะต้องมีการควบคุมดูแลการให้สิทธิประโยชน์ที่ดี จากการศึกษาพบว่า การให้สิทธิประโยชน์ที่ประเทศอื่น ๆ ยอมรับได้มากกว่า คือ การให้สิทธิประโยชน์สำหรับต้นทุน (Cost-based Tax Incentive) เช่น การให้ลดหย่อนการลงทุน หรือการหักลดหย่อนอัตราเร่ง ทำให้นักลงทุนสามารถทำกำไรได้มากขึ้น เพราะมีต้นทุนหรือรายจ่ายน้อยลง การให้สิทธิประโยชน์ประเภทนี้จึงดึงดูดการลงทุนในระยะยาวและส่งผลในเชิงบวกแก่ระบบเศรษฐกิจมากกว่า ในขณะที่การให้สิทธิประโยชน์สำหรับเงินกำไร (Profit-based Tax Incentive) เช่น การพักภาษี หรือการลดอัตราภาษี มักจะดึงดูดการลงทุนที่เคลื่อนย้ายได้ง่ายและไม่ได้สร้างการเติบโตต่อระบบเศรษฐกิจเท่าที่ควร สิทธิประโยชน์ที่ให้เพื่อส่งเสริมการลงทุนนั้นควรจะเป็นการให้สิทธิประโยชน์โดยมีเป้าหมายชัดเจน (Targeted Tax Approach) ในแง่ของอุตสาหกรรมที่ให้สิทธิประโยชน์หรือประเภทกิจกรรมที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ วิโต้ ซันซี (Vito Zanzi) และ ฮาวเวลล์ ซี (Howell Zee) ได้เสนอแนวคิดการให้สร้างแรงจูงใจในการลงทุนโดยใช้วิธีที่เรียกว่า Tax Credit Account โดยเป็นวิธีที่ทำให้รัฐสามารถรู้ต้นทุนทางการคลังในการให้สิทธิประโยชน์นั้นได้อย่างชัดเจน โดยผู้เสียภาษียังคงต้องยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีอยู่ และต้องบันทึกบัญชีเช่นเดียวกับผู้เสียภาษีที่ทั่วไปเพียงแต่ให้มีบัญชีหนึ่งที่รัฐกำหนดจำนวนสิทธิประโยชน์

ที่จะให้ชัดเจน เช่น จำนวน 5 ล้านบาท หากในปีนั้นผู้เสียภาษีมีภาระจะต้องเสียภาษีในปีนั้น จำนวน 1 ล้านบาท ก็จะต้องนำเงินจำนวนนั้นมาหักออกจากเครดิตที่ผู้เสียภาษีได้รับและผู้เสียภาษีไม่ต้องเสียภาษีในปีนั้น แต่จำนวนเครดิตจะลดลงเหลือเพียงจำนวน 4 ล้านบาท เพื่อยกยอดไปใช้ใน ปีหน้าต่อไป แนวทางนี้จึงมีลักษณะเป็นลูกผสม (Hybrid) ระหว่างการพักภาษี และการหักค่า ลดหย่อนเงินลงทุน ซึ่งการให้ประโยชน์ลักษณะนี้จะเป็นการให้โดยกำหนดจำนวนของประโยชน์ที่จะ ให้แก่ผู้เสียอย่างชัดเจน ส่งผลให้มีความโปร่งใสและความแน่นอนทั้งต่อรัฐเองและต่อผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังไม่ปรากฏมาตรการนี้ในกฎหมายไทย (ณัฐวิทย์ นิลอนันต์, 2561 : 10-19)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในระบบภาษี

ความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของระบบภาษีอากรที่ดี ระบบภาษีอากรที่ดีต้องเป็นระบบที่มีความเป็นธรรมทั้งในระหว่างผู้เสียภาษี ด้วยกันเองและระหว่างรัฐผู้จัดเก็บ ภาษีกับประชาชนผู้เสียภาษีอากรทั้งหลาย หลักความเป็นธรรมอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่ง คือ หลักความยุติธรรมหรือความเสมอภาคในการเสียภาษีอากรนี้ นับเป็นหัวใจของระบบภาษีอากรที่ดี ถ้าหากระบบภาษีอากรใดปราศจากความเป็นธรรมแล้ว ความยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจ (Voluntary Compliance) ก็คงจะเกิดขึ้นได้ยาก บุคคลควรเสียภาษีตามความต้องการของรัฐตาม ระดับความสามารถในการเสียภาษีอากร ซึ่งการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีจะต้องก่อให้เกิดความเป็นธรรม ในกลุ่มผู้เสียภาษีอากรตามหลักความเป็นธรรมหรือความเสมอภาคในการจัดเก็บภาษีอากร อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ในการกำหนดความเป็นธรรมนั้น ได้มีผู้เสนอหลักความเป็นธรรมในการเสียภาษีอยู่ หลายหลักด้วยกัน คือ

2.2.1 ความเป็นธรรมหรือความเสมอภาคในทางทฤษฎีภาษีอากร มีรากฐานในทาง ทฤษฎี 2 แนวทาง คือ หลักความเป็นธรรมโดยสัมบูรณ์ และหลักความเป็นธรรมโดยสัมพัทธ์ (พนม ทินกร ณ อยุธยา, 2532 : 31-35)

1. หลักความเป็นธรรมโดยสัมบูรณ์ (Principle of Absolute Equity) ถือว่า การเก็บภาษีที่ยุติธรรมนั้น ทุกคนจะต้องเสียภาษีเท่ากัน ระบบภาษีอากรที่ดีนั้นจะต้องจัดเก็บในรูป ตัวเงินจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีทุกคนในอัตราที่เท่ากัน กล่าวคือ ภาระค่าใช้จ่ายของรัฐบาลควรกระจาย ไปยังประชาชนหรือผู้มีหน้าที่เสียภาษีทุกคนในจำนวนที่เท่ากัน หลักดังกล่าวนี้จะใช้ได้ต่อเมื่อผู้มี หน้าที่เสียภาษีอากรทุกคนมีฐานะทางเศรษฐกิจเหมือนกัน และรู้จำนวนผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรที่ แน่นนอน ซึ่งอาจทำได้โดยง่ายโดยนำรายจ่ายของรัฐบาลเป็นตัวตั้งแล้วหารด้วยจำนวนผู้มีหน้าที่ เสียภาษีอากรทุกคนแล้วเก็บภาษีอากรในแบบของการเหมาจ่าย (Lump-sum Taxes) เช่น ในอดีต ประเทศไทยเคยจัดเก็บภาษีรัชชูปการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามความจริงแล้วฐานะทางเศรษฐกิจของ ประชาชนแต่ละคนไม่เท่ากัน ดังนั้น หลักความยุติธรรมโดยสัมบูรณ์จึงไม่อาจใช้ได้ในทางปฏิบัติเพราะ จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

2. หลักความเป็นธรรมโดยสัมพัทธ์ (Principle of Relative Equity หรือ Modified of Absolute Equity) ถือว่าความยุติธรรมในการเสียภาษีอากรมิได้เกิดจากการที่บุคคล ทุกคนเสียภาษีอากรเท่ากัน แต่เกิดจากการที่บุคคลทุกคนเสียภาษีอากรตามสัดส่วนแห่งประโยชน์ที่ ตนได้รับบริการจากรัฐ หรือตามสัดส่วนแห่งความสามารถในการเสียภาษีอากรของตน เพราะได้

พิจารณาจากความเป็นธรรมโดยการเสียภาษีอากรไปสัมพันธ์กับประโยชน์ที่ได้รับ หรือความสามารถในการเสียภาษีอากร และบุคคลจะเสียภาษีอากรเป็นธรรมหรือไม่นั้น มิได้พิจารณาเฉพาะจำนวนภาษีอากรที่เสียไปเท่ากับบุคคลอื่นหรือไม่ หากพิจารณาว่าฐานะของบุคคลนั้นหรือประโยชน์ที่บุคคลได้รับจากรัฐนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นแล้วผลจะเป็นอย่างไร

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบภาษีที่เป็นธรรม ยังสามารถแบ่งตามหลักผลประโยชน์และความสามารถในการจ่ายได้ 2 รูปแบบ คือ (พนม ทินกร ณ อยุธยา, 2532 : 31-35)

1. แนวคิดการจัดเก็บภาษีตามหลักผลประโยชน์ (Benefit Principle) คือหลักความสามารถในการเสียภาษีอากร (The Ability to Pay Principle) ถือว่าผู้ใดที่ได้รับประโยชน์จากรัฐมากก็เสียภาษีอากรมาก ผู้ใดได้รับประโยชน์จากรัฐน้อยก็ควรเสียภาษีอากรน้อย กล่าวคือให้ทุกคนเสียภาษีตามสัดส่วนแห่งประโยชน์ที่ตนได้รับจากรัฐ ถ้าบุคคลใดไม่ได้รับประโยชน์ก็ไม่ต้องเสียภาษีอากรเลย เช่น การเก็บเงินค่าใช้ถนน เป็นต้น

2. แนวคิดการจัดเก็บภาษีตามความสามารถในการจ่าย (Ability-to-Pay Principle) ถือว่าความยุติธรรมจะต้องเก็บตามความสามารถในการเสียภาษีอากรของผู้เสียภาษีอากร กล่าวคือผู้มีความสามารถเสียภาษีอากรมากก็ควรเสียภาษีอากรมาก ผู้มีความสามารถเสียภาษีอากรน้อยก็ควรเสียภาษีอากรน้อย โดยไม่คำนึงถึงค่าประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีอากรนั้นได้รับจากรัฐว่าเป็นจำนวนเท่าใด

ทั้งสองรูปแบบนี้มีเหตุผลสนับสนุนที่แตกต่างกัน สำหรับแนวคิดการจัดเก็บภาษีตามหลักผลประโยชน์ (Benefit Principle) ระบบภาษีจะเป็นธรรมก็ต่อเมื่อผู้ที่ได้รับประโยชน์ในระดับสูงจากสินค้าและบริการที่รัฐจัดหาให้ ควรเสียภาษีในระดับที่สูงกว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านั้นในระดับที่น้อยกว่า อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้มีความขัดแย้งกับเป้าหมายในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ดังนั้น ในที่นี้จะให้ความสนใจกับแนวคิดความเป็นธรรมในลักษณะที่สองคือ แนวคิดการจัดเก็บภาษีตามความสามารถในการจ่าย (Ability-to-Pay Principle) มากกว่า ซึ่งตามหลักการนี้ระบบภาษีที่เป็นธรรมควรนำมาซึ่งการจัดเก็บภาษีในระดับที่สูงกว่าจากผู้จ่ายภาษีที่มีความสามารถในการจ่ายที่สูงกว่า โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีแต่ละคนได้รับ เป็นการแยกการพิจารณาระบบภาษีออกจากกิจกรรมและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาล การจัดเก็บภาษีตามหลักการนี้จึงมีความสอดคล้องกับบทบาทของภาษีในฐานะเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำโดยตรง

นอกจากนี้ความเป็นธรรมในระบบภาษียังสามารถแบ่งได้จากบนฐานคิดเกี่ยวกับความสามารถในการจ่าย โดยแบ่งออกเป็น ระบบภาษีที่เป็นธรรมควรมีลักษณะมีความเป็นธรรมตามแนวนอน (Horizontal Equity) และมีความเป็นธรรมตามแนวตั้งแนวตั้ง (Vertical Equity) คือ

1. ระบบภาษีที่มีความเป็นธรรมตามแนวนอน คือ ผู้เสียภาษีที่มีความสามารถในการจ่ายภาษีอากรเท่าเทียมกันควรต้องจ่ายภาษีในระดับที่เท่ากัน กล่าวคือ การเสียภาษีที่เท่ากันสำหรับบุคคลที่อยู่ในภาวะแวดล้อมเหมือนกัน เช่น หากใช้เงินได้เป็นดัชนีในการวัดแล้วบุคคลที่มีเงินได้ประเภทเดียวกันและเท่ากันก็ย่อมต้องเสียภาษีเท่ากัน หลักการนี้ให้ความเสมอภาคเท่ากันและป้องกันไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติในเรื่องการจ่ายภาษี ไม่ว่าจะเงินได้จากแหล่งไหน ประเภทใด

2. ในขณะที่ระบบภาษีที่ความเป็นธรรมตามแนวตั้งหรือแนวตั้ง คือ ผู้เสียภาษีบุคคลหนึ่งที่มีความสามารถในการจ่ายภาษีที่มากกว่าอีกบุคคลหนึ่ง โดยบุคคลที่มีรายได้สูงกว่าควรต้องรับภาระในการจ่ายภาษีในอัตราที่สูงกว่า อัตราภาษีที่มีลักษณะเช่นนี้เรียกว่าอัตราภาษีก้าวหน้า

ความเป็นธรรมในแนวคิดหรือแนวตั้งนี้สามารถวัดได้จากการก้าวหน้าของอัตราภาษีที่จัดเก็บ ซึ่งระบบภาษีของประเทศไทยเป็นระบบภาษีแบบก้าวหน้าทั้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล

อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บภาษีตามหลักความสามารถในการจ่ายนั้น รัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องมีมาตรวัด “ความสามารถในการจ่าย” ที่เป็นธรรมให้แก่ผู้จ่ายภาษีทุกคน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วความสามารถในการจ่ายของผู้เสียภาษีจะถูกวัดจากตัวแปรหลัก 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รายได้ของผู้จ่ายภาษี 2) ระดับการบริโภคของผู้จ่ายภาษี และ 3) ระดับความมั่งคั่ง (Wealth) ของผู้จ่ายภาษี

ในการแบ่งแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในระบบภาษีโดยพิจารณาจากสำนักคิดใหญ่ๆ ในปัจจุบันที่มีอยู่ 3 สำนักด้วยกันคือ สำนักเสรีนิยม (Liberalism) สำนักความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) และสำนักสมรรถภาพมนุษย์ (Capabilities Approach) ความแตกต่างระหว่างสำนักคิดทั้ง 3 ส่วนใหญ่อยู่ที่การให้น้ำหนักกับ “เสรีภาพของปัจเจก” และ “ความยุติธรรมในสังคม” ไม่เท่ากัน สำนักคิดทั้ง 3 นี้มีความ “เท่าเทียมกันทางศีลธรรม” (Morally Equivalent) กล่าวคือ ไม่มีชุดหลักเกณฑ์สัมบูรณ์ใด ๆ ที่จะช่วยเราตัดสินใจได้ว่าสำนักคิดใด “ดีกว่า” หรือ “เลวกว่า” กัน เนื่องจากต่างก็มีจุดยืนทางศีลธรรมด้วยกันทั้งสิ้น เพียงแต่ให้น้ำหนักกับคุณค่าหรือคุณธรรมต่าง ๆ ไม่เท่ากัน การตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือประยุกต์ใช้แนวคิดของสำนักคิดใดสำนักคิดหนึ่งจึงน่าจะตั้งอยู่บนการประเมินผลได้และผลเสียของแต่ละแนวคิดเปรียบเทียบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นจริงมากกว่าการใช้มาตรวัดทางศีลธรรมใด ๆ ที่เป็นนามธรรมโดยไม่คำนึงถึงสถานการณ์จริง

แนวคิดหลักของสำนักคิดทั้ง 3 สำนัก มีดังนี้คือ (สมหมาย ศิริอุดมเศรษฐ, 2561 : 13-15)

1. สำนักเสรีนิยม

นักเสรีนิยมสายคลาสสิก (Classical Liberal) และสายลิเบอตาเรียน (Libertarian) โดยทั่วไปจะไม่มีจุดยืนเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเชื่อว่ารัฐควรปล่อยให้มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพที่จะทำอะไร ๆ เอง เพราะมองว่าเสรีภาพของปัจเจกคือคุณค่าและคุณธรรมที่สำคัญที่สุด ความยุติธรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพรัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวก “ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย” โดยไม่ต้องสนใจว่าความเท่าเทียมดังกล่าวจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจหรือไม่ เพียงใด เนื่องจาก “กลไกตลาด” (ผลรวมของการกระทำโดยเสรีของปัจเจก) คือ กลไกที่ดีที่สุดหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดแล้วในการสร้างประโยชน์สาธารณะ

ลุดวิก วอน มิเซส (Ludwig Von Mises) นักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมคลาสสิก ผู้ทรงอิทธิพล เสนอในปี ค.ศ. 1949 ว่านักเสรีนิยมที่รณรงค์ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้น ตระหนักดีว่ามนุษย์เกิดมาไม่เท่าเทียมกัน และความไม่เท่าเทียมกันนี้เองที่เป็นบ่อเกิดของการร่วมมือกันทางสังคมและอารยธรรมในความเห็นของพวกเขา ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายไม่ได้ถูกออกแบบมาแก้ไขข้อเท็จจริงของจักรวาลที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ หรือเพื่อกำจัดความไม่เท่าเทียมตามธรรมชาติให้หมดสิ้นไป แต่ในทางตรงกันข้ามความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายถูกออกแบบมาเป็นเครื่องมือที่รับประกันว่ามนุษยชาติทั้งหมดจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากความไม่เท่าเทียมดังกล่าว ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้นดีเพราะมันตอบสนองความต้องการของทุกคนได้ดีที่สุด

ปล่อยให้พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเองว่าใครควรดำรงตำแหน่งทางการเมืองและปล่อยให้ผู้บริโภครู้สึกพอใจเองว่าใครควรมีอำนาจกำหนดกิจกรรมการผลิต

โรเบิร์ต โนซิค (Robert Nozick) นักปรัชญาสายลิเบอตาเรียนผู้โด่งดังมองว่าสังคมในอุดมคติ คือสังคมที่มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพสมบูรณ์ไม่มีใครถูกบังคับไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ในเมื่อรัฐ กระจายความมั่งคั่งด้วยการบังคับ (โดยเฉพาะการจัดเก็บภาษี) โดยทั่วไปเขาจึงไม่เห็นด้วยกับมาตรการลดการเหลื่อมล้ำทำนองนี้ แต่อย่างไรก็ตามถ้าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจบางด้านในสังคมสมัยใหม่เกิดจากการใช้กำลังบังคับในอดีต (เช่น เจ้าขุนมูลนายในอดีตใช้กำลังทหารริบเอาที่ดินทั้งหมดมาเป็นของตน) โนซิค ก็เห็นว่าการกระจายความมั่งคั่งกลับคืนด้วยอำนาจรัฐ (เช่น ออกกฎหมายเพื่อกระจายที่ดินกลับไปอยู่ในมือลูกหลานของผู้ที่เคยถูกริบที่ดินทำกินในอดีต) ก็เป็นสิ่งที่ยุติธรรมและมีความชอบธรรมแต่เฉพาะในกรณีแบบนี้เท่านั้น

จอห์น รอลส์ (John Rawls) นักปรัชญาการเมืองผู้ทรงอิทธิพลที่สุดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของโนซิค (และของสายลิเบอตาเรียนโดยรวม) ซึ่งเชิดชูเสรีภาพของปัจเจกมากกว่าความยุติธรรมในสังคมมาก รอลส์ นำเสนอในหนังสือเรื่อง A Theory of Justice (ทฤษฎีความยุติธรรม) ว่าคนทุกคนควร “แบกรับโชคชะตาาร่วมกัน” ด้วยการช่วยเหลือคนที่ยากจนที่สุดและเสียเปรียบที่สุดในสังคม เพราะทุกคนน่าจะเห็นพ้องต้องกันได้ว่า ถ้าบังเอิญตัวเองเกิดมาเป็นคนจนก็จะเดือดร้อนมากและอยากให้รัฐยื่นมือช่วย อย่างไรก็ตาม การที่รอลส์ เห็นด้วยกับการช่วยเหลือคนที่จนที่สุด ไม่ได้แปลว่าเขาคิดว่าความเหลื่อมล้ำ (ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย) เป็น “ปัญหา” ที่จำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไข อันที่จริง รอลส์ กล่าวว่า ภาวะความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งอาจ “ชอบธรรม” ก็ได้ ถ้าหากมันเป็นภาวะที่ปรับปรุงสังคมโดยรวม รวมถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่ยากจนที่สุดในสังคมด้วย

รอลส์ ไม่เคยแจกแจงว่าทฤษฎีความยุติธรรมของเขา แปลว่าสังคมควรจัดการกับความเหลื่อมล้ำหรือไม่อย่างไร นักคิดบางคนตีความว่าข้อเสนอดังกล่าวของรอลส์ สนับสนุนระบบทุนนิยมเสรี เนื่องจากตามทฤษฎีแม้แต่สมาชิกที่ยากจนที่สุดในสังคมก็ยังได้รับประโยชน์จากนวัตกรรมและความเจริญที่เกิดขึ้นในระบบ แต่นักคิดคนอื่นเชื่อว่า มีเพียง “รัฐสวัสดิการ” ที่เข้มแข็งเท่านั้นที่จะทำให้อุดมคติของรอลส์ เป็นจริง

2. สำนักความยุติธรรมทางสังคม

นักคิดจำนวนไม่น้อยมองว่าโครงสร้างสังคมทุกสังคมล้วนเป็นผลผลิตของความไม่เท่าเทียมและความอยุติธรรมในอดีตที่สะสมทับถมกันมานานหลายชั่วอายุคน นักเศรษฐศาสตร์ แพทริก ไดมอนด์ (Patrick Diamond) และนักสังคมวิทยา แอนโทนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) มองว่าสังคมแบบ “คุณธรรมนิยมสมบูรณ์” (Pure Meritocracy) หมายถึง สังคมที่สมาชิกทุกคนเลื่อนฐานะได้ด้วยความสามารถของตนเองล้วน ๆ ไม่ใช่ด้วยอภิสิทธิ์หรือเส้นสายใด ๆ ที่ปราศจากการกระจายความมั่งคั่งไม่ใช่สังคมที่พึงปรารถนา เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ประสบความสำเร็จในรุ่นของตัวเองจะกลายเป็น “ชนชั้น” ที่ฝังรากลึกสำหรับคนรุ่นต่อไป เก็บความมั่งคั่งที่ตนสะสมเอาไว้เป็นทุนสำหรับลูกหลาน เมื่อเป็นอย่างนี้ลูกหลานของคนจนก็จะยิ่งเสียเปรียบคนรวย และความเหลื่อมล้ำก็ยิ่งถ่างกว้างขึ้นเรื่อย ๆ เพียงเพราะพวกเขาเกิดมาในครอบครัวที่ยากจน นักคิดที่รณรงค์ความยุติธรรมทางสังคมมองว่านี่คือความยุติธรรมทางสังคมที่ต้องหาทางบรรเทาหรือกำจัดให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้

จะมองว่าสังคมที่ความเหลื่อมล้ำกว้างขวางขึ้นเรื่อย ๆ คือ สังคมที่ไม่ยุติธรรมแล้ว นักคิดสำนักนี้ยังมองว่าความมั่งคั่งและความก้าวหน้าทั้งหลายในสังคมไม่ได้เกิดจากความสามารถของคนที่มีฐานะดีเพียงอย่างเดียว แต่ทุกคนในสังคมล้วนมีส่วนสร้างทั้งสิ้นไม่ว่าเราจะมองเห็นหรือไม่ก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น เศรษฐีชายหุนทำกำไรในตลาดหุ้นได้ก็เพราะระบบสารสนเทศของตลาดมีหุ้นไฟฟ้าใช้ ถ้าหากไฟฟ้านั้นถูกส่งมาจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำและถ้าหากการก่อสร้างเขื่อนส่งผลให้ครอบครัวชาวประมงนับหมื่นครัวเรือนต้องสูญเสียช่องทางทำมาหากินเพราะหาปลาไม่ได้อีกต่อไป ก็กล่าวได้ว่าเศรษฐีเป็น “หนี้บุญคุณ” ชาวประมง

ด้วยเหตุนี้ นักคิดอย่างโตมอนด์และกิตเดนส์ จึงมองว่าสังคมต้องพยายามสร้างความยุติธรรม หรือบรรเทาความอยุติธรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยการกระจายรายได้และความมั่งคั่งให้ตกถึงมือประชาชนในวงกว้างที่สุดเพื่อ “ตอบแทนคนทุกภาคส่วนในสังคมที่มีส่วนสร้างความมั่งคั่ง” และดังนั้นพวกเขาจึงมักจะสนับสนุนแนวคิด “รัฐสวัสดิการ” อย่างเต็มรูปแบบที่จัดสวัสดิการถ้วนหน้าให้กับประชาชนทุกคนในฐานะ “สิทธิพลเมือง” ที่พึงได้รับอย่างเสมอภาค และไม่สนับสนุน “ระบบสวัสดิการ” ที่เอกชนมีบทบาทนำและรัฐช่วยเหลือแต่เพียงผู้ที่ช่วยตัวเองไม่ได้จริง ๆ (ต้องผ่านการทดสอบความจำเป็น (Means-Test) ก่อน) ในกรอบคิดของสำนักเสรีนิยม

3. สำนักสมรรถภาพของมนุษย์

อมาตยา เซน (Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์สวัสดิการเจ้าของรางวัลโนเบลเศรษฐศาสตร์ ปี ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) คือผู้พัฒนาแนวคิดที่ตั้งอยู่บนสมรรถภาพของมนุษย์ (Capabilities) ซึ่งบางคนก็เรียกแนวคิดนี้ว่า วิธีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Approach) แนวคิดนี้ มองว่าทั้งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนเป็น “การลดทอนสมรรถภาพ” ของมนุษย์และมองว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้เป็นเพียง “เครื่องมือ” ที่นำไปสู่เป้าหมายไม่ใช่ “เป้าหมาย” ในตัวมันเอง แนวคิดนี้แตกต่างจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่มองว่า “ความเป็นอยู่ที่ดี (Well Being) คือ การบรรลุอรรถประโยชน์สูงสุด (Maximum Utility)” และอรรถประโยชน์สูงสุดจะบรรลุได้เมื่อคนมีรายได้และความมั่งคั่งสูงสุด

สิ่งที่เขามองว่าเป็นเป้าหมายของการพัฒนามนุษย์ คือ “อิสรภาพ” ซึ่งมีความหมายครอบคลุมกว้างกว่าที่ใช้กันทั่วไป เขาเสนอว่า มนุษย์ทุกคนควรมีอิสรภาพที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน ได้แก่ อิสรภาพทางการเมือง อิสรภาพทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม หลักประกันว่าภาครัฐจะมีความโปร่งใส และการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เซน ชี้ให้เห็นว่า เมื่อสมรรถภาพของคนถูกลดทอน พวกเขาก็จะขาดอิสรภาพและอิสรภาพ 5 ประการก็ล้วนส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน ยกตัวอย่างเช่น คนที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมที่มี อาชญากรชุกชุม (ขาดความปลอดภัยในชีวิต) มักจะมีรายได้น้อยมากเมื่อเทียบกับคนที่อาศัยอยู่ในถิ่นปลอดภัย เพราะไม่กล้าออกจากบ้านไปหางาน (ขาดอิสรภาพทางเศรษฐกิจ) ขนบธรรมเนียมประเพณีในบางสังคมที่มองว่าผู้หญิงควรทำหน้าที่เป็นแม่บ้านทำให้ผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนให้มีการศึกษา (ขาดโอกาสทางสังคม) ทำให้พวกเธอออกไปทำงานนอกบ้านไม่ได้และทำงานที่ต้องใช้ความรู้ไม่ได้ (ขาดอิสรภาพทางเศรษฐกิจ) สังคมที่ไม่มีกลไกให้คนมีส่วนร่วมทางการเมือง (ขาดอิสรภาพทางการเมือง) เพื่อสร้างระบบ “ประชาธิปไตยแบบปรีกษาหารือ” เป็นสังคมที่สุ่มเสี่ยงว่านักการเมืองจะฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างโจ่งแจ้ง (ขาดหลักประกัน ความโปร่งใส) เพราะโกงได้โดยไม่

ต้องกลัวว่าจะถูกจับหรือถูกประชาชนลงมติถอดถอนปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างสมรรถภาพและอิสรภาพด้านต่างๆ แปลว่ายิ่งสังคมมีความเหลื่อมล้ำเท่าไร ก็ยิ่งปิดช่องว่างได้ยากขึ้นเท่านั้น เพราะความเหลื่อมล้ำ ด้านหนึ่งมักจะตอกล้มความเหลื่อมล้ำด้านอื่น ๆ ไปพร้อมกันด้วย ด้วยเหตุนี้ เช่น จึงเสนอว่าเป้าหมายของการพัฒนาสังคมและนโยบายรัฐ ควรอยู่ที่การเพิ่มทางเลือกในการดำรงชีวิตให้แก่ผู้คน และปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ที่ดีในแนวทางที่พวกเขาเลือก ด้วยการเพิ่มอิสรภาพในด้านต่างๆ ข้างต้น เพิ่มสมรรถภาพของผู้คนในการใช้อิสรภาพดังกล่าว (เช่น ด้วยการเพิ่มกลไกที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการเมือง) และเพิ่มความสามารถในการบรรลุเป้าหมายที่คนแต่ละคนตั้ง (เช่น ด้วยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ บริการสาธารณสุข และบริการสาธารณสุข)

ระดับการลิดรอนสมรรถภาพของคนที่จะ “ใช้” อิสรภาพเหล่านี้ เป็นเครื่องวัด “ระดับความยากจน” ได้ดีกว่าตัวเลขรายได้เนื่องจากสามารถพูดถึงแง่มุมของ “ความยากจน” ที่ไม่แสดงในตัวเลขรายได้ ยกตัวอย่าง เช่น สหรัฐอเมริกามีรายได้ประชากรต่อหัวสูงกว่ายุโรปก็จริง แต่มีอัตราการเข้าถึงระบบสาธารณสุขแยกว่า ส่วนอินเดียมีรายได้ต่อหัวไม่ต่างจากกลุ่มประเทศทางตอนใต้ของทะเลทรายซาฮาราในทวีปแอฟริกาเท่าไรนัก แต่อินเดียมีอัตราการรู้หนังสือและอัตราการตายของทารกแรกเกิดต่ำกว่ามาก

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษในที่นี้ ประกอบด้วย 3 หัวข้อ คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ แนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ และแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2561 : 3-15, 55-65, 155-174) ได้สำรวจทฤษฎีเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษและแบ่งออกเป็น 3 สำนัก คือ

1. ทฤษฎีแนวเศรษฐศาสตร์กระแส

เป็นทฤษฎีที่ใช้ในกลุ่มองค์การระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก ธนาคารพัฒนาเอเชีย สหประชาชาติ เป็นต้น ทฤษฎีแนวเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจในระดับมหภาค และมุ่งวิเคราะห์ให้เห็นถึงกลไกทางเศรษฐกิจรวมถึงนโยบายที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงมักละเลยมิติทางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษรวมถึง ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

2. ทฤษฎีแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง

งานของนักวิชาการในกลุ่มนี้ ในระดับจุลภาคโดยเลือกพื้นที่ศึกษาในประเทศใดประเทศหนึ่ง ดังนั้น จึงสนใจในระดับปฏิบัติการของการพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีต่อเศรษฐกิจประจำวันของชุมชน เช่น ผลกระทบต่อวิถีชุมชน หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ทฤษฎีแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองยอมรับคุณค่าที่ให้ความสำคัญกับเสียงของประชาชน แต่การศึกษาหลายแห่งได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มคนในท้องถิ่นที่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาจไม่ใช่ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทแต่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่นที่เป็นคนส่วนน้อย

3. ทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยม

เป็นการนำมิติทางการเมืองและภูมิศาสตร์มาทำความเข้าใจการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยนำแนวคิดว่าด้วยเทคโนโลยีเชิงอำนาจของ มิเชล ฟูกูต์ และแนวคิดที่ว่าด้วยสภาวะยกเว้น (State of Exception) ของจอร์จโอ อักมเบน มาใช้ในการวิเคราะห์ ตัวอย่างเช่น ไอท์ วา ออง ได้วิเคราะห์การจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศจีนว่า เป็นผลผลิตของการจัดแบ่งพื้นที่ประเภทหนึ่งที่รัฐไม่ว่าจะภายใต้ระบอบการเมืองใดก็ตาม ได้ทำการเปลี่ยนการจัดการอธิปไตยในพื้นที่เฉพาะ โดยให้ตลาดเข้ามาทำหน้าที่แทนกลไกทางการเมืองเพราะรัฐหวังที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางสถิติระดับโลก ออง เห็นว่า เทคโนโลยีการจัดการพื้นที่และอธิปไตยดังกล่าว เป็นรูปแบบของเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ที่ประเทศจีนนำมาใช้ทดลองในโลกสังคมนิยมที่เน้นเศรษฐกิจแบบสั่งการ (Common Economy) และภายใต้การบริหารพื้นที่เสรีนิยมใหม่ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ

จากการสำรวจทฤษฎีเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้ง 3 ทฤษฎีดังกล่าว พบว่าทฤษฎีที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยคือ ทฤษฎีแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง

2.3.2 แนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ความหมายของ เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันระดับระหว่างประเทศจะหมายถึง พื้นที่เศรษฐกิจทั้งในเชิงกายภาพและเชิงกฎหมายที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐภายในขอบเขตเฉพาะหนึ่ง ๆ ภายใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศใดประเทศหนึ่ง เพื่อมีเป้าหมายในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศด้วยการกำกับที่แตกต่างกันไปจากเขตเศรษฐกิจที่ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2561 : 55-56)

ในแต่ละประเทศแต่ละพื้นที่จะมีคำเรียกเขตเศรษฐกิจพิเศษที่แตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับการประกอบกิจกรรมประเภทใด และที่สำคัญเศรษฐกิจพิเศษไม่ได้จำกัดเฉพาะประเภทของเขตประกอบการอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่จะครอบคลุมถึงเขตเศรษฐกิจพิเศษทางการค้า การบริการ การท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนภายในประเทศ โดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีกฎเกณฑ์แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับปกติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งสิทธิประโยชน์ จัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าว และการทำธุรกรรมเงินต่างประเทศ การลงทุน การผลิต โดยเฉพาะการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมชนบท และรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เข้าสู่ตลาดระดับภาคและประเทศ นำไปสู่การจ้างงานลดปัญหาการว่างงานและเพิ่มรายได้และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ จะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษมีวัตถุประสงค์หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา ซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่

เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548)

ประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศในกลุ่มองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ไม่มีแนวคิดการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่จะเน้น “การพัฒนากระบวนการให้บริการทั้งระบบ” โดยการลดกฎระเบียบและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น (Deregulations) มีการจัดเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบและบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้บริการในลักษณะของศูนย์บริการร่วม (Service Center) รวมทั้งมีการนำระบบเครือข่ายสารสนเทศ (Information Technology) มาใช้ในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้รับบริการ และในการให้บริการต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้รับบริการใช้บริการได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ โดยมีการพัฒนาระบบการให้บริการเช่นนี้มาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 แล้ว (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548)

กรณีสหภาพยุโรป (European Union: EU) นั้น ถูกลูก Free Trans-Bordering of Goods, labor and Capital ประเทศสมาชิกจึงไม่มีการพัฒนาพื้นที่พิเศษขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และเน้นการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบเช่นเดียวกับประเทศในกลุ่ม OECD หากประเทศที่จะเข้าเป็นสมาชิกใหม่มีการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่เดิมก็ต้องยกเลิก ซึ่งทำให้ไปแลนด์ต้องยุบเลิกเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมดและหันมาพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบตามที่ EU กำหนดก่อนที่จะเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548)

สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศแรก que พัฒนาและประยุกต์ใช้แนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่รัฐจะลงทุนด้านการจัดทำผังเมืองที่เหมาะสมการจัดหาสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการประกอบกิจการและอยู่อาศัยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งนำระบบการให้บริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพของประเทศตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่เป้าหมาย โดยเน้นการให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จภายในเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ยังสร้างเงื่อนไขที่กระตุ้นให้นักลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนต่างประเทศ เข้ามาลงทุนในพื้นที่เป้าหมายด้วยการให้สิทธิพิเศษด้านภาษีอากร การส่งเงินตราต่างประเทศเข้าออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ การให้สิทธิพิเศษในการเข้ามาทำงานของแรงงานผู้มีประสบการณ์ เป็นต้น เมื่อประกอบกับจีนเป็นตลาดการค้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีผู้บริโภคกว่าหนึ่งพันล้านคน ทั้งยังมีแรงงานราคาต่ำมากจึงทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษของจีนเป็นที่สนใจของนักลงทุนต่างประเทศและประสบความสำเร็จอย่างงดงามประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษไปปรับใช้และจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของตนขึ้น เช่น จอร์แดน รัฐดูไบ (สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์) อิหร่าน เป็นต้น และเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประเทศเหล่านี้ประสบความสำเร็จ แม้ในปัจจุบัน อินเดียและเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตยก็ได้นำแนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษไปประยุกต์ใช้แล้วแต่อาจเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone: SEZ) เขตเศรษฐกิจเสรี (Free Economic Zone) เขตปลอดอากร (Free Zone) (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548)

สำหรับประเทศที่นำแนวคิดการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจมาปรับใช้นั้นเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งสิ้น เนื่องจากโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของประเทศเหล่านี้ไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบในคราวเดียวกัน หรือหากจะทำให้สำเร็จต้องใช้เวลาในการดำเนินการหลายสิบปีซึ่งไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในยุคไร้พรมแดน ประเทศเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่เฉพาะก่อน อันจะทำให้การพัฒนาระบบการให้บริการกระจายไปตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศในระยะเวลาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548)

ในกรณีของประเทศไทยนั้น รัฐโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง (2558) ได้แยกความหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจน ดังนี้

“เขต (Zone) หมายถึง การกำหนดขอบเขตของพื้นที่เศรษฐกิจซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งอยู่ภายในประเทศ

เศรษฐกิจ (Economic) หมายถึง ภาพรวมของกิจกรรมที่สามารถกระทำได้ภายในเขตพื้นที่โดยไม่เกี่ยงว่ากิจกรรมนั้นจะมีจุดประสงค์และลักษณะการดำเนินการตามธรรมชาติอย่างไร

พิเศษ (Special) หมายถึง กฎระเบียบหรือมาตรการที่แตกต่างและเหนือกว่าระเบียบที่ใช้กับสภาพเศรษฐกิจในกรณีทั่วไปของประเทศ”

จากนิยามดังกล่าวเราจะพบว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมายและการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนั้น จะมีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี อำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการ จัดให้มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ซึ่งการพัฒนาเขตเศรษฐกิจดังกล่าวถือเป็นการพัฒนาควบคู่กับการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว เขตเศรษฐกิจพิเศษมีสาระสำคัญ ๆ 3 ประการ คือ

1. เขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการจำกัดประเภทของธุรกิจ โดยนอกจากการอุตสาหกรรมแล้ว ผู้ประกอบการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษยังสามารถประกอบธุรกิจการเกษตร การปศุสัตว์ การประมง การท่องเที่ยวการขนส่ง การเคหะและการก่อสร้าง การวิจัยและการผลิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงตลอดจนการค้าและการบริการด้วย

2. ผู้อาศัยและผู้ประกอบธุรกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอากร

3. องค์กรบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องมีอำนาจอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ผู้ประกอบการและผู้อาศัยในเขตเศรษฐกิจพิเศษทุกเรื่อง เพื่อให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ส่วนรูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอาจจัดตั้งได้หลายรูปแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักลงทุนโดยการให้สิทธิประโยชน์และกำหนดเงื่อนไขในการประกอบการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้ได้แก่

1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) หมายถึง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจโดยมีเป้าหมายในการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มลงให้เหลือน้อยสุด หรือเป็นศูนย์เปอร์เซ็นต์ และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับนอกกลุ่มเขตการค้าเสรีในปัจจุบัน ได้แก่ ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement: NAFTA) และเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA)

2. เขตอุตสาหกรรมเสรี (Free Industrial Zone) หมายถึง พื้นที่ที่บริษัทภายในประเทศหรือบริษัทต่างชาติจัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตสินค้า หรือบริการเพื่อแข่งขันกับตลาดต่างประเทศ โดยมีมาตรการจูงใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทางด้านภาษี

3. เขตปลอดภาษี (Free Trade Zone) หมายถึง อาณาบริเวณที่อยู่ใกล้ท่าเรือหรือท่าอากาศยานที่อนุญาตให้นำเข้าโดยไม่ต้องเสียภาษี เป็นการนำเข้าเพื่อส่งไปยังประเทศที่สามหรือนำเข้า

4. เขตการค้าชายแดนเสรี หมายถึง เขตพื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับการประกอบอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปหรืออุตสาหกรรมส่งเสริม สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีโครงการนำร่อง 3 พื้นที่ เกี่ยวกับการค้าชายแดนเสรี ได้แก่ อำเภอแม่สายและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

5. เขตพัฒนาการส่งออก (แปรรูป) ในประเทศไทยมีตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป หมายถึง อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ด้านการเกษตร การประมงจากต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยเพื่อทำการแปรรูปในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบด้านการเกษตรภายในประเทศมาทำการแปรรูปในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไปยังต่างประเทศ

นอกจากรูปแบบตามเกณฑ์สิทธิประโยชน์และเงื่อนไขในการประกอบการแล้ว ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2561 : 43-45, 65-72) ได้สำรวจรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษจากเกณฑ์บทบาทของรัฐของภาคเอกชน พบว่า มี 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. รูปแบบที่รัฐเป็นผู้บริหาร ตัวแทนของรูปแบบนี้ ได้แก่ เขตเศรษฐกิจพิเศษของจีนที่เริ่มต้นในเมืองเสิ่นเจิ้น ในปีปลายทศวรรษ 1970 การบริหารเศรษฐกิจพิเศษตามรูปแบบนี้จะอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ ที่เข้ามาจัดการตั้งแต่การวางแผนการออกกฎระเบียบตลอดจนการส่งเสริมการลงทุน

2. รูปแบบของภาคเอกชน (Private Sector Zone) ตัวแทนรูปแบบนี้ ได้แก่ เขตเศรษฐกิจพิเศษของเม็กซิโก ที่มีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ตามรูปแบบนี้จะมีการแปลงพื้นที่เขตส่งออกให้เป็นพื้นที่เอกชน หรือไม่ก็จะเป็นการสร้างเขตส่งออกใหม่ที่เป็นของเอกชน จนไม่มีเขตเศรษฐกิจที่บริหารโดยรัฐอีกต่อไป ดังเช่นที่เกิดในโคลัมเบียปัจจุบัน

3. รูปแบบที่เป็นการพัฒนาร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน (Public and Private Partnership) รูปแบบดังกล่าวพัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาการแข่งขันระหว่างภาครัฐกับเอกชนและหวังที่จะสร้างผลประโยชน์นำส่วนดีของทั้งสองรูปแบบมาใช้

การพัฒนาประเทศโดยการส่งเสริมให้มีการค้าและการลงทุนที่เพิ่มขึ้น จะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัว แนวทางการพัฒนาพื้นที่ในลักษณะของ “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” นับเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีการศึกษาและกล่าวถึงกันมานานในประเทศไทย คำว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” เป็นที่รู้จักของคนไทยมานานพอสมควร แต่หากถามว่าลักษณะใด จึงเรียกว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษ จะได้รับคำตอบที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป สิ่งที่เรียกว่าพิเศษในที่นี้จะหมายถึงการได้รับสิทธิพิเศษทางด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษทางภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน ความพร้อมของปัจจัยการผลิต การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมและบริการพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ และจะมีคำเรียกเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse) และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับการประกอบกิจกรรมประเภทใด หรือคำใดจะเป็นที่น่าดึงดูดนักลงทุนมากที่สุด (ดำรง แสงทวีเลิศ และนันทิกา ทังสุพานิช, 2545 : 42)

แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา ซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548)

เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมายและการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนั้น จะมีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่งระบบไฟฟ้า ระบบประปา นอกจากนี้ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมท้องถิ่นนั้นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนภายในประเทศโดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีกฎเกณฑ์แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับปกติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นประตูการค้าในฐานะการผลิตและระบายสินค้าของนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอาศัยวัตถุดิบและแรงงานจากพื้นที่โดยรอบทั้งภายในและประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านคลาสิกกฎระเบียบที่กีดขวางทางการค้า การลงทุนระหว่างประเทศและปรับปรุงกฎหมายนโยบายสนับสนุนการลงทุนในประเทศ ทั้งด้านสิทธิประโยชน์ จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าว และการทำธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ ส่งเสริมชุมชนในฐานรากให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการเพิ่มปริมาณการค้า การลงทุน การผลิต โดยเฉพาะการเชื่อมโยงอุตสาหกรรม

ชนบท และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้าสู่ตลาดระดับภาคและประเทศ นำไปสู่การจ้างงาน ลดปัญหาการว่างงาน เพิ่มรายได้และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่าง ๆ จะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้น (สิริวิชา สิทธิชัย, 2551 : 6)

ประเทศที่นำแนวคิดการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ มาปรับใช้นั้น ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งสิ้น เนื่องจากโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของประเทศเหล่านี้ไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบในคราวเดียวกัน หรือหากจะทำให้สำเร็จต้องใช้เวลาในการดำเนินการค่อนข้างนาน ซึ่งไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในยุคไร้พรมแดน ประเทศเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่เฉพาะก่อน อันจะทำให้การพัฒนาระบบการให้บริการกระจายไปตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศในระยะเวลาต่อไป (สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศแรกที่พัฒนาและประยุกต์ใช้แนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ) โดยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่รัฐจะลงทุนด้านการจัดทำผังเมืองที่เหมาะสม การจัดหาสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการประกอบกิจการและที่อยู่อาศัยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งนำระบบการให้บริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพของประเทศตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่เป้าหมาย โดยเน้นการให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จภายในเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ยังสร้างเงื่อนไขที่กระตุ้นให้นักลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนต่างประเทศได้เข้ามาลงทุนในพื้นที่เป้าหมายด้วย เช่น การให้สิทธิพิเศษด้านภาษีอากร การส่งเงินตราต่างประเทศเข้าออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ การให้สิทธิพิเศษในการเข้ามาทำงานของแรงงานผู้มีประสบการณ์ เป็นต้น (เรวดี แก้วมณี, 2556)

ตัวอย่างเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีการจัดตั้งในประเทศต่าง ๆ ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีก็มี เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น เขตเศรษฐกิจพิเศษชัวเถา ในมณฑลกวางตุ้งของสาธารณรัฐประชาชนจีน เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจีน-เวียดนาม เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจีน-เมียนมาร์ เป็นต้น (ชรินทร์ หาญสืบสาย, 2557)

ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า การพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ นั้น มีทั้งการกำหนดพื้นที่เฉพาะให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น จะมีความได้เปรียบในเรื่องพื้นที่ที่ติดต่อกับอีกประเทศหนึ่งอันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ ทั้งด้านการลงทุนและการจ้างแรงงาน ในต่างประเทศการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเริ่มดำเนินการครั้งแรกระหว่างประเทศเม็กซิโกและสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2508 ซึ่งโดยทั่วไปเรียกกันว่า มาควิลาดอรา (Maquiladora) หรือเขตการผลิตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการจ้างงานในเมืองชายแดน มาควิลาดอรา ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนด้านตะวันตกเฉียงเหนือที่รู้จักกันในชื่อ “Zona Libre” หรือเขตเสรี ซึ่งประกอบด้วยรัฐบาจา แคลิฟอเนียและบางเมืองในรัฐโซโนราที่มีบทบาทเป็นเมืองท่าเสรี ซึ่งการค้าและการลงทุนจากสหรัฐอเมริกาในเขตนี้เป็นไปอย่างเสรี อุตสาหกรรมหลักในเขตเศรษฐกิจชายแดนเหล่านี้ประกอบด้วยสิ่งทอ อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ไฟฟ้าและยานยนต์ (เชิญ ไกรนรา, 2556)

2.3.3 แนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย

หากพิจารณาในส่วนของแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย พบว่าแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่ใช่เรื่องใหม่ในประเทศไทยที่ผ่านมา มีการพัฒนาในลักษณะนี้ภายใต้รูปแบบต่าง ๆ กัน ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม (Industrial Estate: IE) เป็นรูปแบบการพัฒนาของพื้นที่เฉพาะเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone: EPZ) เป็นรูปแบบการพัฒนาของเมืองใกล้ท่าเรือหรือสนามบิน คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse: BW) หรือร้านค้าปลอดอากร (Duty Free Shop: DFS) และเขตการค้าเสรี (Free Trade Zone: FTZ) หรือเขตการค้าปลอดภาษี (Duty Free Port) เป็นรูปแบบการพัฒนาของเมืองท่า และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone: SBEZ) เป็นรูปแบบการพัฒนาของพื้นที่ตามแนวชายแดน

นอกจากนี้ ประเทศไทยมีการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับการพัฒนาในลักษณะของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ พื้นที่ในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกหรืออีสต์เทิร์นซีบอร์ด ซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ครอบคลุมพื้นที่การพัฒนาระยะแรก 3 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่รัฐบาลในสมัยนั้นมีนโยบายให้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจเฉพาะขึ้นมา เพื่อเร่งรัดการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า อุตสาหกรรม และเทคโนโลยี โดยเป้าหมายสูงสุด คือ ต้องการให้พื้นที่นี้เป็นแกนหลักของการพัฒนาประเทศที่เป็นประตูเปิดเชื่อมโยงการพัฒนา (Gateway) ไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือพร้อมกับเชื่อมเส้นทางการค้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ทันสมัยที่สุดแห่งหนึ่งของโลก (เรวดี แก้วมณี, 2556)

การพัฒนาพื้นที่เฉพาะในประเทศไทยเริ่มจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 339 ในปี พ.ศ. 2515 ให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภายใต้การบริหารของนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกที่จัดตั้งขึ้น คือ นิคมอุตสาหกรรมบางชัน ต่อมาจำนวนนิคมอุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้น โดยผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมจะได้สิทธิประโยชน์ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ซึ่งแบ่งออกได้เป็นสิทธิประโยชน์ทั่วไป ซึ่งใช้กับนิคมอุตสาหกรรมทุกแห่ง และสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมสำหรับผู้ประกอบการในเขตอุตสาหกรรมส่งออก แต่การดำเนินการของนิคมอุตสาหกรรมยังมีข้อจำกัดหลายด้าน ได้แก่

1. ขอบเขตของกิจกรรม ยังจำกัดอยู่เฉพาะการประกอบการด้านอุตสาหกรรม
2. ขาดอิสระด้านการเงิน บุคลากร และการบริหารจัดการ
3. ขาดความคล่องตัวในการจัดหาที่ดินเพื่อจัดตั้งหรือขยายพื้นที่นิคม
4. ไม่มีอำนาจในการจดทะเบียน อนุมัติ และอนุญาตแทนหน่วยงานอื่น

แม้นิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา แต่แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกมีข้อจำกัดที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง นิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออก จำกัดประเภทธุรกิจไว้เฉพาะ “อุตสาหกรรม” “อุตสาหกรรมส่งออก” และธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการอุตสาหกรรม

หรืออุตสาหกรรมส่งออกเท่านั้น ทำให้นิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกไม่สามารถรองรับธุรกิจอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจได้ เช่น การเกษตร การท่องเที่ยว การขนส่ง และการบริการ เป็นต้น

ประการที่สอง องค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออก ไม่มีอำนาจในการให้บริการแก่ผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกแบบเบ็ดเสร็จ ทำให้การให้บริการแก่ผู้ประกอบการล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพตามที่ควรจะเป็น

ข้อจำกัดทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิด “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” ขึ้น เพื่อแก้ไขข้อจำกัดทั้งสองประการดังกล่าว โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษมีสาระสำคัญ ๓ ประการ คือ

1. เขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการจำกัดประเภทของธุรกิจ โดยนอกจากการอุตสาหกรรมแล้ว ผู้ประกอบการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษยังสามารถประกอบธุรกิจการเกษตร การปศุสัตว์ การประมง การท่องเที่ยว การขนส่ง การเคหะและการก่อสร้าง การวิจัยและการผลิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูง ตลอดจนการค้าและการบริการด้วย

2. ผู้อาศัยและผู้ประกอบธุรกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอากร

3. องค์กรบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องมีอำนาจอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ผู้ประกอบการและผู้อาศัยในเขตเศรษฐกิจพิเศษทุกเรื่อง เพื่อให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ รวมทั้งช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรงในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงด้วย (สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย, 2558)

เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ที่มีศักยภาพพอที่จะพัฒนาเป็นฐานอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศได้ โดยเฉพาะเมื่อประเทศเพื่อนบ้านของไทยได้เปิดประเทศและให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างความเจริญให้ประเทศและให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจึงเริ่มได้รับความสนใจ ประกอบกับพื้นที่ชายแดนของไทยเองได้มีการพัฒนามาแล้วระยะหนึ่ง ทั้งทางด้านอุตสาหกรรม การค้า และบริการ โดยบางพื้นที่มีสภาพทางกายภาพและศักยภาพเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างมาก (ดำรง แสงทวีเลิศ และนันทิกา ทังสุพานิช, 2545 : 42-43) การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนที่มีการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงมีความได้เปรียบและเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษได้มากกว่าพื้นที่อื่น

2.4 แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยกลุ่มผลประโยชน์

เศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น เพิ่งปรากฏเป็นระบบความคิดที่ชัดเจนในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นช่วงของการต่อสู้ระหว่าง ทุนนิยมกับศักดินานิยมในยุโรป ผู้บุกเบิกทางทฤษฎีที่สำคัญเป็นนักเศรษฐศาสตร์ของทุนนิยมที่เรารู้จักกันดี คือ อาดัม สมิท และ เดวิด ริคาร์โด วิธีการวิเคราะห์ของนักเศรษฐศาสตร์ของทุนนิยมที่เน้นแต่สิ่งของและวัตถุภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์เศรษฐกิจ (Homo Economics) ที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวสูงสุดนั้น ไม่อาจทำให้เราเข้าใจสังคมได้ อีกทั้งไม่อาจทำให้เรามองเห็นความเป็นจริงทางสังคมได้ทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า คาลมาร์กซ์ และ เฟรดเดอริก เองเงิลส์ เป็นนักคิดคนแรกแรกที่ไม่พอใจต่อวิธีการวิเคราะห์ดังกล่าว และมีส่วนสำคัญในการลงมือปฏิวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองเสียใหม่ ต่อมาในทศวรรษ 1960 เมืองเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ (Keynesian Economics) เริ่มเสื่อมอิทธิพลทางความคิดลง นักคิดและนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้หันกลับไปรื้อฟื้นแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองขึ้นมาใหม่ครั้ง ทั้งนี้ได้มีความพยายามพัฒนากระบวนการที่สืบต่อจากความคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองมาแต่อดีต ทั้งนี้และทั้งนั้นแน่นอนว่าเหตุปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง สืบเนื่องมาจากความไม่พอใจกับสภาพของเศรษฐศาสตร์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก (Mainstream Economics) ที่ครอบงำวงวิชาการและสังคมอยู่ในขณะนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อข้อจำกัดในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ถูกสร้างขึ้นมาเป็นแบบจำลอง ที่เน้นถึงข้อสมมุติและตรรกะในการวิเคราะห์มากกว่าการคำนึงถึงข้อเท็จจริงทางสังคม ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ การขาดการวิเคราะห์อย่างวิพากษ์ (Critical Analysis) และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการวิพากษ์สังคมที่ตัวเองมีชีวิตอยู่หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นเศรษฐศาสตร์ที่ขาดความเป็นศาสตร์แห่งสังคม และในท้ายที่สุดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนี้ได้กลายมาเป็นอุดมการณ์อย่างหนึ่งที่ครอบงำสังคม โดยที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักได้กลายมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้มีอำนาจในสังคมในการสร้างคำขวัญและวาทกรรม ที่ก่อให้เกิดความสับสนคลุมเครือ หรือปิดบังความเป็นจริงในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคม

เศรษฐศาสตร์การเมือง คือ เศรษฐศาสตร์แบบอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า Heterodox Economics และสำหรับวงวิชาการไทยเอง อาจเรียกเศรษฐศาสตร์การเมืองว่า เศรษฐศาสตร์กระแสรอง หรือเศรษฐศาสตร์กระแสทวนแนวคิดและกรอบการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2523 : 46) เสนอว่า ชื่อสำนักคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองต่าง ๆ ข้างต้น อาจไม่สื่อความหมายอะไรมากนักแก่เรา ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจถึงแนวคิดและกรอบการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นลักษณะร่วมกันของบรรดาสำนึกคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองที่หลากหลายเหล่านี้

1. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นที่การวิพากษ์ (Critical) เพราะการวิเคราะห์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับต่อการอธิบายปรากฏการณ์ ที่เป็นอยู่ในสังคมโดยต้องการเน้นให้มีการตั้งคำถามต่อข้อสรุปต่าง ๆ ที่เราได้รับตกทอดมาจากอดีต ในกระบวนการนี้เป็นการคัดของปลอมออกจากของจริง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการแยกปรากฏการณ์ออกจากเนื้อแท้ ซึ่งในที่สุดแล้วการวิพากษ์อย่างถึงที่สุด ก็จะนำไปสู่ความจริงที่เป็นแก่นแท้ที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ที่เรามองเห็น

2. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง เน้นที่การวิเคราะห์แบบเป็นองค์รวม (Holistic or Totality) เพราะการวิเคราะห์นี้ไม่ได้ให้ความสำคัญหลักที่ปัจเจกชน หากแต่เน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลต่าง ๆ ตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์จึงไม่ใช่ตัวแปรนามธรรม เช่น ระดับราคา อัตราดอกเบี้ย ฯลฯ โดยจะมองที่มนุษย์เป็นหลัก ดังนั้น การศึกษาแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองจะพยายามเน้นและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาของสังคม ทั้งสังคมที่เป็นหน่วยรวมโดยมุ่งไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของสังคมที่ซ้อนทับกันอยู่อย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านศาสนาและอุดมการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าปัจจัยต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจและระบบสังคม ล้วนมีความเกี่ยวพันร้อยรัดกันเป็นระบบซึ่งหากเราเน้นวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจให้อยู่ในขอบเขตแคบ ๆ เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวโดยไม่เชื่อมโยงไปถึงปัจจัยอื่น ๆ ในสังคม เราก็อาจไม่เข้าใจระบบทั้งหมดได้และที่สำคัญมากไปกว่านั้นก็คือเราจะไม่สามารถอธิบายได้ว่า ทำไมปัญหาทางเศรษฐกิจหลายเรื่องจึงยังดำรงอยู่ได้ทั้งที่ก่อให้เกิดผลกระทบถึงชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างมากมาย

3. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง เน้นที่การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Analysis) เพราะการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เป็นสิ่งยืนยันแก่เราได้เป็นอย่างดีว่าสังคมมีพัฒนาการ มีการเคลื่อนไหวและมีการเปลี่ยนแปลง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่ามีพลวัต (Dynamic) มิใช่สังคมที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ (Static)

4. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง เน้นวิเคราะห์ที่ความขัดแย้งและการขัดกัน (Conflict and Contradiction) การวิเคราะห์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการปฏิเสธเรื่องความสมดุลหรือความราบเรียบของระบบสังคม หากแต่เชื่อว่าพัฒนาการของระบบสังคมนั้น เกิดจากพลังผลักดันที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างปัจจัยที่ขัดแย้งกัน การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในท่ามกลางกระบวนการพัฒนาการของระบบสังคมที่เป็นอยู่นั้น มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในลักษณะใดบ้าง ความขัดแย้งสามารถแก้ไขได้ภายในระบบสังคมหรือไม่ หรือเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง มีปัญหาอะไรบ้างที่เราไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งเหล่านั้นได้อีกต่อไป และทำไมพัฒนาการสังคมแบบถอนรากถอนโคนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2523 : 47-50) ได้นำเสนอมุมมองการวิเคราะห์แบบการมองปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์และปัญหาเศรษฐกิจเราจะมองปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งอย่างโดดเดี่ยวไม่ได้เลย แนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่อง “ความสัมพันธ์ทางสังคมในกระบวนการ” ก็บ่งไว้อย่างชัดเจนว่า เศรษฐศาสตร์การเมืองไม่ได้เน้นการมองวัตถุหรือสิ่งของ หากแต่เน้นการมองความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือระหว่างประชาชน ปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่า ทุน กำไร ขาดทุน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชน ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันแล้วแต่เงื่อนไขของระบบเศรษฐกิจสังคมนั้น

เมื่อเราเห็นว่าเศรษฐศาสตร์การเมือง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชน ก็ย่อมหมายความว่า การวิเคราะห์ของเราจะมีขอบเขตกว้างขวางมาก ทั้งนี้ เพราะในความเป็นจริงของระบบสังคมความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ จะครอบคลุมกิจกรรมหลายด้าน หลายสาขา และกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ กันนี้จะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันอย่างแน่นแฟ้นและรวมกันเป็นระบบที่ชัดเจน เช่น ในเวลาที่เรานำเรื่องการรับสมาชิกของสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น เราจะ

ไม่มองโดยเฉพาะเรื่องอุปสงค์อุปทานเท่านั้น เราจะพาตบไปถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นการกำหนดอัตราดอกเบี้ย และในขั้นตอนสุดท้ายเราจะต้องมองไปที่หลักการแสวงหากำไรสูงสุด เราจะเห็นว่าการกำหนดอัตราดอกเบี้ยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด การมองว่าอัตราดอกเบี้ยขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการดำเนินงานของสหกรณ์เพียงด้านเดียวนั้น จะไม่ทำให้เราเข้าใจอะไรเลย แต่ถ้าเรามองว่าอัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดโดยโครงสร้างอำนาจและกฎเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทั้งระบบ จะทำให้เรามองเห็นภาพปรากฏการณ์และเข้าถึงแก่นแท้ของปัญหาได้อย่างชัดเจน และจะมีแนวทางแก้ไขปัญหายุ่งยากอย่างถูกต้อง นั่นคือสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้และตัวอย่างเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ดำเนินการในประเทศไทยถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมไทย ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมหรือผลงานทางวิชาการ จึงพบว่า องค์ความรู้ดังกล่าวยังไม่ได้มีการศึกษาในเขตภาคตะวันออกเลย นอกจากนี้ก็ยังไม่ม้งานวิจัยที่ได้ศึกษาในช่วงที่ประเทศไทยได้เป็นประเทศอาเซียน หลังปี พ.ศ. 2558 อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ได้สำรวจมานั้น มีข้อค้นพบสำหรับการศึกษาวิจัยในโครงการนี้ ที่จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ ปัญหาและความเป็นไปได้ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงจากนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของภาคตะวันออกในอนาคต รวมถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบภาษีและความเป็นธรรมทางสังคม ดังนี้

ศรินทิพย์ ประเสริฐฐานนท์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดของการส่งเสริมการลงทุน 2) เพื่อศึกษารูปแบบของเศรษฐกิจพิเศษต่างประเทศ 3) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย 4) เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ 5) เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ การส่งเสริมการลงทุนของประเทศไทยจากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายสำหรับส่งเสริมการลงทุนคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 โดยเน้นเฉพาะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงได้มีการศึกษา ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัตินิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ปัญหาที่มีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษมีปัญหาคือข้อเท็จจริงดังนี้ 1) ปัญหาสิทธิประโยชน์ของการลงทุน 2) ปัญหาการกำกับดูแล 3) ปัญหาสิ่งแวดล้อมและผังเมือง 4) ปัญหาารูปแบบเศรษฐกิจพิเศษ ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1) สิทธิประโยชน์ของนักลงทุนในการเช่าที่ดินนั้นควรจะได้คราวละ 30 ปี ต่อครั้ง ค่าเช่าที่ดินในเขตฯ ถูกกว่านอกเขตฯ และห้ามไม่ให้นักลงทุนประกอบอาชีพที่สงวนไว้สำหรับคนไทย 2) ในการบริหาร การกำกับดูแลเขตเศรษฐกิจพิเศษ ควรจะต้องได้รับนโยบายจากรัฐบาลส่วนกลาง เพราะในการ ดำเนินการด้านบริหารจะได้สอดคล้องและมีมาตรฐานเดียวกัน 3) จัดให้มีการคานอำนาจซึ่งกันและ กันทุกฝ่ายระหว่างคณะกรรมการบริหารของเขตฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ ในการร่วมพิจารณาหรือข้อพิพาทต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมและผังเมืองที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินการของเขตฯ 4) ไม่ควรยกเลิกกฎหมายนิคมอุตสาหกรรมแต่ควรจัดหาพื้นที่ใหม่สำหรับการ จัดตั้งเขตฯ ผู้ศึกษามีความคิดว่าควรที่จะแก้ไขและปรับปรุงเพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ในการจัดตั้ง เขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักลงทุนที่จะประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริง

สิริวิชา สิทธิชัย (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อประโยชน์ในการ จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาถึงหลักการพื้นฐานของ เขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงความสำคัญและประโยชน์ของกฎหมายที่ใช้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษและ หลักทั่วไปของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี 2) เพื่อศึกษาถึงสิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยทั่วไปที่ ประเทศไทยได้เสนอแก่นักลงทุนต่างชาติหรือบริษัทลงทุนต่างชาติ 3) เพื่อศึกษาถึงสิทธิประโยชน์ทาง ภาษีในเขตเศรษฐกิจพิเศษของต่างประเทศ โดยศึกษาถึงเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศจีน และ ประเทศเวียดนามเป็นสำคัญ และ 4) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและข้อบกพร่องของสิทธิประโยชน์ทางภาษี ตามร่างพระราชบัญญัติเศรษฐกิจพิเศษพร้อมเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาดังนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยการเสนอสิทธิประโยชน์ทางภาษี ปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งกฎหมายหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 พระราชบัญญัตินิคมอุตสาหกรรม พ.ศ.2522 และกฎหมายอื่นๆ เช่น สิทธิประโยชน์ทาง ภาษีคลังสินค้าทัณฑ์บนและเขตปลอดอากรสรรพสามิตและประมวลรัษฎากร นอกจากนี้การส่งเสริม ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษียังปรากฏในมาตรการ Tax Sparing Credit (การเครดิตภาษีตามอนุสัญญา ภาษีซ้อนโดยวิธีเครดิตเพื่อส่งเสริมการลงทุน) ในอนุสัญญาภาษีซ้อน ลักษณะของการให้สิทธิ ประโยชน์ทางภาษีนั้น จะต้องเป็นการให้อย่างเฉพาะเจาะจง มิได้ให้เป็นการทั่วไปและมีวัตถุประสงค์ พิเศษสำหรับการให้สิทธิประโยชน์เหล่านั้น อีกทั้งยังเป็นการลดภาระภาษีให้แก่ผู้ได้รับประโยชน์ สำหรับประเภทของสิทธิประโยชน์ที่ประเทศไทยเสนอให้นักลงทุนนั้น เช่น การยกเว้นภาษีในช่วง ระยะเวลาหนึ่งหรือการพักภาษี การลดอัตราภาษี การหักค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง การยกเว้น อากรขาเข้าสำหรับการนำเครื่องจักรหรืออุปกรณ์อื่นใด เป็นต้น อย่างไรก็ตามการเสนอสิทธิประโยชน์ อาจทำได้ในรูปแบบอื่น เช่น การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึงพื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการ กำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมายและการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ มีการปรับพื้นที่ให้ พร้อมที่จะรองรับการลงทุน มีการเสนอสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิประโยชน์ ทางภาษี การอำนวยความสะดวกทางด้าน สาธารณูปโภคต่าง ๆ เป็นต้น สำหรับประเทศไทยรัฐบาล ได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2561 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นการลงทุน จากต่างชาติ พัฒนาศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยให้สูงขึ้น และพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับ ศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของประชาชน รวมทั้งต้องการให้เขตเศรษฐกิจพิเศษที่เกิดขึ้น

ใหม่นั้นแทนที่นิคมอุตสาหกรรมเดิม ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าทบัญญัติบางประการของกฎหมายการนิคมอุตสาหกรรมนั้นไม่เอื้อต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการให้บริการของภาครัฐ ซึ่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการของร่างกฎหมายนี้เมื่อต้นปี พ.ศ. 2548 และส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นร่างกฎหมายที่มีปัญหาหลายประการ ซึ่งร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญเฉพาะการบริหารจัดการในรูปแบบของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) แต่มิได้เห็นความสำคัญของกฎหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสิทธิประโยชน์ทางภาษี ซึ่งหากว่ากฎหมายฉบับนี้มีการใช้บังคับ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีนั้น มีการกำหนดให้นากฎหมายอื่น ๆ มาใช้ร่วมด้วย ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ประกอบการหรือผู้ลงทุนในการศึกษาสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามกฎหมายต่าง ๆ เหล่านั้นและกระบวนการในการดำเนินการจัดการเรื่องต่าง ๆ เป็นไปอย่างยุ่งยาก มีการบัญญัติกฎหมายที่มีความซ้ำซ้อนกับกฎหมายเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน ปราศจากวัตถุประสงค์พิเศษที่เขตเศรษฐกิจพิเศษควรมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการจัดจ้างแรงงานท้องถิ่น ดังนั้นการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรและปัจจัยต่าง ๆ ที่จะใช้ในการพิจารณาการให้สิทธิประโยชน์ เพื่อให้เกิดทั้งผู้ประกอบการหรือนักลงทุน และเกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นหรือเขตพื้นที่ที่มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอันเป็นประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

สุขสมร แสงจันทร์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชายแดน การอพยพโยกย้าย และการปรับตัวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาหมู่บ้านก๊วน เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองต้นผึ้ง เป็นหนึ่งในตัวเมืองทุกซีกของแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หมู่บ้านก๊วน ก็เป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านในเมืองต้นผึ้ง คริวเรือนส่วนใหญ่ ยังชีพด้วยการทำนา และทำสวน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอยู่ในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญไปสู่เศรษฐกิจที่มุ่งเน้นตลาด และรัฐบาลได้ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการกับกระแสเศรษฐกิจจากทรัพยากรเหล่านั้น เพื่อที่จะปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งชายแดน โดยการสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้น การศึกษานี้พยายามที่จะเข้าใจวิธีการซึ่งหนึ่งในเขตเศรษฐกิจพิเศษเหล่านี้ ได้กำหนดและเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ชายแดนในอำเภอต้นผึ้ง และการสำรวจผลกระทบของผู้ประกอบการเศรษฐกิจใหม่ที่มีต่อการทำมาหากิน จากการตรวจสอบว่าพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของชาวบ้านได้รับผลกระทบถึงวิธีการที่พวกเขาได้นำไปปรับใช้กับการทำมาหากินใหม่ของพวกเขาและเขตเศรษฐกิจพิเศษได้นำพวกเขาในการถ่ายโอนที่ดินของพวกเขาให้กับนักลงทุนรวมอย่างไร รวมทั้งกลยุทธ์การเจรจาต่อรองเกี่ยวกับคำตอบแทนที่ใช้การตั้งถิ่นฐานใหม่ ดังนั้นจะชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านในเมืองต้นผึ้งได้ปรับตัวให้เข้ากับโครงการการพัฒนาภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และสิ่งที่ผลกระทบที่ได้รับสำหรับชีวิตของพวกเขาคืออะไร ผลของการศึกษาทำให้เห็นว่า การเกิดขึ้นของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้เปลี่ยนเขตต้นผึ้งให้กลายเป็นอะไรสักอย่าง จากเดิมที่เป็นชายแดนชนบทเป็นพื้นที่ทำการเกษตร เป็นพื้นที่เป็นครึ่งยังชีพครึ่งค้าขายข้ามแม่น้ำ ได้ถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว โดยทุนเงินภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ชายแดนชนบทซึ่งแต่เดิมได้กลายเป็นชายแดนท่องเที่ยวซึ่งเศรษฐกิจไม่ได้มีศูนย์กลางที่เป็นเกษตรอีกต่อไป ภูมิทัศน์ชายแดนถูกเปลี่ยนไปปรับใช้กฎเกณฑ์แบบ

ใหม่ มีการเปิดให้ชาวจีนเข้ามาทำงาน และกลายเป็นผู้ที่มีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องกับชายแดนใหม่ คือ ชาวจีน นักท่องเที่ยวจากจีน นักท่องเที่ยวจากไทย รวมทั้ง ลาว เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งจากเดิมเป็น ชาวบ้านพวยในท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทได้กลายมาเป็นแรงงาน การศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นว่าในแง่ของ การปรับตัวของชาวบ้านหลังจากการสูญเสียที่ดินทำกินพบว่า ครอบครัวที่มีการปรับตัวได้ดีกว่าเป็น กลุ่มที่มีทุนจำนวนมาก กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่มีที่ดินจำนวนมาก กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีทุนทางสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นนำเพราะมีสัมพันธ์ที่ดีกับบริษัทของจีนทำให้สามารถที่จะหางานได้ง่าย สามารถแยก ตามสามลักษณะทุนดังนี้ กลุ่มที่ 1 ครอบครัวรวย กลุ่มที่ 2 ครอบครัวมีรายได้ปานกลาง และกลุ่มที่ 3 ครอบครัวที่ยากจน ซึ่งสามกลุ่มดังกล่าวนี้มีการปรับตัวตามทรัพยากรที่มีอยู่ ดังนั้นทั้งสามกลุ่มมีทุนที่ แตกต่างกัน ซึ่งทำให้มีการหาวิธีการที่แตกต่างกันในการปรับตัว แม้ว่าชาวบ้านอาจมีวิธีหลายแบบใน กระบวนการเจรจาต่อรองผ่านอำนาจรัฐบาลท้องถิ่นหรือพยายามที่จะเจรจาต่อรองกับรัฐบาลกลาง ซึ่งหวังที่จะยกเลิกการย้ายออกจากบ้านของพวกเขาในปัจจุบันแต่ไม่ประสบความสำเร็จ สิ่งที่คุณ สามารถทำได้คือพยายามต่อรองให้ได้ค่าตอบแทนมากที่สุด หรือทำให้กระบวนการของการโยกย้าย ช้าลงเพราะเพื่อให้ชาวบ้านสามารถที่จะปรับตัวให้ได้ นอกจากนี้กระบวนการของการเจรจาเพื่อให้ได้ ค่าชดเชยนั้น พบว่ามีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นยังมีบทบาทไม่มาก ซึ่งไม่สามารถช่วยให้ ได้รับค่าชดเชยที่มากขึ้น ดังนั้นชาวบ้านต้องเผชิญกับการเจรจาต่อรองด้วยตัวเอง นอกจากนี้ กระบวนการทางกฎหมายไม่ได้ช่วยในการปกป้องตลอดอายุของการชดเชย

สุรพงษ์ ปิยะโชติ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นกับ การส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษการค้าชายแดน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นต่อการกำหนดนโยบาย การส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษการค้าชายแดนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี 2) แนวโน้ม ปัญหาและผลที่คาดว่าจะเกิดจากนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษการค้าชายแดนขององค์การ บริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน หน่วยงานท้องถิ่น จำนวน 4 คน หน่วยงานส่วนภูมิภาค จำนวน 4 คน และกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่น ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 4 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือในการศึกษาใช้ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา การศึกษาพบว่า 1) หน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทในการวางแผนการทำงาน ให้ข้อมูลสนับสนุนในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ พิเศษ ชี้แจงและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ สร้างความร่วมมือ ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับภาครัฐ หน่วยงานส่วนภูมิภาคมีบทบาทในการรับแผนจากรัฐบาลมา กำหนด เป็นแผนในระดับปฏิบัติการ สร้างความเข้าใจและเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ ส่วนกลุ่ม ผลประโยชน์ท้องถิ่นมีบทบาทในการเป็นสื่อกลางและรับฟังข้อคิดเห็น เพื่อนำเสนอไปสู่ภาครัฐ 2) แนวโน้มปัญหาและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษการค้า ชายแดน ได้แก่ ปัญหาด้านที่ดินที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความมั่นคง ปัญหาด้านการทำงานของ หน่วยงานของรัฐในการประสานงานและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ในการ ส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ปัญหาด้านนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะความต่อเนื่องของนโยบายเปิดประตูการค้าฝั่งตะวันตก และปัญหาด้านองค์ความรู้ และ ข้อมูลสนับสนุนในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ทวิ ฆนตระกูล และคณะ (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้ ภูมิภาคสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แม้จะเป็นบริเวณที่อุดมด้วยทรัพยากรทั้งบนบกและในน้ำ แต่ประชากรส่วนใหญ่ของ 3 จังหวัดนี้ยังมีความเป็นอยู่แร้นแค้นมากเห็นคร่าว ๆ จากรายได้เฉลี่ยของประชากรเมื่อเทียบกับ 14 จังหวัดภาคใต้ ปรากฏว่า จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่ 9 นราธิวาสลำดับที่ 11 และปัตตานีลำดับที่ 13 ยิ่งไปกว่านั้นในเขต 3 จังหวัดชายแดนนี้ ยังเป็นแหล่งรวมของปัญหาหลากหลายที่ซับซ้อนต่อเนื่องกันมานาน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องการทำมาหากิน เรื่องความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ปัญหาความมั่นคงภายใน ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับสังคมจิตวิทยาของประชาชนท้องถิ่น จากการศึกษาความคิดเห็นและงานเขียนที่เกี่ยวข้องพอวิเคราะห์ได้ว่าปัญหาทั้งหมดข้างต้นมีต้นตอที่มาจากเรื่องความจน มีเหตุผลน่าเชื่อถือว่าหากสามารถลดขนาดความยากจนได้มากเท่าใด ปัญหาต่าง ๆ ของภูมิภาคนี้ก็จะลดลงตามไปด้วย รัฐบาลได้เพียรพยายามจัดทำโครงการพัฒนาต่าง ๆ และทุ่มเททรัพยากรอย่างมาก เพื่อแก้ไขความยากจนที่ว่ามาหลายสมัยแล้ว แต่ผลลัพธ์ที่เห็นยังไม่อาจกล่าวได้ว่าบรรลุผลตามเป้าหมาย อาจเป็นไปได้ว่า จุดอ่อนของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมาอยู่ที่ การไร้กลยุทธ์ที่เหมาะสม กล่าวคือกระทำไปแต่โดยฝ่ายรัฐบาลเพียงด้านเดียว ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนงาน งบประมาณที่ใช้จ่าย ตัวบุคคล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพัฒนา ผลที่เห็นคือ โครงการที่จัดทำแบบลุ่ม ๆ ดอน ๆ เพราะงบประมาณไม่เพียงพอ โครงการกระจุกกระจายไปจุดโน้นบ้างจุดนี้บ้าง ไม่อาจส่งผลทั่วถึง เนื่องจากเจ้าหน้าที่และทรัพยากรมีจำกัด การทุ่มเทพัฒนาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นเรื่องเกินกำลังของรัฐบาลฝ่ายเดียวที่จะรับได้ ทางออกก็คือ จะทำอย่างไรจึงจะสามารถหาแนวร่วม ซึ่งก็คือ ภาคธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมแบกรับบทบาทการพัฒนาดำเนินต่อไปโดยไม่ระงับขาดตอนดังที่เคยเป็นมา นั่นคือจะต้องมีองค์กรภาคเอกชนมาลงทุนลงแรงในโครงการพัฒนาที่รัฐบาลได้กรุยทางให้แล้ว ในทางปฏิบัติทั่ว ๆ ไปรัฐอาจใช้มาตรการพิเศษทางด้านการเงินและการคลังเป็นสิ่งจูงใจให้มีเอกชนสนใจลงทุนในกิจการและทิศทางที่รัฐกำหนดวางไว้ แต่สำหรับภูมิภาค 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลคงจะต้องใช้มาตรการจูงใจต่าง ๆ สูงมากเป็นพิเศษเพื่อชดเชยโอกาสเสี่ยงที่เกิดจากภาพพจน์ที่ผ่านมาของสถานการณ์ในย่านนี้ โดยนัยนี้ แนวคิดที่จะจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือเขตเศรษฐกิจเปิดเสรีขึ้นมา เพื่อดึงดูดนักลงทุนและผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมจึงเป็นเรื่องที่น่าสนับสนุนผลักดันให้บังเกิดเป็นรูปร่างโดยเร็ว

อติทยา ดวงอำไพ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการแรงงานข้ามชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา การจัดการแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และแนวคิดในการจัดการเชิงนโยบายแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากผู้ที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบาย โดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและทำการเก็บข้อมูลจากวิจัยจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการแรงงานข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดเกิดจากปัจจัยจากพื้นที่ต้นทางและปัจจัยจากพื้นที่ปลายทาง กล่าวคือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางการเมืองภายในเมียนมาร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นทาง ส่งผลให้ชนกลุ่มน้อยและประชาชนชาวพม่าลี้ภัยเดินทางเข้ามาในประเทศไทย 2) ปัจจัย

ทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านแรงงานของพื้นที่ต้นทางของประเทศไทย เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ เป็นการยากสำหรับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะควบคุมสกัดกั้นและป้องกัน ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวเป็นทำเลเอื้อต่อการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ชายแดน ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายโรงงานอุตสาหกรรม จากพื้นที่ชั้นในมายังพื้นที่ชายแดนด้านอำเภอแม่สอด จึงมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อเสนอแนะในการจัดการแรงงานข้ามชาติ คือ 1) ส่งเสริมให้มีการขยายตัวทางภาคอุตสาหกรรม โดยส่งเสริมให้มีการย้ายฐานการผลิตและการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน 2) ทุกภาคส่วนต้องประสานความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติและร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ และ 3) การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อาจทำให้แรงงานในพื้นที่ขาดแคลนครวมีแนวโน้มขยายสร้างแรงจูงใจให้แรงงานทำงานในพื้นที่ เป็นต้น

ศุภชัย วรรณเลิศสกุล (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน : โอกาสและอุปสรรคสำหรับประเทศไทย ดังนี้ ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ผู้เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนไทยและผู้ที่มีสนใจจะไปค้าขายหรือลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านคงได้รับทราบเกี่ยวกับ East-West Economic Corridor (EWEC คือ เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจสายตะวันออก-ตะวันตก) ซึ่งเป็นแนวเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เชื่อมโยงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ พม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม EWEC มีที่มาจากกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาสังคมของ 6 ประเทศลุ่มน้ำโขง ซึ่งธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) เป็นผู้ให้การสนับสนุนโครงการหลักคือ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมความยาว 1,450 กิโลเมตร เชื่อมโยงพม่า (เมืองมะละล่าย) กับเวียดนาม (นครดานัง) โดยตัดผ่านไทยจากจังหวัดตากไปยังจังหวัดมุกดาหาร และตัดผ่านลาวที่แขวงสะหวันเขต โครงการย่อยภายใต้ EWEC คือการปรับปรุงเส้นทางหมายเลข 9 ในแขวงสะหวันเขตของลาว การปรับปรุงท่าเรือดานังในเวียดนามและการสร้างสะพานมิตรภาพ 2 ระหว่างมุกดาหาร-สะหวันเขต ความน่าสนใจคือเส้นทางใน EWEC เป็นเส้นทางบกที่สั้นที่สุดที่จะเชื่อมทะเลอันดามันกับทะเลจีนใต้เข้าด้วยกัน และจะช่วยขยายโอกาสทางการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การไปมาหาสู่ประเทศต่าง ๆ ที่อยู่บนเส้นทางและการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก เช่น อินเดีย จีน ฮองกง ไต้หวัน และสำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว แล้ว EWEC มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยเปลี่ยนสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศจากเดิมเป็น Landlocked (ประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล) ให้เป็น Land Link (เป็นจุดศูนย์กลางที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้านให้เชื่อมถึงกันได้อย่างสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น) และจะช่วยให้ สปป.ลาว มีความสามารถแข่งขันมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจโลก สปป.ลาว ได้เล็งเห็นถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะตามมาจากการปรับปรุงเส้นทางและสะพานในกรอบ EWEC จึงได้มีดำริที่จะจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน เป็นเขตเศรษฐกิจแบบตลาดและอยู่บนพื้นฐานของระเบียบทางการจัดการเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน รัฐบาลลาวได้ประกาศดำริสหายกรัฐมนตรีขึ้นมารองรับหลายฉบับ เริ่มจากดำริสเลขที่ 2/นย. ลงวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2545 ว่าด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน ตามผลการศึกษาของ EWEC เขตเศรษฐกิจพิเศษ JICA (Japan International Cooperation Agency = องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น) ว่าด้วยระเบียบการบริหารและนโยบายส่งเสริมการลงทุนของเขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน

หากเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวัน-เซโน สามารถพัฒนาได้ตามที่ได้วางแผนไว้ คือ เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการของ EWEC เขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวัน-เซโน จะเป็นศูนย์กลางที่จะช่วยให้ สปป.ลาว พัฒนาไปไกลเป้าหมายในการลดความยากจน สร้างพื้นฐานด้านอุตสาหกรรมและความทันสมัยภายใน ปี พ.ศ. 2563 โดยการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติโดยเฉพาะสำหรับประเทศไทยที่เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดให้เข้าไปลงทุนในลาวเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้และพัฒนาฝีมือแรงงานลาว

ณัฐรัตน์ รัตนวิบูลย์สม (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายภาษีสรรพสามิต ภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ : ได้วิเคราะห์และศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายภาษีสรรพสามิต ภาษีเงินได้นิติบุคคล ว่ามีความเหมาะสมในการจัดเก็บภาษีมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมลพิษที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะมลพิษที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือไม่ เพียงใด สอดคล้องกับแนวคิดมาตรการแรงจูงใจทางภาษีในการแก้ไขปัญหา มลพิษหรือไม่ เพียงใด จากการศึกษาพบว่า การกำหนดประเภทสินค้าและบริการ เพื่อจัดเก็บภาษี สรรพสามิตอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ 1. ควบคุมหรือจำกัดการบริโภคเนื่องจากเป็นอันตรายต่อสุขภาพ 2. มีลักษณะฟุ่มเฟือย 3. เป็นสินค้าที่ได้รับประโยชน์พิเศษจากกิจการของรัฐ 4. หลักเบ็ดเตล็ด เช่น เมื่อรัฐต้องการรายได้เพิ่มหรือเพื่อควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่ การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการทั้ง 21 ประเภทของไทย มีความสอดคล้องกับ หลักการข้างต้น มีเพียงสินค้าและบริการบางประเภทเท่านั้น เช่น เครื่องปรับอากาศ รถยนต์ สนามกอล์ฟ เมื่อสภาพการณ์เปลี่ยนไป เหตุผลในการจัดเก็บจากเดิมถือเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยหรือได้รับ ประโยชน์จากกิจการของรัฐ เปลี่ยนเป็นจัดเก็บเพื่อควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อม สำหรับภาษีเงินได้ นิติบุคคล แม้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์โดยตรงในการจัดเก็บเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม แต่มี การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในรูปแบบของบริษัทหรือห้าง หุ้นส่วนนิติบุคคล เช่น การหักค่าสึกหรอ และค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร การยกเว้น หรือการลดหย่อน ภาษี ย่อมส่งผลโดยอ้อมก่อให้เกิดแรงจูงใจกับผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในการมีส่วนร่วมใน การลดปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น ซึ่งแม้การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีดังกล่าวจะทำให้รัฐต้องสูญเสีย รายได้ในการจัดเก็บ แต่รัฐก็ได้ประโยชน์ตอบแทนคืนมา คือ ต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ลดลงในการแก้ไข ปัญหา และเยียวยาปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่าควรมีการพิจารณา เพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายภาษีสรรพสามิต โดยขยายฐานภาษีการจัดเก็บ เพิ่มประเภทของสินค้า หรือบริการให้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปูนซีเมนต์ ยางรถยนต์ ขวดแก้ว ขวดพลาสติก เป็นต้น อีกทั้งควรสร้างแรงจูงใจทางภาษีให้เป็น รูปธรรม ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น ยกเว้นภาษีหรือลดหย่อนภาษีในอัตราสูงให้กับผู้ประกอบการโรงงาน อุตสาหกรรมที่นำผลิตภัณฑ์เก่ากลับมาใช้ผลิตใหม่ (Recycle) เป็นต้น เพื่อให้ผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมเกิดแรงจูงใจและต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น สำหรับ มาตรการภาษีเงินได้นิติบุคคล ก็เช่นเดียวกันควรพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่มากกว่าเดิม หรือให้สิทธิประโยชน์ในอัตราสูง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการหันมาสนใจและมีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหามลพิษ อีกทั้งผู้วิจัยยังเห็นว่าควรพิจารณาปฏิรูประบบภาษีโดยบัญญัติกฎหมายภาษี สิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อให้การจัดเก็บภาษีทั้งระบบรวมอยู่ในภาษีสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นรูปธรรมชัดเจน

และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมปัญหา มลพิษที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ

ปะการัง ชื่นจิตร์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย : วัฒนธรรม ในระบบภาษีของไทยเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้รัฐไทยจัดเก็บภาษีได้น้อย ไม่เพียงพอ สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและอธิบาย ลักษณะของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยสองระบบ คือ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ตลอดจนเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาวิธีการจัดเก็บ ภาษี และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยสำรวจ พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีจำนวนทั้งสิ้น 400 ราย ซึ่งยื่นแบบแสดงรายการภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่จากเขตภาษี 15 เขตในทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย และสัมภาษณ์ ผู้จัดเก็บภาษีในสำนักงานสรรพากรพื้นที่ในเขตภาษีดังกล่าวเขตละ 3 คน คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 45 คน ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2556 ผลการศึกษาพบว่าแบบแผน วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยคือการยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็น ในภาพรวมยังมีพฤติกรรมที่ ไม่พึงประสงค์หรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพอยู่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะ อย่างยิ่งพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องและขอหักลดหย่อนอย่าง เต็มที่ ตลอดจนการมีทัศนคติไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการซึ่งมีมากกว่าครึ่ง ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีมีท่าทีไม่พอใจผู้เสียภาษีให้ยินยอมเสียภาษีอยู่มาก โดยเฉพาะการเฝ้าระวัง ติดตามผู้เสียภาษีอย่างจ้องจับผิด และยังมีอคติต่อผู้เสียภาษีอีกด้วย

รัตนา สายคณิต และชมเพลิน จันทร์เรืองเพ็ญ (2524) ได้ทำการศึกษาเรื่อง โครงสร้างภาษี ของไทยและผลที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ : โครงการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรกต้องการทราบถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างภาษีของไทย ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2504-2522) และต้องการทราบว่าโครงสร้างภาษีที่เป็นอยู่นั้นมีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการ พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศหรือไม่ โดยการพิจารณาบทบาทของภาษีที่มีต่อความจำเป็นเติบโตทาง เศรษฐกิจ และที่มีต่อการกระจายรายได้ ประการที่สอง ต้องการทราบว่า ประเทศไทยได้ใช้ ความสามารถที่มีอยู่ในการระดมทรัพยากรภายใน เพื่อมาใช้จ่ายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เต็มความสามารถในการเสียภาษีที่มีอยู่แล้วหรือไม่โดยการพิจารณาจากความพยายามทางด้านภาษี และประการที่สาม ต้องการทราบความสามารถของระบบภาษีในด้านการทำรายรับให้แก่รัฐบาล และ ในด้านการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยการพิจารณาความยืดหยุ่นของภาษีที่ไม่มี การปรับปรุงต่อรายได้ และความยืดหยุ่นของภาษีที่มีการปรับปรุงต่อรายได้ ผลการวิจัยชี้ออกมาว่า การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างภาษีของประเทศไทย ในช่วงของการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาฯ ฉบับต่าง ๆ นั้น เป็นไปในลักษณะที่สัดส่วนของภาษีเงินได้เพิ่มสูงขึ้น ชดเชยด้วยการลดลงในภาษี อื่น ๆ สัดส่วนของภาษีทางอ้อมค่อนข้างคงที่ แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างภาษีทางอ้อมจาก ภาษีที่จัดเก็บจากภาคการค้าต่างประเทศไปยังภาษีที่จัดเก็บจากภาคการค้าภายในประเทศมากขึ้น โครงสร้างภาษีของประเทศไทยมีส่วนช่วยสนับสนุนความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีผลทำให้ การกระจายรายได้ไม่เสมอภาคยิ่งขึ้น และภาษีสำคัญที่ก่อให้เกิดผลดังกล่าวก็คือภาษีการค้าและภาษี

สินค้าเข้า ความพยายามทางด้านภาษี ซึ่งวัดโดยอัตราส่วนระหว่างรายรับจากภาษีและผลิตภัณฑ์ ประชาชาติเบื้องต้น หรืออัตราส่วนภาษีที่เกิดขึ้นจริงเท่ากับอัตราร้อยละ 13 ซึ่งยังคงค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับอัตราส่วนภาษีในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไป และเมื่อพิจารณาความพยายามทางด้านภาษี โดยได้มีการคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งน่าจะเป็นเครื่องแสดงถึงความสามารถในการเสียภาษี เช่น รายได้ต่อหัวของประชากร อัตราส่วนของการค้าระหว่างประเทศ และสัดส่วนของภาคเกษตรกรรมในผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นแล้ว พบว่าเฉพาะสัดส่วนของภาคเกษตรกรรมเท่านั้นที่เป็นตัวกำหนดอัตราส่วนภาษีโดยมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ถ้าสัดส่วนของภาคเกษตรกรรมลดลงอัตราร้อยละ 1 จะมีผลทำให้อัตราส่วนภาษีเพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ 0.30 ในด้านความสามารถของระบบภาษีในการทำรายรับให้แก่รัฐบาลและในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ผลการวิจัยที่ได้แสดงว่า ระบบภาษีของไทยมีความสามารถยังไม่ดีเท่าใดนัก เพราะค่าความยืดหยุ่นของภาษี ทั้งที่ไม่มีการปรับปรุงและที่มีการปรับปรุงต่อรายได้สูงกว่า 1 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และแม้ว่าภาษีทางตรงจะมีค่าความยืดหยุ่นทั้งสองชนิดสูงกว่า 1 มากพอสมควร แต่เนื่องจากภาษีทางตรงคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยในรายรับภาษีทั้งหมด บทบาทของภาษีทางตรงในด้านการทำรายรับและในด้านการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจจึงอยู่ในขอบเขตจำกัด

○ สมหมาย ศิริอุดมเศรษฐ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดเก็บภาษีของรัฐเพื่อ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา นโยบายทางการคลังด้านภาษีอากร และมาตรการทางกฎหมาย และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเศรษฐกิจของประเทศไทย วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุความไม่เป็นธรรมในการะภาษีที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการใช้นโยบายด้านภาษีอากร เพื่อการจัดเก็บภาษีที่เหมาะสม ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจสำหรับประเทศไทย โดยดำเนินการวิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิด ทฤษฎี และนิยามของความเหลื่อมล้ำ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย นโยบายการคลังด้าน ภาษีอากร มาตรการทางกฎหมายภาษีอากร มาตรการทางการคลังในยุคใหม่ เป็นต้น และดำเนินการ เก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้บริหารกรมสรรพากร จำนวน 4 คน นักวิชาการภาษีเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน นักกฎหมายเชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุหลักของปัญหาความเหลื่อมล้ำเกิดจากหลากหลายสาเหตุ ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีความไม่ต่อเนื่อง การเติบโตอย่างก้าวกระโดดของเศรษฐกิจทำให้เกิด ความเหลื่อมล้ำตามมา ด้านสังคม การศึกษา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และด้านอื่น ๆ เช่น นโยบายรัฐ ประสิทธิภาพของรัฐบาลในการบริหารจัดการประเทศ ทั้งนี้ แนวทางการปรับปรุง มาตรการทางด้าน การคลังด้านการจัดเก็บภาษีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ควรมีการดำเนินการ 5 ด้าน ได้แก่ 1. การปฏิรูปภาษี 2. ประเภทภาษีต่าง ๆ ควรมีการทบทวนมาตรการการลดหย่อนต่าง ๆ รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลของบุคคลที่สามและข้อมูลการทำธุรกรรมต่าง ๆ 3. การปรับปรุงกฎหมายภาษี อากรให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นปัจจุบัน 4. การทบทวนมาตรการภาษี โดยมีการวิเคราะห์ และการประเมินผลกระทบของมาตรการเพื่อให้เป็นไปตามหลักความเป็นธรรมและความสามารถในการเสียภาษี 5 ด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้ทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การเพิ่ม ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านภาษีให้แก่ประชาชน โดยสรุปความ

เหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่มีหลากหลายมิติ และมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ระเบียบภาษี เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลไกในการบริหารประเทศ ภาษีจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ดังนั้น การวางแผนและการดำเนินการร่วมกันของหลายภาคส่วนในสังคมจึงมีความสำคัญ เช่น การบูรณาการเชิงนโยบาย การบูรณาการการทำงานการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร เป็นต้น จึงจะทำให้ประเทศไทยสามารถจัดการความเหลื่อมล้ำได้อย่างถาวร

จะเห็นได้ว่าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีจุดแข็งในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษากฎหมายการจัดตั้ง สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อประโยชน์ในการจัดตั้ง การอพยพโยกย้าย และการปรับตัว บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่น ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการจัดการแรงงานข้ามชาติ โครงสร้างภาษีที่มีผลต่อการพัฒนาและความเท่าเทียม ความเสมอภาค รวมถึงความเป็นธรรมเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม กล่าวโดยสรุปแล้ว ผลงานของวรรณกรรมต่าง ๆ ยังคงมีช่องว่างทางวิชาการให้ทำการศึกษากิจการหลายด้าน ดังเช่น การศึกษาการสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังเช่นผู้วิจัยกำลังสนใจทำการศึกษาเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวแล้ว

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 3 วิธีวิทยาการวิจัย

ในการนำเสนอวิธีวิทยาการวิจัยในการศึกษาเรื่อง การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยขอเสนอวิธีวิทยาใน 3 ระดับ คือ

- 3.1 แนวทางในการวิจัย (Methodological Approach)
- 3.2 วิธีการวิจัย (Research Methods)
- 3.3 เทคนิคในการวิจัย (Research Technique)

3.1 แนวทางในการวิจัย

แนวทางการวิจัยในคุณลักษณะนี้ใช้ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยในโครงการนี้จะใช้วิธีวิทยาการวิจัยแนวสหวิทยาการข้ามพหุสาขา (Transdisciplinary Research) เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สุดท้ายเพื่อแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ (Practical Knowledge) บนฐานการวิจัยเชิงคุณภาพแนวสหวิทยาการข้ามพหุสาขา องค์ความรู้ที่ได้คาดว่าจะมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ความรู้แบบข้ามศาสตร์ (Transcending) เป็นความรู้ที่ข้ามพ้นขอบเขตแคบ ๆ ของโลกทัศน์แบบเฉพาะสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยผ่านการสังเคราะห์แบบครอบคลุมความรู้
2. ความรู้แบบข้ามสถาบันทางวิชาการ (Transgressing) เป็นความรู้ที่ข้ามจากตำราทางวิชาการ (Text) ไปสู่สถานการณ์หรือบริบทของชีวิตจริงทางสังคม (Context) ดังนั้น จึงเป็นการสลายขอบเขตในเรื่องชนชั้น เพศวิถี เชื้อชาติ ชชาติพันธุ์ หรืออัตลักษณ์อื่น ๆ
3. ความรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ (Transforming) เป็นความรู้ที่นำไปสู่การแก้ปัญหา (Problem Solving) ดังนั้น ปัญหาในชีวิตจริงจึงเป็นกรอบพื้นฐานในการตั้งโจทย์วิจัย นอกจากนี้ ความรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาจะมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างนักวิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม

การวิจัยโครงการนี้จะเป็นการบูรณาการการศึกษาที่อาศัยปัญหาที่ซับซ้อนในโลกความจริงเป็นตัวตั้ง จากนั้นกระบวนการหาความรู้เพื่อมาแก้ไขปัญหาเหล่านั้น จะเป็นกระบวนการผลิตความรู้ร่วมกัน (Knowledge Co-production) ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ดังนั้น นอกจากเป็นการศึกษาที่ข้ามศาสตร์แล้ว ยังเป็นการศึกษาที่ใช้ความรู้หลายประเภทในการศึกษาด้วย ความรู้หลายประเภทยังอาจรวมถึงความรู้ทางวิชาการ ความรู้ภาคปฏิบัติ ความรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย รวมถึงการวิเคราะห์มิติทางอำนาจบนฐานการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเชื่อมโยงกับมิติทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในลักษณะของสหวิทยาการแบบองค์รวม เพื่อมีส่วนร่วมเข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรมในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก แนวทางการวิจัยสหวิทยาการแบบข้ามพหุสาขาดังกล่าว ที่ผู้วิจัยนำมาใช้กับการศึกษาเรื่องการสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ใน

การลงทุนของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นการบูรณาการองค์ความรู้หลายศาสตร์เข้าด้วยกัน ได้แก่ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง สาขาวิชาการบริหารจัดการ และการใช้วาทกรรมวิเคราะห์ เป็นต้น

3.2 วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยในดุษฎีนิพนธ์นี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพบนฐานแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงประวัติศาสตร์ การวิจัยรูปแบบนี้เป็นการทำวิจัยที่มุ่งเน้นในการให้ความสำคัญกับการศึกษาสังคมในเชิงมหภาค หรือการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพภายใต้ฐานความเชื่อที่ว่าอดีตเป็นที่มาของปัจจุบัน และปัจจุบันจะส่งผลสู่ออนาคต นอกจากนี้แล้วยังเชื่อว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่ตัวมนุษย์

กระบวนการวิจัยเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่ตั้งอยู่บนตรรกะแนววิภาษวิธี โดยใช้การวิเคราะห์แบบองค์รวม หมายถึง การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบที่เข้ากลุ่มทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง และใช้การวิเคราะห์จากความขัดแย้ง หมายถึง ความเชื่อที่ว่าความขัดแย้งเป็นพื้นฐานของสังคม (ชียยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559 : 34-35)

การใช้วิภาษวิธีในการวิเคราะห์สังคมก็เนื่องจากกระบวนการวิจัยเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวประวัติศาสตร์ เชื่อว่าสังคมต้องมีผู้ขับเคลื่อนหรือมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลทำให้เกิดขึ้น โดยมุ่งไปที่ชนชั้นทางสังคมซึ่งตั้งอยู่บนตรรกะแนววิภาษวิธี สำหรับการศึกษาเชิงวิภาษวิธีสามารถสรุปวิเคราะห์หลักคิดที่สำคัญ ได้ดังนี้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548 : 79-87 ; ชียยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542 : 35)

1. เป็นการวิเคราะห์แบบองค์รวม หมายถึง การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบที่ครอบคลุมมิติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง วิธีคิดของการวิเคราะห์แบบนี้ไม่ใช่การผสมผสานแบบชนชั้นระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ เนื่องมาจากพื้นฐานการคิดที่แยกสังคมเป็นมิติทางเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมอยู่ก่อนแล้ว และนำมาผสมผสานกันภายหลัง แต่การวิเคราะห์แบบองค์รวมมองว่าความเป็นจริงทางสังคมมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สามารถออกเป็นส่วนย่อยต่าง ๆ เพราะการกระทำดังกล่าวจะทำให้คุณสมบัติขององค์รวมสูญเสียไป

2. เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยถือว่าอดีตเป็นส่วนประกอบของปัจจุบัน ดังนั้น กระบวนการทางประวัติศาสตร์จึงมิใช่เหตุการณ์โดยบังเอิญและก็มีใช้กระบวนการที่ถูกกำหนดมาแล้วอย่างตายตัว แต่เป็นกระบวนการที่มีทั้งความต่อเนื่อง (Continuity) การเปลี่ยนแปลง (Change) และการดำรงอยู่ (Existence)

3. เป็นการวิเคราะห์จากความขัดแย้ง หมายถึง ความเชื่อที่ว่าความขัดแย้งเป็นพื้นฐานของสังคม แต่ความขัดแย้งมีอยู่ 2 ระดับคือ ระดับแรก หมายถึง การเป็นขึ้นตรงข้ามกัน (Contradiction) เช่น ในวิธีการผลิตแบบทุนนิยมย่อมประกอบด้วยคนสองชนชั้นหลักที่อยู่ขัดตรงข้ามกันคือ ชนชั้นนายทุนและชนชั้นกรรมมาชีพ เป็นต้น ส่วนระดับที่สอง เป็นความขัดแย้งที่แสดงออกมาเป็นการกระทำทางสังคม (Conflict) เช่น การชุมนุมของคนงานเพื่อเรียกร้องสวัสดิการต่อนายจ้าง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์มนุษย์ในฐานะผู้สร้างประวัติศาสตร์ (Actors) ผู้สร้างประวัติศาสตร์ในที่นี้หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทกระทำการทางสังคม เช่น กลุ่มสังคม (Social Group) ชนชั้นทางสังคม (Social Class) และขบวนการทางสังคม (Social Movement) เป็นต้น กล่าวคือ กลุ่มสังคมเป็นกลุ่ม

บุคคลที่มีกิจกรรมร่วมกันตามแนวทางที่มีการจัดระบบ โดยสมาชิกต่างก็สำนึกอัตลักษณ์ร่วมกัน ส่วนชนชั้นทางสังคมเป็นกลุ่มคนซึ่งมีตำแหน่งแห่งที่ร่วมกันในความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น ชนชั้นนายทุนหรือชนชั้นกรรมาชีพ เป็นต้น ส่วนขบวนการทางสังคมนั้นกลุ่มบุคคลจำนวนมากที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อพยายามร่วมกันเปลี่ยนแปลงสังคม เป็นต้น

3.3 เทคนิคในการวิจัย

เทคนิคการวิจัยที่จะใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ เป็นวิธีการที่จะมุ่งตอบสนองเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างความเป็นธรรมเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ในการศึกษาเพื่อแสวงหาความรู้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้ง 3 ประเด็น ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยการศึกษเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) มีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแบบหลากหลาย (Triangulation) แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปสู่การบันทึกสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำเสนอหัวข้อในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 3.3.1 ชั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3.2 ชั้นการตรวจสอบข้อมูล
- 3.3.3 ชั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 ชั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษา สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เกิดความแม่นยำและเที่ยงตรง ภายใต้กระบวนการสำคัญในรูปแบบด้วยกันได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยจะใช้ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและกึ่งทางการ คือ การใช้รูปแบบที่ไม่เป็นทางการนั้นจะอาศัยคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์เป็นตัวนำในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบกึ่งทางการจะใช้เครื่องมือ เช่น แนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นต้น รูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ มีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้เป็นการมุ่งรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร 3 ประเภท ได้แก่ เอกสารขั้นต้น เอกสารชั้นรอง และเอกสารชั้นสาม ดังนี้

1.1 เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยถือว่าเป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่ต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ได้แก่เอกสารการประชุมกลุ่ม บันทึกการประชุม เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ ตลอดจนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ ได้แก่ ตาราทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

1.3 เอกสารชั้นสาม เป็นเอกสารอ้างอิงที่มีการจัดระเบียบเรียงอย่างเป็นระบบ เช่น กฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่ง เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมุ่งรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) โดยการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในปัจจุบัน ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งการศึกษาข้อมูลเชิงลึก อันเกี่ยวเนื่องกับความไม่เป็นธรรมในเชิงโครงสร้างของระบบภาษี ที่มีผลนำไปสู่การปฏิรูปภาษีเพื่อสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในรูปแบบและขั้นตอนกระบวนการต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเท่านั้น โดยในขั้นตอนของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

2.1 กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในพื้นที่ ได้แก่

1) นายธัชพล กาญจนกุล รองเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2) นางสาวทัศนีย์ เกียรติภัทราภรณ์ อธิบดีรองเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

3) นายภัทรพล ศรีอุดมขจร เจ้าหน้าที่สิทธิประโยชน์ สำนักพัฒนาระบบนิเวศการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2.2 ตัวแทนของผู้นำกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นในภาคตะวันออก

1) นายปิยะ ปิตุเตชะ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

2) นายมนตรี ชนะชัยวิบูลย์วัฒน์ ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

3) นายชัยวุฒิ สิริเต็มทรัพย์ นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

4) นายทวีป แสงกระจ่าง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะพง จังหวัดระยอง

2.3 ตัวแทนผู้นำภาคประชาสังคมในภาคตะวันออก ได้แก่

1) นายสมนึก จงมีวสิน ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยกลุ่มศึกษาการพัฒนา ระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC Watch)

2) นายสรายุทธ์ สนรักษา ผู้ประสานงานเครือข่ายรักษ์แม่พระธรณี

2.4 ตัวแทนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ นายจิรัฐ ทองสุวรรณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา เขต 4 พรรคก้าวไกล

กลุ่มแรก และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มผู้กระทำการฝ่ายรัฐ ซึ่งหมายถึงข้าราชการประจำ และกลุ่มการเมือง กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มผู้กระทำการที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งหมายถึงกลุ่มตัวแทนภาคประชาชน กลุ่มนักวิชาการและกลุ่มนักกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น

3.3.2 ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยอาศัยหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบหลากหลาย หรือแบบสามเส้า โดยมีวิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนต่างกัน ก็คือ ตัวแทนของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตัวแทนของภาคประชาสังคมภาคตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงตัวแทนของนักการเมืองในภาคตะวันออกเฉียงใต้

2. การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ในการวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบกัน ว่าถ้าหากแหล่งข้อมูลที่ได้รับมานั้นแตกต่างกันไป หรือข้อมูลมาจากหลาย ๆ แหล่ง จะมีความคลาดเคลื่อนหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบความถูกต้องของข้อมูลว่าเหมือนกันหรือต่างกันมากน้อยเพียงใด

3.3.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่ใช้ในกรณีนี้ เป็นการตีความหมายทางสังคม (Social Meaning) โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวประวัติศาสตร์ ส่วนรูปแบบการวิเคราะห์ที่ใช้เพื่อช่วยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยจะมีรูปแบบดังนี้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559 : 134)

1. การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) หมายถึง การจัดหมวดหมู่ที่สามารถเก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด เป็นการจัดข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความง่ายและสะดวกต่อการวิเคราะห์อย่างมีความเชื่อมโยงตลอดจนมีเหตุมีผล ได้แก่ การจัดแบ่งยุคของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม โดยใช้เกณฑ์ตามพื้นที่บ้านที่ใช้กัน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์เชิงกระบวนการ หมายถึง การวิเคราะห์ขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่อง และสอดคล้องกันในประเด็นเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมในเชิงโครงสร้างของระบบภาษี จากนั้นแล้วจะนำไปสู่กระบวนการวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมดังกล่าวอย่างเข้มข้น และนำไปสู่การนำเสนอการปฏิรูปภาษี เพื่อสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับรู้ การแสดงความคิดเห็น การปรึกษาหารือ การตัดสินใจ และการบริหารจัดการผลประโยชน์ต่าง ๆ อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม เป็นต้น

3. การวิเคราะห์เชิงสาเหตุ ได้วิเคราะห์โดยคำนึงถึงสาเหตุที่มาจากหลากหลายปัจจัย สาเหตุที่มีข้อมูลรองรับการตีความและข้อมูลดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบมาแล้ว

บทที่ 4

พัฒนาการของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนา อุตสาหกรรมตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ในการนำเสนอผลการศึกษาพัฒนาการของระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยจะนำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อดังนี้

4.1 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (พ.ศ. 2501-2525)

4.2 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งเสริมการส่งออก (พ.ศ. 2525-2561)

4.3 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2561-2566)

4.1 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (พ.ศ. 2501-2525)

ตามจริงแล้วระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์เพื่อการลงทุนเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายมาก่อนยุคแห่งการพัฒนา แต่ไม่ได้มีการนำนโยบายมาปฏิบัติอย่างจริงจัง กล่าวคือ การมีพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 หลังจากสงครามโลก ครั้งที่ 2 เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทยแทนที่อังกฤษ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาต้องการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจที่เน้นการลงทุนจากภาคเอกชน นอกจากการต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในการนี้สหรัฐอเมริกาได้ทำข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ แต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ที่สนับสนุนเศรษฐกิจโดยการนำของรัฐบาลกิจไม่ยอมปฏิบัติตามข้อเสนอของสหรัฐอเมริกา ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงได้พยายามผลักดันบทบาทของภาคเอกชนครั้งหนึ่งโดยการทำข้อตกลงฉบับใหม่เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2497 เพื่อเป็นหลักประกันการลงทุนของชาวอเมริกาในประเทศไทย ข้อตกลงฉบับใหม่นี้ได้นำมาสู่การผลักดันให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ประกาศพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนทั้งในและนอกประเทศ สามารถเข้ามาลงทุนได้ พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 ขึ้น ถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทย ที่ได้แสดงถึงเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศ พร้อมทั้งก่อตั้งคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมขึ้น ทำหน้าที่พิจารณาให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนโดยปรากฏให้เห็นจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติที่ว่า “กิจการอุตสาหกรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งจะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นและก้าวหน้าต่อไปโดยด่วน แต่รัฐยอมไม่อยู่ในฐานะที่จะทำกิจการอุตสาหกรรมเสียเองหมดทุกอย่างในการที่เอกชนจะทำกิจการอุตสาหกรรมนั้น บางอย่างถ้ารัฐไม่เข้าไปช่วยเหลือค่าชูเอกชนก็ไม่อาจจะกระทำให้สำเร็จตลอดไปได้ นอกจากนี้เมื่อเอกชนโดยเฉพาชาวต่างประเทศมาทำกิจการอุตสาหกรรมแล้วไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่า

เขาจะถอนทุนคืนและแบ่งกำไรกลับประเทศของเขาได้เช่นนี้ ก็ย่อมไม่มีการลงทุนของต่างประเทศในประเทศเรา”

พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 ไม่ประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน ดังจะเห็นได้จากระหว่างปีพ.ศ. 2497-2501 มีกิจการขอยื่นรับสิทธิและส่งเสริมการลงทุนเพียง 9 ราย และได้รับการอนุมัติเพียง 4 ราย เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ขัดแย้งกับนโยบายหลักของรัฐบาลในยุคจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ระหว่างปี พ.ศ. 2490-2500 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลได้สนับสนุนการขยายตัวของรัฐวิสาหกิจอย่างกว้างขวาง ทั้งทางด้านอุตสาหกรรม เกษตรและการค้า จนได้ชื่อว่าเป็นยุคทองของรัฐวิสาหกิจไทย กล่าวคือ เราพบว่าในช่วงนี้ประเทศไทยมีธุรกิจที่เป็นรัฐวิสาหกิจรวมทั้งสิ้นถึง 141 แห่ง โดยเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2490-2499 ถึง 59 แห่ง นโยบายการสนับสนุนรัฐวิสาหกิจมีบทบาทสำคัญในการนำผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจมาหล่อเลี้ยงกลุ่มผู้นำข้าราชการ ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2546 : 37-42) ดังนั้น พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 จึงไม่มีผลในภาคปฏิบัติดังที่กล่าวมา แต่ในทางตรงกันข้ามพระราชบัญญัตินี้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือของชนชั้นนำทหารในการขยายฐานทางเศรษฐกิจของตนเอง เช่น การนำไปใช้จัดตั้งบริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่ใหญ่ที่สุดในสมัยนั้น เป็นต้น (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533 : 174)

แต่เมื่อเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงขึ้น รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม จำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากธนาคารโลก ดังนั้น จึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 ให้ธนาคารโลกจัดส่งผู้เชี่ยวชาญมาสำรวจเศรษฐกิจประเทศไทย ซึ่งต่อมาธนาคารโลกได้จัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญมาสำรวจเศรษฐกิจดังกล่าว ในระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2500-มิถุนายน พ.ศ. 2501 ในช่วงนี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ มีการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 และต่อมาจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ในการรัฐประหารครั้งนี้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ดำเนินการหลังจากที่ได้ตกลงร่วมกับสหรัฐอเมริกา ในการที่จะหันมาส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมโดยเอกชนจากต่างประเทศเป็นหลัก ดังที่ปรากฏในรายงานของธนาคารโลกที่เสนอต่อรัฐบาลไทยในปีพ.ศ. 2502 โดยมีข้อเสนอแนะประการหนึ่งว่า ให้ยกเลิก พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 และให้ออกกฎหมายใหม่ทั้งฉบับรัฐบาลใหม่ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้รับคำแนะนำของธนาคารโลกมาใช้ จึงได้กำหนดนโยบายสำคัญประการหนึ่งคือ สนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชน โดยรัฐได้ปรับบทบาทของภาครัฐจาก “การลงทุนในอุตสาหกรรมเอง” มาเป็น “การสนับสนุนภาคเอกชนให้ประกอบการอุตสาหกรรม” พร้อมทั้งได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายส่งเสริมการลงทุนที่เรียกว่า พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 ซึ่งสมบูรณ์มากขึ้น (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533 : 177-180)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กำหนดมาตรการสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า ที่เน้นบทบาทของภาคเอกชนแทนที่การพัฒนาอุตสาหกรรมโดยใช้รัฐวิสาหกิจเป็นเครื่องมือดังที่มีมาในอดีต ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจาก (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533 : 98)

1. ปัญหาความไม่แน่นอนของสินค้าขั้นปฐมของไทยในตลาดโลก เช่น ข้าว และเกิดปัญหาการขาดดุลการค้าที่รุนแรง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499

2. อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า พบว่ามีอุปสงค์ภายในประเทศที่รองรับในปริมาณที่คิดว่าจะไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน เพราะเป็นสินค้าที่ไทยต้องพึ่งพิงการนำเข้าจากประเทศอื่นอยู่แล้ว

3. การใช้อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า เป็นขั้นตอนที่ง่ายในการที่จะเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย เพราะรัฐบาลไทยสามารถใช้อำนาจในการปกป้องและสนับสนุนอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยใช้ระบบภาษีศุลกากรและสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เช่น การงดเว้นอากรขาเข้าและเครื่องจักร ยกเว้นภาษีเงินได้ การห้ามผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันนำเข้ามาในประเทศ รวมถึงการขึ้นอากรขาเข้าสำหรับสินค้าประเภทเดียวกับที่ได้รับการส่งเสริม เป็นต้น

4. การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าจะเริ่มต้นด้วยอุตสาหกรรมเบา ซึ่งจะทำให้มีเสถียรภาพจากการแทนที่สินค้าสำเร็จรูปที่ไทยเคยนำเข้าในอดีต เพราะเศรษฐกิจไทยในช่วงนี้ไม่พร้อมที่จะลงทุนในอุตสาหกรรมหนัก ซึ่งต้องใช้ทุนขนาดใหญ่ต้องมีทักษะในการจัดการที่ซับซ้อน มีระดับเทคโนโลยีที่สูง รวมทั้งต้องมีระบบการวิจัยและพัฒนาด้วย

สิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ได้มีการกำหนดทั้งรูปแบบที่เป็นภาษีและไม่ใช่อายุ ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 33 ลงวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2501 ซึ่งเป็นการกำหนดสิทธิประโยชน์เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมก่อนการประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติด้วย สิทธิประโยชน์ดังกล่าวในภาพรวมมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. รัฐจะไม่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นใหม่หรือแข่งขันอุตสาหกรรมของเอกชนและจะไม่โอนกิจการอุตสาหกรรมของเอกชนมาเป็นของรัฐ

2. ผู้ประกอบอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจะได้รับใบงดอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรส่วนประกอบและอุปกรณ์ที่ใช้ในการอุตสาหกรรม

3. ใบงดเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อันเป็นผลผลิตจากงานอุตสาหกรรมนั้นไม่ต่ำกว่า 2 ปีและไม่เกิน 5 ปี

4. อนุญาตให้นำเงินตราต่างประเทศของเงินทุนหรือผลกำไรออกนอกประเทศได้

5. อนุญาตให้ช่างฝีมือและผู้ชำนาญกิจการอุตสาหกรรมเข้าประเทศได้ โดยผ่อนผันหลักเกณฑ์ในเรื่องคนเข้าเมือง

6. ได้รับการลดหรืองดการเก็บภาษีศุลกากรเข้าสำหรับวัตถุดิบที่จำเป็นต้องสั่งจากต่างประเทศ

7. ได้รับการลดหรืองดการเก็บภาษีศุลกากรขาออกสำหรับวัสดุผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นต้องส่งออก

8. ได้รับการคุ้มครองโดยการห้ามนำเข้าหรือขึ้นภาษีอากร และห้ามประกอบกิจการแก่สินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตได้ในประเทศ

เมื่อวิเคราะห์สิทธิประโยชน์การลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมช่วงทดแทนการนำเข้าเฉพาะรูปแบบทั้งที่เป็นภาษี ซึ่งเป็นประเด็นในการศึกษาของดุชฎินิพนธ์นี้ จะพบว่าได้มีการพัฒนาจากสาระสำคัญของประกาศคณะปฏิวัติมาเป็นดังที่ปรากฏใน พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อ

การพัฒนาอุตสาหกรรม ตั้งแต่ฉบับ พ.ศ. 2503 พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2508 และการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2511 ผู้วิจัยจะนำเสนอระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเป็นหลัก (วัลย์ธดา วิวัฒน์พนชาติ, 2532 : 92-94) ดังนี้

4.1.1 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อ กิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503

ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถือเป็นปีเริ่มต้นใช้ พระราชบัญญัติส่งเสริม กิจการอุตสาหกรรม โดยมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม” และจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนขึ้นมาดูแลสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนได้จัดสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุน โดยมีหนึ่งในมาตรการสำคัญ คือ สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามประกาศ ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (ปีไอไอ) และกำหนดระยะเวลายกเว้นภาษีเงินได้ให้มีความ ยืดหยุ่นน้อยลง คือ จากเดิม 2-5 ปี ให้มีระยะเวลาเหมือนกันทั้งหมด คือ 5 ปี ผลการปรับนโยบายทำให้ มีการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มมากขึ้น พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงเป็นเสมือนเสาเอกของงานส่งเสริมการ ลงทุนซึ่งยาวนานจวบจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 29 ปี สาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ปี พ.ศ. 2503 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทของงานส่งเสริมในระยะต่อ ๆ มา

สรุปได้ว่า รัฐให้หลักประกันว่าจะไม่โอนกิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐ และจะไม่ ประกอบกิจการขึ้นใหม่แข่งขันกับผู้ได้รับการส่งเสริม รัฐจะให้สิ่งจูงใจในด้านภาษีอากรทั้งเครื่องจักร วัตถุดิบและภาษีรายได้ อนุญาตให้นำช่างฝีมือจากต่างประเทศเข้ามาได้ นอกเหนืออัตราควบคุมคน เข้าเมือง และให้บริษัทต่างชาติถือครองที่ดินเพื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรมได้

4.1.2 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อ กิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505

เพื่อเป็นการจูงใจในการลงทุนมากขึ้น รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการ ลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505 จำแนกกิจการที่อยู่ในข่ายส่งเสริมการลงทุนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ประเภท ก. ยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าวัตถุดิบเป็นเวลา 5 ปี
2. ประเภท ข. ลดหย่อนอากรขาเข้าและภาษีการค้าวัตถุดิบกึ่งหนึ่งในสามเป็นเวลา 5 ปี
3. ประเภท ค. ลดหย่อนอากรขาเข้าและภาษีการค้าวัตถุดิบหนึ่งในสามเป็นเวลา 5 ปี

4.1.3 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อ กิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2508

ในปีพ.ศ. 2508 ได้แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2505 บัญญัติให้ทั้งหน่วยราชการมีฐานะเทียบเท่ากรม โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ถูกจัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2509 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการ อุตสาหกรรม พ.ศ. 2508 ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี และมีเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการ ลงทุนเป็นหัวหน้าส่วนราชการ โดยในระยะแรกได้ใช้ชื่อสำนักงานว่า “สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม” แม้ว่าก่อนปีพ.ศ. 2509 จะมีการบริหารงานส่งเสริมการ ลงทุนอยู่ก่อนแล้ว แต่กระทำในรูปคณะกรรมการไม่มีฐานะเป็นกรม อาศัยการยืมตัวข้าราชการจาก

หน่วยงานอื่น ๆ มาทำงาน เป็นเหตุให้เกิดความไม่สะดวกแก่การบริหารราชการ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2560 : 219) และในปี พ.ศ. 2511 ได้แก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่งเพื่อกำหนดให้กิจการนิคมหรือเขตอุตสาหกรรมอยู่ในเขตได้รับการส่งเสริมการลงทุน เนื่องจากได้พิจารณาเห็นว่า การหาที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม ในท้องที่ที่เหมาะสมและในราคาพอสมควรเป็นปัญหาสำคัญของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม จึงสมควรส่งเสริมการลงทุนแก่เอกชนในเรื่องก่อสร้างเขตอุตสาหกรรมขึ้น

4.2 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งเสริมการส่งออก (พ.ศ. 2525-2561)

ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลง เมื่อมีการเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมจากการทดแทนการนำเข้าไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ดังนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าได้มาถึงจุดอิมิตัว เนื่องจากข้อจำกัดของตลาดภายในที่มีกำลังซื้อแคบเกินไป และการพัฒนาก่อให้เกิดปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินจากการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบและเครื่องจักร นอกจากนี้อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าของไทยมีความสามารถดูดซับแรงงานได้น้อยทำให้เกิดปัญหาว่างงานและการตั้งโรงงานกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมในกรุงเทพฯ รวมถึงความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างเมืองและชนบท (ธีระพงษ์ เขมฤกษ์อำพล, 2534 : 121-122; ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533 : 237-244)

โครงสร้างของปัญหาดังกล่าวพัฒนารุนแรงถึงขั้นแตกหัก เมื่อเศรษฐกิจไทยต้องประสบปัญหาเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ กลุ่มประเทศโอเปค (OPEC: The Organization of the Petroleum Exporting Countries: องค์การร่วมประเทศผู้ผลิตน้ำมันเพื่อการส่งออก) ประกาศขึ้นราคาน้ำมัน ราคาวัตถุดิบตกต่ำและการเกิดวิกฤติหนี้ทั่วโลก ชนชั้นนำไทยจึงได้นำข้อเสนอของธนาคารโลกมาใช้ปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าให้หันไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออก

การปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่การส่งเสริมการส่งออก เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างทางการเมืองแบบประชาธิปไตยครึ่งใบ โดยมีชนชั้นทหารและชนชั้นนายทุนปีกธุรกิจการเมืองเป็นกลุ่มมีอำนาจทางการเมือง บทบาทของชนชั้นนำทหารจะเห็นได้จากการขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยไม่ผ่านการเลือกตั้งและไม่สังกัดพรรคการเมืองใด ๆ แต่อาศัยกองทัพและระบบราชการเป็นฐานสนับสนุนขึ้นสู่ตำแหน่ง (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2536 : 184) ในขณะเดียวกันก็พบว่านายทุนไทยหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้ปรับตัวเองจากการเป็นผู้ใต้อุปถัมภ์ทางการเมืองของทหารและสามารถมีบทบาททางการเมืองผ่านพรรคการเมืองได้ด้วยตัวเองในช่วงต้นทศวรรษ 2524 ดังนั้นจึงปรากฏว่าพรรคการเมืองของนายทุนสามารถส่งตัวแทนเข้ารัฐสภาได้ถึงอัตราร้อยละ 40 ของสมาชิกสภา (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2534 : 8-9)

การเกิดขึ้นมาของโครงสร้างชนชั้นนำทางการเมืองระหว่างทหารกับนายทุนยังนำมาซึ่งการปรับบทบาทของกลุ่มเทคโนโลยีไทย กล่าวคือ กลุ่มเทคโนโลยีแต่เดิมมีบทบาทภายใต้อำนาจ

เผด็จการทหารและดำเนินงานอยู่ในหน่วยงานทางเศรษฐกิจ เช่น สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น (เกษียร เตชะพีระ, 2542 : 136-139) แต่เมื่อระบบอำนาจนิยมทหารล้มลงและมีการเกิดขึ้นมาของระบอบประชาธิปไตยครั้งใหม่ กลุ่มเทคโนโลยี ข้าราชการยังคงเป็นที่ปรึกษาแก่ชนชั้นนำทหาร เนื่องจากมีจุดยืนต่างจากนายทุนปีกธุรกิจการเมือง แต่ในขณะเดียวกันก็เริ่มมีเทคโนโลยีภาคเอกชนเข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยการคุมกระทรวงหลักทางเศรษฐกิจ เช่น ควบบัญชี ไรจน์เสถียร ในฐานะรองนายกรัฐมนตรี เป็นต้น หลังจากนั้นเทคโนโลยีก็เริ่มมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นตามลำดับจนถึงช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกยังเป็นผลมาจากการปรับความสัมพันธ์ในโครงสร้างทุนหลักแบบสามขาห้อย ระหว่างทุนข้ามชาติ ทุนไทย และทุนรัฐ กล่าวคือ ทุนไทยซื้อสายจีนได้พัฒนาตัวเองขึ้นเป็นหุ้นส่วน (Partnership) แทนที่จะเป็นผู้ใต้อุปถัมภ์พึ่งพาของทุนของชาติและทุนรัฐ เนื่องจากผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการส่งเสริมภาคเอกชนถึง 2 ทศวรรษ ทุนไทยที่ได้กลายเป็นกลุ่มทุนหลักในประเทศ ประกอบด้วย กลุ่มทุนย่อย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มธนาคารพาณิชย์ และกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตร

การพัฒนาของทุนไทยก้าวหน้าถึงการจัดตั้งองค์การแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์ในฐานะตัวแทนของชนชั้นตัวเอง คือ สมาคมอุตสาหกรรมไทย สมาคมธนาคารไทย และสภาหอการค้าไทย (ผาสุกพงษ์ไพจิตร, 2534 : 8)

ในขณะเดียวกันทุนข้ามชาติก็มีบทบาทลดลง โดยเปรียบเทียบและมีการปรับเปลี่ยนภายในกลุ่มข้ามชาติด้วยกันระดับหนึ่ง ปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อรูปมาได้ตั้งแต่การเกิดวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 กับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์ทั้งสองทำให้บรรยากาศการลงทุนในประเทศเลวร้ายลง ประกอบกับชัยชนะของการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ใน 3 ประเทศอินโดจีน และการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์ในช่วงพ.ศ. 2517-2520 ก็ยิ่งทำให้ทุนข้ามชาติไม่แน่ใจในการลงทุนในไทยยิ่งขึ้น (สุวินัย ภรณวลัย, 2537 : 140-142)

การลงทุนต่างประเทศที่ลดลงทำให้รัฐไทยต้องหันมาใช้เงินกู้จากต่างประเทศเป็นแหล่งเงินทุนหลักแทนการพึ่งพิงเงินกู้ต่างประเทศก่อให้เกิดเป็นวิกฤติการณ์หนี้ต่างประเทศของไทยในเวลาต่อมาดังข้อมูล เช่น ในปีพ.ศ. 2516 พบว่ารัฐไทยมีหนี้ต่างประเทศประมาณ 459.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่มาถึงปีพ.ศ. 2526 หนี้ดังกล่าวได้สูงขึ้นเป็น 6,895.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นอัตราร้อยละ 72 ของหนี้รวมทั้งหมดของประเทศ (สุวินัย ภรณวลัย, 2537 : 142)

อย่างไรก็ดี หลังจากการปรับกลยุทธ์ไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกแล้วปรากฏว่าเศรษฐกิจไทยก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากเงินทุนต่างประเทศหลังไหลที่มาจากญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศนิกซ์เอเชีย ดังนั้น เศรษฐกิจไทยจึงกลายเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกของทุนข้ามชาติ ญี่ปุ่นและประเทศนิกซ์เอเชียนอกเหนือจากทุนข้ามชาติตะวันตกที่มีอยู่เดิม สหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก (สุวินัย ภรณวลัย, 2537 : 143)

กล่าวโดยสรุปแล้วภายใต้โครงสร้างทุนหลักสามขา ในช่วงนี้ทุนเอกชนสามารถเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกดังนี้ คือ รัฐบาลได้นำข้อเสนอของธนาคารโลกมาเป็นกรอบในการกำหนดยุทธศาสตร์ และสภาพัฒนาฯ ได้เชิญตัวแทนขององค์กรธุรกิจ

หลักในประเทศเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ หลังจากนั้นนายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ยังได้จัดกลไกที่ปรึกษาทางด้านนโยบายเศรษฐกิจในรูปคณะกรรมการที่ปรึกษาร่วม ภาครัฐบาลและภาคเอกชน (ก.ร.อ.) ในปี พ.ศ. 2524 ด้วย (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2534 : 9)

อย่างไรก็ดี การกำหนดสิทธิประโยชน์เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกนั้น ได้มีการ กำหนดเป็นนโยบายมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2515 เป็นต้นมา แต่นโยบายการให้สิทธิประโยชน์ดังกล่าวมีผล อย่างจริงจังในภาคปฏิบัติก็ต่อเมื่อมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม จากการ ทดแทนการนำเข้าไปสู่การส่งเสริมการส่งออก ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ หลังจากที่ รัฐบาลได้นำข้อเสนอของธนาคารโลกมาเป็นกรอบในการกำหนดยุทธศาสตร์ใหม่ รวมถึงการมี วิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในกลางทศวรรษ 2520 (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2535 : 7-36) ก่อนการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก รัฐบาลได้กำหนดสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไว้ 2 มาตรการ คือ

4.2.1 สิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 227 เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2515

เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในแนวทางใหม่ และปรับให้เข้ากับ สถานการณ์มากยิ่งขึ้น เช่น

1. กำหนดสิทธิและประโยชน์เป็นกรณีพิเศษสำหรับเขตส่งเสริมการลงทุน
2. กำหนดสิทธิและประโยชน์เป็นกรณีพิเศษสำหรับกิจการผลิตเพื่อส่งออก
3. ยืดหยุ่นยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เดิมกำหนดยกเว้นเป็นเวลา 5 ปี ให้ยืดหยุ่นเป็น 3-8 ปี
4. เพิ่มอำนาจการคุ้มครองอุตสาหกรรมโดยกำหนดค่าธรรมเนียม
5. เปลี่ยนชื่อคณะกรรมการและสำนักงานจากเดิม “คณะกรรมการการส่งเสริมการ ลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม” และ “สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการ อุตสาหกรรม” โดยตัดคำว่า “เพื่อกิจการอุตสาหกรรม” ออก เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทใหม่ที่ให้ การส่งเสริมการลงทุนครอบคลุมกิจการอื่น ๆ มากขึ้น เช่น เกษตรกรรม บริการ ฯลฯ

4.2.2 สิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

ต่อมาในปีพ.ศ. 2520 ได้แก้กฎหมายส่งเสริมการลงทุนครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง โดยยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติที่ 227 และได้ออก “พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520” ขึ้นมีการแก้ไขในประเด็นต่าง ๆ เป็นต้นว่า

1. ยกระดับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนโดยบัญญัติให้ “นายกรัฐมนตรี” และ “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม” เป็นประธานกรรมการและรองประธานกรรมการโดย ตำแหน่ง
2. ปรับปรุงในด้านสิทธิและประโยชน์ให้มีความหลากหลายและยืดหยุ่นมาก และ ความยืดหยุ่นนี้มีประโยชน์มากในภายหลัง เพื่อกำหนดสิทธิและประโยชน์แตกต่างกันตามความ เหมาะสมขึ้น ดังนี้

2.1 สิทธิประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นสำหรับกิจการส่งออก คือการยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบและส่วนประกอบที่นำเข้ามา ยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับสินค้าที่นำเข้ามาผลิตและส่งกลับไปขายในต่างประเทศ ยกเว้นอากรขาออกจากเดิมที่ยกเว้นอากรขาเข้าได้เพียงอย่างเดียว

2.2 ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมมีกำหนดเวลาตามที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 8 ปี นับจากวันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการนั้น

2.3 สิทธิประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นสำหรับกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนพิเศษ คือการลดภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 5 ปี หลังจากระยะเวลาที่ได้รับการยกเว้น อนุญาตให้หักค่าน้ำ ค่าไฟและค่าขนส่ง เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อคำนวณภาษีเป็นระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่วันที่เริ่มประกอบกิจการวันแรก

2.4 เพิ่มการยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผลที่ได้รับจากกิจการที่ได้รับการส่งเสริม โดยเดิมยกเว้นเฉพาะภาษีเงินได้บุคคลของกิจการที่ได้รับการส่งเสริมเท่านั้น

2.5 เพิ่มสิทธิและประโยชน์การลดหย่อนภาษีอากรสำหรับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศ (ที่เดิมยกเลิก) อีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดไว้ในมาตรา 30 มีข้อจำกัด คือจะลดหย่อนให้ไม่เกินอัตราร้อยละ 90 อนุมัติให้ครั้งละไม่เกิน 1 ปี และจะต้องเป็นวัตถุดิบที่ไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ

3. เพิ่มหลักประกันแก่นักลงทุน คือ

- 3.1 รัฐจะไม่โอนกิจการของผู้ได้รับการส่งเสริมมาเป็นของรัฐ
- 3.2 รัฐจะไม่ประกอบกิจการขึ้นใหม่แข่งขันกับผู้ได้รับการส่งเสริม
- 3.3 จะไม่ควบคุมราคาผลิตภัณฑ์ของผู้ได้รับการส่งเสริม
- 3.4 รัฐจะอนุญาตให้ส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมเสมอ
- 3.5 รัฐจะไม่อนุญาตให้ส่วนราชการ องค์การของรัฐบาล หรือรัฐวิสาหกิจนำผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ได้รับการส่งเสริมเข้ามาในราชอาณาจักรโดยได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้า

4. การอนุญาตในเรื่องต่าง ๆ กฎหมายอนุญาตให้นำบุคคลจากต่างประเทศเข้ามาดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุน อนุญาตให้คนต่างชาติเป็นเจ้าของที่ดินในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน และนอกจากนี้ยังมีการอนุญาตให้นำหรือส่งเงินตราออกนอกประเทศได้

มาตรการการให้สิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในปี 2515 และปี 2520 ดังกล่าว อาจถือได้ว่าเป็นการพัฒนามาตรการการให้สิทธิประโยชน์เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในลักษณะที่สะสมมาจนยกระดับขึ้นเป็นยุทธศาสตร์ในกลางทศวรรษ 2520 กล่าวคือได้มีการกำหนด นโยบายการปรับโครงสร้างการผลิตโดยเน้นอุตสาหกรรมหลักเพื่อการส่งออกและมุ่งไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialization Country: NIC) ของประเทศไทย จุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกก็คือ การผลักดันโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ที่รู้จักกันในนามอีสเทิร์นซีบอร์ด (Eastern Seaboard) อีสเทิร์นซีบอร์ด เกิดจากความคิดริเริ่มและการวางแผนการพัฒนาจากส่วนกลางโดยระบุไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ซึ่งมาพร้อมกับการเร่งส่งเสริมและกำหนดกลไกการบริหาร

จัดการจากภาครัฐอันสะท้อนถึงความมุ่งหวังที่จะให้โครงการดังกล่าวสามารถนำพาประเทศให้เจริญเติบโตท่ามกลางปัญหาทางเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้น ทั้งนี้ โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดนอกจากจะเป็นแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจมหภาคระดับประเทศแล้ว ยังถือเป็นจุดเริ่มของการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญอีกช่วงเวลาหนึ่งนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อลักษณะเศรษฐกิจสังคมของภาคตะวันออก (อำพิกา สวัสดิ์วงศ์, 2565 : 11-12)

ยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกได้กำหนดมาตรการใหม่สำหรับการให้สิทธิประโยชน์ก็คือ การให้อิสสิทธิ์แกสินค้าอุตสาหกรรมส่งออก เช่น การยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบเติมพิกัด การยกเว้นภาษีเงินได้ในช่วง 3-8 ปี การอนุญาตให้บริษัทที่ได้รับการส่งเสริมสามารถมีที่ดินเป็นของตนเอง นำบุคลากรต่างประเทศเข้ามาไทยได้ และสามารถโอนกำไรออกนอกประเทศได้ นอกจากนี้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกยังรวมถึงมาตรการผ่อนคลายการควบคุมเงินตรา การลดค่าเงินบาทหรือการปรับอัตราแลกเปลี่ยนให้ลอยตัว ตลอดจนการส่งเสริมการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2535 : 7.37-7.38)

สิทธิประโยชน์ในการลงทุนภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งเสริมการส่งออก สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ระบุถึงการพัฒนาประเทศแนวใหม่ ได้แก่ การปรับโครงสร้างการพัฒนาอุตสาหกรรมและการยึดพื้นที่เป็นหลัก ตลอดจนการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค อันเป็นมูลเหตุสำคัญของการผลักดันให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่และส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหลัก

การปรับโครงสร้างและการพัฒนาอุตสาหกรรม สอดคล้องและสนับสนุนจุดประสงค์หลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ในการรักษาระดับทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค การประหยัดพลังงานและการพัฒนาด้านเทคโนโลยี จึงจำเป็นที่จะต้องปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้เน้นการส่งออกมากขึ้น เพื่อช่วยลดภาวะดุลการค้ำ นำเงินตราเข้าประเทศ และให้อุตสาหกรรมกระจายไปสู่ภูมิภาคเพื่อช่วยสร้างงานให้เพิ่มขึ้นต่อไป จึงได้กำหนดเป้าหมายการปรับโครงสร้างการผลิตและการส่งออกของภาคอุตสาหกรรม ไว้ดังนี้

1. เพิ่มผลผลิตอุตสาหกรรมร่วมให้ขยายตัวได้ไม่ต่ำกว่าอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี
2. กำหนดให้มูลค่าอุตสาหกรรมส่งออกขยายตัวไม่ต่ำกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี และพยายาม ขยายให้ได้ถึงอัตราร้อยละ 25 ต่อปี โดยเร่งการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าขั้นปฐม (Primary Goods) ให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป เช่น อาหารแปรรูป อัญมณี เครื่องประดับ เครื่องเรือน ผลิตภัณฑ์จากยาง หนัง และไม้ ขณะเดียวกันเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ วัสดุก่อสร้าง ชิ้นส่วนไฟฟ้า ชิ้นส่วนรถยนต์ และจักรยานยนต์ เครื่องแต่งกาย ให้ส่งออกได้มากขึ้น
3. ให้อุตสาหกรรมเพื่อใช้ภายในประเทศขยายตัวได้ประมาณอัตราร้อยละ 5-6 ต่อปี
4. พัฒนาและปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเป็นรายหมวด 10 หมวด ปีละ 2 หมวด
5. กำหนดให้อุตสาหกรรมขนาดย่อมขยายตัวในอัตราสูงกว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันจะให้อุตสาหกรรมในภูมิภาคขยายตัวเร็วกว่าในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลด้วย

6. กำหนดเป้าหมายจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี หรือประมาณปีละ 165,000 คน

7. กำหนดให้การใช้พลังงานจากน้ำมันปิโตรเลียมในภาคอุตสาหกรรมไม่ให้เพิ่มเกินกว่าอัตราร้อยละ 4 ต่อปี

นโยบายรัฐที่สำคัญในช่วงนี้ ได้แก่ การปรับโครงสร้างภาษีอากรให้มีอัตราอากรขาเข้าใกล้เคียงกันมากขึ้น กล่าวคือ การลดอัตราอากรขาเข้าที่สูงเกินอัตราร้อยละ 60 ให้เหลือไม่เกินอัตราร้อยละ 60 และปรับอัตราอากรที่ต่ำกว่าอัตราร้อยละ 5 ให้สูงขึ้น ปรับปรุงมาตรการส่งเสริมการส่งออกและกระบวนการส่งเสริมการลงทุนให้มีความคล่องตัวยิ่งขึ้น การส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมให้ภูมิภาค การพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี เนื่องมาจากการค้นพบก๊าซธรรมชาติ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ อีกหลายประเภท และปรับโครงสร้าง อุตสาหกรรมเฉพาะประเภท เพื่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตให้สามารถแข่งขันกับตลาดต่างประเทศได้ใน 3 อุตสาหกรรม 3 หมวดแรก

หมวดที่ 1 อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยการปรับอัตราอากรขาเข้าให้มีความใกล้เคียงกันและลดต่ำลง

หมวดที่ 2 อุตสาหกรรมรถยนต์ มีนโยบายการบังคับให้ใช้ชิ้นส่วนบางรายการที่ผลิตได้ภายในประเทศ

หมวดที่ 3 อุตสาหกรรมสิ่งทอ มีการปรับโครงสร้างภาษีอากรของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ตลอดจนรวมทั้งศึกษาความเหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์วิชาการสิ่งทอ

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 จะเห็นได้ว่ารัฐเน้นการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ เร่งรัดและส่งเสริมการส่งออก และพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

การขับเคลื่อนสิทธิประโยชน์ในการลงทุนภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งเสริมการส่งออก ปรากฏอย่างเห็นได้ชัดในโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2525 ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ วัตถุประสงค์หลักของโครงการนี้คือ เพื่อเปลี่ยนอุตสาหกรรมเบา มาเป็นอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศในระยะยาว ตัวอย่างอุตสาหกรรมเหล่านี้ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ น้ำมันและก๊าซปิโตรเคมี โดยโครงการนี้ตั้งอยู่ใน 3 จังหวัดคือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 3 จังหวัดดังกล่าว ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ สามารถเชื่อมต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบและแรงงานที่สำคัญพื้นที่นี้ติดกับอ่าวไทย ซึ่งเอื้อต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530-2559 มูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในพื้นที่โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดของทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันนั้นมีมูลค่ากว่า 2 ล้านล้านบาท โดยอัตราร้อยละ 85 เป็นการลงทุนของภาคเอกชน และอัตราร้อยละ 15 เป็นการลงทุนของภาครัฐบาล ต้องยอมรับว่าโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด คือหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้มูลค่าจีดีพีของประเทศไทยเติบโตแบบก้าวกระโดดในปี พ.ศ. 2528 ประเทศไทยมีจีดีพี จำนวน 1 ล้านล้านบาท ในปีพ.ศ. 2533 ประเทศไทยมีจีดีพีจำนวน 2 ล้านล้านบาท ในปีพ.ศ. 2538 ประเทศไทยมี จีดีพี จำนวน 4.2 ล้านล้านบาท และ

ในระยะเวลา 10 ปี มูลค่าจีดีพีของไทยโตกว่าอัตราร้อยละ 400 ทำให้ประเทศไทยในช่วงนั้นได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นเสือตัวที่ 5 ของเอเชียตามหลังประเทศฮ่องกง สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และไต้หวัน

โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด เกิดขึ้นภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เพื่อให้เป็นเขตอุตสาหกรรมขนาดพื้นที่ จำนวน 8.3 ล้านไร่ ที่ทันสมัยในระดับนานาชาติ โดยมีพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้ (ไทยพับลิก้า, 13 พฤศจิกายน 2555)

1. บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จะพัฒนาให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางที่ไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้พัฒนาบริเวณแหลมฉบังให้เป็นเมืองท่าที่ทันสมัย ประกอบด้วย

1.1 ท่าเรือพาณิชย์ เป็นท่าเรือน้ำลึกสำหรับขนถ่ายสินค้าประเภทบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก ซึ่งประกอบไปด้วยท่าเรือสินค้าประเภทตู้ 4 ท่า ท่าเรือสินค้าเกษตร 2 ท่า ท่าเทียบเรือชายฝั่ง 1 ท่า มีการสร้างเขื่อนกันคลื่น ขุดร่องน้ำลึก ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โรงพักสินค้า พื้นที่ลานสินค้ากลางแจ้ง อาคารที่ทำการ ถนน ทางรถไฟ เป็นต้น และสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น

1.2 นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ที่จะมีพื้นที่สำหรับเป็นเขตอุตสาหกรรมทั่วไป เขตอุตสาหกรรมส่งออก และเขตพาณิชย์กรรม ซึ่งจะมีโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ

2. บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง พัฒนาให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลัก และพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมใหม่ ประกอบด้วย

2.1 ท่าเรืออุตสาหกรรมน้ำลึกที่รับเรือขนาดระวางขนับน้ำ 60,000 ตันเพื่อขนถ่ายสินค้านำเข้าและส่งออก ประกอบด้วยท่าเรือสินค้าทั่วไป 1 ท่า และท่าเรือสินค้าเฉพาะ 2 ท่า

2.2 นิคมอุตสาหกรรม มีพื้นที่เป้าหมาย 8,000 ไร่ เป็นเขตอุตสาหกรรม 6,000 ไร่ มีอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกหลายชนิด มีโครงสร้างพื้นฐาน คือ ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ และจะมีเขตชุมชนใหญ่ในพื้นที่ 2,000 ไร่ อุตสาหกรรมในมาบตาพุดจะเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า เช่น การผลิตน้ำมัน สารเคมี เม็ดพลาสติก ซึ่งต้องใช้ช่างวิศวกร และช่างฝีมือที่มีความรู้สูง มีการลงทุนสูงแต่ใช้แรงงานน้อย นอกจากนั้น สำนักผังเมืองจะได้จัดทำผังเมืองรวมชุมชนเมืองใหม่แหลมฉบังและชุมชนเมืองใหม่มาบตาพุด เพื่อป้องกันปัญหาการเกิดแหล่งชุมชนแออัดขึ้นในอนาคต

3. พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา พัฒนาให้เป็นพื้นที่เกษตรเพื่ออุตสาหกรรมจะมีการปรับใช้เทคโนโลยีทางการผลิต เพื่อให้เป็นเขตเกษตรก้าวหน้า ใช้ทุนสูง จะมีการจ้างแรงงานที่มีฝีมือ และผู้เชี่ยวชาญชำนาญการ เพื่อให้เป็นเขตเกษตรขนาดใหญ่ครบวงจร ผันวนกับการที่รัฐบาลได้ออกนโยบายการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการสร้างโรงงานในพื้นที่เขตส่งเสริมการลงทุน เช่น ให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากร ทำให้พื้นที่อุตสาหกรรมใหม่แห่งนี้สามารถจูงใจนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศมาสร้างโรงงานในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมจำนวนมาก จนทำให้วันนี้พื้นที่ในชายฝั่งทะเลตะวันออก กลายเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหลักของประเทศ

อย่างไรก็ดี นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมตามยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการส่งออก โดยใช้ โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์หลักที่กำหนดไว้ตั้งแต่ปี 2525 จะเกิดผลในเชิงปฏิบัติได้อย่างจริงจังก็เป็นช่วงตั้งแต่ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา เนื่องจากการขับเคลื่อนโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด ต้องพึ่งพิงการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ดังนั้นพื้นที่ยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมของโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด ซึ่งใช้พื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง จะทะยานขึ้นได้ในทศวรรษ 2530 ก็ต่อเมื่อมีการเข้ามาลงทุนของบริษัทข้ามชาติ หลังจากการฟื้นตัวทางการเงินของระบบทุนนิยมโลก กล่าวคือการฟื้นตัวทางการเงินดังกล่าวทำให้ค่าเงินเยนแข็งตัวเกือบเท่าตัวและไปกระทบต่อการแข็งตัวของเงินในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของเอเชียด้วย กลุ่มประเทศดังกล่าวโดยเฉพาะญี่ปุ่น ฮองกงและไต้หวัน จึงต้องปรับการลงทุนโดยหาฐานการผลิตนอกประเทศที่มีค่าแรงถูก (ชียยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2552 : 3) ตัวอย่างเช่น การย้ายฐานการผลิตของทุนญี่ปุ่นเข้ามาสู่ประเทศไทย ก็เนื่องมาจากผลกระทบของข้อตกลง Plaza Accord (Plaza Accord) ข้อตกลงดังกล่าวส่งผลให้ญี่ปุ่นต้องปรับอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินเยนสูงขึ้นและทำให้ราคาสินค้าส่งออกของญี่ปุ่นในตลาดโลกพุ่งขึ้นตามไปด้วย นักลงทุนจึงต้องย้ายฐานการผลิตบางส่วนไปประเทศอื่น ๆ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับอานิสงค์จากการย้ายฐานการผลิตดังกล่าว คือหลังปี พ.ศ. 2528 มีเงินทุนไหลเข้าประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเงินที่มาจากมาบตาพุดภายใต้โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด (ชียยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน, 2556 : 77)

การหลังไหลเข้ามาของเงินทุนจากประเทศญี่ปุ่น และประเทศอุตสาหกรรมใหม่มาในเอเชียเข้ามาในโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด ทำให้อุตสาหกรรมในจังหวัดระยองขยายตัวขึ้นตามลำดับ เช่น พบว่าในปี 2531 จังหวัดระยองมีโรงงานอุตสาหกรรมเพียง 421 โรง แต่เมื่อมาถึงปี พ.ศ. 2545 โรงงานได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,379 โรง หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 68 โรง ดังนั้น ทุนจากต่างชาติจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลให้ทุนอุตสาหกรรมพัฒนาขึ้นจนกลายเป็นทุนหลักครอบงำเศรษฐกิจของจังหวัด กล่าวคือเกิดสภาพที่ “อุตสาหกรรมเป็นตัวจุดเศรษฐกิจของจังหวัด” (ชียยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2552 : 4)

ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดระยองอย่างมาก จากเดิมที่ฐานรายได้ขณะที่ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) ก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา เช่นเดียวกับกับตัวเลขรายได้ต่อหัวประชากร (Gross Provincial Product: GPP Per Capita) ก็มีอัตราที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุก ๆ ปี เช่น ในปี พ.ศ. 2552 จากการรายงานของคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวประชากรในจังหวัดระยองสูงถึง 915,195 บาท ต่อคนต่อปี ซึ่งตัวเลขดังกล่าวสูงกว่าจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวประชากรต่ำสุดในประเทศไทยถึง 35.5 เท่า (ชียยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2552 : 5)

ผลสำเร็จในเชิงตัวเลขรายได้ของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มาบตาพุด เป็นผลให้รัฐบาลยังคงผลิตซ้ำสืบทอดกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมตามโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด ที่มีอยู่เดิมในแผนระยะที่ 1 (พ.ศ. 2524-2537) มาสู่แผนระยะที่ 2 (พ.ศ. 2538-2548) ทั้งนี้เพื่อเร่งอัตราความเติบโตของตัวเลขทางเศรษฐกิจโดยการพยายามเพิ่มขีดความสามารถของพื้นที่ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อรองรับการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเคลื่อนย้ายประชากรจากกรุงเทพฯ

และปริมาณทล ควบคุมไปกับการยกระดับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นประตูเศรษฐกิจของ ประเทศที่สามารถเชื่อมโยงการขนส่งต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ อันเป็นผลให้พื้นที่เป้าหมายในการ พัฒนาถูกขยายไปเป็นพื้นที่ใน 8 จังหวัดของภาคตะวันออก อันประกอบไปด้วย ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราดและสระแก้ว (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2552 : 5)

การผลิตซ้ำแบบแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมในโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด ยังสืบทอด ต่อมาในรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รัฐบาลดังกล่าวได้กำหนดแผนพัฒนา อุตสาหกรรม ปีโตรเคมี ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2547-2561) ทั้งนี้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับก๊าซธรรมชาติ และเพิ่มการส่งออกปีโตรเคมี และกำหนดให้พื้นที่มาบตาพุดเป็นพื้นที่ในการรองรับการพัฒนา อุตสาหกรรมปีโตรเคมี ระยะที่ 3 โดยโครงการดังกล่าวจะครอบคลุมตั้งแต่อุตสาหกรรมปีโตรเคมี ขั้นต้นน้ำ ขั้นกลาง และขั้นปลายน้ำ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2552 : 4-5) จากที่กล่าวมาข้างต้นจะ พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออก โดยใช้โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด เป็นพื้นที่หลักที่กำหนดมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2525 จนถึงการจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ ในปี พ.ศ. 2561 นั้น มิได้มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง แต่มีการผลิตซ้ำสืบทอดยุทธศาสตร์ดังกล่าวตั้งแต่ต้น ดังนั้น ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ของโครงการ อีสเทิร์นซีบอร์ด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2561 จึงมีแบบแผนของมาตรการการให้สิทธิประโยชน์ใน ลักษณะเดียวกัน โดยมีได้เปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของมาตรการในเชิงคุณภาพ มาตรการของสิทธิ ประโยชน์ในช่วงเวลาดังกล่าว มีเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญดังนี้

1. สิทธิประโยชน์ในการลงทุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ผู้ประกอบการซึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนแล้ว จะได้รับการให้หลักประกันการคุ้มครอง และการอนุญาตตามพระราชบัญญัติ ดังนี้

1.1 การให้หลักประกัน

- 1) รัฐจะไม่โอนกิจการของผู้ได้รับการส่งเสริมมาเป็นของรัฐ (มาตรา 43)
- 2) รัฐจะไม่ประกอบกิจการขึ้นใหม่แข่งขัน (มาตรา 44)
- 3) รัฐจะไม่ผูกขาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับผู้ได้รับการ ส่งเสริม (มาตรา 45)
- 4) รัฐจะไม่ควบคุมราคาผลิตภัณฑ์ของผู้ที่ได้รับการส่งเสริม (มาตรา 46)
- 5) รัฐจะอนุญาตให้ส่งออกเสมอไป (มาตรา 47)
- 6) รัฐจะไม่อนุญาตให้ส่วนราชการ องค์การของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจนำ ผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ได้รับการส่งเสริมเข้ามาโดยได้รับยกเว้นอากรขาเข้า (มาตรา 48)

1.2 มาตรการคุ้มครอง (พิจารณาตามความเหมาะสม)

1) การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษขาเข้า ผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ผลิตได้ ในประเทศ แต่ไม่เกินอัตราร้อยละ 50 ของราคารวมค่าประกันภัยและค่าขนส่งโดยใช้บังคับไม่เกิน คราวละ 1 ปี (มาตรา 49)

2) ห้ามการนำเข้าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ผลิตได้ในประเทศ (มาตรา 50)

3) ประธานกรรมการมีอำนาจสั่งให้ช่วยเหลือหรือแก้ไขวิธีการจัดเก็บภาษี อากรที่เป็นอุปสรรคต่อกิจการของผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (มาตรา 51, 52)

1.3 การอนุญาต

- 1) อนุญาตให้นำคนต่างด้าวเข้ามาเพื่อศึกษาลู่ทางลงทุน (มาตรา 24)2
- 2) อนุญาตให้นำช่างฝีมือ และผู้ชำนาญการเข้ามาทำงานในกิจการที่ได้รับ การส่งเสริมการลงทุน (มาตรา 25, 26)
- 3) อนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน (มาตรา 27)
- 4) อนุญาตให้นำเข้าหรือส่งออกซึ่งเงินตราต่างประเทศ (มาตรา 37)

2. สิทธิประโยชน์ในการลงทุนตามประกาศที่ 1/2543 เรื่องนโยบายและหลักเกณฑ์ การส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2543

เนื่องด้วยนโยบายส่งเสริมการลงทุนซึ่งใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 ไม่เหมาะสมกับวิกฤต เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางปี พ.ศ. 2540 ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจไทยทำให้ การจัดเก็บภาษีอากรของรัฐต่ำกว่าเป้าหมาย และมีภาระหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อฐานะ การคลังของรัฐบาล นอกจากนี้สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและการลงทุนของโลกได้เปลี่ยนแปลงไป คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงได้ปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุน และหลักเกณฑ์การให้สิทธิ ผลประโยชน์ด้านภาษีอากรใหม่ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับแนวโน้ม ภาวะเศรษฐกิจและการลงทุนในอนาคต โดยได้ออกประกาศที่ 1/2543 เรื่องนโยบายและหลักเกณฑ์ การส่งเสริมการลงทุน ลงวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2543 ดังนี้

2.1 นโยบายส่งเสริมการลงทุน

เพื่อบรรเทาภาระด้านการคลังของรัฐบาล และเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะ เศรษฐกิจในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงได้กำหนดนโยบาย ส่งเสริมการลงทุนใหม่ ดังนี้

1) เพิ่มประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการใช้สิทธิและประโยชน์ภาษีอากร โดยให้สิทธิและประโยชน์แก่โครงการที่มีผล ประโยชน์ ต่อเศรษฐกิจอย่างแท้จริง และใช้หลักการ บริหารและการจัดการองค์กรที่ดี (Good Governance) ในการให้ สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากร โดยกำหนดให้ผู้ได้รับการส่งเสริมต้องรายงานผลการดำเนินงานของโครงการที่ได้รับการส่งเสริม เพื่อให้สำนักงานได้ตรวจสอบก่อนใช้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรในปีนั้น ๆ

2) สนับสนุนให้อุตสาหกรรมพัฒนาระบบคุณภาพและมาตรฐานการผลิต เพื่อแข่งขันในตลาดโลก โดยกำหนดให้ผู้ได้รับการส่งเสริมทุกรายที่มีโครงการลงทุนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) ต้องดำเนินการให้ได้รับใบรับรองระบบคุณภาพตาม มาตรฐาน ISO 9000 หรือมาตรฐานสากลอื่นที่เทียบเท่า

3) ปรับมาตรการส่งเสริมการลงทุน ให้สอดคล้องกับข้อตกลงด้านการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ โดยการยกเลิกเงื่อนไขการส่งออกและการใช้ชิ้นส่วนในประเทศ

4) สนับสนุนการลงทุนเป็นพิเศษในภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ และมี สิ่งเอื้ออำนวยต่อการลงทุนน้อยโดยให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรสูงสุด

5) ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยไม่ เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขเงินลงทุนขั้นต่ำของโครงการที่จะได้รับการส่งเสริมเพียง 1 ล้านบาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน)

6) ให้ความสำคัญแก่กิจการเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตรกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ กิจการสาธารณสุขโรคสาธารณสุขการ และบริการพื้นฐาน กิจการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม และอุตสาหกรรมเป้าหมาย

2.2 หลักเกณฑ์การอนุมัติโครงการ

ในการพิจารณาความเหมาะสมของโครงการที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุน คณะกรรมการมีแนวทางการพิจารณา ดังนี้

1) โครงการที่มีเงินลงทุนไม่เกินจำนวน 500 ล้านบาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) จะใช้หลักเกณฑ์พิจารณาอนุมัติโครงการ ดังนี้

1.1) จะต้องมีมูลค่าเพิ่มไม่น้อยกว่าอัตราร้อยละ 20 ของรายได้ ยกเว้นการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน กิจการเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร และโครงการที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบเป็นพิเศษ

1.2) มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนจดทะเบียนไม่เกิน 3 ต่อ 1 สำหรับโครงการริเริ่ม ส่วนโครงการขยายจะพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นราย ๆ ไป

1.3) ใช้กรรมวิธีการผลิตที่ทันสมัยและใช้เครื่องจักรใหม่ ในกรณีที่ใช้เครื่องจักรเก่าจะต้องให้สถาบันที่เชื่อถือได้ รับรองประสิทธิภาพ และคณะกรรมการให้ความเห็นชอบเป็นพิเศษ

1.4) มีระบบป้องกันสภาพแวดล้อมเป็นพืชที่เพียงพอ โครงการที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม คณะกรรมการจะพิจารณาเป็นพิเศษในเรื่องสถานที่ตั้ง และวิธีการจัดการมลพิษ

2) โครงการที่มีเงินลงทุนมากกว่า จำนวน 500 ล้านบาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) จะใช้หลักเกณฑ์ตามข้อ 1) และจะต้องแนบรายงานศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการตามที่คณะกรรมการกำหนด

3) สำหรับกิจการที่ได้รับสัมปทานและกิจการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ คณะกรรมการจะใช้แนวทางการพิจารณาตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 และวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ดังนี้

3.1) โครงการลงทุนของรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 จะไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการส่งเสริม

3.2) โครงการที่ได้รับสัมปทานที่เอกชนดำเนินการ โดยจะต้องโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่รัฐ (Build Transfer Operate หรือ Build Operate Transfer) หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการดังกล่าว ที่ประสงค์จะให้ผู้ได้รับสัมปทานได้รับสิทธิและประโยชน์การส่งเสริมการลงทุนจะต้องเสนอโครงการให้คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน พิจารณาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการก่อนออกประกาศเชิญชวนเอกชนเข้าร่วมประมูล และในขั้นการประมูลจะต้องมีประกาศระบุโดยชัดเจนว่าเอกชนจะได้รับสิทธิและประโยชน์ใดบ้าง ในหลักการคณะกรรมการจะไม่ให้การส่งเสริมกรณีเอกชนต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่รัฐในการรับสัมปทาน เว้นแต่เป็นผลตอบแทนที่สมเหตุสมผลกับการลงทุนที่รัฐใช้ไปในโครงการนั้น

3.3) โครงการของรัฐที่ให้เอกชนลงทุนและเป็นเจ้าของ (Build Own Operate) รวมทั้งให้เอกชนเช่าหรือบริหาร โดยจ่ายผลตอบแทนให้รัฐในลักษณะค่าเช่า คณะกรรมการจะพิจารณาให้การส่งเสริมตามหลักเกณฑ์ปกติ

3.4) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ หากจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ควรพิจารณาตั้งงบประมาณที่เหมาะสมภายหลังจากการแปรรูปจากรัฐวิสาหกิจเป็นบริษัทจำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 แล้ว หากต้องการขยายงานจะขอรับการส่งเสริมได้ เฉพาะส่วนที่ลงทุนเพิ่มโดยจะได้รับสิทธิและประโยชน์ตามหลักเกณฑ์ปกติ

2.3 หลักเกณฑ์การถือหุ้นของต่างชาติ

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนต่างชาติในการลงทุนในกิจการ อุตสาหกรรม คณะกรรมการจะผ่อนคลายนโยบายการจำกัดการถือหุ้น โดยใช้แนวทางการพิจารณา ดังนี้

1) โครงการลงทุนในกิจการเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ การประมง การสำรวจและการทำเหมืองแร่และการให้บริการ ตามที่ปรากฏในบัญชีหนึ่งท้ายพระราชบัญญัติการ ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 จะต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยถือหุ้น รวมกันไม่น้อยกว่าอัตรา ร้อยละ 51 ของทุนจดทะเบียน

2) โครงการลงทุนในกิจการอุตสาหกรรม อนุญาตให้ต่างชาติถือหุ้นข้างมาก หรือทั้งสิ้นได้ไม่ว่าตั้งในเขตใด

3) เมื่อมีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการอาจกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของ ต่างชาติเป็นการเฉพาะสำหรับกิจการที่ให้การส่งเสริม บางประเภท

2.4 การแบ่งเขตการลงทุน

1) คณะกรรมการได้แบ่งเขตการลงทุนออกเป็น 3 เขต ตามปัจจัยทาง เศรษฐกิจโดยใช้รายได้และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของแต่ละจังหวัดเป็นเกณฑ์ ดังนี้

เขต 1 ประกอบด้วย 6 จังหวัด ในส่วนกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร

เขต 2 ประกอบด้วย 12 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ระยอง ราชบุรี สมุทรสงคราม สระบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

เขต 3 ประกอบด้วย 58 จังหวัด

2) ให้ท้องที่ทุกจังหวัดในเขต 3 เป็นเขตส่งเสริมการลงทุน

2.5 หลักเกณฑ์การให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากร

1) เขต 1 โครงการที่ตั้งสถานประกอบการในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร

1.1) ให้ได้รับลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรกึ่งหนึ่งเฉพาะ เครื่องจักรที่มีอากรขาเข้าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10

1.2) ให้ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 3 ปี สำหรับ โครงการที่ตั้งสถานประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมหรือในเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมทั้งนี้ ผู้ได้รับการส่งเสริมในโครงการที่มีขนาดการลงทุนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป (ไม่รวมค่าที่ดินและ ทุนหมุนเวียน) จะต้องดำเนินการให้ได้รับใบรับรองระบบคุณภาพตามมาตรฐาน ISO 9000 หรือ

มาตรฐานสากลอื่นที่เทียบเท่าภายในระยะเวลา 2 ปีนับตั้งแต่วันเปิดดำเนินการ หากไม่สามารถดำเนินการได้จะถูกเพิกถอนสิทธิและประโยชน์การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 1 ปี

1.3) ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นระยะเวลา 1 ปี

2) เขต 2 โครงการที่ตั้งสถานประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ระยอง ราชบุรี สมุทรสงคราม สระบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

2.1) ให้ได้รับลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรกึ่งหนึ่งเฉพาะเครื่องจักรที่มีอากรขาเข้าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10

2.2) ให้ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 3 ปี และเพิ่มเป็น 5 ปี หากตั้งสถานประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมหรือในเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม ทั้งนี้ ผู้ได้รับการส่งเสริมในโครงการที่มีขนาดการลงทุนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) จะต้องดำเนินการให้ได้ รับใบรับรองระบบคุณภาพตามมาตรฐาน ISO 9000 หรือมาตรฐานสากลอื่นที่เทียบเท่าภายในระยะเวลา 2 ปี นับตั้งแต่วันเปิดดำเนินการ หากไม่สามารถดำเนินการได้จะถูกเพิกถอนสิทธิและประโยชน์การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 1 ปี

2.3) ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นระยะเวลา 1 ปี

3) เขต 3 โครงการที่ตั้งสถานประกอบการในท้องที่ 58 จังหวัด

3.1) ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร

3.2) ให้ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 8 ปี ทั้งนี้ผู้ได้รับการส่งเสริมในโครงการที่มีขนาดการลงทุนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) จะต้องดำเนินการให้ได้รับใบรับรองระบบคุณภาพตามมาตรฐาน ISO 9000 หรือมาตรฐานสากลอื่นที่เทียบเท่าภายในระยะเวลา 2 ปี นับตั้งแต่วันเปิดดำเนินการ หากไม่สามารถดำเนินการได้จะถูกเพิกถอนสิทธิและประโยชน์การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 1 ปี

3.3) ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นระยะเวลา 5 ปี

3.4) โครงการที่ตั้งสถานประกอบการในท้องที่ 40 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ กำแพงเพชร ขอนแก่น จันทบุรี ชัยนาท ชัยภูมิ ชุมพร เชียงราย เชียงใหม่ ตรัง ตราด ตาก นครราชสีมา นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี พังงา พัทลุง พิจิตร พิษณุโลก เพชรบุรี เพชรบูรณ์ มุกดาหาร แม่ฮ่องสอน ระนอง ลพบุรี ลำปาง ลำพูน เลย สงขลา สระแก้ว สิงห์บุรี สุโขทัย สุราษฎร์ธานี หนองคาย อุดรธานี อุดรดิตถ์ อุทัยธานี และอุบลราชธานี ให้ได้รับสิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรตามข้อ 3.1) ข้อ 3.2) ข้อ 3.3) และสิทธิและประโยชน์เพิ่มเติม

(1) สำหรับโครงการที่ตั้งสถานประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม ให้ได้รับสิทธิและประโยชน์ ดังนี้

(1.1) ให้ได้รับลดหย่อนภาษี เงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการลงทุนในอัตราร้อยละ 50 ของอัตรากปกติเป็นระยะเวลา 5 ปี นับจากวันที่พ้นกำหนดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

(1.2) อนุญาตให้หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปา 2 เท่า เป็นระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากกิจการที่ได้รับการส่งเสริม

(2) สำหรับโครงการที่ตั้งสถานประกอบการนอกนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม อนุญาตให้หักค่าติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจากกำไรสุทธิร้อยละ 25 ของเงินที่ลงทุนในกิจการที่ได้รับการส่งเสริม โดยผู้ได้รับการส่งเสริมจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากกิจการที่ได้รับการส่งเสริม ทั้งนี้ นอกเหนือไปจากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ

3.5) โครงการที่ตั้งสถานประกอบการในท้องที่ 18 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ นครพนม นราธิวาส น่าน บุรีรัมย์ ปัตตานี พะเยาแพร่ มหาสารคาม ยโสธร ยะลา ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร สตูล สุรินทร์ หนองบัวลำภู และอำนาจเจริญ ให้ได้รับสิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรตามข้อ 3.1) ข้อ 3.2) ข้อ 3.3) และสิทธิและประโยชน์เพิ่มเติม ดังนี้

(1) ให้ได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการลงทุนในอัตราร้อยละ 50 ของอัตรากปกติ เป็นระยะเวลา 5 ปี นับจากวันที่พ้นกำหนดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

(2) อนุญาตให้หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปา 2 เท่า เป็นระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากกิจการที่ได้รับการส่งเสริม

(3) อนุญาตให้หักค่าติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจากกำไรสุทธิร้อยละ 25 ของเงินที่ลงทุนในกิจการที่ได้รับการส่งเสริม โดยผู้ได้รับการส่งเสริมจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากกิจการที่ได้รับการส่งเสริม ทั้งนี้ นอกเหนือไปจากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ

2.6 กิจการที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

สิทธิและประโยชน์สำหรับโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จะได้รับตามเขตการลงทุนที่สถานประกอบการตั้งอยู่ ยกเว้น กรณีที่มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะสำหรับกิจการประเภทนั้น ซึ่งแบ่งออกเป็น

- 1) ตามกิจการที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ
- 2) ตามกิจการที่ให้ความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นพิเศษ
- 3) ตามนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาทักษะ เทคโนโลยี และนวัตกรรม
- 4) ตามนโยบายส่งเสริม SMEs
- 5) ตามนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรไทย
- 6) ตามประเภทกิจการที่มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะอื่น ๆ

ทั้งนี้ การให้สิทธิและประโยชน์ในการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลจะกำหนดให้ไม่เกินอัตราร้อยละ 100 ของเงินลงทุนโดยไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน ยกเว้นโครงการ

ตามนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาทักษะ เทคโนโลยีและนวัตกรรม นโยบายส่งเสริม SMEs นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรไทย และประเภทกิจการที่มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะบางประเภท จะไม่กำหนดสัดส่วนการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

- 1) สิทธิประโยชน์สำหรับกิจการที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ
 - 1.1) ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรไม่ว่าตั้งอยู่ในเขตใด
 - 1.2) ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 8 ปี ไม่ว่าตั้งอยู่ในเขตใด
 - 1.3) สิทธิประโยชน์อื่นให้ได้รับตามเกณฑ์ที่ตั้งในแต่ละเขต
- 2) สิทธิประโยชน์สำหรับกิจการที่ให้ความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นพิเศษ
 - 2.1) ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรไม่ว่าตั้งอยู่ในเขตใด
 - 2.2) ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 8 ปี ไม่ว่าตั้งอยู่ในเขตใด
 - 2.3) ไม่กำหนดสัดส่วนการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล
 - 2.4) สิทธิประโยชน์อื่นให้ได้รับตามเกณฑ์ที่ตั้งในแต่ละเขต
- 3) นโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาทักษะ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Skill Technology & Innovation: STI)
 - 3.1) กลุ่มที่ส่งเสริมการพัฒนา STI โดยตรง ได้แก่
 - (1) กิจการผลิต เวชภัณฑ์ หรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ (ประเภท 3.9)
 - (2) กิจการผลิตเครื่องมือวิทยาศาสตร์ (ประเภท 3.14)
 - (3) กิจการผลิตหรือซ่อมอากาศยาน รวมทั้งชิ้นส่วนอุปกรณ์หรือเครื่องใช้บนอากาศยาน (ประเภท 4.7)
 - (4) กิจการออกแบบทางอิเล็กทรอนิกส์ (ประเภท 5.7)
 - (5) กิจการการวิจัยและพัฒนา (ประเภท 7.12)
 - (6) กิจการบริการทดสอบทางวิทยาศาสตร์ (ประเภท 7.13)
 - (7) กิจการสอบเทียบมาตรฐาน (Calibration) (ประเภท 7.14)
 - (8) กิจการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ประเภท 7.15)
 - 3.2) สิทธิและประโยชน์
 - (1) ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรไม่ว่าตั้งอยู่ในเขตใด
 - (2) ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 8 ปี ไม่ว่าตั้งอยู่ในเขตใด
 - (3) ไม่กำหนดสัดส่วนการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล
 - 3.3) นโยบายส่งเสริม SMEs กิจการที่ให้การส่งเสริม ได้แก่
 - (1) ผลิตภัณฑ์การเกษตรแปรรูป
 - กิจการผลิตหรือถนอมอาหาร หรือสิ่งปรุงแต่งอาหารโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (ยกเว้นการผลิตน้ำดื่ม ลูกอม และไอศกรีม) (ประเภท 1.11)

กิจการคัดคุณภาพ บรรจุ เก็บรักษา พืช ผัก ผลไม้ ดอกไม้

(ประเภท 1.13)

กิจการผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร (ประเภท 1.20)

(2) อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์

กิจการผลิตผ้า (ประเภท 3.1.3)

กิจการผลิตเครื่องนุ่งห่ม (ประเภท 3.1.6)

กิจการผลิตของเล่น (ประเภท 3.6)

กิจการผลิตของชำร่วยและของที่ระลึก (ประเภท 3.7.2)

กิจการผลิตสิ่งประดิษฐ์ (ประเภท 3.7.3)

กิจการผลิตเครื่องเขียน หรือชิ้นส่วน (ประเภท 3.10)

กิจการผลิตเครื่องเรือน หรือชิ้นส่วน (ประเภท 3.11)

(3) สิทธิและประโยชน์

ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรไม่ว่าตั้งอยู่ในเขตใด

ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 8 ปี ไม่ว่าตั้งอยู่เขตใด

ไม่กำหนดสัดส่วนการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

(4) เงื่อนไข

มีเงินลงทุนไม่น้อยกว่าจำนวน 500,000 บาท (ไม่รวมค่าที่ดิน

และทุนหมุนเวียน)

มีคนไทยถือหุ้นไม่น้อยกว่าอัตราร้อยละ 51 ของทุน

จดทะเบียน

เป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP (One Tambon One Product) และได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จะให้การส่งเสริมทั้งในส่วนที่ดำเนินการอยู่เดิม และส่วนที่ลงทุนใหม่เพื่อเพิ่มกำลังผลิตหรือปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

4) นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการเกษตรไทย

4.1) กิจการที่ให้การส่งเสริมเพิ่มเติม ได้แก่

(1) กิจการผลิตหรือถนอมอาหารพร้อมรับประทานหรืออาหารกึ่งพร้อมรับประทาน (ประเภท 1.11.8)

(2) กิจการบริหารจัดการฟาร์ม (ประเภท 1.27)

(3) กิจการผลิตวัสดุบรรจุภัณฑ์สำหรับอาหาร (ประเภท 1.28)

(4) กิจการขนส่งห้องเย็น (ประเภท 1.29)

(5) กิจการอบพืชและไซโล (ประเภท 1.7)

(6) กิจการห้องเย็น (ประเภท 1.17)

(7) กิจการตรวจ วิเคราะห์ และรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตผล

การเกษตร (ประเภท 1.21)

- (8) กิจการตรวจ วิเคราะห์โรคพืช ปศุสัตว์ หรือสัตว์น้ำ (ประเภท 1.22)
- (9) กิจการตรวจ วิเคราะห์ดินหรือน้ำ เพื่อการเกษตร (ประเภท 1.23)
- (10) กิจการปลูกป่า (ประเภท 1.24)
- (11) กิจการผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์สำหรับใช้ในการเกษตร (Farm Machinery) และอุตสาหกรรมผลิตอาหาร (Food Processing Machinery) (ประเภท 4.2)

4.2) สิทธิประโยชน์

- (1) ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรไม่ว่าตั้งอยู่ในเขตใด
- (2) ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 8 ปี ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในเขตใด

(3) ไม่กำหนดสัดส่วนการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

5) กิจการที่มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะอื่น ๆ กิจการที่มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะอื่น ๆ เช่น กิจการซอฟต์แวร์ กิจการผลิต Hard Disk Drive (อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ใช้บรรจุ/เก็บข้อมูลแบบไม่ลบเลือน) กิจการผลิต Semi Conductor (ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์) กิจการที่เกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน กิจการที่ตั้งสถานประกอบการในนิคมหรือเขตอุตสาหกรรมฟอกย้อม นิคมหรือเขตอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ และนิคมหรือเขตอุตสาหกรรมการพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งจะได้รับสิทธิและประโยชน์แตกต่างจากหลักเกณฑ์ปกติ นอกจากนี้ยังมีกิจการบางประเภทที่ไม่ให้ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เช่น กิจการตัดและแปรรูปโลหะแผ่น กิจการศูนย์จัดหาจัดซื้อชิ้นส่วนและผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศ กิจการสนับสนุนการค้าและการลงทุน เป็นต้น

6) หลักเกณฑ์การส่งเสริมการโยกย้ายสถานประกอบการเพื่อสนับสนุนการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค คณะกรรมการจะให้การส่งเสริมแก่กิจการที่ดำเนินการอยู่แล้วใน ส่วนกลาง ไม่ว่าจะเป็นผู้ได้รับการส่งเสริมอยู่เดิมหรือไม่เคยได้รับการส่งเสริมก็ตาม โยกย้ายสถานประกอบการไปสู่ภูมิภาค โดยมีแนวทางการพิจารณา ดังนี้

- 6.1) จะต้องย้ายสถานประกอบการจากเขต 1 ไปเขต 2 หรือจากเขต 1 หรือเขต 2 ไปเขต 3
- 6.2) จะต้องย้ายสถานประกอบการเข้าไปตั้งในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม
- 6.3) จะต้องเป็นประเภทกิจการที่คณะกรรมการให้การส่งเสริมและมีขนาดการลงทุนตามที่คณะกรรมการกำหนด
- 6.4) จะต้องปิดกิจการในที่ตั้งเดิมและพร้อมที่จะเปิดดำเนินการในที่ตั้งแห่งใหม่ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ออกบัตรส่งเสริม
- 6.5) ให้ได้รับสิทธิและประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับภาษีอากร และสิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรตามหลักเกณฑ์ในที่ตั้งแห่งใหม่

นอกจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ยังมีการกำหนดสิทธิประโยชน์ในการลงทุนอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเป็นจำนวน 3 ครั้ง คือ

ในปี พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในไทย โดยอาศัยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและ การเข้าประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการตามข้อบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนในมิติต่าง ๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2558 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้รายงานว่ามีกิจการที่มีโอกาสขอรับสิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมการลงทุนจำนวนทั้งสิ้น 243 ประเภท ซึ่งตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนได้วางหลักไว้ในหมวด 2 ว่าด้วยการขอและการให้การส่งเสริมกำหนดกิจการที่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุนจะต้องเป็นกิจการที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ กิจการผลิตเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ จำหน่ายต่างประเทศ กิจการที่ใช้ทุนแรงงานหรือบริการในอัตราสูง หรือกิจการที่ใช้ผลิตผลการเกษตร หรือทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ ซึ่งต้องเป็นกิจการที่ยังไม่มีในราชอาณาจักร หรือมีแต่ไม่เพียงพอหรือกรรมวิธีการผลิตยังไม่ทันสมัย สิทธิประโยชน์ที่นักลงทุนจะได้รับหากนำกิจการตามประเภทที่กฎหมายกำหนดมาลงทุนในประเทศไทยแยกออกได้เป็นสองประเภท คือสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวกับภาษีอากรและสิทธิประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาษีอากร ดังนี้

1. สิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวกับภาษีอากร ประกอบด้วย
 - 1.1 ยกเว้น/ลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร (มาตรา 28 และมาตรา 29)
 - 1.2 ลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็น (มาตรา 30 และมาตรา 30/1)
 - 1.3 ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลและเงินปันผล (มาตรา 31 มาตรา 31/1 มาตรา 31/2 และมาตรา 34)
 - 1.4 ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลอัตราร้อยละ 50 (มาตรา 35 (1))
 - 1.5 ได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องนำเอาค่าแห่งกิวติวัลส์ ค่าแห่งลิขสิทธิ์ หรือสิทธิอย่างอื่นจากผู้ได้รับการส่งเสริมตามสัญญาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ (มาตรา 33)
 - 1.6 ให้หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าน้ำประปา เป็นสองเท่า เพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล (มาตรา 35 (2))
 - 1.7 ให้หักค่าติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ 25 (มาตรา 35 (3))
 - 1.8 ยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก (มาตรา 36)
2. สิทธิประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาษีอากร ประกอบด้วยตัวอย่างดังนี้
 - 2.1 อนุญาตให้นำคนต่างด้าวเข้ามาเพื่อศึกษากลุ่มทางการลงทุน (มาตรา 24)
 - 2.2 อนุญาตให้นำช่างฝีมือและผู้ชำนาญการเข้ามาทำงานในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (มาตรา 25 และมาตรา 26)
 - 2.3 อนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน (มาตรา 27)

2.4 อนุญาตให้ส่งออกซึ่งเงินตราต่างประเทศ (มาตรา 37) (ณัฐดนัย นาจันทร์, 2562 : 111-112)

4.3 ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2561–2566)

ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเป็นสิทธิประโยชน์ที่ให้สิทธิสำหรับการลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้การยกเว้นการใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นที่เรียกกันว่าอุตสาหกรรมยุค 4.0 โดยระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกถือว่าการต่อยอดการพัฒนาอุตสาหกรรมตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่เน้นการใช้เทคโนโลยีระดับสูงในการพัฒนาอุตสาหกรรม ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรม 4.0 เกิดจากปัญหายุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออกที่ผ่านมาประสบกับปัญหาเชิงโครงสร้าง คือ ปัญหาการลงทุนจากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างล่าช้าต่อเนื่องหลายปี การส่งออกชะลอตัวลง เห็นได้จากตัวเลขการส่งออกของไทยลดลงกว่าเดิม ส่งผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยในอัตราที่ลดลงต่อเนื่องยาวนาน (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2560 : 66) ทั้งนี้ จากการสำรวจเศรษฐกิจไทยกว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมาเมื่อเทียบกับภูมิภาคเอเชีย พบว่ามีการเติบโตในลักษณะถดถอย และเมื่อย้อนกลับไปช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจช่วงปีพ.ศ. 2534-2539 พบว่าอัตราเฉลี่ยการเติบโตอยู่ที่อัตราร้อยละ 8 ขณะที่ช่วงปีพ.ศ. 2556-2560 อัตราเฉลี่ยการเติบโตอยู่ที่อัตราร้อยละ 3-4 เท่านั้น ขณะเดียวกันมูลค่าการส่งออกก็ลดลงอย่างต่อเนื่องจากอัตราร้อยละ 14 ต่อปี ในปีพ.ศ. 2541-2550 เหลือเพียงอัตราร้อยละ 4.5 ต่อปี ในปีพ.ศ. 2551-2559 และประมาณอัตราร้อยละ 4 ในปีพ.ศ. 2560 สาเหตุดังกล่าวได้มีการวิเคราะห์ว่าประเทศไทยขาดการลงทุนในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการปรับปรุงความสามารถในการแข่งขัน ทั้งในเรื่องของการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงเพื่อนบ้านมีค่าแรงที่ต่ำกว่าไทย ส่งผลให้นักลงทุนเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน นอกจากนี้เมื่อตรวจสอบภาวะการลงทุน พบว่าการลงทุนของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำมาเป็นเวลานานกว่า 10 ปี นั่นคือลดลงจากอัตราร้อยละ 9 ต่อปีในปี พ.ศ. 2543-2548 เหลือเพียงอัตราร้อยละ 2 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2549-2557 ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ลดลงจากอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2543-2548 เหลือเพียงอัตราร้อยละ 3 ต่อปีในปี พ.ศ. 2549-2557 ขณะเดียวกันสัดส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ก็ลดลงอย่างต่อเนื่องจากอัตราร้อยละ 30 ในปีพ.ศ. 2550 มาเป็นอัตราร้อยละ 17.6 ในปีพ.ศ. 2558 หรืออัตราเฉลี่ยลดลงอัตราร้อยละ 6 ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2561 : 2-1 - 2-2)

นอกจากปัญหาการลงทุนจากต่างประเทศแล้วยังพบปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือความสามารถในการแข่งขันลดลงเกือบจะทุกสาขาการผลิต อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการลงทุนที่ต่ำและขาดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นเวลานาน ทั้งในภาคเกษตรและ

ภาคอุตสาหกรรมรวมถึงภาคบริการ ตลอดจนระบบสาธารณสุขที่จะมาช่วยสนับสนุนภาคการผลิตต่างๆ ได้ส่งผลต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมซึ่งนับว่าอยู่ในระดับต่ำโดยมีมูลค่าการผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเพียงอัตราร้อยละ 0.1 และหดตัวอัตราร้อยละ 1.1 ในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามแม้จะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการปรับเปลี่ยนบริบทและแนวทางการพัฒนานับตั้งแต่แนวทางการพัฒนา 1.0 ที่เน้นภาคเกษตรดั้งเดิม ยกระดับเป็นแนวทาง 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบาและต่อมาคือแนวทางการพัฒนา 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวเป็นการพัฒนาต่อยอดจากการนำเข้าเทคโนโลยีและทุนจากต่างประเทศ ขาดการสะสมทุนและกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยี ฟังฟังการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศมากเกินไป ขาดการสร้างรากฐานให้เข้มแข็ง ซึ่งแนวทางการพัฒนาประเทศไทย 3.0 ไม่สามารถยกระดับการพัฒนาได้อย่างที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เนื่องจากติดกับดักการพัฒนา ตั้งแต่กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap) กับดักความไม่สมดุล (Imbalance Trap) อันเป็นผลจากการพัฒนาที่เน้นเฉพาะความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ โดยละเลยสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการยกระดับศักยภาพและภูมิปัญญาของมนุษย์ หากไม่รีบดำเนินการแก้ไขด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและพัฒนาคุณภาพของคนเพื่อรองรับเทคโนโลยี จะส่งผลต่อความล่าช้าลงไปอีก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องผลักดันให้เกิดนวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมถึงพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาเพื่อการก้าวไปสู่การเป็นประเทศรายได้สูง และข้ามพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2561 : 2-3 - 2-5)

ด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาการลงทุนจากต่างประเทศ และความสามารถในการแข่งขันลดลง แนวทางในการแก้ปัญหาข้อจำกัดต่าง ๆ ก็คือ ใช้เขตเศรษฐกิจพิเศษสำหรับการเร่งรัดการลงทุนและพัฒนาเทคโนโลยี เขตเศรษฐกิจพิเศษหรือเขตการลงทุนพิเศษ เป็นเครื่องมือในการแข่งขันเพื่อดึงดูดนักลงทุนที่มีคุณภาพ โดยมีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เขตเศรษฐกิจพิเศษเหล่านั้นเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ดังนั้น ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จึงเป็นเศรษฐกิจพิเศษที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ให้เป็นพื้นที่นำร่องอาศัยและรองรับการลงทุนในอาเซียน รวมถึงการยกระดับพื้นที่สู่มาตรฐานโลกและให้มีระดับการพัฒนาระดับสูงในอาเซียน อาทิ การสร้างงานคุณภาพด้วยการลงทุนธุรกิจที่ทันสมัย สร้างเมืองนานาชาติให้ทันสมัยในระดับสากลเพื่อให้เป็นมาตรฐานใหม่ของอาเซียน สร้างคุณภาพชีวิตด้วยโรงพยาบาลและมหาวิทยาลัยระดับโลก อีกทั้งโรงเรียนคุณภาพ สวนสาธารณะ สันทนาการ ฯลฯ ตลอดจนให้มีการเชื่อมโยงเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกกับอาเซียน อินเดีย และจีน ด้วยโครงสร้างพื้นฐานระดับสากล ทั้งถนน ท่าเรือ รถไฟความเร็วสูง สนามบิน และรถไฟขนส่งสินค้า ขณะเดียวกันรัฐบาลยังต้องการให้พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นตัวอย่างของการพัฒนาแบบก้าวกระโดดเพื่อเตรียมประเทศไทยสู่อนาคต (พิมพ์เขียวและแผนปฏิบัติการขับเคลื่อน Thailand 4.0, 2559 : 128)

ในการขับเคลื่อนประเทศไทยเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 เป้าหมายสำคัญคือการกำหนดทิศทางภาคเศรษฐกิจใหม่ที่จะสามารถเป็นแกนนำให้การลงทุนและพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ

เป็นไปในทิศทางเดียว ตั้งแต่ต้นนโยบายการผลิตของภาครัฐ การดำเนินธุรกิจของภาคธุรกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณสุข ปลอดภัย การศึกษา การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน รัฐบาลได้เลือก 12 อุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นอุตสาหกรรมที่นำไปสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ทั้งนี้ ได้วางขั้นตอนการพัฒนาอุตสาหกรรม 12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. การต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม (First S-Curve) เนื่องจากประเทศไทยมีฐานการผลิตที่อยู่แล้ว การปรับเปลี่ยนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จะสามารถยกระดับการผลิตไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นความต้องการในอนาคต และเข้าสู่การขยายตัวต่อไปภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก หากไม่เปลี่ยนแปลง อาจประสบปัญหาและความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการ คนทำงาน ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศได้ในที่สุด ทั้งนี้ การต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิมประกอบด้วย (1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next-Generation Automotive) (2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) (3) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism) (4) อุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology) (5) อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต (Food for the Future)

2. การเติม 7 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (New S-curve) เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและมีผู้สนใจลงทุน โดยรัฐวางแผนให้เป็นกลไกหลักสำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต และเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่ยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” ประกอบด้วย (1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม (Robotics) (2) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) (3) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemicals) (4) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) (5) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) (6) อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (National Defense) (7) อุตสาหกรรมพัฒนาคนและการศึกษา (Workforce Development & Education) (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2561 : 3-3 - 3-4)

การขับเคลื่อนระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นผลมาจากการผลักดันของพันธมิตรธุรกิจระหว่างชนชั้นนำของภาครัฐ กลุ่มทุนชาติ กลุ่มทุนข้ามชาติ และกลุ่มทุนท้องถิ่น ดังนี้ (มนัส พัฒน์ผล, 2566 : 269-285)

1. ชนชั้นนำของภาครัฐ ได้แก่ ชนชั้นนำที่มีบทบาทโดยตรงต่อระบียงเศรษฐกิจพิเศษ เช่น คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นต้น รวมถึงกลุ่มทุนของรัฐในการลงทุนในพื้นที่ระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยผ่านบริษัทลูกหรือบริษัทในเครือ เช่น การร่วมลงทุนในโครงการพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดระยะที่ 3 โครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3 อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าแบบครบวงจร โครงการระบียงผลไม้ภาคตะวันออก เป็นต้น

2. กลุ่มทุนชาติ ซึ่งเป็นทุนขนาดใหญ่ภายในประเทศ โดยเข้ามาทำสัญญาร่วมลงทุนกับรัฐ (Public-Private Partnership: PPP) เช่น กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ กลุ่มอิตาเลียนไทย กลุ่มช.การช่าง กลุ่มชินไทย กลุ่มบีบีเอส เป็นต้น

3. กลุ่มทุนข้ามชาติ เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่ถูกคาดหวังจะเข้ามาลงทุนในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยรัฐกำหนดสิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดนักลงทุนของกลุ่มทุนข้ามชาติเข้ามาลงทุนทั้งในโครงการเม็กกะโปรเจกต์เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน การลงทุนในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม รวมถึงการลงทุนในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการพิเศษ เช่น ทุนข้ามชาติจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและไต้หวัน

4. กลุ่มทุนท้องถิ่น เป็นกลุ่มทุนในเขตจังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะชนชั้นนำท้องถิ่นที่มีอำนาจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีธุรกิจของตนเอง ซึ่งรู้จักกันในนามว่า “บ้านใหญ่” ชนชั้นนำเหล่านี้มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองในลักษณะของตระกูลที่มีอำนาจในจังหวัด เช่น ตระกูลปิตุเตชะ ตระกูลคุณปลื้ม ตระกูลตันเจริญ เป็นต้น กลุ่มทุนท้องถิ่นที่เป็นบ้านใหญ่ดังกล่าว เมื่อเข้าร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่ผ่านมาโดยอาศัยกลไกขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่กลุ่มตนเองครอบงำอยู่เป็นสำคัญ

ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 โดยมีระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นต้นแบบสำหรับการขยายไปสู่ภาคต่างๆ ทั่วประเทศนั้น รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกไว้ดังนี้ สิทธิประโยชน์ทางภาษีตามประกาศกระทรวงการคลัง สิทธิประโยชน์ทางภาษีตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน สิทธิประโยชน์ที่ไม่ใช่ภาษีเพิ่มเติมตาม พระราชบัญญัติอีอีซี และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2565)

4.3.1 สิทธิประโยชน์ทางภาษี ตามประกาศกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามประมวลรัษฎากร ดังนี้

1. พระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการลดอัตรารัษฎากร (ฉบับที่ 641) พ.ศ. 2560 กำหนดให้ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิจัยต่างชาติที่ทำงานในอีอีซี ได้รับสิทธิลดอัตราภาษีเงินได้ในกรณีหักภาษี ณ ที่จ่าย และคงจัดเก็บในอัตราร้อยละ 17 สำหรับเงินได้พึงประเมินที่ได้รับเนื่องจากการจ้างแรงงานของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ประกอบกิจการเป้าหมายและมีสถานประกอบกิจการตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ซึ่งเมื่อคำนวณภาษีตามมาตรา 50 (1) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีในอัตราที่กำหนดในบัญชีอัตราภาษีเงินได้ท้ายหมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร สูงกว่าอัตราร้อยละ 17 ของเงินได้ ทั้งนี้ กฎหมายมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป

คนงานต่างชาติที่ทำงานในเขตส่งเสริมต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่อัตราร้อยละ 17 ซึ่งครอบคลุมถึงบิดามารดา คู่สมรส และบุตร ตามพระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 641) พ.ศ. 2560 ลดอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับเงินได้ของลูกจ้างระดับผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิจัย ซึ่งมีคุณสมบัติตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร ที่ได้รับเนื่องจากการจ้างแรงงานในพื้นที่ดังกล่าว โดยได้รับสิทธิลดอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับเงินได้จากการจ้างแรงงานตามมาตรา 40 (1) แห่งประมวลรัษฎากร โดยจัดเก็บในอัตราร้อยละ 17 ของเงินได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิจัยระดับโลกให้เข้ามาทำงานในพื้นที่ดังกล่าวในประเทศไทย

เพื่อจะได้ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้แก่คนไทย โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่า ลูกจ้างดังกล่าวต้องได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) แห่งประมวลรัษฎากร ที่จ่ายตาม สัญญาจ้างแรงงาน โดยต้องเป็นการจ่ายในประเทศไทยทั้งจำนวน และจำนวนที่จ่าย ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 แสนบาทต่อเดือน (ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง โบนัส เงินค่าเช่าบ้าน เงินที่คำนวณได้จาก มูลค่าของการได้อยู่บ้านนายจ้างโดยไม่เสียค่าเช่า ฯลฯ ซึ่งต้องกำหนดไว้ในสัญญาจ้างแรงงาน อย่างชัดเจน) นอกจากนี้ ผู้มีเงินได้ต้องอยู่ในประเทศไทยชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือหลายระยะเวลา รวมกันไม่น้อยกว่า 180 วัน ในปีภาษีที่ใช้สิทธิลดอัตราภาษีเงินได้นั้น เว้นแต่ในปีภาษีแรกและปีภาษีสุดท้ายจะอยู่ในประเทศไทยน้อยกว่า 180 วันในปีภาษีนั้นก็ได้ ผู้มีเงินได้จึงต้องอยู่ในประเทศไทย นานกว่า 6 เดือน ไม่ใช่เข้ามาในระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ผู้มีเงินได้ที่ใช้สิทธิลดอัตราภาษี เงินได้ในปี ภาษีใดเป็นครั้งแรก ต้องไม่ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยก่อนปีภาษีที่ใช้สิทธินั้น หรือถ้าเข้ามาอยู่ใน ประเทศไทยก่อนปีภาษีที่ใช้สิทธิต้องอยู่เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือหลายระยะรวมเวลาทั้งหมด ไม่ถึง 180 วันในปีภาษีนั้น

2. นอกจากอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอัตราร้อยละ 17 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ต่างชาติที่เข้ามาทำงานในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษแล้ว อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอัตรา ร้อยละ 15 สำหรับผู้บริหารต่างชาติ ที่ทำงานโดยมีการจัดตั้งสำนักงานใหญ่ หรือสำนักงานการค้า ระหว่างประเทศในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนา พิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2562)

4.3.2 สิทธิประโยชน์ทางภาษี ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน

ปัจจุบันการส่งเสริมการลงทุนอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมาย หลักที่กำหนดในเรื่องการให้สิทธิและประโยชน์แก่ผู้ลงทุนและอำนวยความสะดวกให้แก่ นักลงทุน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศ โดยกฎหมายส่งเสริมการลงทุนให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อันได้แก่ สิทธิและประโยชน์ที่ เกี่ยวกับภาษีอากรและที่ไม่เกี่ยวกับภาษีอากร ตลอดจนหลักประกันและความคุ้มครองให้กับ นักลงทุน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเป็นหน่วยงานหลักของรัฐบาลที่รับผิดชอบ ในด้านการดำเนินงานและชักจูงการลงทุน โดยการนำเสนอนโยบายการส่งเสริมการลงทุนให้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ออกกฎ ระเบียบ และวิธีปฏิบัติต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ นักลงทุนในการขอรับการส่งเสริมการลงทุน รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการลงทุนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนเพิ่มมากขึ้น ดังนี้

1. ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับบางกิจกรรมได้นานสูงสุด 13 ปี

การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลตามมาตรา 31 ผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้รับ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนด ทั้งนี้ ให้พิจารณากำหนดเป็นสัดส่วนของเงินลงทุนโดยไม่รวมค่าที่ดิน และทุนหมุนเวียน ซึ่งต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินแปดปีนับแต่วันที่มีรายได้จากการประกอบกิจการ นั้น ในกรณีที่กิจการใดเป็นกิจการที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นพิเศษตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้ผู้ได้รับการส่งเสริมในกิจการดังกล่าวได้รับยกเว้นภาษีเงินได้

นิติบุคคล สำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมมีกำหนดเวลาตามที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องไม่เกิน 8 ปีนับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการนั้น รายได้ที่ต้องนำมาคำนวณกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี ให้รวมถึงรายได้จากการจำหน่ายผลพลอยได้และรายได้จากการจำหน่ายสินค้าสำเร็จรูป ตามที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควร ในกรณีที่ประกอบกิจการขาดทุนในระหว่างเวลาได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือ วรรคสองแล้วแต่กรณี คณะกรรมการอาจอนุญาตให้ผู้ได้รับการส่งเสริมนำผลขาดทุนประจำปีที่เกิดขึ้นในระหว่างเวลานั้น ไปหักออกจากกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นภายหลังระยะเวลาได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลมีกำหนดเวลาไม่เกิน 5 ปีนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลานั้น โดยจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้ การคำนวณเงินลงทุนตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ต่อมามีการเพิ่มเติมบทบัญญัติ เรื่อง การให้สิทธิและประโยชน์ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลมีกำหนดเวลา ไม่เกิน 13 ปี และให้นำผลขาดทุนในช่วงเวลาได้รับยกเว้นมาหักออกจากกำไรสุทธิภายหลังพ้นระยะเวลาได้รับยกเว้น ภาษีเงินได้นิติบุคคลมีกำหนดเวลาไม่เกิน 5 ปี เพื่อส่งเสริมศักยภาพและการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมและบริการของประเทศ สำหรับกิจการที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง การวิจัย และพัฒนา (มาตรา 31/1) การเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่อง การอนุญาตให้ผู้ได้รับการส่งเสริมหักค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมไม่เกินสองเท่าของจำนวนเงินที่ได้เสียไปในการประกอบกิจการ กรณีที่ไม่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมกิจการที่มีศักยภาพและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (มาตรา 31/2) การเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่อง การอนุญาตให้หักเงินที่ใช้ไปในการลงทุนในโครงการที่ได้รับการส่งเสริม จากกำไรรวมทั้งสิ้นไม่เกินอัตราร้อยละ 90 ของเงินที่ลงทุนแล้วในกิจการนั้น โดยผู้ได้รับการส่งเสริมจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้ ภายใน 10 ปีนับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการ กรณีที่ไม่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล เพื่อสนับสนุนให้มีการลงทุนอย่างต่อเนื่อง (Investment Tax Allowance: ITA) (มาตรา 31/3) การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่อง การให้ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับกำไรสุทธิในอัตราไม่เกินอัตราร้อยละเก้าสิบของอัตราปกติมีกำหนดเวลาไม่เกินสิบปีแทนการได้รับการยกเว้น ภาษีเงินได้นิติบุคคล เพื่อเพิ่มสิทธิและประโยชน์ทางภาษีให้แก่ผู้ได้รับการส่งเสริมในกรณีที่ที่ไม่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล (มาตรา 32)

การยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับค่าแห่งสิทธิ มาตรา 33 ค่าแห่งกิวติวัลล์ ค่าแห่งลิขสิทธิ์ หรือสิทธิอย่างอื่นจากผู้ได้รับการส่งเสริมตามสัญญาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้มีกำหนดระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ได้รับการส่งเสริมเริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

การยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผล มาตรา 34 เงินปันผลจากกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนซึ่งได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ตามมาตรา 31 ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ ตลอดระยะเวลาที่ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น และการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ เรื่องการจ่ายเงินปันผลเพื่อเป็นการช่วยให้ผู้ได้รับเงินปันผลได้รับ

ยกเว้นภาษีเงินได้ในกรณีผู้ได้รับการส่งเสริมไม่อาจจ่ายเงินปันผลได้ทันตามกำหนดระยะเวลาที่ได้รับ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล มาตรา 31 และมาตรา 31/1 จึงให้ขยายเวลาการจ่ายเงินปันผลไปอีก 6 เดือน ภายหลังจากสิ้นสุดการได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล (มาตรา 34)

การได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล มาตรา 35 เพื่อส่งเสริมการลงทุน ในท้องที่หรือเขตพื้นที่ใด คณะกรรมการจะกำหนดท้องที่หรือเขตพื้นที่นั้นเป็นเขตส่งเสริมการลงทุน ก็ได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา นอกจากสิทธิและประโยชน์ตามมาตราอื่นคณะกรรมการมีอำนาจให้ผู้ได้รับการส่งเสริมที่ประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมในท้องที่หรือเขตพื้นที่ที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง ได้รับสิทธิและประโยชน์พิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

1.1 การลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการลงทุนใน อัตราร้อยละ 50 ของอัตราปกติมีกำหนดเวลาไม่เกิน 50 ปี โดยนับจากวันที่กำหนดระยะเวลาตาม มาตรา 31 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณีสิ้นสุดลง หรือนับจากวันที่เริ่มมีรายได้จากการ ประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมในกรณีที่ได้รับส่งเสริมไม่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล การยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบ

1.2 ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร

การยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร มาตรา 28 ผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้รับ ยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรตามที่คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ แต่เครื่องจักรนั้นต้องไม่ เป็นเครื่องจักรที่ผลิตหรือประกอบได้ในราชอาณาจักร ซึ่งมีคุณภาพใกล้เคียงกันกับชนิดที่ผลิตใน ต่างประเทศ และมีปริมาณเพียงพอที่จะจัดหามาใช้ได้

การลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักร มาตรา 29 เมื่อคณะกรรมการ พิจารณาเห็นว่า การให้การส่งเสริมแก่กิจการใดหรือแก่ผู้ขอรับการส่งเสริมรายใดไม่สมควรให้ได้รับ สิทธิและประโยชน์ตามมาตรา 28 คณะกรรมการจะให้การส่งเสริมแก่กิจการนั้นหรือ ผู้ขอรับการ ส่งเสริมรายนั้นและรายต่อ ๆ ไป โดยให้ได้รับลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรเพียงกึ่งหนึ่ง หรือจะไม่ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรเลยก็ได้

การค้ำประกันอากรขาเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบก่อนการได้รับบัตร ส่งเสริม มาตรา 38 บรรดาเครื่องจักร วัตถุดิบ หรือวัสดุจำเป็นซึ่งเป็นของที่สั่งหรือนำเข้าใน ราชอาณาจักร และเป็นของที่พึงได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการมีอำนาจสั่งกรมศุลกากร ส่งมอบของนั้นให้แก่ผู้ขอรับการส่งเสริมซึ่งตอบรับการ ส่งเสริมตามมาตรา 21 แล้วหรือผู้ได้รับการส่งเสริมแล้วแต่กรณี โดยถือเอาการค้ำประกันของ ธนาคารพาณิชย์ในราชอาณาจักรแทนการวางเงินเป็นประกันการชำระอากรขาเข้าได้

การได้รับยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักรย้อนหลัง มาตรา 39 ในกรณีที่ ผู้ได้รับการส่งเสริมไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำเครื่องจักรเข้ามาในราชอาณาจักร หรือการยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรตามที่กำหนดไว้ในบัตรส่งเสริม เมื่อคณะกรรมการเห็นว่ามิเหตุอันควรแก้ไขเงื่อนไขนั้น ให้คณะกรรมการมีอำนาจแก้ไขเงื่อนไขนั้นได้ และถ้าได้มีการนำเครื่องจักรนั้นเข้ามาโดยชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยศุลกากรแล้ว คณะกรรมการจะ กำหนดให้การแก้ไขนั้นมีผลย้อนหลังไปจนถึงวันนำเข้าก็ได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการนำเข้านั้นเกิดขึ้นก่อนหรือ ในหรือหลังวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การใช้เครื่องจักรที่ได้รับสิทธิและประโยชน์ มาตรา 40 ภายในเวลาที่คณะกรรมการกำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปีห้ามมิให้ผู้ได้รับการส่งเสริม

(1) ใช้เครื่องจักรที่ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าเพื่อการอื่น นอกจากกิจการที่ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับการส่งเสริม หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้เครื่องจักรนั้น

(2) ย้ายโรงงานหรือสถานที่ประกอบกิจการไปตั้งหรือดำเนินการในท้องที่อื่น นอกจากที่กำหนดในบัตรส่งเสริม ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการตามมาตรา 41 คณะกรรมการมีอำนาจอนุญาตให้ผู้ได้รับการส่งเสริมจำหน่าย โอน ให้เช่า นำไปใช้ในการอื่น หรือให้บุคคลอื่นใช้เครื่องจักรที่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีอากรตามมาตรา 28 หรือมาตรา 29 หรือย้ายโรงงานหรือสถานที่ประกอบกิจการไปตั้งหรือดำเนินการในท้องที่อื่น การอนุญาตจะทำได้เป็นหนังสือหรือแก้ไขบัตรส่งเสริม โดยระบุเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุญาตไว้ด้วยก็ได้ ห้ามมิให้นำกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรมาใช้บังคับแก่ผู้ได้รับการส่งเสริม ซึ่งได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการตามมาตรา 41 เว้นแต่คณะกรรมการจะกำหนดเป็นอย่างอื่น ในกรณีเช่นนี้ให้นำกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้ง มาตรา 42 ในกรณีที่ผู้ได้รับการส่งเสริมจำหน่ายเครื่องจักรที่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีอากร และผู้รับจำหน่ายซึ่งมิได้เป็นผู้ได้รับการส่งเสริมบังคับจำหน่ายเครื่องจักรนั้นก่อนพ้นกำหนดเวลาที่คณะกรรมการกำหนด ตามมาตรา 40ให้นำกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรมาใช้บังคับแก่ผู้รับจำหน่ายโดยให้ถือว่าผู้รับจำหน่ายนั้นเป็นผู้นำเข้าซึ่งสิ้นสิทธิในการได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีอากรสำหรับเครื่องจักรนั้นในวันรับโอน

2. ยกเว้นอากรวัตถุดิบนำเข้าสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก และการวิจัยและพัฒนา

การลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบ มาตรา 30 ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร คณะกรรมการจะให้ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับลดหย่อนอากรขาเข้าไม่เกินอัตราร้อยละ 90 ของอัตราปกติสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อใช้ผลิตผสมหรือประกอบในกิจการที่ผู้ได้รับการส่งเสริม มีกำหนดเวลาคร่าวละไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการกำหนด แต่วัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นนั้นต้องไม่เป็นของที่ผลิตหรือมีกำเนิดในราชอาณาจักรซึ่งมีคุณภาพใกล้เคียงกันกับชนิดที่จะนำเข้ามาในราชอาณาจักรและมีปริมาณเพียงพอที่จะจัดหามาใช้ได้ ทั้งนี้ ตามชนิด ปริมาณ ระยะเวลา เงื่อนไข และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด และมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติ เรื่องการยกเว้นอากรขาเข้า สำหรับของที่นำเข้ามาทดสอบวิจัยและพัฒนา เพื่อส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่มากขึ้นอันจะเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศและการพัฒนาสังคม (มาตรา 30/1)

3. ค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สำหรับบางกิจกรรมนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ในอัตราร้อยละ 100-300

มาตรา 36 เพื่อส่งเสริมการส่งออก คณะกรรมการอาจให้ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับสิทธิและประโยชน์พิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้ด้วย

3.1 การยกเว้นอากรขาเข้า สำหรับวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นที่ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อใช้ ผลิต ผสม หรือประกอบผลิตภัณฑ์หรือผลิตผล เฉพาะที่ใช้ในการส่งออก

3.2 การยกเว้นอากรขาเข้า สำหรับของที่ผู้ได้รับการส่งเสริม นำเข้ามาเพื่อส่งกลับออกไป

3.3 การยกเว้นอากรขาออก สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมผลิตหรือประกอบ

3.4 การอนุญาตให้หักเงินได้พึงประเมินในการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นจำนวนเท่ากับอัตราร้อยละ 5 ของรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากปีก่อน จากการส่งออกซึ่งผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมผลิตหรือประกอบ โดยไม่รวมค่าประกันภัยและค่าขนส่งนอกประเทศ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไข วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

3.5 เงินกองทุนสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีเป้าหมาย ตามพระราชบัญญัติเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

4.3.3 สิทธิประโยชน์ทางภาษี ตามพระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

อุตสาหกรรมเป้าหมายที่เป็นอุตสาหกรรมใหม่ หรืออุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง จะได้รับสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน กรณีมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์/วิจัยและพัฒนา สำหรับกิจกรรมบางประเภทจะได้อยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติม 2 ปี นอกเหนือจากที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ นิติบุคคล 13 ปี ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนแล้ว รวมเป็นได้อยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 15 ปี

สิทธิและประโยชน์ในการได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้คือ ผู้ได้รับการส่งเสริมอาจได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการในอุตสาหกรรมเป้าหมายตามระยะเวลาที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดซึ่งต้องไม่เกิน 15 ปี นับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการนั้น โดยรายได้ที่ต้องนำมาคำนวณกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการให้รวมถึงรายได้จากการจำหน่ายผลพลอยได้และรายได้จากการจำหน่ายสินค้า กิ่งสำเร็จรูปตามที่คณะกรรมการนโยบายพิจารณาเห็นสมควร สำหรับในกรณีที่ประกอบกิจการขาดทุนในระหว่างเวลาได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล คณะกรรมการนโยบายอาจอนุญาตให้ผู้ได้รับการส่งเสริมนำผลขาดทุนประจำปีที่เกิดขึ้นในระหว่างเวลานั้น ไปหักออกจากกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นภายหลังระยะเวลาได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลมีกำหนดเวลาไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันพ้นกำหนดเวลานั้น โดยจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้ ในส่วนของเงินปันผลจากกิจการในอุตสาหกรรมเป้าหมายซึ่งได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ ตลอดระยะเวลาที่ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น ในกรณีที่ได้จ่ายเงินปันผลภายในหกเดือนนับแต่วันพ้นระยะเวลาที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ก็ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2560)

4.3.4 สิทธิประโยชน์ที่ไม่ใช่ภาษีเพิ่มเติมตาม พระราชบัญญัติอีอีซี

1. การนำคนต่างด้าวเข้ามาและอยู่ในราชอาณาจักร

สิทธิในการเข้าเมืองของผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ หรือผู้บริหารหรือผู้ชำนาญการชาวต่างชาติ รวมถึงคู่สมรสและบุคคลซึ่งอยู่ในอุปการะสามารถและพำนักอาศัยในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดได้สูงสุด 4 ปี

1.1 การเข้าเมืองของคนต่างด้าว

มาตรา 24 ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเพียงเท่าที่พระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อศึกษากลุ่มทางการลงทุนหรือ กระทำการอื่นใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการลงทุนได้ตามกำหนดระยะเวลาให้อยู่ในราชอาณาจักรเท่าที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควร

การขออนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบที่คณะกรรมการกำหนดและในการอนุญาต คณะกรรมการจะกำหนดเงื่อนไขตามที่พิจารณาเห็นสมควรไว้ด้วยก็ได้

มาตรา 25 ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเพียงเท่าที่พระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับอนุญาตนำคนต่างด้าวซึ่งเป็น (1) ช่างฝีมือ (2) ผู้ชำนาญการ (3) คู่สมรสและบุคคลซึ่งอยู่ในอุปการะของบุคคลใน (1) และ (2) เข้ามาในราชอาณาจักรได้ตามจำนวนและกำหนดระยะเวลาให้อยู่ในราชอาณาจักรเท่าที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควร แม้ว่าจะเกินอัตราจำนวนหรือระยะเวลาให้อยู่ในราชอาณาจักรตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

1.2 การทำงานของคนต่างด้าว

มาตรา 26 ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวเพียงเท่าที่พระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 24 และคนต่างด้าวซึ่งเป็นช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญการ ที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 25 ได้รับอนุญาตทำงานเฉพาะตำแหน่งหน้าที่การทำงานที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบตลอดระยะเวลาเท่าที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร

2. กรรมสิทธิ์ที่ดิน/อาคารชุด/ระยะเวลาการเช่า

2.1 นิติบุคคลต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อประกอบกิจการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษได้

2.2 นิติบุคคลต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์อาคารชุดเพื่อประกอบกิจการและอยู่อาศัยในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษได้

2.3 การทำสัญญาเช่า เช่าช่วง ให้เช่า หรือให้เช่าช่วงที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษได้ไม่เกิน 50 ปี และสามารถต่ออายุสัญญาเมื่อได้รับอนุมัติได้อีกไม่เกิน 49 ปี

2.4 การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน

มาตรา 27 ผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามจำนวนที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควร แม้ว่าจะเกินกำหนดที่จะพึงมีได้ตามกฎหมายอื่น ในกรณีที่ได้รับส่งเสริมซึ่งเป็นคนต่างด้าวตามประมวลกฎหมายที่ดินเลิกกิจการที่ได้รับการส่งเสริมหรือโอนกิจการนั้นให้แก่ผู้อื่น ผู้ได้รับการส่งเสริมต้องจำหน่ายที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เลิกหรือโอนกิจการมิฉะนั้นให้อธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจจำหน่ายที่ดินนั้นตามประมวลกฎหมายที่ดิน

3. ธุรกรรมการเงิน

ผู้ประกอบการจะได้รับการยกเว้นกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และสามารถใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ

มาตรา 37 ผู้ได้รับการส่งเสริมหรือผู้ลงทุนในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมซึ่งมีภูมิลำเนาออกราชอาณาจักรจะได้รับอนุญาตให้นำหรือส่งเงินออกนอกราชอาณาจักรเป็นเงินตราต่างประเทศได้ เมื่อเงินนั้นเป็น

(1) เงินทุนที่ผู้ได้รับการส่งเสริมนำเข้ามาในราชอาณาจักรและเงินปันผลหรือผลประโยชน์อื่นที่เกิดจากเงินทุนนั้น

(2) เงินกู้ต่างประเทศที่ผู้ได้รับการส่งเสริมนำมาลงทุนในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมตามสัญญาที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ รวมทั้งดอกเบี้ยของเงินกู้ต่างประเทศนั้น

(3) เงินที่ผู้ได้รับการส่งเสริมมีข้อผูกพันกับต่างประเทศตามสัญญาเกี่ยวกับการใช้สิทธิและบริการต่าง ๆ ในการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน และสัญญานั้นได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

ในกรณีที่ระยะเวลาใดตุลการชำระเงินต้องประสบความยุ่งยาก จำเป็นต้องสงวนเงินตราต่างประเทศให้มีสำรองไว้ตามสมควร ธนาคารแห่งประเทศไทยจะจำกัดการนำหรือส่งเงินนั้นออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อผลดังกล่าวนั้นก็ได้อีก แต่จะไม่จำกัดการส่งเงินทุนที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรต่ำกว่าอัตราร้อยละสิบต่อปี ถ้าการส่งเงินนั้นกระทำภายหลังจากที่นำเข้ามาแล้วเป็นเวลาสองปี และจะไม่จำกัดการส่งเงินปันผลต่ำกว่าอัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของเงินทุนที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร

4.3.5 สิทธิประโยชน์อื่น ๆ

1. สิทธิได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ประกอบการในเขตปลอดอากร คลังสินค้าทัณฑ์บนหรือเขตประกอบการเสรี

2. ผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้ขออนุญาตได้รับใบอนุญาตจดทะเบียน หรือรับรองให้ประกอบวิชาชีพเพื่อกิจการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษได้

มาตรา 35 เพื่อส่งเสริมการลงทุนในท้องที่หรือเขตพื้นที่ใด คณะกรรมการจะกำหนดท้องที่หรือเขตพื้นที่นั้นเป็นเขตส่งเสริมการลงทุนก็ได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

นอกจากสิทธิและประโยชน์ตามมาตรานี้ คณะกรรมการมีอำนาจให้ผู้ได้รับการส่งเสริมที่ประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมในท้องที่หรือเขตพื้นที่ที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง ได้รับสิทธิและประโยชน์พิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

(1) การลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการลงทุนในอัตราร้อยละห้าสิบของอัตรากำหนดเวลาไม่เกินห้าปี โดยนับจากวันที่กำหนดระยะเวลาตามมาตรา 31 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณีสิ้นสุดลง หรือนับจากวันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมในกรณีที่ผู้ได้รับการส่งเสริมไม่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

(2) การอนุญาตให้หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปาสองเท่าของจำนวนเงินที่ผู้ได้รับการส่งเสริม ได้เสียไปเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริม เพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล ทั้งนี้ ตามเงื่อนไข วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

(3) การอนุญาตให้หักเงินที่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในการติดตั้งหรือก่อสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ พิจารณากำหนดจากกำไรสุทธิ รวมทั้งสิ้นไม่เกินอัตราร้อยละ 25 ของเงินที่ลงทุนแล้ว ในการนั้น โดยผู้ได้รับการส่งเสริมจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้ภายใน 10 ปีนับแต่ วันที่มีรายได้จากการลงทุน ทั้งนี้ นอกเหนือไปจากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ การนำหรือส่งเงิน ออกนอกราชอาณาจักรเป็นเงินตราต่างประเทศ

มาตรการส่งเสริมการลงทุนในครั้งนี้งดุดความสนใจของบริษัทต่างชาติได้เป็น อย่างมาก รัฐบาลคาดว่าจะสามารถดึงดูดการลงทุนจากอุตสาหกรรมเป้าหมาย ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีดิจิทัล และอากาศยาน โดยที่บริษัทผู้ผลิตรถยนต์ ได้แก่ โตโยต้า นิสสัน และ BMW ต่างแสดงความสนใจในการลงทุน ส่วนบริษัท ซูมิโตโม อิเล็กทรอนิกส์ วินเทค (ไทยแลนด์) จำกัด จากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตัวแทนจัดจำหน่าย ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ใน อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรกลและหุ่นยนต์และเครื่องมือกระบอบอัตโนมัติ กล่าวว่าเป็นบริษัท เตรียมจัดตั้งสาขาและศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านอิเล็กทรอนิกส์ (Technical Learning Academy) ในพื้นที่อีอีซี ด้วยงบลงทุน 150-200 ล้านบาท นอกจากนี้ อาลีบาบา กรุ๊ป โฮลดิ้ง บริษัท E-Commerce จากจีนได้ลงนามในข้อตกลงกับรัฐบาลไทยหลายฉบับ ซึ่งการลงทุนในพื้นที่อีอี ซีนี้เป็นการขยายการค้าไปสู่ภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งเป็นการกระจายความรู้ด้าน E-Commerce และโลจิสติกส์ให้แก่ผู้ประกอบการไทยด้วย เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หรือบีโอไอ เปิดเผยว่าในช่วงปี พ.ศ. 2558-2559 มีนักลงทุนขอยื่นรับการส่งเสริมการลงทุนผ่านโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ 3 จังหวัด รวมแล้ว 2.87 แสนล้านบาท สำหรับในไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2560 มีการยื่น ขอรับการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย 1.6 หมื่นล้านบาท มีการคาดการณ์ว่า การลงทุนในอีอีซีจะสร้างรายได้เพิ่มให้กับประเทศมูลค่าไม่ต่ำกว่า 4.5 แสนล้านบาทต่อปี

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับผลการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาการของระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิ ประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระบียงเศรษฐกิจ พิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยพบว่าเราสามารถแบ่งพัฒนาการดังกล่าวออกเป็น 3 ช่วง โดยในแต่ละช่วง ระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์จะมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่าง เห็นได้ชัด คือ

1. ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2503-2515 มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า กล่าวคือ ยุทธศาสตร์ การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นบทบาทของภาคเอกชนแทนที่ การพัฒนาอุตสาหกรรมโดยใช้รัฐวิสาหกิจเป็นเครื่องมือดังที่มีมาในอดีต เนื่องจากการพัฒนาในอดีต ประสบปัญหาความไม่แน่นอนของสินค้าขั้นปฐม (Primary Goods) ของไทยในตลาดโลก เช่น ข้าว และเกิดปัญหาการขาดดุลการค้าที่รุนแรง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 ในขณะที่การใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนา อุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า พบว่ามีอุปสงค์ภายในประเทศที่รองรับในปริมาณที่คิดว่าจะไม่ เสี่ยงต่อการขาดทุน เพราะเป็นสินค้าที่ไทยต้องพึ่งพิงการนำเข้าจากประเทศอื่นอยู่แล้ว ดังนั้นระบบ ภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์เพื่อตอบสนองการลงทุนตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว รัฐบาลไทยจึง ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 พ.ศ. 2505

พ.ศ. 2508 รวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2511 โดยมีสาระที่สำคัญคือ การให้สิทธิประโยชน์ที่สำคัญ ได้แก่ การงดเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าและเครื่องจักร การยกเว้นหรือลดหย่อนภาษี การค้าวัตถุดิบรวมถึงเครื่องจักร การยกเว้นภาษีเงินได้ รวมถึงการขึ้นอากรขาเข้าสำหรับสินค้าประเภทเดียวกับที่ได้รับการส่งเสริม

2. ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2515-2561 มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออก กล่าวคือ เมื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าได้มาถึงจุดอิ่มตัวและก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจรัฐบาลจึงได้ปรับการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่การผลิตเพื่อส่งเสริมการส่งออก โดยปรากฏเป็นยุทธศาสตร์ชัดเจนในช่วงรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในปี พ.ศ. 2525 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกได้กำหนดมาตรการสำหรับการให้สิทธิประโยชน์ในรูปกฎหมายเพื่อส่งเสริมการลงทุนที่สำคัญคือ การยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบเติมพิกัด การยกเว้นภาษีเงินได้ในช่วง 3-8 ปี และการสามารถโอนกำไรออกนอกประเทศได้

3. ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2561-2566 มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่เรียกว่าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงในยุค 4.0 โดยระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกถือว่าเป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนด 12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ให้เป็นอุตสาหกรรมที่นำไปสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

3.1 การต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม (First S-Curve) เนื่องจากประเทศไทยมีฐานการผลิตดีอยู่แล้ว การปรับเปลี่ยนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จะสามารถยกระดับการผลิตไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นความต้องการในอนาคต และเข้าสู่การขยายตัวต่อไปภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก หากไม่เปลี่ยนแปลง อาจจะประสบปัญหาและความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการ คนทำงาน ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศได้ในที่สุด ทั้งนี้ การต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิม ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next-Generation Automotive) 2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) 3) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism) 4) อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology) 5) อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต (Food for the Future)

3.2 การเติม 7 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (New S-curve) เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและมีผู้สนใจลงทุน โดยรัฐวางแผนให้เป็นกลไกหลักสำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต และเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่ยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม (Robotics) 2) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) 3) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemicals) 4) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) 5) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) 6) อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (National Defense) 7) อุตสาหกรรมพัฒนาคนและการศึกษา (Workforce Development & Education)

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดสิทธิประโยชน์ในรูปภาษีที่สนับสนุนยุทธศาสตร์ การพัฒนาอุตสาหกรรมของอีอีซี ที่สำคัญคือ

1. กำหนดให้ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิจัยต่างชาติที่ทำงานในอีอีซี ได้รับ สิทธิลดอัตราภาษีเงินได้ในกรณีหักภาษี ณ ที่จ่าย และคงจัดเก็บในอัตราร้อยละ 15 หรือ 17 สำหรับ เงินได้พึงประเมินที่ได้รับเนื่องจากการจ้างแรงงาน

2. ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับบางกิจกรรมได้นานสูงสุด 13-15 ปี

3. ยกเว้นอากรวัตถุดิบนำเข้าสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก และการวิจัยและ พัฒนา

4. ค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สำหรับบางกิจกรรม นำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้อัตราร้อยละ 100-300

5. สิทธิได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ประกอบการในเขตปลอดอากร คลังสินค้า ทัณฑ์บนหรือเขตประกอบการเสรี

6. สิทธิประโยชน์อื่น ๆ การหักค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 5

บทวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมและข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษี เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ในการนำเสนอผลการศึกษาในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ

5.1 บทวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

5.1.1 ปราบปรามการฉ้อโกงความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับระบบสิทธิประโยชน์ในรูปแบบภาษีของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

5.1.2 ผลกระทบของความไม่เป็นธรรมในระบบสิทธิประโยชน์ในรูปแบบภาษีของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

5.2 ข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ

5.2.1 การปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนการพัฒนาอุตสาหกรรม

5.2.2 การสร้างความมือกับประเทศอาเซียนในการกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีร่วมกัน

5.2.3 ทางเลือกในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน (Argo-Economic Zone)

5.1 บทวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

5.1.1 ปราบปรามการฉ้อโกงความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับระบบสิทธิประโยชน์ในรูปแบบภาษีของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับระบบสิทธิประโยชน์ในรูปแบบภาษีของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) ปราบปรามให้เห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบระหว่างภาษีที่เก็บในเขตอีอีซีกับนอกเขตอีอีซีดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 สิทธิประโยชน์ทางภาษีในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเปรียบเทียบระหว่าง
ในเขตอีอีซี กับนอกเขตอีอีซี

รายการ	การลดหย่อน/งดเว้น ภาษี		หมายเหตุ
	ในเขตอีอีซี	นอกเขตอีอีซี	
1. ภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา	อัตราภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาอัตราร้อยละ 15-17	1. รายได้สุทธิไม่เกิน 3 แสนบาท ยกเว้น 2. เกิน 3 แสนบาทขึ้นไป ภาษีอัตราร้อยละ 5-35	ภาษีสรรพากร (ตามประกาศ กระทรวงการคลัง)
2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล	1. ยกเว้นภาษีเงินได้นิติ บุคคล สำหรับบาง กิจกรรม ได้นานสูงสุด 15 ปี และยกเว้นให้ไม่ ต้องนำเงินปันผลจากการ ประกอบกิจการไป คำนวณเพื่อเสียภาษีเงิน ได้ 2. สามารถหักค่าใช้จ่าย จากการลงทุนวิจัยพัฒนา และนวัตกรรม ได้สูงสุด อัตราร้อยละ ๓๐๐ เมื่อ ผ่านการรับรองโครงการ จาก สวทช.	1. การยกเว้นภาษีเงินได้ นิติบุคคลโดยแย่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ 1.1 กรณีที่เป็นกิจการ SMEs - กำไรสุทธิไม่เกิน 3 แสนบาท ยกเว้นภาษี - กำไรสุทธิเกิน 3 แสนบาทแต่ไม่เกิน 3 ล้าน บาท ภาษีอัตราร้อยละ 15 - กำไรสุทธิเกิน 3 ล้านบาท ภาษีอัตราร้อยละ 20 1.2 กรณีไม่เป็นกิจการ SMEs - ภาษีอัตราร้อยละ 20 ของกำไรสุทธิ (ไม่มี เกณฑ์ขั้นต่ำ) 2. สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ อัตราร้อยละ 100	ภาษีสรรพากร (ตามประกาศ กระทรวงการคลัง)
3. ภาษีการนำเข้า เครื่องจักร	ยกเว้น	ภาษีศุลกากรจัดเก็บอัตรา ร้อยละ 15 ภาษีมูลค่าเพิ่มจัดเก็บอัตรา ร้อยละ 7	ภาษีศุลกากร ภาษีสรรพากร

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

รายการ	การลดหย่อน/งดเว้น ภาษี		หมายเหตุ
	ในเขตอีอีซี	นอกเขตอีอีซี	
4. ภาษีการนำเข้า วัตถุดิบ	ยกเว้น	(ราคา CIF ^{*1} + อากรขา เข้า+ภาษีสรรพสามิต+ ภาษีมหาตไทย* ² อัตรา ร้อยละ 10) x อัตรา ภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราร้อยละ 7	ภาษีศุลกากร ภาษีสรรพากร ภาษีสรรพสามิต ภาษีมหาตไทย

หมายเหตุ *1. CIF คือ $C = \text{Cost}$ (ต้นทุนสินค้า) : ราคาตามใบเสร็จ + $I = \text{Insurance}$
(ค่าประกันภัย) : ตาม จริง + $F = \text{Freight}$ (ค่าขนส่ง)

*2. ภาษีมหาตไทย คือ ภาษีที่เสียต่อเมื่อของที่นำเข้ามาต้องเสียภาษีสรรพสามิต

จากตารางที่ 5.1 จะพบปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของ
ระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวนอกเขตอีอีซี
ใน 4 เรื่องด้วยกันคือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการนำเข้าเครื่องจักร และ
ภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ ดังนี้

1. ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ระหว่างในเขตอีอีซี กับนอกเขตอีอีซี
ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ในพื้นที่เขตอีอีซีนั้นสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามประกาศ
กระทรวงการคลัง ให้ลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาลงเหลืออัตราร้อยละ 15 สำหรับผู้บริหารต่างชาติ
ที่ทำงานโดยมีการจัดตั้งสำนักงานใหญ่ หรือสำนักงานการค้าระหว่างประเทศในเขตพัฒนาพิเศษภาค
ตะวันออก และลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาลงเหลืออัตราร้อยละ 17 สำหรับผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ
หรือนักวิจัยต่างชาติที่เข้ามาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่มีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกรมสรรพากร
ประกาศกำหนดในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมตามกฎหมายว่าด้วยการเพิ่มขีดความสามารถในการ
แข่งขันของประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย หรือกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน แต่เมื่อ
เปรียบเทียบกับอัตรากำไรเงินได้บุคคลธรรมดาของประเทศไทย สำหรับบุคคลที่อยู่นอกเขตอีอีซี
นั้นจะพบว่า การเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะเป็นอัตราตามขั้นบันได ตามช่วงรายได้แต่ละช่วง
โดยรายได้สุทธิที่ไม่เกิน 150,000 บาทแรก ได้รับการยกเว้นภาษีและรายได้สุทธิตั้งแต่ 150,001 ถึง
300,000 บาทต่อปี เสียภาษีในอัตราร้อยละ 5 ส่วนกรณีมีรายได้สุทธิตั้งแต่ 300,001 บาทต่อปี
จะเสียภาษีในอัตราร้อยละ 35 ซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่สูงมาก

2. ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับภาษีเงินได้นิติบุคคลระหว่างในเขตอีอีซี กับนอกเขตอีอีซี
ปรากฏให้เห็นใน 2 ประเด็นด้วยกันคือ

ประเด็นแรก เกี่ยวกับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลพบว่า การยกเว้นภาษีเงินได้
ดังกล่าวสำหรับบางกิจกรรม สามารถยกเว้นได้นานสูงสุดเป็นระยะเวลาถึง 15 ปี ตามกฎหมายว่าด้วย

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่เมืองการบิน ได้สิทธิประโยชน์การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุดไม่เกิน 15 ปี และยกเว้นให้ไม่ต้องนำเงินปันผลจากการประกอบกิจการไปคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ เป็นต้น ในขณะที่เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการนอกเขตอีอีซี ในกรณีที่เป็น SMEs (Small and Medium Enterprises) หรือที่เรียกว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นจะพบว่า มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเฉพาะกรณีที่เป็นกิจการ SMEs กำไรสุทธิไม่เกิน 3 แสนบาทเท่านั้น นอกจากนี้ก็จะต้องมีการเสียภาษีดังกล่าวทุกกรณี กล่าวคือหากมีกำไรสุทธิเกิน 3 แสนบาทแต่ไม่เกิน 3 ล้านบาท เสียภาษีในอัตราร้อยละ 15 และถ้ามีกำไรสุทธิเกิน 3 ล้านบาท ต้องเสียภาษีถึงอัตราร้อยละ 20 ส่วนในกรณีที่ไม่ใช่ SMEs หรือเป็นกิจการขนาดใหญ่ก็จะต้องเสียภาษีทุกกิจการถึงอัตราร้อยละ 20 ของกำไรสุทธิโดยไม่กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำ

ส่วนประเด็นที่สอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการลงทุนด้านวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมก็พบว่า มีความไม่เป็นธรรมเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ในเขตอีอีซีนั้นจะสามารถได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้จาก ใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนา โดยหักค่าใช้จ่ายในการลงทุนวิจัยพัฒนานวัตกรรมได้สูงสุดถึงอัตราร้อยละ 300 เมื่อกิจการนั้นได้ผ่านการรับรองจากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) แล้ว ในขณะที่นอกเขตอีอีซีนั้นการลงทุนวิจัยพัฒนานวัตกรรมจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลจากรายได้เป็นจำนวนอัตราร้อยละ 100 ของรายจ่ายที่ได้จ่ายไปเพื่อทำการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 297) พ.ศ. 2539 อีกทั้ง หากได้รับเงินปันผลจากกิจการในอุตสาหกรรมเป้าหมาย จะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลตามมาตรา 24 ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

3. ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับภาษีการนำเข้าเครื่องจักร ระหว่างภาษีในเขตอีอีซีกับนอกเขตอีอีซี ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ในพื้นที่เขตอีอีซีนั้น ได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรนำเข้ามาผลิตเพื่อการส่งออก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนนอกเขตอีอีซี จะพบว่าต้องเสียทั้งภาษีศุลกากรอัตราร้อยละ 15 รวมถึงภาษีมูลค่าเพิ่มอีกในอัตราร้อยละ 7

4. ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ ระหว่างในเขตอีอีซีกับนอกเขตอีอีซี ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ในพื้นที่เขตอีอีซี มีการยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับของที่นำเข้ามาเพื่อการวิจัยและพัฒนา แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนนอกเขตอีอีซี จะต้องเสียภาษีหลายรูปแบบด้วยกันคือ ทั้งภาษีศุลกากรอัตราร้อยละ 15 รวมถึงภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราร้อยละ 7 ภาษีสรรพสามิต (คำนวณฐานภาษีตามปริมาณหรือตามมูลค่า หรือทั้งตามปริมาณและตามมูลค่าแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทและชนิดของสินค้านั้นๆ) และภาษีมหาศุลกากรอัตราร้อยละ 10 (กรณีที่สินค้านำเข้าชนิดใดที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตสินค้านั้นจะต้องเสียภาษีมหาศุลกากรด้วย)

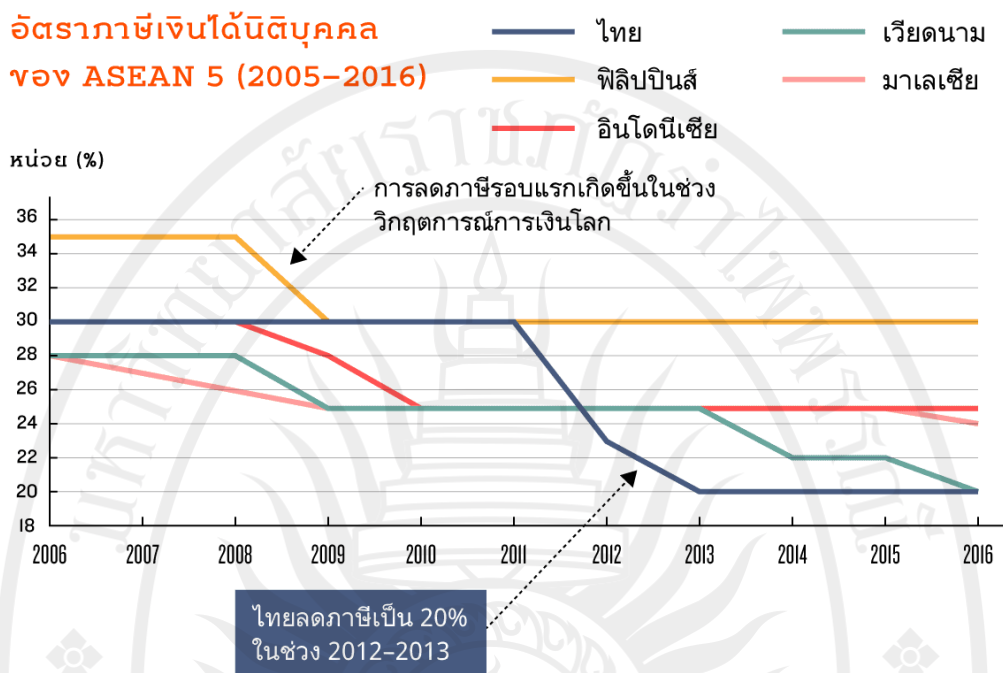
5.1.2 ผลกระทบของความไม่เป็นธรรมในระบบสิทธิประโยชน์ในรูปภาษีของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

จากปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับระบบสิทธิประโยชน์ในรูปภาษีของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เราสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (Future Impact) จากการลงทุนในเขตอีอีซี ได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิผลในการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี
2. ปัญหาพระราชบัญญัติอีอีซี ให้สิทธิประโยชน์โดยไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของนักลงทุน
3. ปัญหาการนำมาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษีของอีอีซี ไปปฏิบัติจากอุปสรรคของแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Global Anti-Base Erosion Proposal: Pillar Two)
4. ปัญหาการให้สิทธิประโยชน์ของอีอีซี ไม่สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
5. ปัญหาการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของอีอีซี ก่อให้เกิดรายจ่ายทางภาษี (Tax Expenditure)

1. ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิผลในการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี

การใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อการลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น พบว่าไม่เกิดประสิทธิผลหรือความสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของอธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัย พบว่า มาตรการการยกเว้นภาษีที่เป็นระยะเวลาหนึ่งหรือมาตรการพักภาษี (Tax holiday) อาจไม่ใช่เครื่องมือการให้สิทธิประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด จนอธิการบดีข้อเสนอว่า “ไทยไม่จำเป็นต้องเพิ่มสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อดึงดูดนักลงทุน” กล่าวคือ อธิการบดีชี้ให้เห็นว่าตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยนั้น การลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม รัฐบาลจึงมีความพยายามอย่างยิ่งเพื่อที่จะให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยด้วยหวังจะให้การลงทุนจากต่างประเทศเป็นจักรกลในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับบริษัทต่างชาติเพื่อดึงดูดนักลงทุนจึงกลายเป็นนโยบายหลักที่รัฐบาลใช้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในภาพรวมช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา พบว่าพัฒนาการภาษีเงินได้นิติบุคคลที่จัดเก็บกับบริษัทต่าง ๆ เปรียบเทียบระหว่างไทยกับประเทศอาเซียนมีการแข่งขันกันลดภาษีมาโดยตลอด ในช่วงแรกนั้นเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2551 เมื่อเกิดวิกฤตการณ์การเงินในสหรัฐอเมริกาทุกประเทศยกเว้นไทย ปรับลดอัตราร้อยละมาทั้งสิ้น แต่ในปี พ.ศ. 2554-2556 ไทยเริ่มลดภาษีเงินได้นิติบุคคลจากอัตราร้อยละ 30 ลดลงเหลืออัตราร้อยละ 20 ซึ่งทำให้สถานะของประเทศไทยเปลี่ยนจากประเทศที่มีอัตราร้อยละสูงไปสู่ประเทศที่มีอัตราร้อยละต่ำทันที (ตามภาพที่ 5.1 พัฒนาการอัตราร้อยละเงินได้นิติบุคคลของ ASEAN 5) นอกเหนือจากการแข่งขันกันลดอัตราร้อยละแล้ว ประเทศไทยกับประเทศอาเซียนยังมีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพิ่มเติมที่เรียกว่าการยกเว้นภาษีในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “การพักภาษี” การยกเว้นภาษีในช่วงระยะเวลาหนึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศกำลังพัฒนานิยมใช้เครื่องมือนี้กันค่อนข้างมาก ประเทศไทยเองก็ใช้นโยบายนี้มานานพอสมควรแล้ว เดิมทีเรายกเว้นให้มากที่สุด 8 ปี แต่เมื่อต้นปี พ.ศ. 2560 เริ่มปรับเพิ่มขึ้นมาเป็นยกเว้นการเก็บภาษีเป็นระยะเวลา 15 ปี

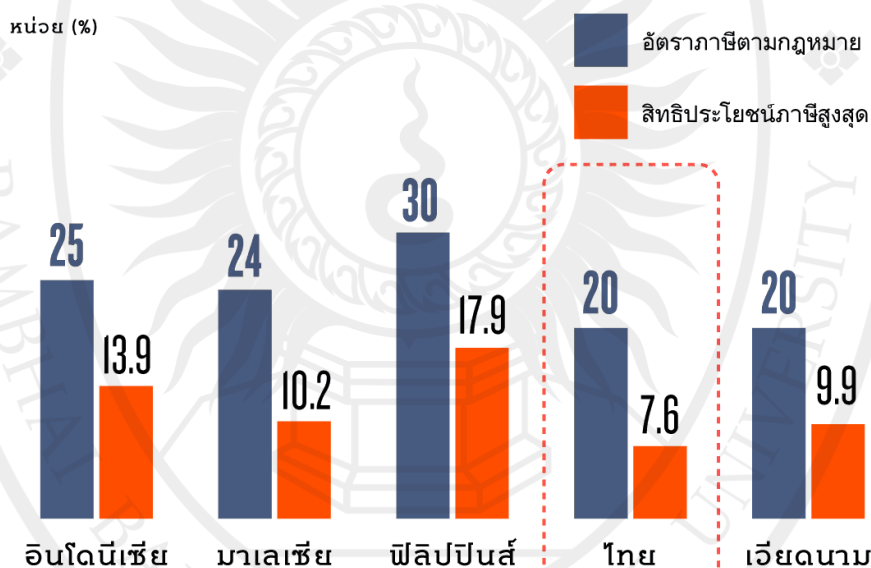

ภาพที่ 5.1 พัฒนาการอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลของ ASEAN 5 ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา
ที่มา : (สมคิด พุทธศรี, 2560)

เมื่อพิจารณาเรื่องสิทธิประโยชน์ในฐานะแรงจูงใจในการเข้ามาลงทุน หากจะเปรียบเทียบว่าประเทศไหนให้สิทธิประโยชน์หรือแรงจูงใจทางด้านภาษีมากหรือน้อยกว่ากันนั้น ต้องพิจารณาภาพรวมทั้งหมด เนื่องจากเวลาที่รัฐบาลยื่นสิทธิประโยชน์เพื่อจูงใจให้คนมาลงทุนนั้น ไม่ได้กำหนดเฉพาะแค่การยกเว้นภาษีเท่านั้น แต่จะต้องด้วยอย่างอื่นด้วย เช่น เวลาที่บริษัทมาลงทุน การซื้อเครื่องจักร หรือสร้างตึก สามารถลดหย่อนภาษีได้แค่ไหนอย่างไร เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องดูความเชื่อมโยงกลับไปประเทศที่มาลงทุนด้วยว่า มีการหักการจ่ายภาษีตอนส่งกำไรกลับไปยังประเทศของเขาอย่างน้อยเพียงใด และในสนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้น มีข้อกำหนดอะไรที่ทำให้บริษัทสามารถลดหย่อนภาษีซ้อนที่เกิดขึ้นได้ อธิภัทร มุทิตาเจริญ ได้ศึกษาสิทธิประโยชน์ในฐานะแรงจูงใจให้เข้ามาลงทุน โดยเลือกใช้มาตรการภาษีที่ให้สิทธิประโยชน์มากที่สุด เพราะมีฐานคิดว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลให้สิทธิประโยชน์มากที่สุด คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลให้ความสำคัญและอยากให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนมากที่สุด หรืออีกนัยหนึ่งก็คือในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เราส่งเสริมมากที่สุด สิทธิประโยชน์หรือแรงจูงใจของเราเทียบกับประเทศอื่นได้หรือเปล่า ในงานวิจัยของอธิภัทรฯ ดังกล่าวได้มีการเปรียบเทียบระหว่างประเทศอาเซียน 5 ประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางที่ดึงดูดเงินลงทุนระหว่างประเทศในลักษณะคล้าย ๆ กัน ได้แก่ ไทย มาเลเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย โดยดูว่าเมื่อเลือก 15 ประเทศคู่ลงทุนที่เข้ามาลงทุนในอาเซียนจำนวนมากไทยจะสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้หรือไม่ ข้อค้นพบก็คือ อัตราภาษีที่แท้จริงของประเทศไทยอยู่ที่อัตราร้อยละ 7.6 ซึ่งถือว่าต่ำมาก เนื่องจากต่ำกว่าอัตราภาษีตามกฎหมายที่กำหนดไว้เดิมอัตราร้อยละ 20 ค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่นแล้วอัตราภาษีที่แท้จริงของไทยก็ต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ

ค่อนข้างมากเช่นกัน ดังนั้น ถ้าพิจารณาเฉพาะสิทธิประโยชน์ทางภาษีแล้วจะพบว่ารัฐบาลไทยไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องขยายสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมในการแข่งขันแต่อย่างใด (ดังที่ปรากฏตามภาพที่ 5.2 แรงจูงใจทางภาษีของไทยในปัจจุบัน) นอกจากนี้การศึกษายังพบอีกว่าทุกประเทศต่างก็ให้สิทธิ ประโยชน์ทางภาษีเพิ่มเติมในรูปของมาตรการการยกเว้นภาษีที่เป็นระยะเวลาหนึ่งหรือมาตรการพัก ภาษี หรือการลดหย่อนภาษีอื่น ๆ ดังนั้น ประเด็นที่น่าเป็นห่วงก็คือ ต้นทุนทางการคลังของสิทธิ ประโยชน์ซึ่งอยู่ในรูปของรายได้ภาษีที่หายไปนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการคลังประมาณการว่ารายจ่าย ภาษี ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนมีมูลค่า 224,000 ล้านบาท ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นรายจ่ายที่สูงใกล้เคียงกับรายได้ของรัฐบาลจากภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา (อิทธิพร มูทิตาเจริญ, 2560)

อัตราภาษี Bilateral Effective Tax Rate ของ 5 ประเทศอาเซียนในปี 2017 (เฉลี่ยจาก 16 ประเทศคู่ลงทุนหลัก)

หมายเหตุ:

การประมาณการ Bilateral Effective Tax Rate ภายใต้สมมติฐาน
ของการลงทุนทั่วไป (เครื่องจักร 60% และสิ่งปลูกสร้าง 40%),
Equity Financing และ Repatriation in the form of dividends

ภาพที่ 5.2 แรงจูงใจทางภาษีของไทยในปัจจุบัน อยู่ที่ระดับที่ทัดเทียมกับประเทศคู่แข่ง ASEAN 5
ที่มา : (สมคิด พุทธศรี, 2560)

นอกจากนี้การศึกษาของภัทรพล ศรีอุดมขจร ได้ชี้ให้เห็นว่าการให้สิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติออีอีซี นั้นยังไม่เหมาะสมหรือมีข้อบกพร่องที่ควรต้องพิจารณาแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับการให้สิทธิประโยชน์ตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติออีอีซีจะทำให้ประเทศไทยเสี่ยงต่อความไม่คุ้มค่า เพราะสัดส่วนของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ที่ตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศไทยอยู่แล้ว แม้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ (Redundancy Rate for Incentives) ในกรณีของประเทศไทยสูงถึงอัตราร้อยละ 81 (ข้อมูลเมื่อปีพ.ศ. 2542 จาก Frankfurt Institute for Advanced Studies หรือ FIAS) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำงานศึกษาเรื่องประสิทธิผลและความคุ้มค่าของการใช้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน) ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติออีอีซีกำหนดให้สิทธิประโยชน์ที่มากขึ้นกว่าเดิมอาจทำให้เป็นการเสียรายได้ของรัฐโดยไม่คุ้มค่า (ภัทรพล ศรีอุดมขจร, 2565 : 244)

2. ปัญหาพระราชบัญญัติออีอีซี ให้สิทธิประโยชน์โดยไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของนักลงทุน

จากพระราชบัญญัติออีอีซี ซึ่งเราพบว่ามีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่นักลงทุนทั้งทางด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการนำเข้าเครื่องจักรและภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ แต่กลับไม่ได้มีการกำหนดบทลงโทษเพื่อให้นักลงทุนมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่ออีอีซี ยกเว้นเพียงหมวด 8 ของพระราชบัญญัติออีอีซีที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับบทกำหนดโทษมีเพียงมาตราเดียวคือ มาตรา 66 กำหนดว่าผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 46 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท กล่าวคือ ตามมาตรา 46 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ชื่อเครื่องหมาย หรือถ้อยคำในประการที่น่าจะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีได้เป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือ การแอบอ้างว่าเป็นเขตส่งเสริมการลงทุนทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นเป็นเรื่องอันตราย ถ้าไม่มีบทบังคับเช่นนี้กว่าจะดำเนินการตามกระบวนการปกติคงจะใช้เวลาอันอาจเกิดความเสียหายได้ การไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของนักลงทุนโดยมีบทลงโทษมีประเด็นที่ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญ 2 ประเด็นคือ ประเด็นเรื่องการกำหนดเงื่อนไข และประเด็นเรื่องการกำหนดบทกำหนดโทษ

2.1 ประเด็นเรื่องการกำหนดเงื่อนไข

การที่พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พระราชบัญญัติออีอีซี) กำหนดสิทธิประโยชน์ไว้เพื่อดึงดูดการลงทุน ไม่ได้เป็นสิ่งยืนยันถึงความสำเร็จในการจัดตั้งเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเสมอไป หลายประเทศมีการออกกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษและมีการให้สิทธิประโยชน์ที่มากขึ้น แต่กลับไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่นักลงทุนได้รับสิทธิประโยชน์ไปแล้วแต่กลับไม่ได้สร้างประโยชน์ให้กับประเทศที่รับการลงทุน ก็จะไม่เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา ในขณะที่ทรัพยากรในประเทศถูกใช้ไปเรื่อย ๆ และพอถึงเวลานักลงทุนต่างชาติก็จากไปพร้อมกับสิทธิประโยชน์ที่พระราชบัญญัติออีอีซีจัดหาให้ ด้วยเหตุนี้การกำหนดเงื่อนไขสำหรับนักลงทุนที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากออีอีซี จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประเทศไทยได้ในระดับหนึ่งว่าประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ตอบแทนตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งออีอีซี เป็นการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับนายทุนเพียงฝ่ายเดียว (ภัทรพล ศรีอุดมขจร, 2565 : 252)

บทเรียนในอดีตชี้ให้เห็นว่าการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติโดยไม่ได้สร้างความสามารถทางเทคโนโลยีของตัวเอง และไม่ยกระดับทักษะของแรงงานไทย จะไม่เพียงพอที่จะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศรายได้สูง ประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกชี้ให้เห็นว่าไม่มีประเทศใดที่สามารถหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางลำพังด้วยการลงทุนจากต่างชาติ ด้วยเหตุนี้การกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสม จึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่กฎหมายเขตเศรษฐกิจทั่วโลกให้ความสำคัญและกำหนดไว้แตกต่างกันออกไป การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวนี้จะมีความสำคัญกับประเทศที่รับการลงทุนหรือประเทศที่จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นอย่างมาก เพื่อป้องกันผลกระทบในทางลบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการลงทุน หรือเป็นการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับนักลงทุนนั่นเอง เนื่องจากนักลงทุนสามารถย้ายออกจากเขตเศรษฐกิจพิเศษเมื่อไหร่ก็ได้ หากไม่ได้รับประโยชน์ตามที่คาดหวังไว้ หรือมีเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่นที่ให้ประโยชน์มากกว่า นักลงทุนเหล่านี้ถูกเรียกว่านักลงทุนเคลื่อนที่ (Mobile Investors) มีหลายกรณีที่กลุ่มทุนที่เพิ่งย้ายเข้ามาในเขตหนึ่งเป็นกลุ่มทุนที่เพิ่งย้ายออกมาจากอีกเขตหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ประเทศอินเดียมีนักลงทุน 61 แห่ง จาก 139 เขต ได้ถอนตัวออกจากเขตเศรษฐกิจพิเศษแม้ว่าจะมีการลงนามสัญญาไว้เรียบร้อยแล้ว อันเนื่องมาจากนโยบายที่เปลี่ยนไปมาอยู่ตลอดเวลาของรัฐบาล และการต่อต้านอย่างหนักจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียที่ดิน

จากการศึกษาพบว่าในอดีตกฎหมายกำหนดเงื่อนไขและความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติ เช่น มาตรา 1886 และมาตรา 2187 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 นับเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่ได้แสดงถึงเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศ หลังจากนั้นกฎหมายส่งเสริมการลงทุนได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้งเพื่อให้ทันสมัยและสามารถกระตุ้นให้เกิดการลงทุนได้จริง การแก้ไขครั้งสำคัญมีขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2520 ได้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 มาบังคับใช้มีข้อสังเกตว่าเงื่อนไขการขอรับการส่งเสริมการลงทุนในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนฯ สามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 ประการ คือ เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้เองกับเงื่อนไขที่กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการกำหนด และยังมีการเขียนเรื่องการเพิกถอนสิทธิและประโยชน์เอาไว้ใน หมวด 6 (มาตรา 54-56)

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติอีอีซีไม่ได้มีไว้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนฝ่ายเดียว แต่ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศและประชาชนคนไทยด้วย เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติอีอีซีอย่างละเอียดแล้วพบว่า ไม่มีมาตราใดกำหนดเงื่อนไขของผู้ประกอบกิจการที่จะเข้ามาลงทุนและได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติอีอีซีไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะมาตรการที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติอีอีซีกลับเปิดช่องให้กำหนดเงื่อนไขในกฎหมายลำดับรอง กล่าวคือ การได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตราต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติอีอีซีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด ซึ่งพระราชบัญญัติอีอีซียังขาดเงื่อนไขที่ควรกำหนดควบคู่ไปกับการให้สิทธิประโยชน์เพราะการได้รับสิทธิประโยชน์ควรมาพร้อมกับหน้าที่และความรับผิดชอบ รัฐบาลไม่ได้มีหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ให้กับนักลงทุนต่างชาติเพียงอย่างเดียว แต่ควรปกป้องผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนด้วย กล่าวคือ ต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุลหรือสร้างหลักประกันต่าง ๆ ดังนั้น ควรเพิ่ม

บทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่เงื่อนไขและความรับผิดชอบของผู้ที่ได้รับสิทธิประโยชน์ในกฎหมายลำดับรอง (กฎหมายลูกบท) ที่อาจจะมีการประกาศใช้บังคับในอนาคต

ดังนั้น ภัทรพล ได้ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจนไว้ในกฎหมายลำดับรอง จะช่วยเป็นหลักประกันให้กับประเทศไทยได้ในระดับหนึ่งว่าประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ตอบแทนตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอีอีซีเป็นการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับนายทุนเพียงฝ่ายเดียว เงื่อนไขที่ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะนำมากำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรอง ได้แก่

1) เงื่อนไขเกี่ยวกับการจ้างงาน ตัวอย่างเช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษในแอฟริกา ไม่ได้นำไปสู่การจ้างงานท้องถิ่น เนื่องจากนักลงทุนจีนนำเข้าแรงงานชาวจีนจำนวนมาก โดยเข้ามาทำงานในฐานะผู้ควบคุม ดังนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษจึงไม่สามารถสร้างงานคุณภาพให้แรงงานท้องถิ่นได้ จึงเป็นบทเรียนสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องมองไปไกลกว่าผลกำไรในแง่ของตัวเงินหรือจำนวนการจ้างงาน ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเช่นเดียวกันนี้ผู้เขียนเห็นว่าควรเพิ่มเติมเงื่อนไขเกี่ยวกับแรงงานไว้ในกฎหมายลำดับรองโดยกำหนดว่า ในการจ้างแรงงานที่ต้องใช้เทคโนโลยีและทักษะขั้นสูงในช่วง 2 ปีแรก นับจากเริ่มดำเนินการจะต้องจ้างคนไทยอย่างน้อยอัตราร้อยละ 25 ในอีก 2 ปีถัดไป ต้องจ้างอย่างน้อยอัตราร้อยละ 50 และในอีก 2 ปีถัดไปต้องจ้างอย่างน้อยอัตราร้อยละ 75

2) เงื่อนไขเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ประเทศไทยไม่ได้เอาใจใส่อย่างจริงจังในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี เราใส่ใจแต่เรื่องเงินค่าสัมปทาน เงินจากนักท่องเที่ยว การสร้างงาน และตัวเลขทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จากการศึกษาพบว่า อีอีซี เป็นการต่อยอดมาจากอีสเทิร์นซีบอร์ดในอดีต ซึ่งมีการให้สิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีจนสามารถนำมาต่อยอดเป็นนวัตกรรมได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดเงื่อนไขควบคู่ไปกับการให้สิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมให้ชัดเจนในกฎหมายลำดับรองว่า ผู้ประกอบการที่จะได้รับสิทธิประโยชน์จากราชบัญญัติอีอีซี จะได้รับต่อเมื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีได้สำเร็จ เช่น มีการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการศึกษา จำนวนแรงงานที่มีทักษะเพิ่มขึ้น ซึ่งการกำหนดไว้เช่นนี้จะส่งผลให้ อีอีซีมีหลักประกันที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ซ้ำรอยปัญหาเดิมจากอีสเทิร์นซีบอร์ดในอดีตที่สามารถดึงดูดการลงทุนได้ แต่ไม่สามารถก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทำให้ประเทศไทยนำไปต่อยอดสร้างนวัตกรรมได้ด้วยตัวเอง

2.2 ประเด็นเรื่องข้อกำหนดบทกำหนดโทษ

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบทกำหนดโทษ มุ่งเน้นการปรับปรุงมาตรการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อกำหนดมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังมากขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับการที่นายทุนได้รับสิทธิประโยชน์ไปแล้ว แต่กลับไม่ได้สร้างประโยชน์ให้กับประเทศที่รับการลงทุน ส่งผลให้การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พิเคราะห์ได้ว่าสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากบทกำหนดโทษ กล่าวคือ ยังไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบของนักลงทุนไว้อย่างชัดเจน จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษมีการกำหนดเรื่องบทกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจนหากมีการฝ่าฝืนข้อกำหนดเงื่อนไข หรือบทบัญญัติใด ๆ เช่น 1) พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

พ.ศ. 2522 หมวด 5 บทกำหนดโทษ (มาตรา 71/1-76) หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดจะต้องได้รับโทษ ซึ่งมีทั้งโทษจำคุก โทษปรับ รวมถึงให้ศาลสั่งให้หยุดประกอบกิจการด้วย 2) ร่างพระราชบัญญัติพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 มีการกำหนดเรื่องโทษเอาไว้ใน หมวด 5 บทกำหนดโทษ (มาตรา 57) (ภัทรพล ศรีอุดมขจร, 2565 : 256)

3. ปัญหาการนำมาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษีของ อีอีซีไปปฏิบัติจากอุปสรรคของแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Global Anti-Base Erosion proposal: Pillar 2)

ในการดำเนินมาตรการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของอีอีซีนั้น ระบุไว้ในมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติอีอีซีว่า กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษมีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีอากรตามมาตรา 48 (3) ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน หรือกฎหมายว่าด้วยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย

นอกจากสิทธิตามวรรคหนึ่งแล้ว คณะกรรมการนโยบายอาจกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมดหรือบางราย ได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ประกอบกิจการในเขตปลอดอากร คลังสินค้าทัณฑ์บน หรือเขตประกอบการเสรีด้วยก็ได้

อย่างไรก็ดีในการดำเนินมาตรการสิทธิประโยชน์ของอีอีซีดังกล่าว ต้องประสบกับอุปสรรคอย่างเห็นได้ชัด เมื่อมีการกำหนดแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Global Anti-Base Erosion Proposal) ในประเด็นของ Pillar 2 ที่กำหนดภาษีธุรกิจขั้นต่ำทั่วโลก (Global Minimum Tax) อัตราร้อยละ 15 ทุกประเทศทั่วโลก ถ้าหากประเทศใดมีการเสียภาษีต่ำกว่าอัตราร้อยละ 15 และไม่ยอมเก็บภาษีขั้นต่ำอัตราร้อยละ 15 ก็ให้ประเทศที่บริษัทแม่ที่ตั้งอยู่เป็นผู้เก็บภาษีส่วนต่างให้ครบอัตราร้อยละ 15 ไปเลย หลักการที่ 2 นี้ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) จะให้มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2566 และจะเริ่มจัดเก็บภาษีในปี พ.ศ. 2567 ในขณะที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิก ซึ่งต้องปฏิบัติตามแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล กลับมีพระราชบัญญัติอีอีซี ที่ให้การยกเว้นการเก็บภาษีธุรกิจดังกล่าว เช่น ตามพระราชบัญญัติอีอีซี นั้น ได้ให้สิทธิประโยชน์ในด้านภาษีอากรสำหรับบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนหรือบีโอไอ เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 15 ปี เพื่อเป็นมาตรการส่งเสริมและดึงดูดให้มีการลงทุนในประเทศ แนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัลนั้น ตั้งอยู่บนฐานคติที่ว่า การแข่งขันทางภาษีจะเป็นสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่หากปล่อยให้แต่ละประเทศออกแบบมาตรการโดยไม่มีข้อจำกัดก็อาจจะทำให้การแข่งขันมุ่งไปสู่จุดที่เป็นอันตรายและส่งผลเสียต่อส่วนรวมได้ ดังนั้น องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา จึงมีความพยายามในการสร้างมาตรฐานขั้นต่ำของการออกแบบมาตรการทางภาษีที่ยอมรับร่วมกันได้จึงออกมาเป็นรายงาน Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue (1998) และ BEPS Action 5 Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency

and Substance (2015) ตามลำดับ และตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เข้าร่วมกรอบความตกลงเพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี (Base Erosion and Profit Shifting: BEPS) และเริ่มดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากล จึงต้องยอมรับว่าการออกมาตรการทางภาษีใด ๆ ของประเทศไทยควรจะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับความตกลงดังกล่าวด้วย การออกแบบ (Designing) และการบังคับใช้ (Implementing) ตลอดจนการตรวจตรา (Monitoring) เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่สอดคล้องกับมาตรการสากล เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักลงทุนว่าสิทธิประโยชน์ที่รัฐให้มีความมั่นคงและโปร่งใส อันจะส่งผลบวกต่อ “บรรยากาศการลงทุน (Investment Climate)” ที่ดีทั้งในและต่างประเทศ (ณัฐวิมล นิลอนันต์, 2561 : 6) และต่อมาในปี พ.ศ. 2562 ได้มีการกำหนดกรอบของเครื่องมือในการดำเนินงานขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์คือ เป็นการป้องกันไม่ให้บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่หลีกเลี่ยงการเสียภาษี โดยโยกย้ายกำไรของตนเองไปในประเทศที่มีอัตราภาษีต่ำ ซึ่งส่วนมากเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังแข่งขันกันให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกลุ่มบริษัทเหล่านี้ ทำให้กลุ่มประเทศ OECD ซึ่งบริษัทแม่ตั้งอยู่นั้นสูญเสียโอกาสในการจัดเก็บภาษีจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันประเทศกำลังพัฒนาที่แข่งขันกันลดภาษีรายได้เพื่อจูงใจให้บริษัทเหล่านี้มาลงทุนในประเทศตนเองก็สูญเสียโอกาสในการจัดเก็บภาษีจำนวนมากเช่นกัน ซึ่งการศึกษาพบว่าอัตราภาษีรายได้นิติบุคคลเฉลี่ยของโลกลดลงจากอัตราร้อยละ 40 กว่า ๆ ในปี พ.ศ. 2523 จนกระทั่งปัจจุบันจัดเก็บอัตราร้อยละ 20

ระบบภาษีของไทยในปัจจุบันทั้งภาษีเงินได้นิติบุคคล (Corporate Income Tax: CIT) และภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax: VAT) เป็นระบบภาษีที่ใช้ในประเทศไทยมานาน โดยภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เก็บภาษีจากฐานกำไรสุทธิ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2494 (70 ปี) และภาษีมูลค่าเพิ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2535 (30 ปี) การออกแบบระบบภาษีในขณะนั้นเป็นไปโดยให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมและภาคธุรกิจ รวมทั้งสอดคล้องกับระบบภาษีระหว่างประเทศที่แต่ละประเทศเรียกเก็บ เมื่อระยะเวลาผ่านไปบริษัทดิจิทัลข้ามชาติได้เข้ามามีบทบาทและเติบโตทดแทนเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม ระบบภาษีแบบเดิมจึงเริ่มมีช่องว่าง ดังนั้น แต่ละประเทศจึงได้พัฒนาเครื่องมือกฎหมายใหม่ ๆ เช่น การออก e-Service Tax (ภาษีอีเซอร์วิส) และ Digital Service Tax (ภาษีบริการดิจิทัล) รวมถึงการสร้างความปลอดภัยทางภาษี ด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศ ทั้ง FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act: กฎหมายป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีของสหรัฐอเมริกา) และ CbCr (Country by Country Report: ระบบรายงานข้อมูลรายประเทศ) เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีในประเทศที่ไม่มีการจัดเก็บภาษีหรือจัดเก็บภาษีในอัตราต่ำ และไม่ร่วมมือในการให้ข้อมูล Tax Haven (ดินแดนที่มีภาษีต่ำ) เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2557 สหรัฐฯ ได้ออกกรอบความร่วมมือ FATCA เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเงินระหว่างสรรพากรทั่วโลก อย่างไรก็ตามเมื่อแต่ละประเทศต่างแก้ไขปัญหของตัวเองก็พบว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพ ยังคงเกิดความไม่ยุติธรรมในการแข่งขันของผู้ประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศ และความมั่นคงทางการคลังของแต่ละประเทศยังอยู่ในความเสี่ยง โดยเฉพาะในยุคโควิด-19 และเศรษฐกิจตกต่ำที่รัฐบาลทั่วโลกต้องการเงินภาษีในการนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ ดังนั้น กลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ 20 ประเทศ หรือ G20 (Group of Twenty) ได้มีความพยายามสำคัญในการริเริ่มความร่วมมือ เพื่อจะปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงระบบภาษีให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ

และสังคมในปัจจุบัน จึงหารือกับสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือ (Inclusive Framework) ที่มีหน่วยจัดเก็บภาษี หรือสรรพากรรวมกัน 143 ประเทศ รวมถึงประเทศไทยด้วย ศึกษาการปฏิรูปภาษีให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล (Digitalization Economy) และร่างผลการศึกษาก็ได้ออกมาเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 ประกอบด้วยหลักการ 2 เสาหลัก หรือ 2 Pillar (สมชาย หาญหิรัญ, 2566)

Pillar 1: การแบ่งสัดส่วนสิทธิในการจัดเก็บภาษีระหว่างรัฐประเทศที่ตั้งบริษัทกับประเทศลูกค้า (การปรับปรุงจุดเกาะเกี่ยวทางภาษีของประเทศแหล่งเงินได้ใหม่: Nexus and Profit Allocation)

Pillar 2: การพัฒนาเครื่องมือในการแก้ปัญหาการถ่ายโอนกำไรระหว่างประเทศของบริษัทข้ามชาติโดยการกำหนดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลขั้นต่ำ (Global Minimum Tax Rate) ที่อัตราร้อยละ 15

โดยวัตถุประสงค์สำคัญสำหรับทั้ง 2 Pillar คือ การสร้างรากฐานเพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วมกันทางภาษีระหว่างประเทศ โดยสรุปได้ ดังนี้

1. Pillar 1

Pillar 1 เป็นการกำหนดหลักการ การจัดเก็บภาษีตามมาตรฐานสากลด้วยการเก็บภาษีตามสัดส่วนการปันกำไรของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มายังประเทศแหล่งเงินได้ โดยกำหนดสัดส่วนของกำไรที่จะต้องแบ่งให้ประเทศที่ผู้ใช้งานอยู่ในการจัดเก็บภาษี โดยพิจารณาจุดเกาะเกี่ยวทางเศรษฐกิจจากยอดรายได้จากประเทศแหล่งเงินได้ซึ่งต้องมีรายได้อย่างน้อย 1 ล้านยูโร โดยแบ่งสัดส่วนการจัดเก็บภาษีไปยังประเทศผู้ใช้งานอัตราร้อยละ 25 ของส่วนกำไรที่เกินอัตราร้อยละ 10 ของรายได้ และขอบเขตการจัดเก็บภาษีนั้น บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่จะต้องมีรายได้รวมมากกว่า 20,000 ล้านยูโร และมีอัตรากำไรมากกว่าอัตราร้อยละ 10 ของรายได้ ซึ่งถือเป็นการปฏิรูปการปรับปรุงวิธีการจัดสรรกำไรที่ต้องเสียภาษี ให้แก่ประเทศที่ผู้บริโภคาอาศัยอยู่หรือประเทศผู้ซื้อสินค้าหรือใช้บริการแบบใหม่ก็จะต้องนำกำไร (ส่วนหนึ่งอัตราร้อยละ 20-30 ของกำไรส่วนเกิน) ไปเสียภาษีในประเทศที่ผู้บริโภคาอาศัยอยู่หรือประเทศผู้ซื้อสินค้าหรือใช้บริการอาศัยอยู่ คือ จากสมัยเดิมที่แต่ละบริษัทจะต้องเสียภาษีในประเทศที่ตนเองจดทะเบียนและตั้งอยู่ โดยบริษัทฯ ที่คาดว่าเข้าข่ายต้องปันกำไรให้ประเทศต่างๆ ก็จะเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ระดับโลก 100 บริษัทที่มีอัตรากำไรสูง ที่เรียกว่า The Winner of Globalization เช่น Google Apple Facebook Amazon Microsoft (GAFAM) เป็นต้น โดยข้อเสนอตาม Pillar 1 ปรากฏตามภาพที่ 5.3

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Pillar 1 ข้อเสนอ : จัดเก็บภาษีตามการปันส่วนกำไร (Amount A) มายังประเทศแหล่งเงินได้ที่ลูกค้าอยู่

กิจการข้ามชาติขนาดใหญ่ที่มีรายได้รวม > 20,000 ล้านยูโร และ NI > 10 % และมีเงินได้จากแหล่งประเทศเงินได้ \geq 1 ล้านยูโร

ให้แบ่งภาษี 25% ให้ประเทศแหล่งเงินได้ของ NI ส่วนที่เกิน 10% ของรายได้

ภาพที่ 5.3 Pillar 1 ข้อเสนอการจัดเก็บภาษีตามการปันส่วนกำไร
ที่มา : (สมศักดิ์ ประถมศรีเมฆ, 2565)

หลักการและขอบเขต Pillar 1 โดยสรุป ใน Pillar 1 จะเน้นไปที่การกระจายสิทธิในการเก็บภาษีให้กับประเทศต่าง ๆ อันประกอบไปด้วยเกณฑ์ความเชื่อมโยงแบบใหม่ (New Nexus Rule) และเกณฑ์การจัดสรรกำไรแบบใหม่ (New Profit Allocation Rule) ซึ่งเกณฑ์ใน Pillar 1 (Sharing Global Residual Profit: Amount A) จะเป็นการใช้สูตรเพื่อคำนวณภาษีที่ได้แต่ละประเทศที่ควรจะได้รับจากบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ (Multinational Enterprises: MNEs) ที่เข้าไปขายสินค้าหรือบริการในประเทศของตน โดยพิจารณาจากประเภทของกิจกรรมที่ MNEs ได้เข้าไปทำในตลาดของประเทศนั้นๆ ร่วมกับการพิจารณารายได้ของ MNEs สำหรับ Amount B โดยเป็นการใช้สูตรเพื่อคำนวณกำไรสำหรับทุกภาคธุรกิจที่พิจารณาตามหลักกำหนดราคาโอน สำหรับกิจกรรมการตลาดและการกระจายสินค้าใน ประเทศ Pillar 1 ยังกล่าวถึงการมีเป้าหมายในการพัฒนากระบวนการป้องกันและแก้ไขข้อพิพาท โดยเฉพาะข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับ Amount A เนื่องจากจะมีการคำนวณกำไร ส่วนที่เหลือในระดับกลุ่ม MNEs และจัดสรรรายได้ภาษีไปยังประเทศต่าง ๆ จึงต้องมีกระบวนการสร้างความแน่นอนทางภาษีที่จะช่วยเอื้อต่อการดำเนินงานในส่วนนี้ แต่กระบวนการดังกล่าวจะต้องไม่สร้างภาระทางภาษีให้กับ MNEs และสรรพากรมากจนเกินไป แต่อย่างไรก็ตามประเด็นทั้งหมดนี้ยังคงต้องรอการตัดสินใจร่วมกันจากภาครัฐบาลของแต่ละประเทศ โดยธุรกิจที่อยู่ในขอบเขตตาม Pillar 1 มีดังนี้

1. Automated Digital Services (ADS) เป็นผู้ให้บริการดิจิทัลบนอินเทอร์เน็ต โดยลูกค้าปลายทางอาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น การให้บริการโฆษณาออนไลน์ การขายข้อมูล การค้นหาข้อมูล สื่อสังคมออนไลน์ และแพลตฟอร์ม ตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ให้บริการ เช่น บริการจองรถเช่า บริการจองห้องเช่า และการให้บริการเกมส์ออนไลน์ รวมถึงคอร์สเรียน ออนไลน์ที่มีรูปแบบเป็นมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมี Cloud Computing หรือ บริการที่ครอบคลุมถึงการใช้จ่ายประมวลผลหน่วยจัดเก็บข้อมูลและระบบออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการใช้งานของธุรกิจกับธุรกิจด้วยกัน ทั้งนี้ในเบื้องต้น ADS ไม่ได้หมายรวมถึงธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ เฉพาะสายงานแบบส่วนบุคคล เช่น การเขียนอีเมลส่วนตัว เพื่อปรึกษากับทนาย แต่โดยรวมก็คือหากเป็นธุรกรรมที่สร้างขึ้นในรูปแบบมาตรฐาน เมื่อสร้างเสร็จแล้วสามารถทำงานบนออนไลน์แพลตฟอร์มด้วยตัวเอง โดยที่ไม่ต้องเข้าเกี่ยวข้องจะถูกจัดเป็น ADS นั้นเอง

2. Consumer-Facing Businesses (CFB) คือ เป็นการรวมเฉพาะธุรกรรมที่ลูกค้าปลายทางเป็นบุคคลธรรมดาที่มักมีการซื้อเพื่อใช้งานซ้ำๆ ทั้งนี้มีการยกเว้นบางธุรกิจออกจาก CFB เช่น ธุรกิจสำรวจจุดเจาะ ธุรกิจการเงิน ที่ต้องกำกับควบคุมที่ต่างจากภาคธุรกิจอื่น ๆ และ ทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันบางอุตสาหกรรมก็ไม่มี ความชัดเจน เช่น อุตสาหกรรมยาที่ยังคงถกเถียงว่าควรรวมยาทุกประเภท หรือเฉพาะยาที่ขายได้ทั่วไป โดยไม่ต้องมีใบสั่งแพทย์เข้ามาใน CFB โดยมีการสมมติฐานว่ายาทุกประเภท ผู้บริโภคสุดท้ายคือลูกค้ารายบุคคลที่ใช้ยานั้น ๆ แต่ในอีกทางหนึ่งเราอาจจะมองในแง่ของยาที่ต้องมีใบสั่งแพทย์ ถึงจะถูกจำหน่ายไปยังโรงพยาบาลหรือภาครัฐ แต่ไม่ใช่กับลูกค้าปลายทาง จึงเกิดเป็นประเด็นคำถามสำคัญว่า ยาทุกประเภทหรือเฉพาะยาที่ขายได้ตามร้านขายยาควรอยู่ในขอบเขตของ CFB หรือไม่ ซึ่งในเวทีการประชุมบางประเทศต้องมีการแยกประเภทของยา เพราะถ้าส่วนใหญ่อาจจะมาจากยาที่ต้องมีใบสั่งแพทย์ แต่การแยกประเภทของยา มีความยากลำบาก และอาจเกิดการโต้เถียงกันระหว่างประเทศต่างๆ ด้วยเหตุจากความคลุมเครือว่าอะไรเข้าขอบเขตและไม่เข้าขอบเขตบ้าง

3. เข้าเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำ (Global Revenue Threshold) ทางด้าน BP ได้เสนอให้ใช้รายได้รวมต่อปีของกลุ่ม MNEs อยู่ที่ 750 ล้านยูโร ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำในการคัดเลือกกลุ่ม MNEs ที่เข้าขอบเขตของ Amount A หากกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำที่ 750 ล้านยูโร จะมีจำนวน MNEs ที่เข้าเกณฑ์ประมาณ 8,000 บริษัท และจะมีประมาณ 2,300 บริษัทที่ธุรกรรมหลักเป็น ADS หรือ CFB และถ้าหากลงไปมากรายได้ภาษีที่จะได้รับก็ยังคงมีจำนวนที่เยอะและครอบคลุมบริษัทขนาดใหญ่ที่หลาย ๆ ประเทศอยากให้เข้ามาอยู่ในขอบเขตด้วย ทั้งนี้ ยิ่งจำนวนบริษัทที่เข้าเกณฑ์น้อยเท่าไรรัฐบาลจะต้องรับเรื่องร้องเรียนจากบริษัทเหล่านั้นน้อยลงไปด้วย ดังนั้น คณะทำงานกำหนดรายได้ขั้นต่ำให้เพิ่มขึ้นไปที่ 10,000 ล้านยูโร จะมีจำนวน MNEs ที่เข้าเกณฑ์ประมาณ 1,000 บริษัท และบริษัทที่มีธุรกรรมหลักเป็น ADS หรือ CFB ประมาณ 350 บริษัท แต่ทั้งนี้เกณฑ์รายได้ขั้นต่ำก็มีความสำคัญมาก เนื่องจาก Pillar 1 จะส่งผลกระทบต่อบริษัทที่เข้าเกณฑ์ Amount A แต่ถ้าเราเพิ่มเกณฑ์ขั้นต่ำไปที่ 5,000 ล้านยูโร หรือ 10,000 ล้านยูโร จำนวนบริษัทที่เข้าเกณฑ์จะลดจำนวน Pillar 1 จึงทดลองกำหนดเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำหลายๆ ค่า เพื่อตรวจสอบดูว่าเกณฑ์ขั้นต่ำเท่าไรถึงจะ

เหมาะสมในการรวมบริษัทใหญ่ ๆ ที่ต้องการจะเข้ามา และเพื่อให้สามารถควบคุมไม่ให้มีจำนวนบริษัทที่เข้าเกณฑ์มากเกินไป จนไม่สามารถบริหารจัดการประเด็นทางการเมืองได้ ซึ่งประเด็นนี้ค่อนข้างเป็นที่ถกเถียงในวงกว้าง เพราะบางประเทศต้องการเกณฑ์ขั้นต่ำเพื่อที่จะได้รวบรวม MNEs เข้ามาในขอบเขตให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ ฝ่ายเลขาธิการ OECD ได้ประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐกิจว่า Pillar 1 จะช่วยกระจายสิทธิในการเก็บภาษีส่วนเพิ่มให้กับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศแหล่งเงินได้อย่างยุติธรรม แต่ในขณะเดียวกัน BEPS 2.0 นี้ก็ได้คาดหวังที่จะหยุดยั้งการใช้มาตรการภาษีฝ่ายเดียวแบบเดิม (Unilateral Tax Measure) เช่น Digital Service Tax ของประเทศต่าง ๆ และเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อสร้างระบบภาษีร่วม เกณฑ์ใน Pillar 1 (Sharing Global Residual Profit: Amount A) จะเป็นการใช้สูตรเพื่อคำนวณภาษีที่ได้แต่ละประเทศที่ควรจะได้รับจาก MNEs ที่เข้าไปขายสินค้าหรือบริการในประเทศของตน โดยพิจารณาจากประเภท ของกิจกรรมที่ MNEs ได้เข้าไปทำในตลาดของประเทศนั้น ๆ ร่วมกับการพิจารณารายได้ ขึ้นมาใหม่ ขณะเดียวกันหลายประเทศ เช่น ประเทศอินเดียได้มีการดำเนินการที่ค่อนข้างรวดเร็วและได้เริ่มใช้ Equalization Levy ที่ เป็นมาตรการเก็บภาษีธุรกิจดิจิทัลแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 นอกจากนี้ อินเดียยังคงอยู่ในทีมพัฒนาแผนนำเสนอปรับปรุง Article 12B ของ UN เพื่อจัดการกับภาษีดิจิทัลเช่นเดียวกับ Pillar 1 และ Pillar 2

2. Pillar 2

Pillar 2 คือ ความร่วมมือเพื่อหยุดการแข่งขันลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลของแต่ละประเทศต่าง ๆ ในโลกที่ต่างก็แข่งขันกันลดอัตราภาษีมากกว่า 40 ปี เพื่อต้องการดึงการลงทุนมายังประเทศตนเอง (Stop Race to Bottom) ซึ่งการแข่งขันการลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้นพบว่า ทำให้ฐานภาษีไม่มั่นคงและรายได้ของรัฐบาลที่จะนำมาพัฒนาประเทศทั่วโลกไม่ยั่งยืน จึงตกลงร่วมกันว่าไม่ควรปล่อยให้เกิดการแข่งกันลดอัตราภาษีไปเรื่อย ๆ (กล่าวคือให้ไปแข่งกันในด้านอื่น) จึงมีข้อเสนอที่จะกำหนดอัตราภาษีเงินได้ นิติบุคคลขั้นต่ำสำหรับบริษัทขนาดใหญ่ข้ามชาติ (ที่มีรายได้เกิน 750 ล้านยูโร หรือประมาณ 27,000 ล้านบาท) ควรต้องจ่ายภาษีนิติบุคคลไม่ต่ำกว่าอัตราร้อยละ 15 ในแต่ละประเทศที่บริษัทลูกนั้นประกอบกิจการ และหากบริษัทในประเทศต่าง ๆ จ่ายภาษีจริงต่ำกว่านั้นก็ต้องไปจ่ายภาษีส่วนต่าง (Top-Up Tax) ให้ประเทศที่บริษัทแม่ของกลุ่มกิจการดังกล่าวตั้งอยู่แทน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 5.4 Pillar 2
ที่มา : (สาธิต ผ่องธัญญา, 2566)

หลักการและขอบเขต Pillar 2 โดยสรุปตามหลักการใน Pillars 2 นี้มีความแตกต่างกับ Pillar 1 โดยสิ้นเชิงเพราะ Pillar 1 จะเน้นไปที่การจัดสรรสิทธิในการเก็บภาษี สำหรับบริษัทดิจิทัลขนาดใหญ่ให้กับประเทศต่างๆ แต่ในขณะที่ Pillar 2 จะครอบคลุมทุกอุตสาหกรรมโดยมุ่งเน้นที่ธุรกรรมที่ไม่ถูกเรียกเก็บภาษี หรือถูกเก็บในอัตราต่ำโดยหลักการใน Pillar 2 ชื่อว่า GloBE หรือ Global anti-Base Erosion (GloBE) Proposal ซึ่งเป็นหลักในการกำหนดอัตราภาษีขั้นต่ำสำหรับ MNEs ในประเทศที่ไม่มีการเก็บภาษีหรือมีการเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราที่กำหนดรวมกันระหว่างประเทศ (สำหรับเกณฑ์อัตราภาษีขั้นต่ำยังไม่ได้มีการกำหนดที่ชัดเจน) โดยมี 2 หลักในการทำงาน คือ Top-down Approach หรือเรียกว่า Income Inclusion Rule (IIR) ที่มีลักษณะคล้าย CFC Rule คือการรวมรายได้ทั้งหมด กลับไปยังบริษัทแม่ของ MNEs (Top Up) และเก็บภาษีโดยที่ประเทศแม่ตั้งอยู่อีกหลักการหนึ่ง คือ Tax on Base-Eroding Payment หรือ ถ้าประเทศใดที่บริษัทแม่ตั้งอยู่และไม่มีการใช้ (ไม่เข้าร่วม) Income Inclusion Rule ประเทศต่างๆ ทั่วโลกก็จะสามารถปฏิเสธการหักค่าใช้จ่ายภาษีที่มีการโยกย้ายกำไรไปยังประเทศที่มีการเก็บภาษีต่ำ (บริษัทแม่ที่ตั้งอยู่) นี้ได้ แต่ทั้งนี้มาตรการที่คล้ายกัน

ขอบเขต Pillars 2

1. Income Inclusion Rule (IIR) ในกรณีที่บริษัทลูกของ MNEs สามารถสร้างรายได้และกำไรในประเทศที่มีการเก็บภาษีต่ำกว่าอัตราภาษีขั้นต้นนั้น ทางบริษัทแม่จะต้องชำระค่า ส่วนต่างระหว่าง (Top up) อัตราภาษีที่จ่ายในประเทศนั้นกับอัตราภาษีขั้นต่ำที่ประเทศของบริษัทแม่แทน แต่ทั้งนี้ OECD จะยึดตาม Action Point 13 ใน CbC Reporting ซึ่งได้ระบุไว้ว่า MNEs จะต้องมียอย่างน้อยสองบริษัท โดยมีบริษัทหนึ่งที่มีสถานประกอบการถาวรในต่างประเทศ และมีรายได้รวมของกลุ่ม MNEs มากกว่า 750 ล้านยูโรต่อปี โดยใช้งบการเงินของปีก่อนหน้า ดังนั้นบริษัทลูกในประเทศ B จึงไม่ต้องถูกคิดในการประเมินทั้งหมด โดยหลักในการคำนวณภาษี IIR จะพิจารณาจากรายได้และอัตราภาษีที่แท้จริงแยกตามรายบริษัท รวมถึงรายประเทศเพื่อเป็นการเปรียบเทียบว่ามีการเก็บภาษีต่ำกว่าอัตราภาษีขั้นต่ำหรือไม่ ซึ่งจะไม่ได้คำนวณอัตราภาษีที่แท้จริง

เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการรวมรายได้ทั้งหมดกับภาษีรวมตามงบ Console แบบ GILTI แต่ IIR จะพิจารณาภาษีเงินได้ทุกประเภทจากแต่ละประเทศ ซึ่งรวมถึง CFC ภาษีหัก ณ ที่จ่าย และภาษีท้องถิ่นแต่ไม่รวม VAT และ Digital Service Tax ตัวอย่างเช่น บริษัทลูก 1 (Sub1) ในประเทศ B มีการจ่ายภาษีที่อัตราร้อยละ 20 และสาขาในประเทศ C (C branch) จ่ายภาษีที่อัตราร้อยละ 10 และมีบริษัทลูก (Haven Co) ที่ไม่ต้องจ่ายภาษีที่ประเทศ X สมมติว่า เกณฑ์อัตราภาษีขั้นต่ำ ถูกกำหนดที่อัตราร้อยละ 12.5 ดังนั้น บริษัทลูกในประเทศ B จึงไม่ต้องถูกคิดภาษีเพิ่มที่บริษัทแม่ ในประเทศ A เพราะอัตราภาษีในประเทศ B สูงกว่าอัตราภาษีขั้นต่ำอยู่แล้วนั่นเอง แต่กรณีของสาขา ในประเทศ C ซึ่งจ่ายภาษีที่อัตราร้อยละ 10 บริษัทแม่ (Parent Co) จะต้องจ่ายภาษีเพิ่มอีกอัตรา ร้อยละ 2.5 แทนสาขาในประเทศ C (C branch) รวมถึงบริษัทแม่จะต้องจ่ายภาษีเพิ่มอีกอัตรา ร้อยละ 12.5 แทนบริษัทลูก (Haven Co) ในประเทศ X ทั้งนี้ ทุกบริษัทไม่ได้มีธุรกรรมการจ่ายเงินระหว่างกัน จริงเพียงแต่บริษัทแม่ (Parent Co) จะต้องทำหน้าที่จ่ายภาษีแทนในประเทศแม่ทั้งหมด แม้ว่าสถานะ การเงินของบริษัทจะขาดทุนก็ตาม และนี่คือส่วนต่างที่สำคัญของระบบ IIR กับ GILTI ที่เรากล่าวไปใน ข้างต้นทั้งหมด

2. Subject-to-Tax Rule (STTR) เป็นหลักการที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะ สำหรับประเทศกำลังพัฒนา โดยหลักการนี้เป็นการให้สิทธิประเทศต่าง ๆ ที่จ่ายเงินได้หักภาษี ณ ที่จ่าย บนค่าใช้จ่ายที่จะจ่ายไปยังบริษัทที่อยู่ในประเทศที่มีการเก็บภาษีต่ำกว่าอัตราภาษีขั้นต่ำได้ โดย Subject-to-Tax Rule นี้เกิดขึ้นจากความต้องการของประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจาก IIR จะใช้ได้ในประเทศพัฒนาแล้วที่บริษัทแม่ของ MNEs ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ ส่วนประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นประเทศผู้รับการลงทุนและประเทศตลาดแหล่งเงินได้ จึงไม่ได้รับประโยชน์จากกฎ IIR เท่าใดนัก คณะทำงาน OECD จึงนำเสนอกฎ Subject to-Tax ขึ้นมาในลักษณะสนธิสัญญา เพื่อให้ เกิดประโยชน์กับประเทศที่กำลังพัฒนาด้วย ทั้งนี้ หลักการ Subject-to-Tax Rule จะถูกใช้ก่อน IIR โดย Subject-to-Tax Rule นี้จะใช้กับค่าใช้จ่ายระหว่างบริษัทในเครือเท่านั้น โดยกฎนี้จะดูที่อัตรา ภาษีที่ระบุไว้ (Base on Nominal Tax Rate Test) หากมีการชำระค่าใช้จ่ายเข้าไปในประเทศนั้น โดยดูว่าอัตราภาษีของประเทศนั้นอยู่ที่กี่เปอร์เซ็นต์และรายได้ที่บริษัทในเครือได้รับจะถูกเก็บภาษี ในประเทศนั้นหรือไม่ ถ้าภาษีที่เก็บในประเทศนั้นต่ำกว่าเกณฑ์อัตราภาษีขั้นต่ำที่กำหนด ประเทศที่ ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าว (Payer Jurisdiction) จะสามารถเก็บภาษีส่วนเพิ่มเติมได้ (Top up Tax to on the Payment up to an Agreed Minimum Rate) โดยหลักการนี้จะต้องดำเนินการ ในลักษณะของสนธิสัญญา โดยมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อยู่ภายใต้สนธิสัญญาจะครอบคลุมอย่างกว้าง ตั้งแต่ ดอกเบี้ย ค่าลิขสิทธิ์ ค่าธรรมเนียมการใช้แฟรนไชส์ ค่าใช้จ่ายในการใช้ลิขสิทธิ์สินค้า หรือบริการที่ จับต้องไม่ได้ ค่าประกันภัย และค่าอื่น ๆ ทั้งหมดจนครอบคลุม ซึ่งประเด็นนี้ MNEs ให้ความสนใจ ค่อนข้างมากเพราะจะมีผลกระทบต่อ MNEs มากเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ระยะเวลากว่า 5 ปีที่ผ่านมาความร่วมมือใน Pillar 1 และ Pillar 2 ดังกล่าว ยังไม่สามารถบรรลุข้อตกลงที่สำคัญได้ เนื่องจากในช่วงขณะนั้นนโยบายการเมืองของ บางประเทศได้มองว่า มาตรการนี้จะเป็นการมุ่งเป้าจัดเก็บภาษีจากบริษัท (ดิจิทัล) ขนาดใหญ่ของตน เป็นหลัก จึงยังลังเลที่จะสนับสนุนหรือผลักดันความร่วมมือให้บรรลุมีข้อตกลงใด ๆ จนกระทั่ง สหรัฐอเมริกาได้กลับมาให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างประเทศภายหลัง เมื่อเดือนเมษายน

2564 ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโจ ไบเดน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการประกาศแผนการปฏิรูประบบภาษีที่เรียกว่า “Made in America Tax Plan2” ซึ่งเป็นนโยบายภาษีที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาเองมาพร้อมนโยบายที่ช่วยผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันตาม BEPS 2.0 (ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสหรัฐในการผลักดันให้เกิด อัตราภาษีนิติบุคคลขั้นต่ำทั่วโลก: The Global Minimum Tax Rate) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ทั้งการเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐบาล ป้องกันการย้ายฐานการผลิตไปยังต่างประเทศด้วยการสร้างระบบภาษีให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมในการแข่งขันไม่ว่าจะลงทุนในประเทศใดก็ตาม หากต้องการจะยุติจากการแข่งขันการลดหรือยกเว้นการจัดเก็บภาษี (Ending the Race to the Bottom Around the World) เพื่อยุติการดึงดูดการลงทุนด้วยมาตรการภาษีจากประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้ ท่าทีและแผนการปฏิรูปภาษีนี้นักเศรษฐศาสตร์หลายคนและนักนโยบายการคลังและภาษีระดับประเทศเห็นพ้องตรงกันว่าส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีนิติบุคคลครั้งสำคัญ (Seismic Plan) เพราะหลังจากที่ประเทศสหรัฐอเมริกากลับมาขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างประเทศอีกครั้งหนึ่งที่คาดการณ์ไว้ว่ากลางปี พ.ศ. 2564 ที่จะมีการประชุมผู้นำ G20 ภาษีระหว่างประเทศ (และภาษีภายในประเทศ) จะมีการพิจารณามาตรการปฏิรูปภาษีครั้งใหญ่ ออกมาให้ทุกฝ่ายได้รับทราบทั่วกัน

ตัวอย่างข้อเสนอ Pillar 1 โดยสหรัฐ ได้ใช้ข้อเสนอ Comprehensive Scoping Approach กับทุกธุรกรรมที่ไม่ได้มีการประกอบกิจการทางกายภาพ (Physical Existence) (ไม่จำกัดเฉพาะธุรกิจ ADS และ CFB) และใช้แทนมาตรการทางภาษีแบบฝ่ายเดียวที่แต่ละประเทศยังคงใช้อยู่ เพื่อให้กรอบแนวคิดที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องเป็นเอกฉันท์ได้ปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีบริษัทระหว่างประเทศได้อย่างแท้จริง ควบคู่ไปกับ Pillar 2 ที่กำหนด Global Minimum Tax Rate อยู่ที่อัตราร้อยละ 21 สำหรับบริษัทที่เท่ากันทั่วโลก กล่าวโดยสรุป ในปี พ.ศ.2564 นี้ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษีคาดการณ์ว่าจะมีความคืบหน้าตามข้อตกลงในการปฏิรูประบบภาษีระหว่างประเทศที่สำคัญในรอบศตวรรษอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะกระทบต่อนโยบายภาษีในแต่ละประเทศเป็นวงกว้างรวมถึงผลกระทบต่อบริษัทและกลุ่มบริษัทที่มีรายได้และกำไรจากต่างประเทศในอนาคต

ทั้งนี้ ฝ่ายเลขาธิการ OECD ได้มีการประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐกิจว่า การใช้ Pillar 2 ซึ่งเป็นการกำหนดอัตราภาษีขั้นต่ำทั่วโลกจะทำให้ประเทศต่าง ๆ สามารถเก็บภาษีรายได้นิติบุคคลมากขึ้นถึงอัตราร้อยละ 4 ทั่วโลก หรือคิดเป็นเงินประมาณ 100,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี (เฉลิมพงศ์ ตั้งบริบูรณ์รัตน์, 2564 : 47-54)

จากการให้สัมภาษณ์ของนายลวรรณ แสงสนิท อธิบดีกรมสรรพากร กับวารสารการเงินธนาคาร กล่าวว่า “การที่ไทยเข้าร่วมกติกาภาษีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับกรมสรรพากรทั่วโลกจะทำให้ประเทศไทยมีฐานข้อมูลใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน สอดรับกับแนวคิดของ OECD ที่มองว่าโลกปัจจุบันได้เปลี่ยนไปทำให้ไม่สามารถจัดเก็บภาษีธุรกิจบางอย่างได้ เช่น ธุรกิจดิจิทัลที่ทำธุรกิจแบบไม่ต้องมีสถานประกอบการในประเทศต่าง ๆ ดังนั้น OECD จึงต้องออกกฎหมายเพื่อจัดเก็บภาษีจากธุรกิจทุกกลุ่ม” การปฏิรูปการจัดเก็บภาษีใหม่ของ OECD ทั้ง 2 หลักการ คือ Pillar 1 ในส่วนนี้กรมสรรพากรจะต้องออกกฎหมายในระดับ “พระราชบัญญัติ” เพื่อใช้จัดเก็บภาษีนี้และประเทศไทยจะต้องลงนามใน “ความตกลงแบบพหุภาคี” ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2566 โดยจะมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2567 และเริ่มเก็บภาษีในปี พ.ศ. 2568 ส่วน Pillar 2 การกำหนด

ภาษีธุรกิจขั้นต่ำทั่วโลก (Global Minimum Tax) ในอัตราร้อยละ 15 ทุกประเทศทั่วโลก ถ้าหากประเทศใดมีการเสียภาษีต่ำกว่าอัตราร้อยละ 15 และไม่ยอมเก็บภาษีขั้นต่ำในอัตราร้อยละ 15 ก็ให้ประเทศที่บริษัทแม่ที่ตั้งอยู่เป็นผู้เก็บภาษีส่วนต่างให้ครบอัตราร้อยละ 15 หลักการที่ 2 นี้ OECD จะให้มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2566 และเริ่มจัดเก็บภาษีในปี พ.ศ. 2567

ลวรณ แสงสนิท ได้ชี้ให้เห็นว่า Pillar 1 และ 2 ออกแบบมาได้ดีมากในด้านความเป็นธรรมและความโปร่งใสทางภาษี หากประเทศไทยไม่มีการออกกฎหมาย ไม่มีการเตรียมความพร้อมก็จะเสียภาษีเงินรายได้ตรงนี้ไปให้กับประเทศแม่ของบริษัทข้ามชาติ ไม่ได้ส่วนแบ่งรายได้ภาษีตรงนี้ ในขณะที่ Pillar 2 หากประเทศไทยไม่ออกกฎหมายรองรับก็จะเก็บภาษีไม่ได้ ประเทศที่มีกฎหมายรองรับก็จะเก็บภาษีตรงนี้ไปก่อน และมาตรการนี้จะกระทบต่อกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย ทำให้ไทยไม่สามารถใช้ “นโยบายภาษี” มาเป็น “นโยบายส่งเสริมการลงทุน” ได้อีกต่อไป คงต้องใช้นโยบายอื่นที่ไม่ใช่ภาษี เพื่อส่งเสริมการลงทุนบริษัทข้ามชาติ (ลม เปลี่ยนทิศ, 2566)

เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2566 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบมาตรการรองรับการเสียภาษีขั้นต่ำในอัตราร้อยละ 15 สำหรับบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ (Multinational Enterprises: MNEs) ที่มีรายได้รวมตั้งแต่ 750 ล้านยูโรขึ้นไปต่อปี เพื่อลดปัญหาการหลีกเลี่ยงภาษีของ MNEs ที่ได้ไปจัดตั้งบริษัทลูกในประเทศที่มีการจัดเก็บอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลในระดับต่ำรวมทั้ง Tax Haven Global Minimum Tax นั้นเป็นไปตามแนวทางที่ 2 (Pillar 2) ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าวตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 โดย OECD

สำหรับประเทศไทยนั้น Global Minimum Tax อาจมีผลกระทบต่อที่เป็นนัยสำคัญกับบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) โดยปัจจุบัน BOI ได้ให้สิทธิประโยชน์ในด้านภาษีอากรสำหรับบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 13-15 ปี เพื่อเป็นมาตรการส่งเสริมและดึงดูดให้มีการลงทุนในประเทศ โดยที่ผ่านมาสิทธิประโยชน์ในด้านภาษีอากรดังกล่าวเป็นหนึ่งในตัวกระตุ้นให้ MNEs รวมทั้งบริษัทในประเทศอื่น ๆ สนใจที่จะมาตั้งฐานการผลิตหรือประกอบกิจการในประเทศไทย ซึ่งช่วยให้เกิดการจ้างงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รวมทั้งยังช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในประเทศ

ในขณะที่เดียวกันประเทศอื่น ๆ ต่างก็ใช้มาตรการยกเว้นหรือลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อดึงดูดการลงทุนด้วยเช่นกัน ซึ่งที่ผ่านมาจึงเป็นการแข่งขันกันลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลของแต่ละประเทศให้อยู่ในระดับต่ำเพื่อดึงดูดให้ MNEs รวมทั้งบริษัทในประเทศอื่น ๆ มาลงทุนในประเทศของตน เช่น ประเทศเวียดนาม อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยปกติอยู่ที่อัตราร้อยละ 25 และได้มีการลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นอัตราร้อยละ 10-20 สำหรับธุรกิจบางประเภทเพื่อส่งเสริมให้มีการลงทุนในประเทศของตน ดังนั้น จึงเป็นที่มาของการเกิด Global Minimum Tax ที่ OECD ได้ทำการศึกษาและกำหนดไว้ตาม Pillar 2 ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือ

ร่วมกันเพื่อหยุดการแข่งขันลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลของแต่ละประเทศทั่วโลก โดยการกำหนดอัตราภาษีนิติบุคคลขั้นต่ำสำหรับ MNEs ที่มีรายได้รวมตั้งแต่ 750 ล้านยูโร จะต้องจ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราไม่ต่ำกว่าอัตราร้อยละ 15 ในแต่ละประเทศที่บริษัทลูกนั้นประกอบกิจการ และถ้าหากบริษัทลูกนั้นจ่ายภาษีต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าวก็จะทำให้ต้องไปจ่ายภาษีส่วนต่างให้ประเทศที่บริษัทแม่ตั้งอยู่แทน

นอกเหนือจากประเทศไทยแล้วนั้น ประเทศอื่น ๆ กว่า 140 ประเทศทั่วโลก ซึ่งได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ BEPS ต่างก็ต้องปฏิบัติตาม Global Minimum Tax ด้วยเช่นกัน ซึ่งตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น Global Minimum Tax จะเป็นการร่วมมือกันเพื่อหยุดการแข่งขันลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล ดังนั้น จึงไม่ใช่ประเทศไทยประเทศเดียวที่ในอนาคตจะต้องปรับเปลี่ยนมาตรการยกเว้นหรือลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อดึงดูดการลงทุนจาก MNEs ต่อไปเราอาจเห็นการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อเป็นการดึงดูดการลงทุนจาก MNEs รวมทั้งปัญหาเรื่อง Tax Haven อาจหมดไปเพราะการกำหนดให้ต้องเสียภาษีขั้นต่ำในอัตราร้อยละ 15 ในแต่ละประเทศที่บริษัทลูกตั้งอยู่ก็จะทำให้การตั้งบริษัทลูกใน Tax Haven ลดความน่าดึงดูดอีกต่อไป

ข้อดีของการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าว ย่อมทำให้ประเทศไทยมีมาตรฐานการจัดเก็บภาษีที่สูงขึ้นและอาจอำนวยความสะดวกให้ประเทศไทยเก็บภาษีมากขึ้นในระยะยาวได้จาก MNEs รวมทั้งจากการที่คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้บีโอไอ แก่ไขมาตรการส่งเสริมการลงทุนสำหรับบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนก็อาจทำให้ประเทศไทยสามารถจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากทั้งบริษัทในต่างประเทศที่ได้มาประกอบกิจการในประเทศไทย ภายใต้การส่งเสริมการลงทุนการลงทุนจากบีโอไอ และบริษัทของผู้ประกอบการไทยภายใต้การส่งเสริมการลงทุนการลงทุนจากบีโอไอ ได้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับกับสากล (สาธิต ผ่องธัญญา, 2566)

ผลกระทบของ Pillar 1 คาดว่า ประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากข้อเสนอ Pillar 1 นี้ เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้มีบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่อยู่ในขอบข่ายของการปันกำไรจาก Pillar 2 โดยประเทศไทยจะมีโอกาสได้รับการปันกำไรในส่วนนี้ หากบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่หรือบริษัทดิจิทัลต่าง ๆ มีการให้บริการและมีรายได้จากลูกค้าในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 1 ล้านยูโร แม้ไม่ได้มาประกอบกิจการในประเทศไทยแต่มีเงินได้จากการขายสินค้าและบริการแก่ลูกค้าในประเทศไทย

ผลกระทบของ Pillar 2 คาดว่า จะส่งผลกระทบทางบวกต่อการเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลของประเทศไทย กรณีบริษัทที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยและมีการวางแผนภาษี โดยการจัดตั้งบริษัทในต่างประเทศที่มีอัตราภาษีต่ำเป็นการรักษาฐานภาษีในประเทศ สร้างความเป็นธรรมในการเสียภาษี แต่อย่างไรก็ดี Pillar 2 อาจส่งผลกระทบต่อวิธีการส่งเสริมการลงทุนที่ใช้ภาษีในการสร้างแรงจูงใจให้ต่างชาติมาลงทุนในประเทศไทย เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นต้น (หนังสือกระทรวงการคลังด่วนที่สุดที่ กค 0741/ล.2610 ลว 20-10-2564)

4. ปัญหาการให้สิทธิประโยชน์ของ อีอีซี ไม่สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตอีอีซี เพื่อการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 รัฐบาลได้เลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายเป็นยุทธศาสตร์ 12 อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

4.1 การต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม (First S-Curve) เนื่องจากประเทศไทยมีฐานการผลิตดีอยู่แล้ว การปรับเปลี่ยนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จะสามารถยกระดับการผลิตไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นความต้องการในอนาคต และเข้าสู่การขยายตัวต่อไปภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก หากไม่เปลี่ยนแปลงอาจจะประสบปัญหาและความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการ คนทำงาน ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศได้ในที่สุด ทั้งนี้ การต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิม ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next-Generation Automotive) 2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) 3) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism) 4) อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology) 5) อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต (Food for the Future)

4.2 การเติม 7 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (New S-Curve) เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและมีผู้สนใจลงทุน โดยรัฐวางแผนให้เป็นกลไกหลักสำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต และเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่ยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม (Robotics) 2) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) 3) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemicals) 4) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) 5) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) 6) อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (National Defense) 7) อุตสาหกรรมพัฒนาคนและการศึกษา (Workforce Development & Education) (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2561) จะพบได้ว่า อุตสาหกรรมเป้าหมายของอีอีซีทั้ง 2 กลุ่มนั้น จะต้องใช้การลงทุนขนาดใหญ่ที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมของขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนในเขตพื้นที่อีอีซีได้ ตัวอย่างเช่นอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ หรือแม้แต่อุตสาหกรรมดิจิทัล เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้ง 12 อุตสาหกรรมของอีอีซี นั้น ก็จำเป็นต้องใช้ทุนขนาดใหญ่ด้วย ตัวอย่างโครงการดังกล่าว ได้แก่

1. โครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน
2. โครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก
3. โครงการพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะที่ 3
4. โครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3
5. โครงการศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยานอู่ตะเภา

ซึ่งรายละเอียดของแต่ละโครงการ มีดังนี้

1. โครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน โครงการนี้จำเป็นต้องใช้ทุนขนาดใหญ่ที่ทุน SME ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ เนื่องจากรัฐต้องการลดความแออัดของสนามบินสุวรรณภูมิและดอนเมือง โดยให้สนามบินอู่ตะเภาเป็นเมืองการบินภาคตะวันออกและเป็นประตูเชื่อมโลกกับอัสซีซีพร้อมกับศูนย์ซ่อมอากาศยานทันสมัย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจำเป็นต้องมีรถไฟความเร็วสูงเชื่อมอู่ตะเภา กับสนามบินหลักและพื้นที่ใจกลางธุรกิจของกรุงเทพฯ เพื่อให้ผู้โดยสารเดินทางหากันได้อย่างไร้รอยต่อภายใน 1 ชั่วโมง เป็นโครงการมีขนาดใหญ่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง โครงการจึงมีมูลค่าการลงทุนกว่า 224,544 ล้านบาท ซึ่งต่อมาได้มีการปรับมูลค่าการลงทุนทั้งโครงการรวมเป็นจำนวน 276,561 ล้านบาท มีสัญญาร่วมลงทุนเป็นระยะเวลา 50 ปี จึงจำเป็นต้องมีผู้ร่วมลงทุนเป็นทั้งกิจการร่วมค้าและบริษัทขนาดใหญ่

2. โครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก (Airport City) เพื่อยกระดับสนามบินอู่ตะเภาเป็นสนามบินนานาชาติเชิงพาณิชย์หลักแห่งที่ 3 และธุรกิจต่อเนื่องตลอดจนรองรับการขยายตัวของพื้นที่อัสซีซี โดยเชื่อมโยงการขนส่งผู้โดยสารกับสนามบินสุวรรณภูมิและดอนเมือง สามารถรองรับผู้โดยสารรวมกันได้มากถึง 200 ล้านคนต่อปี นอกจากนี้โครงการฯ จะทำให้เกิดศูนย์กลางการพัฒนาธุรกิจเป้าหมาย โดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และ Logistics & Aviation ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางของมหานครการบินภาคตะวันออก ครอบคลุมการพัฒนาพื้นที่เมือง ประมาณ 30 กิโลเมตร โดยรอบสนามบิน (พื้ชยาลถึงระยอง) ซึ่งต้องการให้เกิดเป็นเมืองท่าและเมืองธุรกิจสำคัญของประเทศไทย โดยเข้าเชื่อมโยงเป็นส่วนขยายของกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปทางตะวันออก ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้สะดวกทั้งทางน้ำทางบก และทางอากาศ เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางทางการบินและประตูเศรษฐกิจสู่เอเชีย โดยมี 1) อาคารผู้โดยสารหลังที่ 3 (Passenger Terminal Building 3) 2) ศูนย์ธุรกิจการค้าและการขนส่งภาคพื้นดิน (Commercial Gateway and Ground Transportation Centre) 3) ศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยาน (Maintenance Repair and Overhaul) 4) เขตประกอบการค้าเสรีและเขตธุรกิจเกี่ยวเนื่อง (Cargo Village or Free Trade Zone) 5) ศูนย์ธุรกิจขนส่งสินค้าทางอากาศและโลจิสติกส์ (Cargo Complex) 6) ศูนย์ฝึกอบรมการบิน (Aviation Training Centre) ทั้งนี้มูลค่าการลงทุนของโครงการมีมูลค่าสูงประมาณ 290,000 ล้านบาท มีการใช้เทคโนโลยี และพัฒนาทักษะแรงงานด้านธุรกิจการบินและธุรกิจเชื่อมโยง ดังนั้น ผู้ร่วมทุนจึงต้องเป็นกิจการขนาดใหญ่และมีเงินร่วมทุนสูง เช่น กิจการร่วมค้า กิจการ SME จึงไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

3. โครงการพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะที่ 3 เป็นโครงการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความจุในการขนถ่ายก๊าซธรรมชาติ และสินค้าเหลวสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ตลอดจนรักษาความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศ และเมื่อเสร็จแล้วจะสามารถรองรับการขนส่งได้ 31 ล้านตันต่อปี เป็นโครงการที่ให้เอกชนเข้าร่วมทุน ในรูปแบบที่ให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ (Public Private Partnership: PPP) ทั้งนี้ มูลค่าการลงทุนโครงการจำนวน 64,905 ล้านบาท ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ (ก่อสร้างและให้บริการ) ให้เอกชนร่วมทุนฯ 35 ปี ซึ่งเป็นการลงทุนขนาดใหญ่ กิจการ SME จึงไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

4. โครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3 เป็นการเพิ่มขีดความสามารถของท่าเรือเพื่อรองรับความต้องการขนส่งสินค้าทางทะเลระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นในอนาคต โดยจะดำเนินการก่อสร้างท่าเทียบเรือสำหรับจอดเรือน้ำลึกและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมทั้งการพัฒนาศูนย์การขนส่งตู้สินค้าทางรถไฟที่ท่าเรือแหลมฉบัง (Single Rail Transfer Operator) ก่อสร้างท่าเทียบเรือชายฝั่ง (ท่าเทียบเรือ A) และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในท่าเรือตลอดจนโครงข่ายและระบบการขนส่งต่อเนื่องที่จำเป็นที่จะเชื่อมต่อกับภายนอกให้เพียงพอและพร้อมที่จะรองรับการขยายตัวของปริมาณเรือและสินค้าประเภทต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานดังนี้ เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับตู้สินค้าจาก 11 ล้านตู้ต่อปี เป็น 18 ล้านตู้ต่อปี และรองรับรถยนต์จาก 2 ล้านคันต่อปีเป็น 3 ล้านคันต่อปี ติดตั้งระบบจัดการตู้สินค้าแบบอัตโนมัติ (Automation) เพิ่มสัดส่วนการขนส่งสินค้าทางรางเป็นอัตราร้อยละ 30 พัฒนาเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าของภูมิภาคอินโดจีน (Hub Port) และประตูการค้าที่สำคัญของภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Gateway Port) พร้อมก้าวขึ้นเป็นท่าเรือระดับโลก (World-Class Port) มูลค่าการลงทุนโครงการจะเป็นการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน มูลค่า 114,000 ล้านบาท ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ (ท่าเทียบเรือ F) 35 ปี รูปแบบการลงทุนใช้รูปแบบการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ (การทำเรือแห่งประเทศไทย, 2565) ซึ่งมูลค่าตามสัญญาโครงการลงทุนมีมูลค่าสูง จำเป็นต้องเป็นกิจการเอกชนขนาดใหญ่ ผู้ซึ่งประกอบกิจการ SME ไม่มีเงินทุนที่จะสามารถเข้าร่วมลงทุนได้

5. โครงการศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยานอุตะเถา เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างการบินไทย และแอร์บัส โดยออกแบบเป็นโรงซ่อมอัจฉริยะที่นำเอาเทคโนโลยี อาทิ Big Data Drone 3D Printing และ 3D Scan มาใช้ในการตรวจสอบ ติดตามและซ่อมบำรุงอากาศยานที่เข้ามาให้บริการ โดยมุ่งเน้นไปที่อากาศยานยุคใหม่ที่ลำตัวใช้วัสดุผสมผสาน (Composite Material) ในการผลิต ทั้งนี้ ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะเป็นศูนย์กลางการซ่อมอากาศยานของอาเซียน และเป็นโครงการศูนย์ซ่อมอากาศยานแบบครบวงจร (Aviation Technical Zone) และรัฐบาลต้องการผลักดันให้โครงการศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยานอุตะเถา ระยะที่ 1 เป็นโครงการนำร่องในสนามบินอุตะเถา ดำเนินงานภายในพื้นที่ของสนามบินอุตะเถา (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2561) ซึ่งในการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่นี้ ต้องใช้กิจการที่มีทุนจำนวนมากเป็นกิจการขนาดใหญ่ ซึ่งกิจการ SME ไม่มีทุนที่จะสามารถดำเนินการได้

ดังนั้น การส่งเสริมการลงทุนนี้จึงเป็นการปิดกั้นผู้ประกอบการรายย่อยทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนได้ เนื่องจากจำนวนทรัพยากรตั้งต้นที่มีในการผลิตมีความแตกต่างกันค่อนข้างสูง และในขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากต้นทุนที่จำต้องใช้เพื่อผลิตสินค้าชนิดเดียวกันในปริมาณที่เท่ากันมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากการส่งเสริมการลงทุนที่มุ่งเน้นให้สิทธิประโยชน์ที่มีลักษณะลดทอนต้นทุนในการผลิต โดยเฉพาะ

5. การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของอีอีซี ก่อให้เกิดรายจ่ายทางภาษี

การสร้างแรงจูงใจแก่นักลงทุนต่างชาติโดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นการใช้มาตรการทางภาษีของรัฐเพื่อช่วยลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจ รัฐอาจช่วยโดยการลดต้นทุนของนักลงทุนต่างชาติทางตรง ซึ่งการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสามารถทำได้ในหลายรูปแบบทั้งในรูปแบบ

ของมาตรการพักภาษี (Tax holiday) มาตรการหักลดหย่อนเงินลงทุน มาตรการหักค่าสึกหรอ และค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง และมาตรการบัญชีเครดิตภาษี นอกจากนี้ยังมีสิทธิประโยชน์ในรูปแบบอื่น เช่น การยกเว้นภาษีเงินปันผล การยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบ ในทุกสิทธิประโยชน์ทางภาษีมักจะมีต้นทุนแฝงในรูปของรายรับทางการคลัง ที่ต้องสูญเสียไปจากมาตรการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษี หรือที่เรียกว่ารายจ่ายภาษี ทั้งยังอาจเปิดโอกาสให้นักลงทุนใช้ช่องทางสิทธิประโยชน์ที่ได้รับในการวางแผนภาษี หรือหลีกเลี่ยงภาษีส่งผลให้ฐานภาษีของรัฐถูกกัดกร่อน (Base Erosion) ดังนั้น การให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จึงควรมีการประเมินความคุ้มค่า (Costs and Benefits Analysis) เพื่อแน่ใจว่าสิทธิประโยชน์ที่ให้นั้นจะไม่ทำให้รัฐต้องเสียประโยชน์มากกว่าประโยชน์ที่ได้รับจากนักลงทุน เพื่อที่จะลดความเสี่ยง ที่กล่าวมานั้นรัฐจึงต้องออกแบบและบังคับใช้นโยบายการให้สิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงมาตรฐานของการให้สิทธิประโยชน์ที่ยอมรับการตามหลักการสากลอีกด้วย (ณัฐวิทย์ นิลอนันต์, 2561 : 16-17)

ส่วนใหญ่การให้สิทธิประโยชน์หรือแรงจูงใจทางภาษีจะเป็นที่นิยมในประเทศกำลังพัฒนา นโยบายเหล่านี้เป็นนโยบายเพื่อชดเชยจุดด้อยอื่น ๆ เช่น ตลาดภายในมีขนาดเล็ก คุณภาพแรงงานไม่สูง สาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่พร้อม หรือคุณภาพของกฎระเบียบไม่เอื้อต่อการลงทุน มาตรการเหล่านี้ล้วนมีต้นทุนซึ่งอยู่ในรูปของรายได้ภาษีที่ควรจะได้แต่เก็บไม่ได้ ภาษาทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “Tax Expenditure” ซึ่งแปลตรงตัวว่า “รายจ่ายภาษี” ในปี 2559 มีการประเมินว่า ไทยมีต้นทุนในส่วนนี้อยู่ที่ 2 แสนกว่าล้านบาทต่อปี หรือประมาณอัตราร้อยละ 2 ของจีดีพี ซึ่งเกือบเท่ากับภาษีเงินได้ที่เราจัดเก็บกับบุคคลธรรมดาทั้งหมด ด้วยต้นทุนขนาดนี้ไทยต้องคำนึงว่าสิทธิประโยชน์หรือแรงจูงใจด้านภาษีของเราสู้ประเทศเพื่อนบ้านได้หรือไม่ หรือจำเป็นต้องให้เพิ่ม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องตรวจสอบว่ามาตรการทางภาษีของไทยสามารถเทียบเคียงกับประเทศเพื่อนบ้านได้หรือไม่ หากพิจารณาจากกราฟ (ภาพที่ 5.2) แล้วอัตราภาษีของแต่ละประเทศลดลงจนใกล้เคียงกัน (อิทธิพร มุทิตาเจริญ, 2560)

อีกประการหนึ่งการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี ทำให้รายได้ของรัฐบาลลดลงหรือที่เรียกว่า รายจ่ายทางภาษี ซึ่งเปรียบเหมือนการจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่ผู้ประกอบการ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมไม่เป็นธรรมสำหรับผู้ประกอบการที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน นอกจากนี้ที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้ติดตามและประเมินผลของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรแก่ผู้ได้รับการส่งเสริมทุนว่าประเทศไทยได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด และไม่มีการจัดทำและเผยแพร่รายงานให้แก่สาธารณชนทราบ (ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, 2559 : 5) การให้สิทธิประโยชน์ในลักษณะของการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุด 13-15 ปี แม้สิทธิประโยชน์ทางภาษีจะเป็นมาตรการที่ประเทศกำลังพัฒนานิยมใช้โดยเชื่อว่าจะช่วยดึงดูดการลงทุน เทคโนโลยี และเพิ่มศักยภาพแรงงานตลอดจนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ในความเป็นจริงแล้วความเชื่อเช่นนี้สวนทางกับความเป็นจริงที่ว่าปัจจัยลำดับแรก ๆ ที่นักลงทุนใช้ตัดสินใจเลือกประเทศที่ใช้ดำเนินธุรกิจไม่ใช่ปัจจัยทางภาษี หากแต่เป็นศักยภาพของประเทศระบอบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบกฎหมาย ซึ่งในมุมมองของรัฐควรจะต้องคำนึงถึง “ปัญหาความซ้ำซ้อนของแรงจูงใจ” ด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศเกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หากมองในภาพใหญ่ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่มาจากทางเพราะมีวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ศักยภาพแรงงาน

แนวคิดในการดึงดูดเทคโนโลยีขั้นสูงเน้นการวิจัย และพัฒนาซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มมากกว่าการผลิต เพื่อส่งออกอย่างเดิม ในขณะที่เดียวกันก็สามารถตั้งคำถามได้ว่าหากมีการพัฒนาปัจจัยในเชิงมหภาคนี้ อยู่แล้วยังจำเป็นอยู่หรือไม่ที่จะต้อง “เพิ่ม” ระยะเวลาการให้สิทธิประโยชน์ในลักษณะของการยกเว้น ภาษีสูงสุดถึง 15 ปี เนื่องจากสิทธิประโยชน์ทางภาษีกับรายจ่ายภาษีของรัฐ ถือเป็นสองด้านของ เหรียญเดียวกัน การให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จึงส่งผลกระทบต่อรายรับทางการคลังของรัฐจากการ ยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีนั่น ซึ่งสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ดีนั้นจะต้องลดภาระทางการคลังของรัฐ ให้ได้มากที่สุด หากให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนที่ตั้งใจจะเข้ามาลงทุนอยู่แล้วสิทธิประโยชน์นั้นย่อม ไม่ต่างจากสิ่งให้เปล่าแก่นักลงทุนโดยไม่ได้สร้างการลงทุนเพิ่มแก่รัฐอย่างแท้จริง (ณัฐวิทย์ นิลอนันต์, 2561 : 5)

ในทางทฤษฎีถือว่าสิทธิประโยชน์ประเภท Tax holiday หรือมาตรการพักภาษีถือเป็น สิทธิประโยชน์ที่มีข้อเสียเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางเลือกอื่น ๆ เช่น การหัก ค่าสึกหรอหรือค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง และการหักลดหย่อนเงินลงทุน เพราะเป็นสิทธิประโยชน์ที่ เปิดโอกาสให้นักลงทุนสามารถใช้เป็นช่องทางในการเลี่ยงภาษีได้ง่ายกว่า และมักจะดึงดูดการลงทุน อย่างฉาบฉวย แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับสถานการณ์การแข่งขันทางภาษีในภูมิภาคอาเซียนที่ เกิดขึ้นแล้ว ต้องยอมรับเป็นเบื้องต้นว่าสิทธิประโยชน์ประเภทนี้ยังมีความจำเป็นเพื่อรักษาส่วนแบ่ง นักลงทุนต่างชาติของประเทศไทยไว้ ตัวอย่างของการให้สิทธิประโยชน์ในลักษณะของการพักภาษี ในประเทศไทย เช่น การยกเว้นภาษีแก่บริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ซึ่งดูแลโดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และการยกเว้นภาษี แก่บริษัทที่ประกอบกิจการในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายตามพระราชบัญญัติการส่งเสริม ซีดความสามารถในการแข่งขัน พ.ศ. 2560 ดูแลโดยคณะกรรมการนโยบายเพิ่มขีดความสามารถใน การแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย เป็นต้น

ดังนั้น การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศโดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี ด้วยการยกเว้นหรือลดภาษีอย่างเต็มที่นั้น อาจไม่เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เสมอไป เพราะอาจไม่มีการจ้างคนไทยทำงานมากเท่าที่ควร เนื่องจากผู้ลงทุนจากต่างประเทศ สามารถใช้เทคโนโลยีหรือหุ่นยนต์ทำงานแทนมนุษย์อาจไม่มีการใช้วัตถุดิบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบ ทางการผลิตภายในประเทศมากเท่าที่ควร เนื่องจากวัตถุดิบจากต่างประเทศมีราคาต่ำกว่า ทั้งมี การนำกำไรจากการลงทุนกลับประเทศ โดยที่ประเทศไทยไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควรประการสำคัญ อาจทั้งปัญหาต่าง ๆ ไว้ให้ประเทศไทยต้องตามแก้ไขเอง เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหา ประชาชนไม่มีที่ทำกิน เป็นต้น (ชัยสิทธิ์ ตรีธรรม, 2559 : 5) และการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี ย่อมสร้างภาระแก่รัฐ และอาจส่งผลให้ฐานภาษีของรัฐแคบลงทำให้รายรับของรัฐบาลที่จะนำมาใช้ในการ บริหารประเทศลดลงเช่นกัน รัฐจึงอาจจะต้องหารายได้ทางอื่นเพื่อมาทดแทน เช่น การใช้วิธีการ ขึ้นอัตราภาษีเพื่อคงไว้ซึ่งระดับรายได้ของรัฐบาล ต้นทุนของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี ได้แก่ (ณัฐวิทย์ นิลอนันต์, 2561 : 17)

1. การสูญเสียรายได้ทางการคลังของรัฐ
2. การคอร์รัปชัน
3. การถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนภาษีหรือหลีกเลี่ยงภาษี

4. ต้นทุนของการบริหารจัดการเก็บภาษี
5. การบิดเบือนทางเศรษฐกิจ
6. กระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทางภาษี

5.2 ข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษ

จากปรากฏการณ์และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของความไม่เป็นธรรมในระบบสิทธิประโยชน์ในรูปภาษีของอีอีซี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการสร้างความเป็นธรรมของสิทธิประโยชน์ดังกล่าว เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษ ที่จะจัดตั้งต่อไปในอนาคต ดังนี้

- 5.2.1 การปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนการพัฒนาอุตสาหกรรม
- 5.2.2 การสร้างความมือกับประเทศอาเซียนในการกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีส่วมกัน
- 5.2.3 ทางเลือกในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน

5.2.1 การปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนการพัฒนาอุตสาหกรรม

หลักการและเหตุผลของการปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนการพัฒนาอุตสาหกรรม เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าสิทธิประโยชน์ทางภาษีของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นทัดเทียมกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย หรือเวียดนาม นอกจากนี้ยังพบว่ามาตรการยกเว้นภาษีเป็นระยะเวลาหนึ่ง (Tax holiday) อาจไม่ใช่เครื่องมือที่ให้สิทธิประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ดังนั้นการให้สิทธิประโยชน์ดังกล่าว จึงไม่ใช่มาตรการที่เป็นปัจจัยหลักในการช่วยส่งเสริมการลงทุน แต่กลับพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนที่สำคัญ ได้แก่ ภาระสัมพัทธ์ของภาษี ความสะดวกในการประกอบธุรกิจ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรระบบโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงความต่อเนื่องของนโยบายเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น สถานประกอบการในประเทศไทยนั้นพบว่า จำเป็นต้องใช้เวลารวมถึง 264 ชั่วโมง ในการดำเนินการเรื่องภาษีอากรและต้องยื่นเอกสารภาษีถึง 22 ครั้ง ความลำบากในส่วนนี้ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีด้านอื่น ๆ ที่ไม่ช่วยดึงดูดการลงทุนแต่อย่างใดเลย (ธร ปีติดล, 2560 : 8-10)

ถ้าไม่เน้นเรื่องการให้สิทธิประโยชน์เป็นยุทธศาสตร์หลักแล้ว ในการปฏิรูปภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ควรให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปด้านกฎระเบียบราชการที่ไม่ชัดเจนมีความซ้ำซ้อนและต้องติดต่อหลายหน่วยงานซึ่งเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 รวมทั้งกฎหมายเฉพาะสำหรับอุตสาหกรรมกฎหมายศุลกากร และสรรพสามิต รวมถึงการขอวีซ่าและใบอนุญาตทำงาน ในการปฏิรูปภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ดังกล่าว ควรเน้นยุทธศาสตร์ในการปฏิรูป 2 ยุทธศาสตร์หลัก คือ

1. ยุทธศาสตร์การลดขั้นตอนการติดต่อหน่วยราชการ โดยใช้ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (One Stop Service: OSS)
2. ยุทธศาสตร์การสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน (Investment Governance)

1. ยุทธศาสตร์การลดขั้นตอนการติดต่อหน่วยราชการ โดยใช้ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน เพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนเบ็ดเสร็จในสถานที่เดียว เช่น ในการขอใบอนุญาตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท การขอรับการส่งเสริมการลงทุน การขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การขออนุญาตใช้ที่ดินเพื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรม และการขอใช้สาธารณูปโภคพื้นฐาน เป็นต้น

อย่างไรก็ดีในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ก็มีความพยายามที่จะใช้แนวคิดศูนย์บริการเบ็ดเสร็จมาดำเนินการในเขตพื้นที่อีอีซี แต่จะพบว่ายังไม่ได้มีการออกแบบให้สมบูรณ์ กล่าวคือ ในด้านการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษตามมาตรา 43 ของพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 กำหนดไว้ว่าการดำเนินการหรือการกระทำใดภายในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษที่เกี่ยวข้องกับ 8 กฎหมายดังต่อไปนี้ 1) กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน 2) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร 3) กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนเครื่องจักร 4) กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข 5) กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เฉพาะเพื่อการอนุญาตให้คนต่างด้าวตามมาตรา 54 (1) หรือ (2) อยู่ต่อในราชอาณาจักร 6) กฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ 7) กฎหมายว่าด้วยโรงงาน 8) กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน หากกฎหมายกำหนดให้ผู้ดำเนินการหรือผู้กระทำต้องได้รับอนุมัติ อนุญาต ใบอนุญาต หรือความเห็นชอบจากหน่วยงานของรัฐหรือคณะกรรมการตามกฎหมายนั้น หรือต้องจดทะเบียน หรือแจ้งต่อหน่วยงานของรัฐหรือ คณะกรรมการตามกฎหมายนั้นก่อน ให้ถือว่าเลขาธิการเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติ อนุญาต ออกใบอนุญาต หรือให้ความเห็นชอบ หรือเป็นผู้มีอำนาจในการรับจดทะเบียนหรือรับแจ้ง ตามกฎหมายนั้น เมื่อได้รับอนุมัติ อนุญาต ใบอนุญาต หรือความเห็นชอบจากเลขาธิการหรือได้จดทะเบียนหรือแจ้งต่อเลขาธิการแล้ว ให้ถือว่าผู้ดำเนินการหรือผู้กระทำ การนั้นได้รับอนุมัติ อนุญาต ใบอนุญาต หรือความเห็นชอบจากหน่วยงานของรัฐหรือคณะกรรมการตามกฎหมาย นั้นแล้ว หรือได้จดทะเบียนหรือแจ้งต่อหน่วยงานของรัฐหรือคณะกรรมการตามกฎหมายนั้นแล้ว และต้องแจ้งหน่วยงานของรัฐหรือคณะกรรมการตามกฎหมายนั้นหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

เลขาธิการมีอำนาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายหรือค่าอื่นใดที่กฎหมาย ข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติว่าด้วยการนั้นกำหนดไว้ และให้มีอำนาจเรียกเก็บค่าบริการในการดำเนินการดังกล่าวเพิ่มเติมได้ตามอัตราที่คณะกรรมการนโยบายประกาศกำหนดค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่าย หรือค่าอื่นใดที่เลขาธิการเรียกเก็บตามวรรคหนึ่งให้นำส่งหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมนั้น ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษตามมาตรา 43 ของพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 และนโยบายที่กำหนดให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลำดับความง่ายในการเข้ามาประกอบธุรกิจดีขึ้น สำนักงานฯ จึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการบริการของหน่วยงานภาครัฐเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจของประเทศไทย ในการพัฒนางานบริการภาครัฐในรูปแบบการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ตลอดจนการหาแนวทางการพัฒนาระบบงานบริการให้ทันสมัย โดยเน้นความง่ายในการดำเนินธุรกิจ เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ความสะดวก รวดเร็ว และความปลอดภัยของระบบที่ให้บริการ โดยกำหนดแผนปฏิบัติงานโครงการ “จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จครบวงจร” ในพื้นที่เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ

เพื่อให้บริการแก่ผู้ประกอบการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม ตามอำนาจของพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวมถึงแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเป็นศูนย์บริการโทเทิล โซลูชัน เซ็นเตอร์ (Total Solution Center: TSC) ต่อไปในอนาคต

ดังนั้น ในการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนที่สมบูรณ์นั้น ควรมีหลักการที่สำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ดังนี้

ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนในทุกเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมีศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนในลักษณะเชิงรุก เน้นการให้บริการด้านการค้าการลงทุน รวมถึงด้านแรงงานสาธารณสุขและความมั่นคงที่รวดเร็วและครบวงจร นักลงทุนสามารถติดต่อหลายหน่วยงานได้ในทีเดียว เป็นศูนย์ให้บริการเบ็ดเสร็จในการให้ข้อมูลและประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการยื่นขอใบอนุญาตต่าง ๆ การให้บริการของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ประกอบด้วยการให้บริการใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1) การให้ข้อมูลและคำแนะนำ โดยมีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ ฐานข้อมูลเพื่อประกอบการดำเนินธุรกิจในเขตฯ และข้อมูลการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) การรับเรื่อง ส่งต่อ และติดตาม

3) การอนุมัติ การอนุญาต (เฉพาะที่ดำเนินการแบบเบ็ดเสร็จได้โดยเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์)

อีอีซี เป็นศูนย์บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบวงจรด้านการบริการกลุ่มนักลงทุน การบริการยื่นคำขออนุมัติ อนุญาต ผ่านทางออนไลน์และงานบริการด้านอื่น ๆ การบริการของเราช่วยอำนวยความสะดวก ลดอุปสรรคและต้นทุน เพื่อส่งเสริมการประกอบการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด หากระบบการบริหารจัดการภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพจะทำอะไรต้องวิ่งไปติดต่อหลายที่ต้องดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ จำนวนมากที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อควบคุมหรือกำกับการประกอบธุรกิจ ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนในการประกอบธุรกิจทั้งสิ้นหากกฎหมายต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ หรือมีขั้นตอนมากและใช้เวลานานก็จะส่งผลให้นักลงทุนไม่สนใจเข้ามาลงทุน อย่างเช่นจีนที่คิดจะทำเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นมาโดยไม่จำกัดประเภทของกิจกรรมไม่ว่าจะเป็น อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม บริการ IT (Information Technology)

ทำได้หมด มีการให้สิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่ครบถ้วน สมบูรณ์ มีระบบการบริหารจัดการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังเช่น กรณีการดำเนินการของประเทศที่พัฒนาแล้วในกลุ่ม OECD (The Organization for Economic Co-operation and Development) มาประยุกต์ใช้ คือ ระบบอนุมัติ อนุญาตแบบ One Stop Service ทำให้งานเดินเร็วขึ้น ลดปัญหาการคอร์รัปชัน

2. ยุทธศาสตร์การสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน

ในยุคปัจจุบันคอร์รัปชัน เป็นปัญหาที่กีดกร่อนที่สุดก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากร เพิ่มความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างความไม่พอใจ และการแบ่งฝ่ายทางการเมืองอย่างสุดขั้ว รวมทั้งลดความน่าเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อภาครัฐ ปัญหาการทุจริตเป็นบ่อเกิดของความไม่เสมอภาคและความยากจน ซึ่งส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม การกระจายรายได้ และลดโอกาส

ในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อย่างเท่าเทียมกัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการผลักดันเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยถือเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกส่วนงานจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม มุ่งเน้นการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบ เฝ้าระวัง เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการทุจริต ประพฤติมิชอบ อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2564 ก็ยังพบว่าประเทศไทยได้รับการประเมินค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ว่าอยู่ในระดับที่ 110 จาก 180 ทั่วโลก โดยตกลงมาจากปี พ.ศ. 2563 6 อันดับ (มานะ นิมิตมงคล, 2565, สิงหาคม 10) นอกจากนี้ ตัวเลขดัชนี CPI ดังกล่าวยังสอดคล้องกับการสำรวจความเห็นนักธุรกิจและประชาชนทั่วไป เพื่อจัดทำดัชนีสถานการณ์คอร์รัปชันไทย (Corruption Situation Index: CSI) โดยมหาวิทยาลัยหอการค้าที่ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทยนั้นเป็นสิ่งที่มิได้อยู่จริงและจับต้องได้ (มานะ นิมิตมงคล, 2565, สิงหาคม 10) ปัญหาคอร์รัปชัน มีความสำคัญมากกว่าการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในการลงทุน เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องความยากง่ายในการทำธุรกิจ (Ease of Doing Business) เพราะถ้าหากนักลงทุนต่างชาติต้องคอยมาก จ่ายเงินมาก หรือประสบอุปสรรคมาก ก็จะทำให้ให้นักลงทุนต่างชาติลังเลที่จะเข้ามาลงทุนอย่างเห็นได้ชัด ดังคำกล่าวที่ว่า (ดวงใจ อัครวจินตจิตร, 2565, สิงหาคม 11) “คอร์รัปชันเป็นหนึ่งในเรื่องของ Ease of Doing Business ไม่ใช่ว่ามีแค่คอร์รัปชันที่นักลงทุนจะสนใจ เพียงแต่คอร์รัปชันทำให้นักลงทุนเพิ่มต้นทุน ถ้าเราสร้างกลไกแก้ปัญหาเหล่านี้ได้จะทำให้การประกอบธุรกิจในไทยง่าย ประเทศไทยไม่ได้แย่ แค่ต้องแต่งหน้าแต่งตาหน่อย”

ปัญหาธรรมาภิบาลในการลงทุนเพื่อต่อต้านการคอร์รัปชันในที่นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นอาการของปัญหาที่มีรากเหง้ามาจากปัญหาเชิงโครงสร้างทางสถาบัน (Institutional Problem) ของระบบราชการหรือรัฐไทย ดังนั้นทางแก้ไขจึงอยู่ที่ต้องมีการปฏิรูปในเชิงสถาบันของรัฐ เพื่อปิดกั้นไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมีช่องทางที่จะดำรงอยู่ได้ (วิทยากร เชียงกูล, มปป. : 107-108)

ยุทธศาสตร์การสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน เพื่อการปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวข้องสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม มุ่งที่จะลดอำนาจรัฐในการใช้ดุลยพินิจ (Discretion) และเพิ่มการรับผิดชอบ (Accountability) มากขึ้น โดยใช้กลไกและกระบวนการที่สำคัญดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของสาธารณะชนทุกภาคส่วน (Public Participation)
- 2) หลักความโปร่งใสในการสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน (Transparency)
- 3) การมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบ

- 1) การมีส่วนร่วมของสาธารณะชนทุกภาคส่วน

ควรรณรงค์ให้เจ้าของและผู้บริหารบริษัทธุรกิจเอกชนสำนึกถึงผลประโยชน์ระยะยาวมากกว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้าระยะสั้น ถ้าต้องการให้ธุรกิจของพวกเขาเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ มีขีดความสามารถจะแข่งขันในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้มากขึ้น พวกเขาควรร่วมมือกันพัฒนาสมาคมธุรกิจและหอการค้าให้มีมาตรฐานทางวิชาชีพที่เข้มแข็ง เพื่อควบคุมกันเองและใช้อำนาจต่อรองกับฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐให้ต้องลดการทุจริตคอร์รัปชันลง นอกจากนี้แล้วพวกเขาก็ควรร่วมมือกับองค์กรภาคประชาชนในการรณรงค์ป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันของทั้งภาครัฐและ

ภาคธุรกิจเอกชน เพราะจะเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของคนทั้งประเทศในระยะยาว (วิทยากร เชียงกุล, มปป. : 108) กลไกที่สำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีผลต่อการสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุนหรือต่อต้านการคอร์รัปชันก็คือ กลไกผู้แจ้งเบาะแส (Whistleblower) ดังที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้ (นิวัติไชย เกษมมงคล, 2565, สิงหาคม 10) “เรามีกฎหมายปราบปรามการทุจริตกว่า 200 มาตรา แทบจะมากที่สุดในโลก แต่มีปัญหาการบังคับใช้ ป.ป.ช. สามารถดำเนินการได้ แต่บางครั้งเราขาดหลักฐานไม่มีคนชี้ช่องเบาะแส ดังนั้นการสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนช่วยชี้ช่องเบาะแสวิ่งสำคัญและรัฐต้องสนับสนุน คุ้มครอง สร้างประชาชนให้เข้มแข็ง ไม่กลัวภัยจากอำนาจหรือการข่มขู่ด้วยกำลัง” นอกจากนี้ในการใช้กลไกที่แจ้งเบาะแส จำเป็นต้องมีมาตรการคุ้มครองพยานโดยเฉพาะในภาคเอกชน เพื่อให้มีผู้ที่กล้าแจ้งเบาะแสดการคอร์รัปชัน

2) หลักความโปร่งใสในการสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า (เกรียงไกร เชียรนกุล, 2565, สิงหาคม 11) “ความโปร่งใสทุกชนิดสำคัญมาก ถ้าโปร่งใสมีไฟส่องไปในที่มืดที่ลับเหมือนในซอย ซอยมืดก็มีโอกาสถูกปล้น แต่ถ้าไฟสว่างทุกแห่ง อย่างน้อยมันก็ช่วยลดอัตราสิ่งที่ไม่ดีได้”

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่า (เรีนวดี สุวรรณมงคล, 2565, สิงหาคม 10) “ความโปร่งใสเป็นเหมือนแสงสว่างที่ฆ่าเชื้อโรคได้ ดังนั้น ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดในเวลาที่เหมาะสม รวมถึงจากฝั่งของผู้ลงทุนเองด้วย พลังของผู้ลงทุนเองมีความสามารถในการป้องปรามการทุจริตได้ ผู้ลงทุนเป็นอีกพลังที่จะช่วยในการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน”

3) การมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมตรวจสอบ ตัวอย่างเช่น การใช้ผู้ตรวจสอบบัญชี (Auditor) ของบริษัทเอกชนมาช่วยในการตรวจสอบว่ามีคนโกงอะไร เกิดขึ้น เพราะถ้าหากไม่มีการตรวจสอบที่แม่นยำแล้วก็ไม่พบการกระทำความผิด ดังนั้น การจะยับยั้งการคอร์รัปชันก็จะเป็นไปได้ยาก (เรีนวดี สุวรรณมงคล, 2565, สิงหาคม 10)

5.2.2 การสร้างความมือกับประเทศอาเซียนในการกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีส่วมกัน เช่น การสร้างระเบียบเศรษฐกิจร่วมกัน

การให้สิทธิประโยชน์ไม่ควรมุ่งเน้นเพื่อแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น ถ้านักลงทุนต่างชาติรายหนึ่งต้องการลงทุนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษที่อีอีซีต้องการดึงดูดเข้ามาลงทุนรายนั้นได้มาเจรจากับประเทศไทย โดยให้ข้อมูลว่ากำลังเปรียบเทียบระหว่างข้อเสนอของประเทศไทยกับประเทศเวียดนามอยู่ หากประเทศไทยให้สิทธิประโยชน์มากกว่าหรือให้เป็นกรณีพิเศษก็จะตัดสินใจเข้ามาลงทุนในอีอีซี หากไทยกับเวียดนามแข่งขันกันให้สิทธิประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของนักลงทุนก็เปรียบเสมือนการเงื่อนไขตัวเอง ซึ่งจะไม่เกิดการพัฒนายั่งยืนในระยะยาวไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอีอีซี แต่จะกลายเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับนักลงทุนอย่างชัดเจน (ภัทรพล ศรีอุดมขจร, 2565 : 245) ดังนั้น ในการให้สิทธิประโยชน์จึงไม่ควรมุ่งเน้นเพื่อแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ควรมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้สามารถร่วมมือกันในเรื่องการให้สิทธิประโยชน์ ซึ่งจะเอื้อให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกันและจะทำให้การจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจพิเศษหรือเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและ

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างประเทศกับอาเซียนในเรื่องการให้สิทธิประโยชน์ที่เริ่มมีการดำเนินการก็คือ

ยกตัวอย่าง เขตเศรษฐกิจพิเศษของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีชื่อเรียกว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวันเซโน ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยเช่นเดียวกัน เขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวันเซโนนั้นพัฒนาไปมากแล้วและสร้างเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมมากกว่าที่จะเป็นอย่างอื่น ปัญหาจึงมีอยู่ว่าถ้าฝ่ายไทยตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มุกดาหารให้มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเขตสะหวันเซโนจะมีประโยชน์กับฝ่ายใด คำตอบคือไม่น่าจะมีประเทศใดได้ประโยชน์สูงสุด เพราะนักลงทุนจะเลือกไปลงทุนที่สะหวันเซโนหรือที่มุกดาหารก็ขึ้นอยู่กับว่าเขตใดให้ประโยชน์สูงกว่า แน่แน่นอนว่าแต่ละเขตย่อมมีข้อเสนอที่จูงใจนักลงทุนที่น่าจะดีกว่าเขตสะหวันเซโนจะให้สิทธิพิเศษมากขึ้นไปอีก ส่วนมุกดาหารก็จะเอื้อประโยชน์ให้ได้มากกว่า มุกดาหารก็อาจทำได้เมื่อต่างฝ่ายต่างแข่งกันให้ก็เปรียบเสมือนทุกคนฉื่อนเนื้อของตัวเองมากขึ้นเรื่อย ๆ เท่ากับไม่ได้อะไรอกเงย นอกไปเสียจากจะเอาชนะคะคานกันเอง นักวิจัยสำรวจความต้องการของฝ่ายภาคเอกชนโดยเฉพาะนักลงทุนแล้ว ต่างก็ได้รับคำตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าการแข่งขันสร้างข้อเสนอไม่น่าจะเป็นประโยชน์เพราะคงไม่มีความยั่งยืน เขตเศรษฐกิจเองคงเลี้ยงตัวเองไม่ได้ การสร้างเขตเศรษฐกิจที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันน่าจะเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายมากกว่า ซึ่งนักวิจัยจึงได้รายงานผลการวิจัยออกมาว่า สะหวันเซโนเขตกับมุกดาหารถือเป็นอีกเขตร่วมได้อีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจเรียกกันว่าเป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษร่วมแบบเกื้อหนุน” (Joint Special Complementary Economic Zone) โดยที่สะหวันเซโนนั้นพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมานานแล้ว มีนักลงทุนต่างชาติมาลงทุนทางด้านการผลิตแบบอุตสาหกรรมอยู่มาก ส่วนเขตมุกดาหารของไทยนั้นอาจยังไม่พร้อมเรื่องเขตการผลิตทางอุตสาหกรรมและถ้าจะพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรมถือว่ายังขาดโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมอีกมาก การทำเขตพัฒนาร่วมกันกับสะหวันเซโนนั้น ฝ่ายไทยคงต้องส่งเสริมการค้าบริการ เช่น โรงพยาบาล โรงแรม โรงเรียนสำหรับบุตรหลานนักลงทุน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ธนาคาร และสถาบันการเงิน และที่ขาดไม่ได้คือ สถาบันการศึกษาวิจัย และฝึกอบรมทางเทคโนโลยี ซึ่งฝ่ายไทยน่าจะมีข้อได้เปรียบทางฝ่ายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอยู่ และฝ่ายเอกชนที่มาลงทุนในเขตสะหวันเซโนนั้นยอมรับว่ารัฐบาลลาวยังให้ความช่วยเหลือด้านการค้าบริการ เพื่อเสริมการอุตสาหกรรมการผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการปัจจุบัน ดังนั้นเขตเศรษฐกิจร่วมแบบเกื้อหนุน ย่อมเข้ากับบริบทของสะหวันเซโนและมุกดาหารได้ดีที่สุด (โครงการวิจัยร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว, 2560 : 8-9)

5.2.3 ทางเลือกในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน

เนื่องจากยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการสร้างความเร็วเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นเทคโนโลยีระดับสูงในยุคอุตสาหกรรม 4.0 เป็นตัวจักรในการขับเคลื่อน (Engine of Growth) อันได้แก่ อุตสาหกรรมเป้าหมาย 12 อุตสาหกรรม ดังนั้น จึงต้องพึ่งพาการลงทุนจากภาคเอกชนในต่างประเทศ โดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีรวมถึงมาตรการอื่น ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนไม่ว่าจะเป็นการจัดระบบบริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือแม้แต่การต่อต้านคอร์รัปชันสำหรับ

นักลงทุน การส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ได้แก้ปัญหาในเชิงโครงสร้างขั้นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศไทยก็คือ การพัฒนาที่มุ่งเพิ่มรายได้โดยใช้อุตสาหกรรมถึงแม้จะเป็นเทคโนโลยีขั้นสูง ในทางยุทธศาสตร์ก็ยังคงเป็นการละเลยการพัฒนาการเกษตรและการสร้างแหล่งอาหาร ผลการพัฒนาที่ผ่านมาถึงแม้จะมีการขยายได้ให้สูงขึ้น แต่ก็ได้สร้างผลกระทบในเชิงลบในด้านการสร้างความเหลื่อมล้ำเชิงรายได้ระหว่างชนชั้นนำและภาคประชาชน รวมถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่และผลกระทบทางสังคมด้วย ดังนั้น ผลการพัฒนาดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนแก่พื้นที่ภาคตะวันออกโดยส่วนรวม ถึงแม้ว่าจะให้ผลประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่กลุ่มพันธมิตรชนชั้นนำ คือ (มนัส พันธ์ผล, 2566 : 269-285)

1. ทุนรัฐ
2. กลุ่มทุนชาติ
3. กลุ่มทุนข้ามชาติ
4. กลุ่มทุนท้องถิ่น

1. กลุ่มทุนรัฐ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญที่เข้าไปลงทุน (PPP) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานผ่านบริษัทลูก คือ บริษัท พีทีที แทงค์ เทอร์มินัล จำกัด ในโครงการพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะที่ 3 และโครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3 นอกจากนี้ ปตท.ยังเพิ่มบทบาทการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย (New S-Curve) โดยจัดตั้งบริษัทลูกเพื่อดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น ธุรกิจพลังงานหมุนเวียน ธุรกิจแบตเตอรี่กักเก็บพลังงาน ธุรกิจยานยนต์ไฟฟ้าครบวงจร ฯลฯ

2. กลุ่มทุนชาติ เป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ภายในประเทศ ประกอบด้วยกลุ่มที่มาลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลุ่มที่เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้พัฒนาอุตสาหกรรม กลุ่มพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น กลุ่มกิจการร่วมค้า เครือเจริญโภคภัณฑ์ กลุ่มบริษัท กัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) ฯลฯ และกลุ่มทุนชาติที่เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้พัฒนาอุตสาหกรรม เช่น บริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) กลุ่มบริษัท ดับบลิวเอชเอ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท ปันทอง อินดัสเตรียล ปาร์ค จำกัด (มหาชน) ฯลฯ

3. กลุ่มทุนข้ามชาติ ประกอบด้วยกลุ่มที่ร่วมลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไชน่า เรลเวย์ คอนสตรัคชั่น คอร์ปอเรชั่น ลิมิเต็ด เข้ามาร่วมทุนในโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบิน และไชน่า ฮาร์เบอร์ เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด ที่เข้ามาร่วมทุนในโครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3 นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มทุนข้ามชาติที่เข้ามาลงทุนในกิจการอุตสาหกรรม เช่น ญี่ปุ่น จีน สิงคโปร์ ฮองกง ไต้หวัน ฯลฯ

4. กลุ่มทุนท้องถิ่น กลุ่มทุนท้องถิ่นนั้นเปรียบเสมือนผู้สนับสนุนรัฐและกลไกของรัฐส่วนกลาง โดยรัฐได้สร้างพันธมิตรทางการเมืองกับกลุ่มทุนท้องถิ่นที่มีอำนาจ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในรูปแบบเชิงอิทธิพลที่เรียกว่า “บ้านใหญ่” ในพื้นที่ระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก คือ จังหวัดชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา

ในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของภาคประชาชน อันได้แก่ กลุ่มและชนชั้นที่ไม่ได้มีอำนาจ เช่น กลุ่มเกษตรกรรายย่อย กลุ่มชนชั้นกลาง กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย เป็นต้น จึงควรมี

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ควบคู่ไปกับการจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รวมถึงระเบียบเศรษฐกิจพิเศษในภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ควรเน้นการพัฒนาเกษตรกรรมเพื่อสร้างแหล่งอาหารหลัก ตัวอย่างเช่น ในกรณีภาคตะวันออกที่มีระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแล้วควรมีทางเลือกเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ยุทธศาสตร์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลศักยภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกโดยพบว่าปี พ.ศ. 2560 จังหวัดที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีพื้นที่ส่งเสริมเกษตรกรรม ประมาณ 1,104,471 ไร่ และพื้นที่ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม ประมาณ 1,668,188 ไร่ พื้นที่เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตอาหารหล่อเลี้ยงผู้คนได้ดังนี้

พื้นที่เกษตรกรรมในเขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีทั้งพื้นที่เพื่อการทำนา ปลูกข้าว จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ชี้ให้เห็นว่า ช่วงปีเพาะปลูก 2561/62 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวกว่า 632,269 ไร่ กระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัด โดยอำเภอบางน้ำเปรี้ยว มีพื้นที่ทำนาขนาดใหญ่ที่สุด ประมาณ 217,095 ไร่ ส่วนจังหวัดชลบุรี มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว ประมาณ 67,353 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอนันทนิกม ขณะที่จังหวัดระยอง มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว ประมาณ 10,893 ไร่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.2

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 5.2 ข้าวนาปี : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตต่อไร่ ปีเพาะปลูก 2561/62
(แยกรายอำเภอ) ตามจังหวัดที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาาระเบียงเศรษฐกิจภาค
ตะวันออก

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
ฉะเชิงเทรา	632,269	627,400	406,957
เมืองฉะเชิงเทรา	92,242	92,092	66,306
บางคล้า	19,276	19,162	12,379
บางน้ำเปรี้ยว	217,095	215,448	157,277
บางปะกง	11,792	11,495	7,874
บ้านโพธิ์	22,218	21,458	14,398
พนมสารคาม	105,095	104,337	62,811
สนามชัยเขต	62,294	62,105	23,910
ราชสาส์น	38,650	38,136	24,903
แปลงยาว	13,728	13,522	6,274
ท่าตะเกียบ	15,351	15,279	5,669
คลองเขื่อน	34,528	34,366	25,156
ชลบุรี	67,353	61,158	29,084
เมืองชลบุรี	787	787	316
บางละมุง	813	787	320
บ้านบึง	6,424	6,400	2,963
พนัสนิคม	45,940	40,118	19,497
พานทอง	4,956	4,718	2,307
ศรีราชา	404	404	187
สัตหีบ	19	7	7
หนองใหญ่	356	353	143
บ่อทอง	2,494	2,485	1,024
เกาะจันทร์	5,160	5,087	2,320
เกาะสีชัง	0	0	0

ที่มา : (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

จังหวัด/อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
ระยอง	10,893	10,722	5,190
เมืองระยอง	1,755	1,706	761
แกลง	2,255	2,210	886
บ้านค่าย	6,449	6,379	3,381
ปลวกแดง	5	5	2
บ้านฉาง	3	3	1
วังจันทร์	121	116	39
เขาชะเมา	305	303	120
นิคมพัฒนา	0	0	0

ที่มา : (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

นอกจากนี้ พื้นที่เกษตรกรรมบางส่วนยังถูกนำไปใช้เพื่อทำสวน ทำไร่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างมันสำปะหลัง ในปี 2560 มีพื้นที่เพาะปลูกครอบคลุมสามจังหวัด (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) ประมาณ 426,866 ไร่ ขณะที่ปี 2562 มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 396,008 ไร่ และสามารถสร้างผลผลิตในปี 2561 ประมาณ 1,587,119 ตัน ส่วนปี 2562 สร้างผลผลิตได้ประมาณ 1,453,966 ตัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ปี 2561-2562

ประเภทพืชไร่ จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)		เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)		ผลผลิต (ตัน)	
	2560	2561	2560	2561	2560	2561
ฉะเชิงเทรา	233,132	213,994	231,231	211,901	777,241	713,794
ชลบุรี	156,798	149,324	155,000	31,910	635,481	597,502
ระยอง	36,936	32,690	36,487	146,147	174,397	142,670

ที่มา : (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

นอกจากมันปะหลังแล้ว พืชเศรษฐกิจสำคัญอีกประเภทหนึ่ง ที่เกษตรกรในพื้นที่สามจังหวัด เพาะปลูก โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรี คือ อ้อย ในปี 2560 จังหวัดที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยรวมกันประมาณ 147,129 ไร่ ส่วนปี 2561 มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 176,152 ไร่ ซึ่งจังหวัดชลบุรีมีส่วนของพื้นที่เพาะปลูกอ้อยสูงสุด คือ อัตราร้อยละ 79.13 ในปี 2560 และ อัตราร้อยละ 80.28 ในปี 2561 ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 พื้นที่เพาะปลูกอ้อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ปี 2561-2562

ประเภทพืชไร่ จังหวัด	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)		ผลผลิต (ตัน)		ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	
	2560	2561	2560	2561	2560	2561
อ้อย	29,529	32,774	265,172	362,812	8,980	11,070
ฉะเชิงเทรา	116,425	141,428	1,026,871	1,586,825	8,820	11,220
ชลบุรี	1,175	1,950	15,258	22,225	8,596	11,397
ระยอง						

ที่มา : (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

การผลิตภาคการเกษตรที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และ ระยอง ก็คือ ปศุสัตว์ ซึ่งในหลายพื้นที่มีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงโค เนื้อ สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ดเนื้อ เป็ดไข่ โดยโคเนื้อ สุกร เป็ดเนื้อ ไก่ไข่ เป็ดเนื้อ นิยมเลี้ยงกันมากใน จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนไก่เนื้อและเป็ดไข่นิยมเลี้ยงกันมากในจังหวัดชลบุรี ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 การปศุสัตว์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ปี 2559-2561

ประเภท	จำนวน (ตัว)			
	จังหวัด	2559	2560	2561
โคเนื้อ				
ฉะเชิงเทรา		25,701	24,313	23,474
ชลบุรี		11,732	12,242	12,734
ระยอง		17,862	18,573	19,513

ที่มา : (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

ประเภท	จังหวัด	จำนวน (ตัว)		
		2559	2560	2561
สุกร				
	ฉะเชิงเทรา	343,202	285,121	280,243
	ชลบุรี	258,274	266,207	292,615
	ระยอง	138,285	122,604	119,735
ไก่เนื้อ				
	ฉะเชิงเทรา	10,765,409	9,064,687	9,617,633
	ชลบุรี	21,302,987	23,548,322	26,489,507
	ระยอง	4,333,414	4,955,692	4,804,543
ไก่ไข่				
	ฉะเชิงเทรา	6,636,432	6,402,198	6,540,485
	ชลบุรี	4,670,284	4,857,070	5,262,635
	ระยอง	345,646	354,189	327,483
เป็ดเนื้อ				
	ฉะเชิงเทรา	814,900	830,777	829,614
	ชลบุรี	131,745	126,773	124,960
	ระยอง	433,453	446,066	561,821
เป็ดไข่				
	ฉะเชิงเทรา	93,592	98,790	143,779
	ชลบุรี	109,866	106,649	111,683
	ระยอง	2,319	4,432	2,430

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

ส่วนเกษตรกรรวมประเภทสวนผลไม้ แม้ว่าจะมีมากในจังหวัดจันทบุรีและตราด แต่ในพื้นที่พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ก็ยังพบเกษตรกรที่ประกอบอาชีพลักษณะนี้อยู่ส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะการทำสวนมังคุดและทุเรียนในจังหวัดระยอง เช่นเดียวกับสวนมะพร้าว สับปะรด ที่ปรากฏให้เห็นจำนวนมากในจังหวัดชลบุรี ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 การทำสวนผลไม้ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ปี 2559-2561

ประเภท	จังหวัด	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)		
		2559	2560	2561
มะพร้าว				
	ฉะเชิงเทรา	8,734	8,728	8,944
	ชลบุรี	52,714	48,523	48,609
	ระยอง	3,901	3,376	3,376
สับปะรด				
	ฉะเชิงเทรา	9,031	9,582	9,080
	ชลบุรี	21,426	21,855	22,194
	ระยอง	36,663	37,700	38,539
ลำไย				
	ฉะเชิงเทรา	1,544	1,717	1,737
	ชลบุรี	387	384	384
	ระยอง	1,887	1,965	1,737
มังคุด				
	ฉะเชิงเทรา	0	0	0
	ชลบุรี	616	616	620
	ระยอง	28,219	28,226	28,163
ทุเรียน				
	ฉะเชิงเทรา	0	0	0
	ชลบุรี	221	232	309
	ระยอง	66,761	69,187	70,441

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

สำหรับอาชีพเกษตรกรรมที่สำคัญอีกอาชีพหนึ่ง ในจังหวัดที่เป็นเป้าหมายการพัฒนา
ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ ก็คือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งสัตว์น้ำจืดและสัตว์น้ำกร่อย ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

1. สัตว์น้ำจืด เมื่อพิจารณาเนื้อที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดของแต่ละจังหวัด (ปี 2561) พบว่า
(กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

1.1 จังหวัดฉะเชิงเทรา ถือเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำจืด (เฉพาะพื้นที่ที่ให้ผลผลิต)
อยู่ในอันดับที่ 3 ของประเทศ มีเนื้อที่เพาะเลี้ยงประมาณ 38,819 ไร่ แบ่งเป็น เนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำใน
บ่อ 38,788 ไร่ คิดเป็นอัตราร้อยละ 99.92 เนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำในร่องสวน 27 ไร่ คิดเป็นอัตราร้อยละ

0.07 และเนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง 4 ไร่ คิดเป็นอัตราร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่เลี้ยงในจังหวัด โดยมีจำนวนฟาร์มที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงทั้งสิ้น 3,536 ฟาร์ม

1.2 จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด จำนวน 12,906 ไร่ แบ่งเป็น เนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อ 12,870 ไร่ คิดเป็นอัตราร้อยละ 99.72 และเนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง 36 ไร่ คิดเป็นอัตราร้อยละ 0.28 ของเนื้อที่เลี้ยงในจังหวัด โดยมีจำนวนฟาร์มที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงทั้งสิ้น 1,769 ฟาร์ม

1.3 จังหวัดระยอง มีเนื้อที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด จำนวน 685 ไร่ แบ่งเป็น เนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อ 684 ไร่ คิดเป็นอัตราร้อยละ 99.85 และเนื้อที่เลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง 1 ไร่ คิดเป็นอัตราร้อยละ 0.15 ของเนื้อที่เลี้ยงในจังหวัด โดยมีจำนวนฟาร์มที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงทั้งสิ้น 359 ฟาร์ม

ตารางที่ 5.7 ประเภท จำนวนฟาร์ม เนื้อที่ของฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำจืด (เฉพาะที่ให้ผลผลิต) ปี 2561

ประเภท	บ่อ		ร่องสวน		กระชัง	
	จำนวนฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	จำนวนฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	จำนวนฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)
ฉะเชิงเทรา	3,495	38,788	7	27	34	4
ชลบุรี	1,749	12,870	-	-	20	36
ระยอง	356	684	-	-	3	1

ที่มา : (ปรับปรุงจาก กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563 : 51)

ทั้งหากพิจารณาผลผลิตและมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดในจังหวัดต่าง ๆ พบว่า ในปี 2561 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีปริมาณผลผลิตอยู่ที่ 16,170 ตัน คิดเป็นจำนวนเงินประมาณ 904,803,000 บาท ส่วนจังหวัดชลบุรี มีปริมาณผลผลิตอยู่ที่ 10,109 ตัน คิดเป็นจำนวนเงินประมาณ 382,625,000 บาท ขณะที่จังหวัดระยอง มีปริมาณผลผลิตอยู่ที่ 480 ตัน คิดเป็นจำนวนเงินประมาณ 29,347,000 บาท (กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563 : 37) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.8

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 5.8 ผลผลิตและมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ปี 2561

มูลค่า : 1,000 บาท

ประเภท จังหวัด	รวม		บ่อ		ร่องสวน		กระชัง	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า
ฉะเชิงเทรา	16,170	904,803	15,958	892,009	6	114	206	12,650
ชลบุรี	10,109	382,625	10,001	377,293	-	-	108	5,332
ระยอง	480	29,347	390	22,723	-	-	90	6,624

ที่มา : (ปรับปรุงจาก กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563 : 37)

2. สัตว์น้ำกร่อย นอกจากการเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดแล้ว พื้นที่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง ยังเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อยที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศ ดังจะเห็นได้จาก ข้อมูลของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ระบุว่า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดที่มี ผลผลิตปลาน้ำกร่อย สูงที่สุดในประเทศ โดยปี 2561 มีผลผลิตประมาณ 13,708 ตัน คิดเป็นอัตรา ร้อยละ 33.36 ของผลผลิตปลาน้ำกร่อยทั้งหมด (กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563 : 13)

ทั้งนี้หากพิจารณาเป็นรายจังหวัดของพื้นที่เป้าหมายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกแล้ว สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้ (กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563 : 23-24)

2.1 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเนื้อที่เพาะเลี้ยงปลาน้ำกร่อย (ปลากะพง) ประมาณ 3,425 ไร่ จำนวนผู้เพาะเลี้ยง 385 ฟาร์ม มีปริมาณผลผลิตปลาน้ำกร่อย ประมาณ 13,708 ตัน มีมูลค่าของ ผลผลิต ประมาณ 1,501,394,000 บาท แบ่งเป็น การเลี้ยงในบ่อ จำนวน 367 ฟาร์ม เนื้อที่ 3,420 ไร่ ปริมาณผลผลิต 13,509 ตัน มูลค่า 1,475,588,000 บาท และเลี้ยงแบบกระชัง จำนวน 18 ฟาร์ม เนื้อที่ 5 ไร่ ปริมาณผลผลิต 199 ตัน มูลค่า 25,806,000 บาท

2.2 จังหวัดระยอง มีเนื้อที่เพาะเลี้ยงปลาน้ำกร่อย (ปลากะพง) ประมาณ 116 ไร่ จำนวนผู้เพาะเลี้ยง 39 ฟาร์ม มีปริมาณผลผลิตปลาน้ำกร่อย ประมาณ 140 ตัน มีมูลค่าของผลผลิต ประมาณ 18,322,000 บาท แบ่งเป็น การเลี้ยงในบ่อ จำนวน 36 ฟาร์ม เนื้อที่ 116 ไร่ ปริมาณ ผลผลิต 134 ตัน มูลค่า 17,581,000 บาท และเลี้ยงแบบกระชัง จำนวน 3 ฟาร์ม เนื้อที่ 0.19 ไร่ ปริมาณผลผลิต 5.49 ตัน มูลค่า 741,000 บาท

ด้วยเหตุที่ประชาชนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก ยังคงมีวิถีชีวิตและวิถีการผลิตแบบเกษตรกรรม ดังนั้นเพื่อป้องกันมิให้การขยายตัว ของภาคอุตสาหกรรมกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรม และวิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม จำเป็นต้องสร้างกลไกเพื่อปกป้องแหล่งผลิตอาหารที่หล่อเลี้ยงผู้คนในภูมิภาคแห่งนี้เอาไว้ มาตรการ เบื้องต้นที่จะตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งอาหารในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก ก็คือ

1. การประกาศเขตเกษตรเศรษฐกิจ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง โดยเฉพาะท้องที่ที่มีศักยภาพด้านการเกษตรกรรมในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เสริมสร้างผลิตภาพทางการผลิต (Productivity) หรือให้มีการผลิตที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งลดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรจากการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท

2. การจัดหรือแบ่งแยกระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตรกรรมอย่างชัดเจน โดยพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมควรกำหนดให้อยู่ในขอบเขตหรือพื้นที่เฉพาะ หรืออาจใช้วิธีการเสริมสร้างศักยภาพพื้นที่อุตสาหกรรมเดิม ซึ่งจะทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น

3. กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้เหมาะสมหรือคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ กล่าวคือ หากท้องที่ใดเหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม หรือวิถีชีวิตของผู้อยู่ในท้องที่ส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม การกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก็ควรจะสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับฐานการผลิตดั้งเดิมเหล่านั้น

เขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชนเป็นการส่งเสริมการทำธุรกิจการเกษตรขนาดเล็กและขนาดกลางเป็นหลัก ดังนั้น จึงแตกต่างจากการส่งเสริมเศรษฐกิจการเกษตรของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาภาคเกษตรของคณะกรรมการอำนวยการครั้งที่ 3/2563 เมื่อเดือนมิถุนายนนั้น พบว่า ยังเป็นการเกษตรแบบทุนนิยมแนวเสรีนิยมใหม่คือ มุ่งยกระดับรายได้เกษตรกรให้เทียบเท่ากับกลุ่มอุตสาหกรรมและบริการโดยการใช้แนวทาง “ใช้ตลาดนำการผลิต” และ “เทคโนโลยีดันรายได้” ในการพัฒนาการเกษตรจะเน้นคลัสเตอร์พื้นฐาน 5 คลัสเตอร์คือ (กรุงเทพฯ, 19 สิงหาคม 2563)

1. คลัสเตอร์ผลไม้จะเน้นคุณภาพสินค้าระดับพรีเมียมสู่ตลาดโลก
2. คลัสเตอร์ประมงจะเพิ่มมูลค่าสร้างอุตสาหกรรมแห่งอนาคต
3. คลัสเตอร์พืชพลังงานจะสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมชีวภาพ
4. คลัสเตอร์พืชสมุนไพรจะต่อยอดเทคโนโลยีขั้นสูงและสร้างเศรษฐกิจฐานชีวภาพ
5. คลัสเตอร์พืชที่มีมูลค่าสูง เช่น ไม้ประดับ ผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงโคขุน เป็นต้น

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ให้เป็นแหล่งอาหารหลักนั้น เป็นนโยบายที่สามารถขับเคลื่อนคู่ขนานไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่มีอยู่เดิมได้ กล่าวคือ ปัจจัยที่สามารถทำให้เป็นไปได้ในภาคปฏิบัติโดยอาศัยอำนาจของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกโดยอาศัยพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ตามที่ระบุไว้ใน

“มาตรา 6 ให้พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และพื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออกที่กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก”

ตามมาตราดังกล่าวสามารถกำหนดพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งอาหารหลักโดยใช้วัตถุประสงค์ตามมาตรา 6 (4) ที่ว่า (พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561, 2561)

“กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่ โดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

อย่างไรก็ดี ข้อเสนอทางเลือกนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อีอีซีให้เป็นแหล่งอาหารหลักดังกล่าวให้เป็นจริงได้ต้องอาศัยปัจจัยทางการเมืองซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ผลักดันต่อคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่มีอำนาจทางการเมืองในการตัดสินใจ ส่วนรายละเอียดการปฏิบัติในระดับมาตรการควมมีการวิเคราะห์ศึกษาในอนาคตต่อไป

สรุปท้ายบท

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับผลการศึกษาดูพิพาทความไม่เป็นธรรมและข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก สามารถสรุปข้อค้นพบได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ข้อค้นพบเกี่ยวกับพิพาทความไม่เป็นธรรมของระบบภาษีที่เกี่ยวกับภาษีว่าด้วยสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก คือ ผู้วิจัยพบปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกตะวันออก เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวระหว่างในเขตอีอีซีและนอกเขตอีอีซีใน 4 เรื่องด้วยกันคือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการนำเข้าเครื่องจักร และภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ ปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมดังกล่าว ยังก่อให้เกิดผลกระทบเกี่ยวกับการใช้สิทธิประโยชน์ดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่สำคัญด้วยกัน 5 ประการด้วยกันคือ

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิผลในการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อการลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น พบว่าไม่เกิดประสิทธิผลหรือความสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ พบว่ามาตรการการยกเว้นภาษีที่เป็นระยะเวลาหนึ่งหรือมาตรการพักภาษี (Tax holiday) อาจไม่ใช่เครื่องมือการให้สิทธิประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด จนอธิการมีข้อเสนอว่า “ไทยไม่จำเป็นต้องเพิ่มสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อดึงดูดนักลงทุน”

1.2 ปัญหาพระราชบัญญัติอีอีซี ให้สิทธิประโยชน์โดยไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของนักลงทุนจากพระราชบัญญัติอีอีซี กล่าวคือ นักลงทุนได้สิทธิประโยชน์ทั้งทางด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการนำเข้าเครื่องจักรและภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ แต่กลับไม่ได้มีการกำหนดบทลงโทษเพื่อให้นักลงทุนมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่อีอีซี การไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของนักลงทุนโดยมีบทลงโทษมีประเด็นที่ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญ 2 ประเด็นคือ ประเด็นเรื่องการกำหนดเงื่อนไข และประเด็นเรื่องการกำหนดบทกำหนดโทษ

1.3 ปัญหาการนำมาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษีของอีอีซีไปปฏิบัติจากอุปสรรคของแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Global Anti-Base Erosion Proposal: Pillar Two) กล่าวคือ ในการดำเนินมาตรการสิทธิประโยชน์ของอีอีซี นั้น ต้องประสบกับอุปสรรคอย่างเห็นได้ชัด เมื่อมีการกำหนดแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Global Anti-Base Erosion Proposal) ในประเด็นของ Pillar 2 ที่กำหนดภาษีธุรกิจขั้นต่ำทั่วโลก (Global Minimum Tax) ในอัตราร้อยละ 15 ทุกประเทศทั่วโลก ถ้าหากประเทศใดมีการเสียภาษีต่ำกว่าอัตราร้อยละ 15 และไม่ยอมเก็บภาษีขั้นต่ำในอัตราร้อยละ 15 ก็ให้ประเทศที่บริษัทนั้นตั้งอยู่เป็นผู้เก็บภาษีส่วนต่างให้ครบในอัตราร้อยละ 15 หลักการที่ 2 นี้ OECD จะให้มี

ผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2566 และเริ่มจัดเก็บภาษีในปี พ.ศ. 2567 ในขณะที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิก ซึ่งต้องปฏิบัติตามแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล กลับมีพระราชบัญญัติอีอีซีที่ให้การยกเว้นการเก็บภาษีธุรกิจดังกล่าว เช่น ตามพระราชบัญญัติอีอีซี นั้น ได้ยกเว้นการเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลถึง 15 ปี เป็นต้น

1.4 ปัญหาการให้สิทธิประโยชน์ของอีอีซี ไม่สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตอีอีซี เพื่อการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 รัฐบาลได้เลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายเป็นยุทธศาสตร์ 12 อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม (First S-Curve) และการเติม 7 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (New S-Curve) จะพบได้ว่า อุตสาหกรรมเป้าหมายของอีอีซีทั้ง 2 กลุ่มนั้น จะต้องใช้การลงทุนขนาดใหญ่ที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมของขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนในเขตพื้นที่อีอีซีได้ ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ หรือแม้แต่อุตสาหกรรมดิจิทัล เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้ง 12 อุตสาหกรรมของอีอีซี นั้น ก็จำเป็นต้องใช้ทุนขนาดใหญ่ด้วย ตัวอย่างโครงการดังกล่าวได้แก่

- 1) โครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน
- 2) โครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก
- 3) โครงการพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะที่ 3
- 4) โครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3
- 5) โครงการศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยานอู่ตะเภา

1.5 ปัญหาการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของอีอีซี ก่อให้เกิดรายจ่ายทางภาษี

การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีทำให้รายได้ของรัฐบาลลดลง หรือที่เรียกว่ารายจ่ายทางภาษี (Tax Expenditure) ซึ่งเปรียบเหมือนการจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่ผู้ประกอบการ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียม ไม่เป็นธรรม สำหรับผู้ประกอบการที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน นอกจากนี้ที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้ติดตามและประเมินผลของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรแก่ผู้ได้รับการส่งเสริมทุนว่าประเทศไทยได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด และไม่มีการจัดทำและเผยแพร่รายงานให้แก่สาธารณชนทราบ เราพบว่าการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax Incentive) ด้วยการยกเว้นหรือลดภาษีอย่างเต็มที่นั้น อาจไม่เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเสมอไป เพราะอาจไม่มีการจ้างคนไทยทำงานมากเท่าที่ควร เนื่องจากผู้ลงทุนจากต่างประเทศสามารถใช้เทคโนโลยีหรือหุ่นยนต์ทำงานแทนมนุษย์ อาจไม่มีการใช้วัตถุดิบในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบทางการเกษตรภายในประเทศมากเท่าที่ควร เนื่องจากวัตถุดิบจากต่างประเทศมีราคาต่ำกว่า ทั้งมีการนำกำไรจากการลงทุนกลับประเทศ โดยที่ประเทศไทยไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร ประการสำคัญอาจทิ้งปัญหาต่าง ๆ ไว้ให้ประเทศไทยต้องตามแก้ไขเอง เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาประชาชนไม่มีที่ดินทำกิน เป็นต้น

2. ข้อค้นพบเกี่ยวกับข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ

มีข้อสรุปว่า ในการสร้างความเป็นธรรมของสิทธิประโยชน์ทางภาษีดังกล่าว จะต้องดำเนินการด้วยมาตรการที่สำคัญ 3 มาตรการหลัก คือ

2.1 การปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ควรใช้ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูป 2 ยุทธศาสตร์หลักคือ

1) ยุทธศาสตร์การลดขั้นตอนการติดต่อหน่วยราชการ โดยใช้ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน

2) ยุทธศาสตร์การสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน เพื่อการปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมมุ่งที่จะลดอำนาจรัฐในการใช้ดุลยพินิจ และเพิ่มการรับผิดชอบมากขึ้น โดยใช้กลไกและกระบวนการที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของสาธารณะชนทุกภาคส่วน หลักความโปร่งใสในการสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน และการมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมตรวจสอบ

2.2 การสร้างความมือกับประเทศอาเซียนในการกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีส่วมกัน

การให้สิทธิประโยชน์ไม่ควรมุ่งเน้นเพื่อแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะไม่เกิดการพัฒนายั่งยืนในระยะยาวและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอีอีซี แต่จะกลายเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับนักลงทุนอย่างชัดเจน ดังนั้น ในการให้สิทธิประโยชน์จึงไม่ควรมุ่งเน้นเพื่อแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ควรมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้สามารถร่วมมือกันในเรื่องการให้สิทธิประโยชน์ ซึ่งจะเอื้อให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกัน และจะทำให้การจัดตั้งระเบียงเศรษฐกิจพิเศษหรือเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2.3 ทางเลือกในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน

ข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ โดยคำนึงถึงปัญหาในเชิงโครงสร้างขั้นพื้นฐานก็คือการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ข้อเสนอดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่ายุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นเทคโนโลยีระดับสูงในยุคอุตสาหกรรม 4.0 เป็นตัวจักรในการขับเคลื่อน อันได้แก่ อุตสาหกรรมเป้าหมาย 12 อุตสาหกรรม ดังนั้น จึงต้องพึ่งพาการลงทุนจากภาคเอกชนในต่างประเทศ โดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสวมถึงมาตรการอื่น ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนไม่ว่าจะเป็นการจัดระบบบริการเบ็ดเสร็จหรือแม้แต่การต่อต้านคอร์รัปชันสำหรับนักลงทุน การส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าว ไม่ได้แก้ปัญหามูลค่าในเชิงโครงสร้างขั้นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศไทยก็คือ การพัฒนาที่มุ่งเพิ่มรายได้โดยการใช้อุตสาหกรรมถึงแม้จะเป็นเทคโนโลยีขั้นสูง ในทางยุทธศาสตร์ก็ยังเป็นการละเลยการพัฒนาการเกษตรและการสร้างแหล่งอาหาร ผลการพัฒนาที่ผ่านมาถึงแม้จะมีการขยายรายได้ให้สูงขึ้น แต่ก็ได้สร้างผลกระทบในเชิงลบในด้าน การสร้างความเหลื่อมล้ำเชิงรายได้ระหว่างชนชั้นนำและประชาชน รวมถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่และ

ผลกระทบทางสังคมด้วย ดังนั้น ผลการพัฒนาดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนแก่พื้นที่ภาคตะวันออก ในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของภาคประชาชนควรมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ การเกษตรของภาคประชาชน ควบคู่ไปกับการจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก รวมถึง ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษในภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ควรเน้นการพัฒนาเกษตรกรรมเพื่อสร้างแหล่งอาหารหลัก โดยมีแนวทางในการจัดตั้งดังนี้

1) การประกาศเขตเกษตรเศรษฐกิจ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง โดยเฉพาะท้องที่ที่มีศักยภาพด้านการเกษตรกรรมในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เสริมสร้างผลิตภาพทางการผลิต หรือให้มีการผลิตที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งลดปัญหา ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรจากการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท

2) การจัดหรือแบ่งแยกระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตรกรรมอย่าง ชัดเจน โดยพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมควรกำหนดให้อยู่ในขอบเขตหรือพื้นที่เฉพาะ หรืออาจใช้ วิธีการเสริมสร้างศักยภาพพื้นที่อุตสาหกรรมเดิม ซึ่งจะทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและ การประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น

3) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมหรือคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ กล่าวคือ หากท้องที่ใดเหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม หรือวิถีชีวิตของผู้คนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก็ควรจะสอดคล้องหรือ เชื่อมโยงกับฐานการผลิตดั้งเดิมเหล่านั้น

ข้อเสนอการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ในกรณี ภาคตะวันออกที่มีระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกนั้น จะพบว่าพื้นที่ภาคตะวันออกมีศักยภาพ ในการใช้ที่ดิน เพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน เพื่อยุทธศาสตร์การสร้าง อาหารหลัก กล่าวคือ จากข้อมูลพบว่าโดยพบว่าปี พ.ศ. 2560 จังหวัดที่เป็นเป้าหมายการพัฒนา ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีพื้นที่ส่งเสริมเกษตรกรรม ประมาณ 1,104,471 ไร่ และพื้นที่ ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม ประมาณ 1,668,188 ไร่ พื้นที่เหล่านี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตอาหารหล่อเลี้ยงผู้คน โดยการทำนา ทำสวน ทำไร่ และ การเลี้ยงสัตว์อย่างเห็นได้ชัด

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการนำเสนอเกี่ยวกับสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะของคณาจารย์ เรื่อง การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยจะขอเสนอหัวข้อต่าง ๆ ออกเป็นหัวข้อหลักได้แก่

- 6.1 สรุปผลการศึกษา
- 6.2 การอภิปรายผลการศึกษา
- 6.3 ข้อเสนอแนะ
 - 6.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 6.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.1 สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกนี้ขึ้นมา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมในระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างความเป็นธรรมเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการของระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ตั้งแต่ยุคแห่งการพัฒนาจนถึงระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยพบว่าเราสามารถแบ่งพัฒนาการดังกล่าวออกเป็น 3 ช่วง โดยในแต่ละช่วงระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์จะมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด คือ

1. ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2503-2515 มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า กล่าวคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นบทบาทของภาคเอกชนแทนที่การพัฒนาอุตสาหกรรมโดยใช้รัฐวิสาหกิจ เป็นเครื่องมือดังที่มีมาในอดีต เนื่องจากการพัฒนาในอดีตประสบปัญหาความไม่แน่นอนของสินค้าชั้นปฐมของไทยในตลาดโลก เช่น ข้าว และเกิดปัญหาการขาดดุลการค้าที่รุนแรง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 ในขณะที่การใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า พบว่ามีอุปสงค์ภายในประเทศที่รองรับในปริมาณที่คิดว่าจะไม่เสี่ยงต่อ

การขาดทุน เพราะเป็นสินค้าที่ไทยต้องพึ่งพิงการนำเข้าจากประเทศอื่นอยู่แล้ว ดังนั้นระบบภาษีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์เพื่อตอบสนองการลงทุนตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 พ.ศ.2505 และ พ.ศ.2508 รวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2511 โดยมีสาระที่สำคัญคือ การให้สิทธิประโยชน์ที่สำคัญ ได้แก่ การงดเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าและเครื่องจักร การยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีการค้าวัตถุดิบ รวมถึงเครื่องจักร การยกเว้นภาษีเงินได้ รวมถึงการขึ้นอากรขาเข้าสำหรับสินค้าประเภทเดียวกับที่ได้รับการส่งเสริม

2. ระบบภาษีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2515-2561 มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออก กล่าวคือ เมื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าได้มาถึงจุดอิ่มตัวและก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจรัฐบาลจึงได้ปรับการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่การผลิตเพื่อส่งเสริมการส่งออก โดยปรากฏเป็นยุทธศาสตร์ชัดเจนในช่วงรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในปี พ.ศ. 2525 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกได้กำหนดมาตรการสำหรับการให้สิทธิประโยชน์ในรูปกฎหมายเพื่อส่งเสริมการลงทุนที่สำคัญ คือ การยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบเต็มพิกัด การยกเว้นภาษีเงินได้ในช่วง 3-8 ปี และการสามารถโอนกำไรออกนอกประเทศได้

3. ระบบภาษีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ.2561-2566 มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ที่เรียกว่าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงในยุค 4.0 โดยระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกถือว่าเป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้กำหนด 12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ให้เป็นอุตสาหกรรมที่นำไปสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

3.1 การต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม (First S-Curve) เนื่องจากประเทศไทยมีฐานการผลิตที่อยู่แล้ว การปรับเปลี่ยนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จะสามารถยกระดับการผลิตไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นความต้องการในอนาคต และเข้าสู่การขยายตัวต่อไปภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก หากไม่เปลี่ยนแปลงอาจจะประสบปัญหาและความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการ คนทำงาน ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศได้ในที่สุด ทั้งนี้การต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิม ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next-Generation Automotive) 2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) 3) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism) 4) อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology) 5) อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต (Food for the Future)

3.2 การเติม 7 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (New S-curve) เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและมีผู้สนใจลงทุน โดยรัฐวางแผนให้เป็นกลไกหลักสำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต และเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่ยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม (Robotics) 2) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) 3) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพ

และเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemicals) 4) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) 5) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) 6) อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (National Defense) 7) อุตสาหกรรมพัฒนาคนและการศึกษา (Workforce Development & Education)

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดสิทธิประโยชน์ในรูปภาษีที่สนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของอีอีซี ที่สำคัญคือ

1. กำหนดให้ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิจัยต่างชาติที่ทำงานในอีอีซี ได้รับสิทธิลดอัตราภาษีเงินได้ในการหักภาษี ณ ที่จ่าย และคงจัดเก็บในอัตราร้อยละ 15 หรือ 17 สำหรับเงินได้พึงประเมินที่ได้รับเนื่องจากการจ้างแรงงาน

2. ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับบางกิจกรรมได้นานสูงสุด 13-15 ปี

3. ยกเว้นอากรวัตถุดิบนำเข้าสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก และการวิจัยและพัฒนา

4. ค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สำหรับบางกิจกรรมนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้อัตราร้อยละ 100-300

5. สิทธิได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ประกอบการในเขตปลอดอากร คลังสินค้าทัณฑ์บน หรือเขตประกอบการเสรี

6. สิทธิประโยชน์อื่นๆ การหักค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า บทวิพากษ์ความไม่เป็นธรรมของระบบภาษีที่เกี่ยวกับภาษีว่าด้วยสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกนั้น มีปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เมื่อเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์ดังกล่าวระหว่างพื้นที่ในเขตอีอีซีและนอกเขตอีอีซีใน 4 เรื่องด้วยกันคือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการนำเข้าเครื่องจักร และภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ ปรากฏการณ์ความไม่เป็นธรรมดังกล่าวยังก่อให้เกิดผลกระทบเกี่ยวกับการใช้สิทธิประโยชน์ดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่สำคัญด้วยกัน 5 ประการด้วยกันคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิผลในการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อการลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น พบว่าไม่เกิดประสิทธิผลหรือความสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ พบว่ามาตรการการยกเว้นภาษีที่เป็นระยะเวลาหนึ่งหรือมาตรการพักภาษี (Tax holiday) อาจไม่ใช่เครื่องมือการให้สิทธิประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด จนอธิการมีข้อเสนอว่า “ไทยไม่จำเป็นต้องเพิ่มสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อดึงดูดนักลงทุน”

2. ปัญหา พระราชบัญญัติอีอีซี ให้สิทธิประโยชน์โดยไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของนักลงทุนจากพระราชบัญญัติอีอีซี กล่าวคือ นักลงทุนได้สิทธิประโยชน์ทั้งทางด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการนำเข้าเครื่องจักรและภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ แต่กลับไม่ได้มีการกำหนดบทลงโทษเพื่อให้นักลงทุนมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่อีอีซี การไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของนักลงทุนโดยมีบทลงโทษมีประเด็นที่ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญ 2 ประเด็นคือ ประเด็นเรื่องการกำหนดเงื่อนไข และประเด็นเรื่องการกำหนดบทกำหนดโทษ

3. ปัญหาการนำมาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษีของ อีอีซีไปปฏิบัติจากอุปสรรคของแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Global Anti-Base Erosion Proposal: Pillar Two) กล่าวคือ ในการดำเนินมาตรการสิทธิประโยชน์ของอีอีซี นั้น ต้องประสบกับอุปสรรคอย่างเห็นได้ชัด เมื่อมีการกำหนดแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Global Anti-Base Erosion Proposal) ในประเด็นของ Pillar 2 ที่กำหนดภาษีธุรกิจขั้นต่ำทั่วโลก (Global Minimum Tax) ในอัตราร้อยละ 15 ทุกประเทศทั่วโลก ถ้าหากประเทศใดมีการเสียภาษีต่ำกว่าอัตราร้อยละ 15 และไม่ยอมเก็บภาษีขั้นต่ำในอัตราร้อยละ 15 ก็ให้ประเทศที่บริษัทเมื่อนั้นตั้งอยู่ เป็นผู้เก็บภาษีส่วนต่างให้ครบตามอัตราร้อยละ 15 หลักการที่ 2 นี้ OECD จะให้มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2566 และเริ่มจัดเก็บภาษีในปี พ.ศ. 2567 ในขณะที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิก ซึ่งต้องปฏิบัติตามแนวทางสากลในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีในเศรษฐกิจยุคดิจิทัลกลับมีพระราชบัญญัติอีอีซีที่ให้การยกเว้นการเก็บภาษีธุรกิจดังกล่าว เช่นตามพระราชบัญญัติอีอีซี นั้น ได้ยกเว้นการเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุดถึง 15 ปี เป็นต้น

4. ปัญหาการให้สิทธิประโยชน์ของ อีอีซี ไม่สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตอีอีซี เพื่อการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 รัฐบาลได้เลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายเป็นยุทธศาสตร์ 12 อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม (First S-Curve) และการเติม 7 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (New S-Curve) จะพบว่าอุตสาหกรรมเป้าหมายของอีอีซี ทั้ง 2 กลุ่มนั้น จะต้องใช้การลงทุนขนาดใหญ่ที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมของขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนในเขตพื้นที่อีอีซี ได้ ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ หรือแม้แต่อุตสาหกรรมดิจิทัล เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้ง 12 อุตสาหกรรมของอีอีซี นั้น ก็จำเป็นต้องใช้ทุนขนาดใหญ่ด้วย ตัวอย่างโครงการดังกล่าวได้แก่

1. โครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน
2. โครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก
3. โครงการพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะที่ 3
4. โครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3
5. โครงการศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยานอู่ตะเภา

5. ปัญหาการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของอีอีซี ก่อให้เกิดรายจ่ายทางภาษี (Tax Expenditure) การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีทำให้รายได้ของรัฐบาลลดลง หรือที่เรียกว่ารายจ่ายทางภาษี (Tax Expenditure) ซึ่งเปรียบเหมือนการจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่ผู้ประกอบการ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียม ไม่เป็นธรรมสำหรับผู้ประกอบการที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน นอกจากนี้ที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้ติดตามและประเมินผลของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรแก่ผู้ได้รับการส่งเสริมทุนว่าประเทศไทยได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด และไม่มีการจัดทำและเผยแพร่รายงานให้แก่สาธารณชนทราบ เราพบว่าการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax Incentive) ด้วยการยกเว้นหรือลดภาษีอย่างเต็มที่นั้น อาจไม่เกิดผลดีต่อ

เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเสมอไป เพราะอาจไม่มีการจ้างคนไทยทำงานมากเท่าที่ควร เนื่องจากผู้ลงทุนจากต่างประเทศสามารถใช้เทคโนโลยีหรือหุ่นยนต์ทำงานแทนมนุษย์ อาจไม่มีการใช้วัตถุดิบจากภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบทางการเกษตรภายในประเทศมากเท่าที่ควร เนื่องจากวัตถุดิบจากต่างประเทศมีราคาต่ำกว่า ทั้งมีการนำกำไรจากการลงทุนกลับประเทศ โดยที่ประเทศไทยไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร ประการสำคัญอาจทั้งปัญหาต่าง ๆ ไว้ให้ประเทศไทยต้องตามแก้ไขเอง เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาประชาชนไม่มีที่ดินทำกิน เป็นต้น

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า ข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ จะต้องดำเนินการด้วยมาตรการที่สำคัญ 3 มาตรการหลักคือ

1. การปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนการพัฒนาอุตสาหกรรม ควรใช้ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูป 2 ยุทธศาสตร์หลักคือ

1.1 ยุทธศาสตร์การลดขั้นตอนการติดต่อหน่วยราชการ โดยใช้ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (One Stop Service: OSS)

1.2 ยุทธศาสตร์การสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน (Investment Governance) เพื่อการปฏิรูประบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม มุ่งที่จะลดอำนาจรัฐในการใช้ดุลยพินิจ (Discretion) และเพิ่มการรับผิดชอบ (Accountability) มากขึ้น โดยใช้กลไกและกระบวนการที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของสาธารณะชนทุกภาคส่วน (Public Participation) หลักความโปร่งใสในการสร้างธรรมาภิบาลในการลงทุน (Transparency) และการมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมตรวจสอบ

2. การสร้างความร่วมมือกับประเทศอาเซียน ในการกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีร่วมกัน การให้สิทธิประโยชน์ไม่ควรมุ่งเน้นเพื่อแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านเพียง อย่างเดียว ซึ่งจะไม่เกิดการพัฒนายั่งยืนในระยะยาว และไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง อีอีซี แต่จะกลายเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับนักลงทุนอย่างชัดเจน ดังนั้น ในการให้สิทธิประโยชน์จึงไม่ควรมุ่งเน้นเพื่อแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ควรมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้สามารถร่วมมือกันในเรื่องการให้สิทธิประโยชน์ ซึ่งจะเอื้อให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกัน และจะทำให้การจัดตั้งระเบียงเศรษฐกิจพิเศษหรือเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. ทางเลือกในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน (Argo-economic Zone)

ข้อเสนอการสร้างความเป็นธรรมของระบบภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ โดยคำนึงถึงปัญหาในเชิงโครงสร้างขั้นพื้นฐาน ก็คือการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ข้อเสนอดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า ยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการสร้าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นเทคโนโลยีระดับสูงในยุค อุตสาหกรรม 4.0 เป็นตัวจักรในการขับเคลื่อน (Engine of Growth) อันได้แก่ อุตสาหกรรม

เป้าหมาย 12 อุตสาหกรรม ดังนั้น จึงต้องพึ่งพาการลงทุนจากภาคเอกชนในต่างประเทศ โดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีรวมถึงมาตรการอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการจัดระบบบริการเบ็ดเสร็จ หรือแม้แต่การต่อต้านคอร์รัปชันสำหรับนักลงทุน การส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าว ไม่ได้แก้ปัญหาคอขวดในเชิงโครงสร้างขั้นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศไทยก็คือ การพัฒนาที่มุ่งเพิ่มรายได้โดยการใช้อุตสาหกรรมถึงแม้จะเป็นเทคโนโลยีขั้นสูง ในทางยุทธศาสตร์ก็ยังคงเป็นการละเลยการพัฒนาการเกษตรและการสร้างแหล่งอาหาร ผลการพัฒนาที่ผ่านมาถึงแม้จะมีการขยายได้ให้สูงขึ้น แต่ก็ได้สร้างผลกระทบในเชิงลบในด้านการสร้างความเหลื่อมล้ำเชิงรายได้ระหว่างชนชั้นนำและประชาชน รวมถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่และผลกระทบทางสังคมด้วย ดังนั้น ผลการพัฒนาดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนแก่พื้นที่ภาคตะวันออก ในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของภาคประชาชนควรมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ควบคู่ไปกับการจัดตั้งระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกรวมถึงระเบียงเศรษฐกิจพิเศษในภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ควรเน้นการพัฒนาเกษตรกรรมเพื่อสร้างแหล่งอาหารหลัก โดยมีแนวทางในการจัดตั้งดังนี้

3.1 การประกาศเขตเกษตรเศรษฐกิจ (Argo-economic Zone) ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง โดยเฉพาะท้องที่ที่มีศักยภาพด้านการเกษตรกรรมในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เสริมสร้างผลิตภาพทางการผลิต (Productivity) หรือให้มีการผลิตที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งลดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรจากการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท

3.2 การจัดหรือแบ่งแยก ระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตรกรรมอย่างชัดเจน โดยพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ควรกำหนดให้อยู่ในขอบเขตหรือพื้นที่เฉพาะ หรืออาจใช้วิธีการเสริมสร้างศักยภาพพื้นที่อุตสาหกรรมเดิม ซึ่งจะทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น

3.3 กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้เหมาะสมหรือคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ กล่าวคือ หากท้องที่ใดเหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม หรือวิถีชีวิตของผู้คนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม การกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก็ควรจะสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับฐานการผลิตดั้งเดิมเหล่านั้น

ข้อเสนอการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน ในกรณีภาคตะวันออกที่มีระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกนั้น จะพบว่าพื้นที่ภาคตะวันออกมีศักยภาพในการใช้ที่ดินเพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน เพื่อยุทธศาสตร์การสร้างอาหารหลัก กล่าวคือ จากข้อมูลพบว่าโดยพบว่า ปี พ.ศ. 2560 จังหวัดที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีพื้นที่ส่งเสริมเกษตรกรรม ประมาณ 1,104,471 ไร่ และพื้นที่ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม ประมาณ 1,668,188 ไร่ พื้นที่เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตอาหารหล่อเลี้ยงผู้คน โดยการทำนา ทำสวน ทำไร่ และการเลี้ยงสัตว์อย่างเห็นได้ชัด

6.2 การอภิปรายผลการศึกษา

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 ดังนี้

การศึกษาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีมาในอดีตเป็นการศึกษาที่เน้นในเชิงเทคนิค โดยไม่โยงไปถึงโครงสร้างการพัฒนาทุนนิยมของไทย ตัวอย่างเช่น อธิภัทร มูทิตาเจริญ (2560) เป็นต้น แต่งานดุซกัญนิพนธ์นี้ได้ชี้ให้เห็นว่าสิทธิประโยชน์ในการลงทุนดังกล่าวนั้น เป็นมาตรการที่สนับสนุนการพัฒนาทุนนิยมของไทย กล่าวคือ สิทธิประโยชน์ในการลงทุนเป็นมาตรการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อันเป็นลักษณะของกระบวนการสะสมทุนที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกำไรของภาคธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ดังนั้น เราจะพบว่า การกำหนดสิทธิประโยชน์ในการลงทุนจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ได้เป็นมาตรการหลักในการส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนของไทยมาโดยตลอด

การใช้สิทธิประโยชน์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมของประเทศไทยนั้น เริ่มต้นมาตั้งแต่ยุคพัฒนาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และผลิตซ้ำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันดังนี้

1. สิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2503–2525 สนับสนุนการพัฒนาทุนนิยมของไทย โดยการถูกใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริม เนื่องจากการพัฒนาในอดีตประสบปัญหาความไม่แน่นอนของสินค้าชั้นปฐมของไทยในตลาดโลก เช่น ข้าว และเกิดปัญหาการขาดดุลการค้าที่รุนแรง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2499 ในขณะที่การใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า พบว่ามีอุปสงค์ภายในประเทศที่รองรับในปริมาณที่คิดว่าจะไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน เพราะเป็นสินค้าที่ไทยต้องพึ่งพิงการนำเข้าจากประเทศอื่นอยู่แล้ว ดังนั้น ในการใช้ระบบภาษีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์เพื่อตอบสนองการลงทุนตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงประกาศใช้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 พ.ศ. 2505 และ พ.ศ. 2508 รวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2511 โดยมีสาระที่สำคัญคือ การให้สิทธิประโยชน์ที่สำคัญ ได้แก่ การงดเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าและเครื่องจักร การยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีการค้าวัตถุดิบรวมถึงเครื่องจักร การยกเว้นภาษีเงินได้ รวมถึงการขึ้นอากรขาเข้าสำหรับสินค้าประเภทเดียวกับที่ได้รับการส่งเสริม

2. สิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2525–2561 สนับสนุนการพัฒนาทุนนิยมของไทย โดยการถูกใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออก กล่าวคือ เมื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าได้มาถึงจุดอิ่มตัวและก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจรัฐบาลจึงได้ปรับการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่การผลิตเพื่อส่งเสริมการส่งออก โดยปรากฏเป็นยุทธศาสตร์ชัดเจนในช่วงรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในปี พ.ศ. 2525 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออก ได้กำหนดมาตรการโดยการผลิตซ้ำ (Reproduction) การให้สิทธิประโยชน์ในรูปกฎหมายเพื่อส่งเสริมการลงทุนที่สำคัญ คือ การยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบเติมพิกัด การยกเว้นภาษีเงินได้ในช่วง 3-8 ปี และการสามารถโอนกำไรออกนอกประเทศได้

3. สิทธิประโยชน์ในการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2561-2566 สนับสนุนการพัฒนาทุนนิยมของไทย โดยการถูกใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ที่เรียกว่าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงในยุค 4.0 โดยได้กำหนด

12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ให้เป็นอุตสาหกรรมที่นำไปสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

3.1 การต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม (First S-Curve) เนื่องจากประเทศไทยมีฐานการผลิตที่อยู่แล้ว การปรับเปลี่ยนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จะสามารถยกระดับการผลิตไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นความต้องการในอนาคต และเข้าสู่การขยายตัวต่อไปภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก หากไม่เปลี่ยนแปลง อาจประสบปัญหาและความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการ คนทำงาน ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศได้ในที่สุด ทั้งนี้ การต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิม ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next-Generation Automotive) 2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) 3) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism) 4) อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology) 5) อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต (Food for the Future)

3.2 การเติม 7 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (New S-curve) เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและมีผู้สนใจลงทุน โดยรัฐวางแผนให้เป็นกลไกหลักสำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต และเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่ยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม (Robotics) 2) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) 3) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemicals) 4) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) 5) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) 6) อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (National Defense) 7) อุตสาหกรรมพัฒนาคนและการศึกษา (Workforce Development & Education)

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดสิทธิประโยชน์ในรูปภาษีที่สนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของอีอีซี ที่สำคัญคือ

1. กำหนดให้ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิจัยต่างชาติที่ทำงานในอีอีซี ได้รับสิทธิลดอัตราภาษีเงินได้ในกรณีหักภาษี ณ ที่จ่าย และคงจัดเก็บในอัตราอัตราร้อยละ 15 หรือ 17 สำหรับเงินได้พึงประเมินที่ได้รับเนื่องจากการจ้างแรงงาน

2. ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับบางกิจกรรมได้นานสูงสุด 13-15 ปี

3. ยกเว้นอากรวัตถุดิบนำเข้าสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก และการวิจัยและพัฒนา

4. ค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สำหรับบางกิจกรรมนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ในอัตราร้อยละ 100-300

5. สิทธิได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ประกอบการในเขตปลอดอากร คลังสินค้าทัณฑ์บน หรือเขตประกอบการเสรี

6. สิทธิประโยชน์อื่น ๆ การหักค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

จากการวิเคราะห์สิทธิประโยชน์ในการลงทุนโดยเชื่อมโยงกับปัจจัยเชิงโครงสร้างของการพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทยของคushmaniพนธ์นี้ สะท้อนให้เห็นว่าข้อค้นพบของคushmaniพนธ์สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมของสำนักความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) อย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากโครงสร้างการพัฒนาของระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ที่เน้นการพัฒนาทุนนิยม

ดิจิทัล (Digital Capitalism) โดยใช้อุตสาหกรรมยุค 4.0 นั้น กำหนดมาตรการการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในการลงทุนที่มีความเหลื่อมล้ำ มุ่งสนับสนุนทุนขนาดใหญ่มากกว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ดังจะเห็นได้จากอุตสาหกรรมเป้าหมาย 12 ยุทธศาสตร์ของระเบียบเศรษฐกิจนั้นล้วนเป็นการลงทุนขนาดใหญ่ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมดิจิทัล เป็นต้น นอกจากนี้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมายก็ยังคงเป็นการลงทุนขนาดใหญ่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นโครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน โครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก จนถึงโครงการพัฒนาท่าเรือมาบตาพุดและท่าเรือแหลมฉบังแห่งใหม่ด้วย ระบบสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เอื้อต่อโครงสร้างความเหลื่อมล้ำในระบบทุนนิยม จะนำมาสู่ปัญหาการกระจายรายได้และความมั่งคั่งในรูปแบบที่ให้ประโยชน์ต่อกลุ่มชนชั้นนำที่เป็นจุดภาคีระหว่างภาครัฐ ทุนเจ้าสัว ทุนข้ามชาติ และทุนท้องถิ่น ในขณะที่ผลกระทบต่อในเชิงลบจากการพัฒนาจะตกแก่ภาคประชาชนในภาคตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรรายย่อย ดังนั้นเพื่อสร้างความเป็นธรรมหรือบรรเทาความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชนคู่ขนานไปกับเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยเขตเศรษฐกิจการเกษตร ควรเน้นยุทธศาสตร์การสร้างให้เป็นแหล่งอาหารของประเทศ และจัดให้มีการแบ่งแยกพื้นที่อุตสาหกรรมกับพื้นที่เกษตรกรรมอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ในการอภิปรายถึงรูปแบบของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเปรียบเทียบระหว่างแนวคิดในบทที่ 2 กับข้อค้นพบจากการศึกษา พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยทั่วไปนั้น สามารถแบ่งออกเป็นได้ 5 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. การพักภาษี
2. การหักค่าลดหย่อนเงินลงทุน
3. การหักค่าสึกหรอหรือค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง
4. การให้บัญชีเครดิตภาษี

5. การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในอีกหลายรูปแบบ เช่น การงดเว้นการหักภาษี ณ ที่จ่าย การยกเว้นภาษีขาย การหักลดหย่อนภาษีทรัพย์สิน การลดหย่อนอากรศุลกากร

แต่จากข้อค้นพบในวิทยานิพนธ์นี้ พบว่าระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เน้นการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในรูปแบบที่สำคัญที่สุด คือการพักภาษี เนื่องจากการพักภาษี เป็นรูปแบบการให้สิทธิประโยชน์ที่ใช้กันเป็นหลักในประเทศที่เป็นคู่แข่งการลงทุนกับประเทศไทย เช่น ประเทศเวียดนาม เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นมาตรการที่ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ยังคงต้องให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ประเด็นอภิปรายท้ายที่สุดเมื่อเปรียบเทียบการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของประเทศไทยกับเขตเศรษฐกิจพิเศษของต่างประเทศ ในรูปแบบการพักภาษี (Tax Holiday) จะพบว่าประเทศไทยกับประเทศในอาเซียน สำหรับการลงทุนในรายอุตสาหกรรม ได้แก่ ยานยนต์ ไปโอเทค อิเล็กทรอนิกส์ อาหารแปรรูป และท่องเที่ยว แรงจูงใจทางภาษีของไทยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับประเทศอาเซียน-4 (ประเทศอาเซียน-4 ประกอบด้วย มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนามและไทย) ในทุกอุตสาหกรรมเป้าหมายยกเว้นอุตสาหกรรมไปโอเทค กล่าวคือ อุตสาหกรรมไปโอเทค ของไทยอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุด

หรือห่างจากประเทศที่มีภาวะภาษีน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 1-2 โดยแรงจูงใจทางภาษีของมาเลเซียสูงกว่าของไทยอย่างเห็นได้ชัด

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเป็นการสะท้อนถึง การใช้ประโยชน์จากการวิจัยในภาคปฏิบัติโดยตั้งอยู่บนข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญ ดังนี้

1. ในการขับเคลื่อนเพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชนในเขตพื้นที่อีอีซีในฐานะเป็นข้อเสนอทางเลือกในเชิงพอปฏิบัติได้ (Viable Option) นั้น จะต้องจัดตั้งคู่ขนานไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่มีอยู่เดิม โดยการแบ่งโซนระหว่างกันให้ชัดเจน นโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรที่คู่ขนานไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่มีอยู่เดิมจะสามารถดำเนินการในภาคปฏิบัติได้ จำเป็นต้องอาศัยอำนาจของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกโดยอาศัยพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ตามที่ระบุไว้ใน

“มาตรา 6 ให้พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และพื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออกที่กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก”

ตามมาตราดังกล่าวสามารถกำหนดพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งอาหารหลักโดยใช้วัตถุประสงค์ตามมาตรา 6 (4) ที่ว่า (พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561, 2561 : 3)

“กำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่โดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ดังนั้น ข้อเสนอทางเลือกเขตเศรษฐกิจการเกษตร จึงต้องอาศัยปัจจัยทางการเมืองซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนผลักดันต่อคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่มีอำนาจทางการในการตัดสินใจ ส่วนรายละเอียดการปฏิบัติในระดับมาตรการควรมีการวิเคราะห์ศึกษาในอนาคตต่อไป

2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ควรกำหนดเงื่อนไขให้บริษัทต่างชาติสนับสนุนสินค้าที่ผลิตโดยบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลางของคนไทย นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และกระทรวงพาณิชย์ควรทบทวนหลักเกณฑ์การยกเว้นภาษีการนำเข้าและส่งออกสินค้าบางประเภท เพื่อให้บริษัทต่างชาติใช้วัตถุดิบในประเทศก่อน

6.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการทำวิจัยเรื่อง การสร้างความเป็นธรรมในระบบภาษีของการพัฒนาอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินการวิจัยหลังจากนี้ คือ

1. ควรศึกษาปัญหาความไม่เป็นธรรมและการสร้างความเป็นธรรมในระบบสิทธิประโยชน์ทางภาษีในการลงทุนของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษใหม่ที่จะดำเนินการในอีก 4 ภาค คือ

ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ (Northern Economic Corridor) ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeastern Economic Corridor) ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง-ตะวันตก (Central-Western Economic Corridor) และระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (Southern Economic Corridor)

2. ควรศึกษาข้อเสนอในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชน โดยใช้ประวัติศาสตร์เชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ หรือระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ โดยคาดหวังว่าผลการศึกษาจะสามารถพัฒนาเป็นตัวแบบการขับเคลื่อนในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการเกษตรของภาคประชาชนที่ชัดเจนขึ้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). สถิติการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ประจำปี 2561. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20200714131535_1_file.pdf. 25 พฤศจิกายน 2566.
- _____. (2563). สถิติฟาร์มเลี้ยงปลาน้ำจืด ประจำปี 2561. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20200714135224_1_file.pdf. 25 พฤศจิกายน 2566.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2558). การวางและจัดทำผังเมืองรวมคลองใหญ่รองรับเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ. เอกสารประกอบการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน 25 กันยายน 2558 โรงเรียนคลองใหญ่วิทยา จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2563, 19 สิงหาคม). แผนยกระดับเกษตรอีอีซี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/894218>. 20 พฤศจิกายน 2565.
- เกริกเกียรติ พัฒนาเสรีธรรม. (2546). การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกรียงไกร เขียรนุกูล. (2565, สิงหาคม 11). “คอร์รัปชัน” มะเร็งร้ายของการลงทุนไทย ทำประเทศขาดนวัตกรรมและการเติบโต. สัมภาษณ์ PPTV Online. แหล่งที่มา : <https://www.pptvhd36.com/news/หุ้น-การลงทุน/178208>. 26 ตุลาคม 2566.
- เกษียร เตชะพีระ. (2542). ถิ่นกาขาว. เศรษฐกิจการเมืองไทยใต้เงา ไอเอ็มเอฟ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- โครงการวิจัยร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว. (2560). เขตพัฒนาเศรษฐกิจร่วม “เขตเศรษฐกิจพิเศษร่วม: ศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งร่วมระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทยในมิติทางการค้า เศรษฐกิจและกฎหมาย”. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2560.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2548). แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.
- เฉลิมพงศ์ ตั้งบริบูรณ์รัตน์. (2564). บทบาทนโยบายภาษี ในช่วง 10 ปีข้างหน้า (หลัง COVID-19). วารสารสรรพากรศาสตร์. 68(5). 47-54.
- ชรินทร์ หาญสืบสาย. (2557). เรื่องเล่าจากส.ว.เขตเศรษฐกิจพิเศษ “แม่สอด”. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/warasarn/feb.pdf>. 10 มกราคม 2564.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2533). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการวางแผนครอบครัวของไทย : ศึกษาจากกระบวนการนโยบาย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2542). เศรษฐศาสตร์การเมืองของการปฏิวัติขนาดครอบครัวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- _____. (2546). **อดีต ปัจจุบันและอนาคตของรัฐวิสาหกิจไทย : การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง**. รายงานการวิจัย. ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา : ชลบุรี.
DOI https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/BUU.res.2003.54
- _____. (2552). **ปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพกับนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางด้านสุขภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่เทศบาลมาบตาพุด จังหวัดระยอง**. ม.ป.ท.
- _____. (2559). **รูปแบบวิธีการวิจัยทางสังคม : ตำราปฏิบัติการวิจัยทางสังคม**. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน. (2556). **ความไม่เป็นธรรมทางด้านสุขภาพกับการปฏิรูประบบทุนนิยม : กรณีศึกษาโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก จังหวัดจันทบุรี**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2559). แนวทางการปฏิรูประบบภาษีอากรสำหรับเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่างยั่งยืน. **วารสารจลนิต**, 13(2), 3-30. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://library.senate.go.th/document/Ext13212/13212467_0002.PDF. 9 กันยายน 2562.
- เชิญ ไกรนรา. (2556). **การศึกษาการพัฒนาและการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง.
- ณัชพล จรุงพิพัฒน์กุล. (2562). **โครงการ EEC : ความหวังใหม่ในการพลิกฟื้นวัฏจักรการลงทุน: ธนาคารแห่งประเทศไทย**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/ArticleAndResearch/FAQ/FAQ_155.pdf. 9 กันยายน 2562.
- ณัฐรัตน์ รัตน์วิบูลย์สม. (2554). **มาตรการทางกฎหมายภาษีสรรพสามิต ภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ**. วิทยานิพนธ์ (นิติศาสตรมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณัฐวิทย์ นิลอนันต์. (2561). **แนวทางการปรับปรุงสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับ BEPS Action 5**. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดวงใจ อัสวจินตจิตร. (2565, สิงหาคม 11). **“คอร์รัปชัน” มะเร็งร้ายของการลงทุนไทย ทำประเทศขาดนวัตกรรมและการเติบโต**. สัมภาษณ์ PPTV Online. แหล่งที่มา : <https://www.pptvhd36.com/news/หุ้น-การลงทุน/178208>. 26 ตุลาคม 2566.
- ดำรง แสงทวีเลิศ และนันธิกา ทั้งสุพานิช. (2545). **เขตเศรษฐกิจพิเศษแนวใหม่ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ**. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**, 39(2), 42-43.

- เดือนน้อย จันทรสาขา (2552). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองมุกดาหาร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ทวี ธนตระกูล และคณะ. (2534). การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. โครงการโดยมูลนิธิอาเซียน คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- ไทยพับลิก้า. (2555, พฤศจิกายน 13). **ประเด็นสืบสวน 30 ปี โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด : การพัฒนาที่ยั่งยืน?**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://thaipublica.org/2012/11/30-years-eastern-seaboard-development/>. 26 มีนาคม 2566.
- ธร ปิติตล. (2560). **เปลี่ยนแปลงอนาคตประเทศไทยด้วยการปฏิรูปภาษี: ข้อเสนอจากโครงการชุมชนนโยบายด้านภาษี**. มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท.
- ธีระพงษ์ เขมฤกษ์อำพล. (2534). “การเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยของระบบเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรม” ในเอกสารการสอนชุดวิชา ไทยกับการปรับประเทศให้ทันสมัย องค์ที่ 5-9.
- นิวัติไชย เกษมมงคล. (2565, สิงหาคม 10). “**แก้คอร์รัปชัน**” ฝันของไทยที่เป็นจริงได้แต่ยังคงขาดการลงมือทำ. สัมภาษณ์ PPTV Online. แหล่งที่มา : <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/178195>. 23 ตุลาคม 2566.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2523). **ปรัชญาและวิธีการวิเคราะห์ของเศรษฐศาสตร์การเมือง**. เอกสารประกอบการสอน. ชลบุรี : คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปะการัง ชื่นจิตร์. (2557). **วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2561). **หลังเขตเศรษฐกิจพิเศษ**. กองทุนพัฒนาวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2534). “**เทคโนโลยี นายทุนและนายพล : การเมืองและการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย**”. (เอกสารอัดสำเนา).
- พนม ทินกร ณ อยุธยา. (2532). **การบริหารงานคลังรัฐบาล เล่มที่ 1 : การบริหารงานคลังรัฐบาลมหภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศิลป์สยามการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561. (2561). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 135 ตอนที่ 34 ก. หน้า 1-33.
- พลวุฒิ สงสกุล (2560). **รู้จัก ‘อีอีซี’ โครงการความหวังเศรษฐกิจไทย 1.5 ล้านล้านบาท ภาคต่อของ ‘อีสเทิร์นซีบอร์ด’ ยุคป่าเปรม**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://thestandard.co/from-eeec-to-esb/>. 9 กันยายน 2562.
- พิมพ์เขียวและแผนปฏิบัติการขับเคลื่อน Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน. (2559). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.stabundamrong.go.th/web/download/newkm/thailand4.0.pdf>. 20 พฤษภาคม 2564.

- ภัทรพล ศรีอุดมขจร. (2565). **พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 : ปัญหาและข้อเสนอแนะ**. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. สัมภาษณ์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. _____ . (26 ตุลาคม 2566). **เจ้าหน้าที่สิทธิประโยชน์ สำนักพัฒนาระบบนิเวศการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก**. สัมภาษณ์.
- มนัส พัฒน์ผล. (2566). **บทวิพากษ์อุดมการณ์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก**. รายงานวิจัยคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2536). **เอกลักษณ์ของการเมืองไทย เศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ว่าด้วยการเมือง**. กรุงเทพฯ : บริษัท ผู้จัดการ จำกัด.
- รัตนา สายคณิต และชมเพลิน จันทร์เรืองเพ็ญ. (2524). **โครงสร้างภาษีของไทยและผลที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รื่นวดี สุวรรณมงคล. (2565, สิงหาคม 10). **“แก๊งค์รีไซเคิล” ฝันของไทยที่เป็นจริงได้แต่ยังคงขาดการลงทุน**. สัมภาษณ์ PPTV Online. แหล่งที่มา : <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/178195>. 23 ตุลาคม 2566.
- เรวดี แก้วมณี. (2556). **แนวโน้มการค้าชายแดนสดใสโอกาสของภาคอุตสาหกรรมภายใต้ยุคค่าเงินบาทผันผวน**. วารสารเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายอุตสาหกรรมมหภาค.
- ลม เปลี่ยนทิศ. (2566). **กติกาน่าพิศวงไทยเล็กภาษีบีโอไอ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www.thairath.co.th/money/personal_finance/banking_bond/2629215. 23 ตุลาคม 2566.
- วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2535). **พัฒนาการเศรษฐกิจเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ. (2532). **การค้าต่างประเทศของประเทศไทย (EC454)**. แบบเรียนคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิทยากร เชียงกุล. (มปป.). **รายงานวิจัยเชิงเอกสารแนวทางการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันอย่างได้ผล**. วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ศรินทิพย์ ประเสริฐฐานนท์. (2552). **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ**. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภชัย วรรณเลิศสกุล. (2550). **เขตเศรษฐกิจพิเศษสะพาน-เซโน : โอกาสและอุปสรรคสำหรับประเทศไทย**. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สมคิด พุทธศรี. (2560). **“ไทยไม่จำเป็นต้องเพิ่มสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อดึงดูดนักลงทุน” : ถกภาษีและการคลังกับอธิภทร มูทิตาเจริญ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.the101.world/athiphat-interview/>. 23 ตุลาคม 2566.
- สมชาย หาญหิรัญ (2566). **Pillar 2 : โอกาสการปรับมาตรการส่งเสริมการลงทุน**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.thansettakij.com/blogs/columnist/tell-as-you-see/569548>. 23 ตุลาคม 2566.

- สมศักดิ์ ประถมศรีเมฆ. (2565). TAS 12 เรื่องภาษีเงินได้ ปี 2566 ปรับปรุงอะไรบ้าง. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา : <https://tax-ez.info/QA/View/er871hnh/>. 23 ตุลาคม 2566.
- สมหมาย ศิริอุดมเศรษฐ. (2561). **แนวทางการจัดเก็บภาษีของรัฐเพื่อการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ**. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย. (2558). **การวิเคราะห์ (ร่าง) พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.nakhonmaesotcity.go.th. 23 ตุลาคม 2566.
- สาธิต ผ่องธัญญา. (2566). **ทำความเข้าใจ Global Minimum Tax**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://moneyandbanking.co.th/2023/45912/>. 23 ตุลาคม 2566.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2548). **เขตเศรษฐกิจพิเศษ**. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.). (2561). **แผนภาพรวม เพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2560-2565)**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.eeco.or.th/th/filedownload/1478/cf4092afd2456bb1f03995574db27a75.pdf>. 26 พฤษภาคม 2564.
- _____. (2562). **สิทธิประโยชน์ การลงทุนที่คุ้มค่าในอีอีซี**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.eeco.or.th/th/incentives-schemes>. 12 กันยายน 2562.
- _____. (2563). **โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ ไทยแลนด์ 4.0**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.eeco.or.th>. 11 พฤษภาคม 2563.
- _____. (2565). **สิทธิประโยชน์การลงทุนที่คุ้มค่าใน อีอีซี ภายใต้ พ.ร.บ.เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก นักลงทุนในอีอีซีจะได้รับสิทธิประโยชน์ที่ดีที่สุด**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.eeco.or.th/th/incentives-schemes>. 30 พฤศจิกายน 2565.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2524). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3780. 30 พฤษภาคม 2564.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2560). **คำอธิบายพระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. 2560**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www.boi.go.th/upload/content/Summary_Competitiveness2020.pdf. 6 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). **สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2561**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2562/yearbook2561.pdf>. 25 พฤศจิกายน 2566.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562, 6 กุมภาพันธ์). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=8639&filename=index. 6 พฤศจิกายน 2562.
- สิริวิชา สิทธิชัย. (2551). สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุขสมร แสงจันทร์. (2557). การพัฒนาชายแดน การอพยพโยกย้ายและการปรับตัวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาหมู่บ้านกว๊าน เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนารายอย่างยั่งยืน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรพงษ์ ปิยะโชติ. (2554). บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นกับการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษการค้าชายแดนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวินัย ภรณวลัย. (2537). ทุนนิยมฟองสบู่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เม็ดทราย.
- อทิทยา ดวงอำไพ. (2555). ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการแรงงานข้ามชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อธิภัทร มุทิตาเจริญ. (2560). สิทธิประโยชน์ทางภาษี และการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://thaipublica.org/2017/05/pier-20/>. 15 ตุลาคม 2566.
- อภิชัย พันธเสน. (2560). “เศรษฐกิจศาสตร์การเมืองของโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก” เอกสารประกอบการปาฐกถาการสัมมนาประจำปีเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองบูรพา. วันที่ 26 สิงหาคม 2560. (อัดสำเนา).
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2560) โครงการการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย และการสังเคราะห์ความรู้จากชุดโครงการพื้นที่โครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก-ตะวันออก และระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ ในมิติการเมือง กฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ ระยะที่ 2 : การเคลื่อนย้ายมนุษย์. เล่มที่ 1 การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- อำพิกา สวัสดิ์วงศ์. (2565). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจหลังแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกสู่พื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (พ.ศ. 2525-2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัย เงินรายได้ส่วนงาน มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2561. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวศุภรางค์ ช่างแยม
สถานที่เกิด	อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	สรรพากรพื้นที่สาขาอำเภอวังจันทร์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาวังจันทร์ ตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (การบัญชี) วิทยาลัยเทคนิคระยอง
พ.ศ. 2531	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (การบัญชี) วิทยาลัยเทคนิคระยอง
พ.ศ. 2535	ศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการทั่วไป-บัญชี) สถาบันราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2541	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2545	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (MBA) มหาวิทยาลัยรามคำแหง (หัวหมาก) กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2567	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี